





c

Seal: A

Arms of Sir Edward Byrd







DE  
ANVLIS ANTIQVIS  
Librum Singularem :

In quo diligenter explicantur eorum Nomina multa, Pri-  
meua origo, Materia multiplex, Figuræ complures, Causa  
Efficiens, Fines, Vfusve plurimi, Differentiæ, Virtutes ad-  
mirabiles, Magnitudines, Pretia, Multitudo, Gestatio, Lo-  
cus, Conferuatio, Deperditorum inuentio, Solemnisque  
restitutio Dominis, Ablatio violenta, Depositiio sponta-  
nea, Traditio charis, Legatio, Fractura, & Contumulatio  
cum cadauere priscis temporibus.

A V T O R

FORTVNIVS LICETVS GENVENSIS

EX L. COM.

*In Archigymnasio Bononiensi Philosophus Eminens*

EMINENTISSIMO PRINCIPI

IO: BAPTISTÆ

CARDINALI PALLOTTO

DEDICAT.



VTINI, Typis Nicolai Schiratti. MDCXLV.  
SUPERIORIBVS ANNVENTIBVS.

ANNALS OF THE

LIBRARY OF THE

UNIVERSITY OF

GARDIN

1917



EMINENTISSIMO

PRINCIPI

IO: BAPTISTÆ

CARDINALI PALLOTTO.

Fortunius Licetus B. A.



Reclaræ Magni Animi Tui doctes, Eminentissime Princeps, quibus pridem & in Lusitanie Regno Collector, & apud Cæsarem in Germania Nuncius, & in Ferrariensi Ducatu Legatus Apostolicæ Sedis effulsisti: necnon a multis annis nunc in Aula Romana clues, fortunam dignitate, dignitatem splendore, splendorem humanitate cum augens, tum ornans & illustrans: Ut iure merito Te inter probos Optimum, inter Iurisperitos peritia prudentia iustitiæque singularem, & inter Operarios Christianæ Fidei laboriosum ac indefessum constituerunt; quem omnes probi gnarique Viri certatim prædicant encomijs, omnibusque ve-

nerantur obsequijs : & (quod maximum est)  
Summus Pontifex, INNOCENTIVS X. Prin-  
ceps incomparabili solertia pollens, Orthodo-  
xorum Reipublicæ diuinitus hoc æuo concessus,  
ferreum seculum in aureum plane conuertens,  
inter paucos Heroas Ecclesiæ supremis Urbis &  
Orbis negocijs prudentissime Præpositos adnu-  
merare voluit : Ita comitas illa mira, qua cun-  
ctos affabili sermone suscipere soles, speciati-  
que benignitas incredibilis, qua me pridem in  
Tuam clientelam recipere, receptumque foue-  
re dignatus es, adeo me sibi mancipauit, vt quum  
omnia mea studia Nomini Tuo deberi cognosce-  
rem, diu cruciatus animo fuerim me nihil ad ma-  
nus habere Tua dignum Eminentia, quod pu-  
blicum obligationis æternæ meæ testimonium  
apte posset existimari. DE ANVLIS ANTIQVIS  
elucubratio tandem mihi defluxit e calamo,  
quam non imparem omnino censeo proposito  
meo, qui videam apud vetustiores Anulum æter-  
nitatis esse symbolum pariter & obligationis at-  
que seruitutis : quin & non solum honoris ergo  
dari consueuisse, gestarique Magnatibus, verum  
etiam digitis Summorum Principum Deorum-  
que frequens inferi. Tu, Clementissime Domi-  
ne, leuidente munus hocce meum, non ab ipsius  
do-

donarij tenuitate, sed a magna offerentis voluntate, summaque veneratione congruum iudica, quod tholo templi Gloriæ Tuæ suspendatur: Licetumque tuo patrocinio dudum exceptum perpetuo foue, qui Te Patrono & auspice non metuit fauientis fortunæ procellas. Deus Optimus Maximus diutissime nobis Te seruet incolumem, atque tandem ad illud Gloriæ fastigium extolât, cuius Te dignissimum reddunt ingentes, innumeræ, præcellæque virtutes illæ Tuæ, quæ caelesti lumine fultæ, potentiam in armato brachio fortitæ diuinitus, flagello funiculi triplicis, fracturam non extimescentis, ad rectæ regulæ normam, ferratis orbibus horrificis omnia vitiorum monstra non perdomare solum, sed ad interitum verberata penitus extinguere nunquam non consueuerunt. Vale, Purpuræ, Literarumque decus, meumque præsidium.

Allusio ad  
Stemma  
Principis  
Eminētiss.

Dabam Bononiæ; Anno Salutis MDCXLIV.

## Typographus Lectori.

**S**i sententias Graecanicas, ab Autore proprijs elementis delineatas, ego Latinis characteribus impressi, benigne Lector, a qui bonique consulas velim, ac excuses; etenim minutioribus illis literulis Graecis, quae nostratibus Garamonijs appellatis magnitudine apte responderent, omnino destitutus, coactus fui mutuatis e Latio figuris uti; nunc imitatus antiquiores illos, qui Dictys Cretenensis historiam belli Troiani Graeco sermone contextam, ob Atticarum literarum penuriam, Punicis characteribus descriptam inuulgauerunt; ut ad Aradium suum scripsit olim Q. Septimius apud Dionem Siculum. Vale, & mea quaecumque opera nunc utere.

---

Adde pag. 15. lin. 44. post dictionem, *inquinarentur.*

Quod aperte Lucianus testatur in Dialogo Mortuorum inducens Diogenem Polluci dicentem: Dio. *Lacedaemonijs autem tuis haec, si videtur, nomine meo obijcias: molles & enervatos ipsos esse dictitans.* Poll. *Ne de Lacedaemonijs, Diogenes, quicquam dicas; non enim feram; sed quae ad ceteros mandasti, ea illis renuncia- bo.* Dio. *Missos igitur faciamus hos, quando tibi ita videtur.* Tu vero, quibus antea dixi, ad eos sermones hos meos deferas. Unde constat per orbem Lacedaemonium saliva lubricatum apud eos, qui vocibus obscænis, & omni libidinis arte pridem utebantur, Iuvenalem seculi sui viria venerea turpissima taxantem intelligere fædam corporis partem anum, quam Galenus anulum appellat, & circulum, ac orbem; inquit tum in Introductorij sui cap. 10. *Recti intestini orificium per sedem prodiens, quo excretionem, quum lubet, retinemus, Anulus a figura, ab officio Strictor vocatus est.* tum in anatomicarum administrationum lib. 6. c. 14. *Eo igitur tempore, quo animal alium exonerat, omnes abdominis muscoli pariter cum septo procommuni omnium muscutorum functione tenduntur, orbiculari musculo relaxato, qui circulatim sedem complectitur: reliquo omni tempore circularis hic musculus constrictus sedis os occludit.*

Pag. 150. lin. 26. inf. Adde. Plutarchus in Gracchis ait de Tiberio: *Templum Saturni Anulo suo consignavit, ne quid Quaestores inde vel sumerent, vel inferrent: ascripsitque mulctam, ni parerent, Praetoribus. Ita territi miserunt omnes suorum quisque officiorum partes.*

# Index, ac series Capitulorum huius Operis.

	pag.
<b>P</b> refatio.	1
De nominibus varijs Anulo pridem impositis, & eorum etymologia: deque Senis, Anus, & Silicernij physica ratione nominali. Cap. I.	1
De Anulorum antiquitate, siue prima sua origine: quam in Prometheus non esse ponendam, nec in prima seruatorum manu missione, nec in Principum insigni, sed in origine seruatorum vetustissima, demonstratur. Cap. II.	16
De Anulorum materiali causa multiplici: ubi digressio de Magnetis vi tractiua ferri, conuersione ad polum: deque natura Succini. Cap. III.	27
De causa formali, siue de figura Anulorum. Cap. IV.	32
De Anuli causa effectrice; speciatimque num prater Artem, Natura faciat Anulos, quos, quomodo, & ubi. Cap. V.	38
De causa finali Anulorum, & primum de seruitutis indicio. Cap. VI.	44
De secundo fine Anuli ad matrimonium, seu de Anulo pronubo sponsa. Cap. VII.	47
De Anulo diuortij, seu calibatus, & castitatis. Cap. VIII.	54
De Anulo Amasijs pueris ab amantibus tributo. Cap. IX.	54
De Anulis ad arxham & pignus rerum ferme omnium. Cap. X.	55
De Anulo ad indicium rei peragenda. Cap. XI.	56
De Anulo ad experimentorum notam. Cap. XII.	56
De Anuli sine ad reprobationem rei male gesta. Cap. XIII.	57
De Anuli sine ad insigne fortitudinis, ac omnino symbolũ bellica virtutis. C. XIV.	57
De usu Anuli ad Principatus, & Magistratus indicium. Cap. XV.	59
De Anulo ad signandum sacculos, siue marsupia. Cap. XVI.	62
De Anulorum usu apud fures antiquos. Cap. XVII.	64
De Anulis Antiquorum, vim obtinentibus contra Demones, & morbos, ad mirabilia supra natura vires perpetranda, & mirabiliter inuentis. Cap. XVIII.	67
De Anulis Antiquorum Physicis appellatis: & qua ratione mirabiles ederent operationes in corpus humanum pariter & in animum. Cap. XIX.	71
De Anulis ad venena, siue ad mortem voluntariam. Cap. XX.	85
De Anulis Astrologicis ad morbos pellendos, & ad animos mire percellendos, qua ratione vim adeo mirabilem ab astris habere potuerint ad aures Arist. Cap. XXI.	87
De Anulis Magicis Antiquorum; & quomodo mirabiles effectus parerent: ubi de Perculis Anulo inclusis. Cap. XXII.	99
De Anulis superstitiosis. Cap. XXIII.	120
De Anulis ad fascinum: & qua ratione physica malum id auerterent, ac in fascinatores regerent. Deq. Anulis ad ani prolapsũ, & ulcera mirabilibus. C. XXIV.	126
De Anulis Antiquorum ad sortes. Cap. XXV.	133
De Anulis ad Nobilitatis indicium. Cap. XXVI.	135
De Anulis ad Fidem facies dam, qui signatorij, seu sigillaricij fuere. Cap. XXVII.	138
De Anulo ad silentium secretorum imperandum. Cap. XXVIII.	147
De Anulo ad rerum custodiam, siue ad claues. Cap. XXIX.	147
De Anulis ad somniorum diuinationes. Cap. XXX.	150
De Priscorum Anulis ad ornatum. Cap. XXXI.	155

# INDEX CAPITVM.

<i>De Anulis ad ianuas ornandas, claudendas, pulzandas, &amp; aperiendas. C. XXXII.</i>	158
<i>De Anulo iuramenti. Cap. XXXIII.</i>	159
<i>De Anulis ad Artes. Cap. XXXIV.</i>	160
<i>De Anulis violentia. Cap. XXXV.</i>	162
<i>De Anulis priscis ad emblemata, siue hieroglyphica, rezentibus aureum Cornu vetustissimum nuper in Dania reperiunt. Cap. XXXVI.</i>	163
<i>De Anulo symbolo libertatis ingenue. Cap. XXXVII.</i>	186
<i>De Anuli vsu ad opum, siue diuitiarum ostentationem. Cap. XXXVIII.</i>	186
<i>De Anulis ad memoriam tam exteriorem, quam interiorem. Cap. XXXIX.</i>	187
<i>De Anulis ad Donaria. Cap. XL.</i>	188
<i>De Anuli vsu ad Lysanas, &amp; deuotionem. Cap. XLI.</i>	189
<i>De Anulis ad gratitudinem, honorem, ac pietatem. Cap. XLII.</i>	190
<i>De Anulis ad Hospitalitatem. Cap. XLIII.</i>	191
<i>De Anuli cum infantis expositi sine. Cap. XLIV.</i>	216
<i>De Anuli vsu ad Natalitia prisca celebranda. Cap. XLV.</i>	217
<i>De Anulis ad illudendum sensibus. Cap. XLVI.</i>	218
<i>De Anulis ad iocum, siue ad lusum. Cap. XLVII.</i>	218
<i>De Anulorum vsu ad signandas victimas. Cap. XLVIII.</i>	218
<i>De Anulorum vsu ad Amicorum discessum. Cap. I L.</i>	219
<i>De Anulis hereditarijs, siue legatis in testamento. Cap. L.</i>	220
<i>De Anulis ad indicium heredis designati. Cap. LI.</i>	220
<i>De Anulis ad sponsi designationem. Cap. LII.</i>	221
<i>De Anulis ad Amoris meretricij nequitiam. Cap. LIII.</i>	222
<i>De Anulis ad horas numerandas, &amp; distinguendas horologio. Cap. LIV.</i>	222
<i>De priscorum Anulorum magnitudine. Cap. LV.</i>	223
<i>De pretio Anulorum Antiquorum: &amp; de Castoreis a se testes abijcientibus. Cap. LVI.</i>	229
<i>De Anulorum numero apud Antiquos. Cap. LVII.</i>	230
<i>De Anulorum loco communi, siue qui gestare consueuerint Anulos, qui non poterint. Cap. LVIII.</i>	233
<i>De Anulorum loco peculiari in homine. Cap. LIX.</i>	235
<i>De loco Anuli extra hominem, siue de Dactylitheca. Cap. LX.</i>	239
<i>De Anulorum tum depositione spontanea: tum etiam detractio. Cap. LXI.</i>	240
<i>De Anulorum inuentorum antiquitus solemniter restitutione Dominis. Cap. LXII.</i>	242
<i>De Anulorum in sepulchris positione, atque contumulatione cum cadauere, Cap. LXIII.</i>	243
<i>De Anulorum fractione. Cap. LXIV.</i>	248
<i>Peroratio totius operis. Cap. LXV.</i>	249



Civ. Georgi fec.





# FORTVNII LICETI

## De Priscorum Anulis

### P R Æ F A T I O .



Quod eloquentia Romana parens olim ad Imperatorem Lentulum scribere non dubitavit, ab Orationibus disjungere se fere, referreque ad mansuetiores Musas, quæ se maxime sicut iam a prima adolescentia delectarunt: id me nunc etiam præfari necesse prorsus est; nimirum a tetrica Mineruæ studijs philosophicis sæuerioribus interdum deflectere, descendereque in amœniorem eruditionum campum, ibique paulisper expatiari ad virium animi refectiorem, quo mox vegetior intellectus alacriter, ac neruose magis difficiliore contemplationes obire percurrereque valeat. Quanquam inter eruditiones de Priscorum Anulis non deerunt philosophicæ subtilitates, arcanaque sapientiæ profundioris mysteria. Ceterum & eo magis hanc ornare Spartam in præsentia cogor, dum procul a mea litteraria suppellectili dies æstiuos degere me nunc oportet in otio Patauino. Rem igitur aggediamur Diuinis auspicijs.

De nominibus varijs Anulo pridem impositis, & eorum Etymologia, deque Senis, Anus, & Silicernij physica ratione nominali.

#### Caput Primum.

**N**on cuiusuis hominis esse, Nomina rebus imponere, sed viri sapientis, qui rerum naturas, & proprietates omnes perspectas habeat, optime dicebat in Cratylo Plato. Quum enim rei cuiusque nomen debeat illam totam (a) indistincte significare, cuius partes distincte singulas explicare tenetur definitio; quæ rerum (b) essentiam, & inter- nas aperit (c) affectiones; propterea nominis imponendi congrue, ius habet ille solum, qui rerum substantiam, & proprias passiones agnouerit; adeoque vir sapiens, qui Demon a (d) Platone cognominatur. Quam veritatem olim apud Ægyptios diu moratus addiscendi causa, nouisse potuit e sacra pagina, cuius autores (Eusebij (e) notatu) barbaros appellat, quod Græci non essent; etenim in ea legitur, Adamum primum hominum a Deo condi-

A tum,

seclefiast. tum, & infusa (f) sapientia donatum, recte congruentia (g) nomina rebus  
cap. 17. imposuisse. Quum autem post confusionem (h) linguarum amissa fuerit illa  
g Genes. 2. prima locutio; decencia denuo rebus imponere nomina non licuit nisi per  
i Genes. 11 eos, qui pariter entium naturas, & conditiones proprias callerent. Quum  
i Cratyl. itaque nomen cuiusque rei deducatur vel ab essentia, cuius est imitamen-  
& Critia. tum, vel ab essentiam consequentibus, quorum est declaratio (i) Platoni  
k 1. de an. pariter, & (k) Aristoteli; propterea tractaturo mihi de priscorum Anulis,  
t. 11. primum omnium Nomen argumenti declarandum est. Qua quidem in re  
lib. 33. c. 1 sicuti (l) Plinio consentimus, non vno, & eodem nomine nuncupari, tam a  
Græcis, quam a Latinis, Anulum; ita multo plura, quam quæ tradiderit ille  
nomina reperimus, quibus eadem hæc res apud antiquos iudicari consuevit;  
nam ipse quinque tantum nomina proponit, inquit, *Pessimum vitæ scelus fe-  
cit, qui anulum primus induit digitis: nec hoc quis fecerit, traditur: nam de Prome-  
theo omnia fabulosa arbitror: quanquam illi quoque ferreum anulum dederit antiqui-  
tas: vinculumque id non gestamen intelligi voluerit.* Ecce iam in Latio duo no-  
mina priscorum, Anulus, & Vinculum. Adijcit mox Plinius. *Quamquam  
& de nomine ipso ambigi video: Græci a digitis appellauere; apud nos prisci Vngulum  
vocabant: postea & Græci, & nostri Symbolum.* En alia tria nomina, Digitalius,  
Vngulus, & Symbolum. Ego vero plura tum apud Græcos inuenio nomi-  
na, tum apud Latinos; etenim Constantinus, & Portus Lexicographi scri-  
bunt, (m) [DAKTYLIOS,] Anulus, & [TROCHISKOS, KYKLOS,] apud  
Hippocratem. Quæ vertuntur, Digitalius, Orbiculus, Circulus. Quin & quod vul-  
gata lectio Plinij dicit Vngulum, corrigit marginea nota Dalechampiij Cingu-  
lum; at Pintiani codex in Observationibus habet, Vnguinum: quod nomen ve-  
luti distinctum ab Vngulo, legitur in exemplari Pliniano, quod habuit Gesne-  
rus Onomastici compilator; ait enim, *Anulum Græci a digitis [DAKTYLION]  
vocabant; apud nos prisci vngulum, & vnguinum vocabant: postea & Græci, & nostri  
cingulum dixere.* Qui mox agens de Cingulo dicit, *Cingulum quandoq. pro Anu-  
lo ponitur, quod digitum circuit.* Plautus in Epidico nuncupauit Anellum,  
„ Lunulam, atque anellum aureolum in digitum.  
„ ----- sæpe notatus  
„ Cum tribus anellis, modo læua Priscus inani  
„ Vixit inæqualis, clauum vt mutaret in horas.

o 5. de fi- & ab ipso Cicerone scribente, (o) *Nec tamen Epicuri licet obliuisci, si cupiam:  
nib. cuius imaginem non solum in tabulis nostri familiares, sed etiam in poculis, & in anel-  
lis habent: quod solum Anelli nomen inter tot alia prisca recepimus, & reti-  
nemus Itali.* Condulum quoque, ac Condalium veteres anulum nuncupa-  
runt, teste Festo, \* Kornmanni notatu: Plaut. in Trin. *In Thermadolio Conda-  
lium es oblitus.* Vt iam duodecim habeamus eiusdem rei nomina, scilicet  
Anulus, Anellus, Circulus, Orbiculus, Digitalius, Symbolum, Cingulum,  
Vinculum, Vngulum, Vnguinum, Condulum, & Condalium. Quibus alia  
tria videntur addenda, Latinorum vnum, Sigillum; Hebræorum duo, Tabaat,  
& Chotam. Quorum ratio sigillatim explicanda est ex rei natura. Pierio,  
p Hierog. (p) *Habet secum Vinculi significatum anulus, quod tota eius nominis originatio  
36. quan-*

quantum ad etymon attinet, ab AN particula desumitur, quæ Circum significat, atque adeo vinculum, aut compedum manicarumve oppressionem. Quam quidem etymologiam etfi cum eruditi (q) Panciroli Scholaste probet, ac antea multo Macrobius asserens, (r) Hinc Attæius Capito Annum a circuitu temporis putat dictum: quia veteres An pro Circum, ponere consueverunt, ut Cato in Originibus, An terminum, idest Circum terminum, & Ambire dicitur pro Circuire. Nos tamen eam non omnino laudamus, tum quod Anni etymologia si deducitur ab ea particula, non ideo & Anuli, quam quærimus; nam ita dicere possemus aliorum nominum Animal, Animus, Angelus, Anchora, & id generis, etymon habere a prima syllaba, quæ Circum significet apud antiquos; quod abhorret ab eorum nominum propria significatione: tum quod Festus ait, *Annus ex greco venit, quem illi [ENNON] dicunt: & quod nos triennium, illi dicunt [TRIENNON.]* Isidorus ab Anno denominari dicit aptius, & anum mulierem; quod multos obtineat annos; & anulum; quasi anuum; ait enim (s) primum, *Annus autem dictus, quia mensibus in se recurrētib; voluitur; unde & Anulus, quasi annuus, idest circulus, quod in se redeat.* & infra, (t) *Senex autem tantum masculini generis est, sicut Anus feminini: nam anus dicitur sola mulier: anus autem appellata a multis annis, quasi annosa.* & multo post, (u) *Anuli autem per diminutionem dicti a circulis, & anis, que sunt circa brachia, & circum crura.* Unde & signa eorum per diminutionem sigilla; nam signa maiora sunt, sigilla vero quasi minora signa. Quo quidem in loco priore liceat mihi desiderare non solum, sed & requirere causam ab Isidoro, cur in ætate postrema viri senes appellentur, non autem anus a multis annis, quasi annosi, veluti mulieres: & in posteriore, quid indicet ipse per anos circa brachia, & circum crura. De primo quidem arbitrator impositores illorum nominum indicare voluisse duas proprietates ætatis vltimæ; primo scilicet mortem naturalem citra violentiam ab interno calore sensim sine sensu substantificum humidum absumente; nec non etiam sensus, & intelligentiæ defectum: etenim, ut ait Cicero, (x) *Quid est tam secundum naturam, quam senibus emori? quod idem contingit adolescentibus aduersante, & repugnante natura: itaque adolescentes sic mihi mori videntur, ut quum aqua multitudine flamma vis opprimitur; senes autem, sicut quum sua sponte, nulla adhibita vi consumptus ignis extinguatur; & quasi poma ex arboribus, si cruda sunt, viuelluntur; si matura, & cocta decidunt; sic vitam adolescentibus vis aufert, senibus maturitas.* At hoc multo prius dixerat Aristoteles inquiring, (y) *Est igitur omnibus animalibus commune generatio, & mors; modi autem differunt specie; non enim indifferens corruptio, sed habet aliquid commune; mors enim est hæc quidem violenta, illa autem secundum naturam; violenta quidem, quando principium extrinsecus fuerit. secundum naturam autem, quando in ipso, & partis consistentia ex principio talis, sed non aduentitia aliqua passio.* & mox, *Quapropter & paruis passionibus aduenientibus in senectute, celeriter moriuntur; propterea enim quod paucum est calidum, velut plurimo euaporato in multitudine vite, si qua utique intensio fiat particula, cito extinguatur, quemadmodum momentanea & parua in ipso flamma existente, propter paruum motum extinguatur.* Quapropter & sine dolore est, qua in senectute mors; nulla enim violenta ipsis passione coningente, moriuntur; sed in sensibilib; anima absolutio fit omnino. Sic ergo senes morte naturali citra dolorem in-

Anuli Ety-  
mon.q 2. re. me.  
tit. de Le-  
gat.r 1. satur. c.  
14.f 5. orig.  
cap. de an-  
nis.z lib. 6. cap.  
de ætat.hom.  
u lib. 19. c.  
c. 32.Digressio de  
sene, & anu.

x de senect.

y de vit. &  
mort. c. 14.

tereunt ab interno principio, non ab vlla causa violentiam forinsecus inferente, necati, proptereaque a semetipsis, ac sponte morientes; quemadmodum enim animal ( $\alpha$ ) seipsum loco mouere dicitur, ad inanimatorum discrimen, quæ docet Aristoteles, ab alio moueri semper; ita si loquamur de motu corruptionis, homo qui mortem naturalem obit non ab externa violentia, sed ab interno principio sponte naturæ suæ, seipsum interimere quo pacto dicendus est; quod indicare volentes antiqui sapientes nominum impositores, talem hominem appellauere *senem*, quasi *se-necantem*, vt is diceretur *senex*, quasi *sibi-nex* esset: id autem non ita congruere videbatur mulieribus, quas agnouerunt tum ob humoris abundantiam & caloris defectum, nunquam fere ad vltimi senij marcorem mortemque naturalem peruenire: tum ob labores pariendi sic infirmari, vt fere nunquam itidem ad mortem naturalem, vltimique senij terminum deducantur; at ab aliqua violentia forinsecus eis adueniente nunquam non interimantur; adeoque senes proprie dici non debeant vt viri. De sensus autem mentisque defectu mortalibus in vltimi senij temporibus obuiente, pulchre ( $\beta$ ) Lucretius; qua de re mox oportunius. Altera proprietas ætatis vltimæ videtur incuruatio; de qua loquitur ( $\gamma$ ) Hippocrates, & apud eum Galenus; quibus Proceritas in iuuenibus dicitur decora, & in senibus inutilis, & grauis, quia degenerat in curuitatem; verba Galeni sunt, ( $\delta$ ) *De longitudine igitur sola vere dici potest, quod in iuuentute quidem liberalis honestaque & visnda res sit; in senectute vero inutilis, ac grauis existat; incuruescit enim senescentibus, fitque graue, & molestum onus, quod Hippocrates [DYSPHORON,] idest gestatu difficil. dixit: Quum enim hominum corpora senio maximopere siccentur, & veluti contumptis carnibus, vnica membranacea cartilaginaceaque substantia contexta sine succo remaneat; vel potius pellis adhæreat ossibus post succi consumptionem cartilaginea membranaque materia præ siccitate facile contrahitur in orbem, vt alpimus indies accidere corijs: Quod quidem maxime mulieribus in vltima ætate contingit; quæ sicuti molliorem corporis substantiam obtinuerunt; ita facilius, adeoque prius quam morte naturali cadant, mire desiccantur, & in arcum iccirco veluti curuatæ, caput ad pedes inclinant, referuntque propterea simulacrum Anni, qui vel Isidori ( $\epsilon$ ) notatu ex Virgilio,*

*Atque in se sua per vestigia voluitur annus.*

*sic etiam apud Aegyptios indicabatur ante inuentas literas, picto dracone caudam suam mordente, quia in se recurrit. Quare mulier anus dicitur ob curuitatem, quasi annus, finem cum suo principio, caput cum pedibus necans, vel ad eos inclinans. Ob quam itidem curuitatem Fulgentius de prisco sermone scribens ad Chalcidum ait, Silicernios dici voluerunt senes incuruos, quasi sepulcrorum suorum silices adspicientes. Vnde Cincius Alimetus Hist. de Gorg. Leont. scribit, Qui dum iam silicernus sui finem temporis expectaret, cæsi mortui non potuit, tamen infirmitatibus insultauit. Quanquam non hanc solam huius nominis etymologiam proferri video, quia nomen æquiuocum est ad multas res diuersas indicandas; nanque Nonius ait, Silicernium esse funebre conuiuium, quod senibus exhibetur. Festus ait, esse farciminis genus, quo familia in luctu a fletu surgatur; quia cuius nomine institeret ea res, is iam silentium cerneret: licet minus proprie ponatur, silentium*

**Arni**, quod non ad visum, sed ad auditum pertinere dicatur ab Aristotele: *f2. de ar.*  
 Donatus asserit, esse cenam, qua infertur Dijs manibus, vel quod eam silentes cer- *t.103.*  
 nant umbra: Alij volunt esse funebre conuiuium, quod apud veteres senibus exhibe-  
 ri solebat, dictum quod silentio edentes cernerentur, vel quod cogitarent se mox illud  
 secuturos: Varro, funus excuti, laute ad sepulcrum antiquo more silicernium confeci-  
 mus: Apud Athenæum, (g) Theocritus Chius, defuncta uxore Dioctis belluonis, *g lib. 4.*  
 parato eius causa silicernio, quum maritus simul & fletet & obsonijs se ingurgitaret,  
 Plorare inquit desine, o miser, nihil belluonatu proficies. Ex notis Ios. Scalig. in  
 Flac. & Sex. Pomp. de verborum significat. Glossarium: Silicernium [PERI-  
 DEIPNON CHYCHNOYS GAR APTEIN EN PENTHEI OYDEMIS.]  
 videtur accepisse, quasi Selucernium, hoc est [ALYCHNIA.] Rationem hanc erui-  
 mus: Natali die lucernæ accendebantur: mortuali, ut loquuntur Cato, & Plautus,  
 id non faciebant optima de causa, ut [TO ANTISTROPHON THS GENESEOS  
 KAI THS TELEVTHS ostenderent. Persius,

„ ----- vnctaque fenestra

„ Dispositæ pinguem nebulam vomuere lucernæ.

Tertullianus libro de Idololatria, At nunc lucent taberna, & ianua nostra: plures iam  
 Ethnicorum fores sine lucernis & laureis quam Christianorum. At [EN PEN-  
 THEI] quidem ut puto, non accendebant. Attamen maxime propria silicerni si-  
 gnificatio videtur a Fulgentio proposita, quam Terentius innuit appellans  
 senem (h) silicernium,

*h Adelph.  
act. 4. sc. 2.*

S. I sane, ego te exercebo hodie, ut dignum est silicernium.

nempe quod curuus incedens, semper silices pauimenti cernat. Ceterum ob  
 eandem curuitatem verisimile satis est nomen inditum Anulo, cuius men-  
 sura diminuta multum est ab humano corpore curuo, cuiusque rotunditas  
 perfectius Anni circuitum æmulatur. At vero si liceret latini nominis ety-  
 mologiam a græco desumere, recipi posset Onomastici sententia, cui Anus ab  
 [A] & [NOYS,] priuatione scilicet sensus & intellectus, quod iam sit sine sensu.  
 Cic. (i) Quæ est anus tam delira, quæ timeat ista, quæ vos? Nam id potissimum  
 in feminis obseruatur, quod cecinit (k) Lucretius.

*i Tuscul.  
l. 3.*

Post, ubi iam validis quassatum est viribus aus  
 Corpus, & obtusis ceciderunt viribus artus:  
 Claudicat ingenium, delirat linguaque mensque,  
 Omnia deficiunt, atque vno tempore desunt.

Obiter adducere liceat Nonij Marcelli locum ex Varrone, cui Anuis pro anus,  
 victuis pro victus, graduis pro gradus. Varro Cato de liberis educandis, Eam nutri-  
 cem oportet esse adolescentem; anus enim ut sanguis deterior, sic lac: lac enim, ut qui-  
 dam dicunt Physici, sanguinis spuma est. Festo quoque, Anatem morbum anuum  
 dicebant, idest, vetularum: sicut senium morbum senum. Ios. Scaliger in hunc  
 locum, Glossarium: Anas [GHRAS KAT ORGHN THEON.] In alijs glossis,  
 Anitas [GRAOTHS. Verum & in Latio non inepte dicas appellari Senes  
 quasi sensus-expertes. Aptius tamen senes dicuntur quasi se-necantes in vl-  
 timo senio sponte naturæ morientes, vi caloris interni toto iam humido sub-  
 stantifico siccato, penitusque consumpto; quod mulieribus non ita facile  
 contingit; quoniam temperamento sunt humidiores, minusque calido quam

masculi; proindeque feminarum calor imbecillior humidum copiosius non ita facile consumit; unde non ab interno calore radicalem humorem uniuersum absumentem moriuntur feminae, sed in vltima etate calor illarum imbecillus ab externis causis fere semper extinguitur, adeoque senes, quasi senecantes dici nequeunt, ut viri, sed appellatur anus ob curuitatem. Nec tamen ideo penitus diffiteor, senes appellari, quasi sensus expertes; quod voluit Isidorus, cui Senes dictos quidam putant a sensus diminutione, eo quod iam praevetustate desipiant (in vltimo senio decrepiti) nam Physici dicunt, homines stultos esse frigidioris sanguinis, prudentes calidi; unde & senes, in quibus iam friget; & tueri, in quibus nec dum calet, minus sapiunt. Inde est, quod conueniunt sibi infantum aetas, & senum; senes enim per nimiam aetatem delirant, pueri per lasciuiam, & infantiam

in Ciuili. ignorant quid agant. Hinc ( ) Platoni bis pueri senes, ac in naturam puerorum regredi dicuntur. De secundo facilius est diuinare, quam recte coniectari, quic

m 19. orig. sibi voluerit Isidorus per ea verba, ( m ). Anuli autem per diminutionem dicti a circulis, & anis, qui sunt circa brachia, & circum crura. certe Salmasius eruditissimus ait, ( n ) Anulus sane diminutiuum ab ano: sed anum vel annum pro anulorum

in Fl. Vo- an usurparint veteres, nescio, nisi [ EPI THS EDRAS ] in glossis legitur: Anapisc. not p. tus [ DAKTYLIOPHOROS SYMPODIATHEIS. ] Anatus ibi, qui

412. col. 1 Apuleio anu'atus: frontem literati, & capillum semirasi, & pedes anulati. Sic anum n. 40. etiam dicebat pro anulo. Aldus paulo antea dixit, ( o ) Anulus, unica N, ex an-

o in ortho- tiqua consuetudine; cum qua videtur consentire etymologia; quum deducatur ab ano; quasi anulus sit paruus anus; nam a graeco deduci non placet. Alij ab anno de-

riuatam putant, quod in se redeat, ut annus; ex quo duplici NN, scribendum affirmant. Lexicographi Constantinus, & Portus, non deducunt anulum ab ano, sed viceuersa deriuant anum ab anulo; dicunt enim, [ DAKTYLIOS, ] an-

mulus, & [ TROCHISKOS, KYKLOS ] apud Hippocratem. Interdum anus, podex, & eius orbis, ab anulo translata appellatione, sedes, Alex. Aphrod. lib. 1. Pro-

blem. Gortæo vero nec anum ab anulo, nec anulum ab ano, sed vtrumque deducit a figura, scribens, Anuli nomen a circulari figura desumptum vulgo notum est, quod & podici eandem ob causam datum; anum enim quasi anulum vocamus.

Quibus assentire nequeo; tum quia proprium est diminutiuiorum nominum deriuari ab alijs, non esse a quibus non-diminutiua deriuentur: tum quia deducitur nomen ani pudendi ab anu femina non tam ob rotunditatem, quam ob rugas, quibus cutis æque sulcatur & in anu muliere, & in ano turpi: tum

quia nec obscæna fædaque pars ab anulo, dignitatis, & honoris symbolo denominationem habere, nec vicissim anulus ab ano deriuationem sortiri potuisse videtur. Verum & illud non omissendum, assentiendum non esse Bra-

fauolo, interpretanti de ano, podiceve circulum pudicum, de quo Galenus in fit, siue quiuis alter fuit autor libelli de natura humana, his plane notis,

( p ) Aures, nares, os, veretrum, & ipse pudicus formatur circulus. & mox. Quinto, Venus frigida & humida, omnia \* interiora format, aures, nares, os, virgam, &

pudicum circulum format, pedum & manuum digitos diuidit: etenim nihil ad pudorem podex: & pudicus circulus veretro, virgæque contrapositus non est

anus, at muliebri pudendum; quod circuli nomine designatur, non ab exterioris orificij figura dum suo munere non fungitur, sed in actu duplicis mi-

niste-

p inf.

\* al. Extre- riora.

isterij sui , dum in actu Venereo virgam teretem complectitur , & dum par-  
 tu factum excludit ; tunc enim vere circularem in figuram dilatatur : quos  
 duos vsus pulchre Galenus exposuit, inquit, ( p ) *Matricum collum ( quod iter p 14. de vfa  
 spermatis quidem intro, embryo vero iam perfecto extra natura ante munivit ) in pu- par. c. 3.  
 dendum muliebri definit.* Quod ea quoque ratione circulari figura donatur,  
 qua constructionis eiusdem esse ponitur a Galeno cum virili glande ; cuius  
 figura est orbicularis ; ait enim ( q ) mox , *Est igitur femina mare imperfectior, q cap. 6.  
 una quidem, at prima ratione, quia frigidior : siquidem in animalibus calidum est  
 actiuum magis, frigidum autem calido minus : secunda vero ratione ea, qua ex disse-  
 ctione apparet . Hac enim potissimum est ratio, quam paulo ante innuebam dictu mihi  
 esse difficilem ; verum, quum tempus me inuitet, ad eam audacter est aggrediendum .  
 Tu autem, qui hoc in loco versaris, tractatumque hunc euoluas, ne prius vera sint, nec-  
 ne, expenderis, quam ea, qua dico, ipse tuis oculis inspexeris . Nam certo scio partium  
 ipsarum aspectum, quod verbis deest adiecturum . ( ex quo loco plane constat, Ga-  
 lenum humana corpora disseccuisse, qua de re plurimum ambigunt, & liti-  
 gant celebres anatomici ) Omnes igitur, qua viris insunt, partes in mulieribus  
 etiam reperias, nisi in eo duntaxat discrepent ( quod in hoc toto sermone tenere memo-  
 ria oportet ) quod in mulieribus quidem partes haec intus sunt condita, in viris autem  
 sunt extra ad nuncupatum perinaeum . Vtras enim harum priores mente voles concipi-  
 pere, mulierum quidem extra euertendo, virorum autem velut intro vertendo, atque  
 replicando, omnes sibi inter se similes inuenias . Intellige autem mihi prius virorum  
 pudenda inuersa simul & inter rectum intestinum ac vesicam intro se recipere : Verum,  
 si id accidat, quem matrices locum occupant, eum iam a scroto occupari est necesse : ex-  
 trinsecus autem utrinque testes ei adiacere, ad collum eius sinus colem maris effici ; que  
 vero cutis est in fine colis ( quod nunc praeputium appellamus ) ipsum pudendum mu-  
 liebre repraesentare . Intellige autem mihi rursus matricem euersam simul ac extra pro-  
 minentem, non ne testes ipsius quoque parte interna esse est necesse, ipsam autem ex-  
 trinsecus velut scrotum quoddam eis esse circumdatam, collum autem, quod in perinae  
 erat abditum, nunc pendere, ac pudendum virile effici, pudendumque muliebri ( quod  
 est velut cutacea quaedam huius colli epiphysis ) in vocatum praeputium transferri .  
 Consentaneum his sane est & arteriarum, ac venarum, & praeterea vasorum sperma-  
 ticorum positionem una cum his transferri : nullam enim in viris partem inuenias, que  
 in mulieribus non insit : tantum positione dissident : qua enim in mulieribus sunt intus,  
 ea in viris sunt extra . Si ergo pudendum muliebri Galeno proportionem re-  
 spondet virili praeputium ; quum id figura circulari donetur ; iam alibi Gale-  
 nus asserens, a Venere planeta formari virgam seu veretrum, & circulum pu-  
 dicum, circuli pudici nomine, non anum, & podicem, vt opinatur Brasauo-  
 lus, at muliebri pudendum significauit : Quod etiam paulo prius praeputium  
 comparauit, aiens, ( r ) *Iam vero & circum pudenda pili quoque necessario proenerunt r 11. de vfa  
 ( calida enim ac humida sunt haec loca ) operimentumque ac ornamentum eius loci par- par. c. 14.  
 tibus praebent, non aliter, quam nates quidem ano, praeputium autem pudendo . Nec  
 omittendum est, Venerem nihil habere commune, nihil habere cognationis  
 cum ano, vt eius generationi praeficienda fuerit in conformatione fetus a  
 Galeno ; sed maxime cum genitalibus viri pariter ac mulieris ; quod Autor  
 ille didicisse potuit ab Hesiodi Theogonia, vbi legimus,**

----- Aphroditen autem ipsam  
 Spuma progeneratam Deam, & decoram pulchris fertis Cytheream  
 Nominant tam Di, quam homines, eo quod in spuma  
 Nutrita est, sed Cytheream, quod appulit Cytheris,  
 Cyprigenam vero, quod nata est in undosa Cypro,  
 Atque amantem genitalia, quia ex genitalibus emerfit.

- Nec etiam pulchritudinis Deam turpitudinis obscenissimo membro confor-  
 mando præfecisse rationabile est autorem illum insignem. Deinde rediens ad  
 institutum primarium, accipiendam non arbitror Aldinam interpretatio-  
 nem circa denominationem anuli, sed longe diuersam: & quidem non turba-  
 ta vetustiorum orthographia, posse reor anulum simplici N, deduci ab anno  
 in se redeunte, a quo pariter deducitur anus incuruata; quod necessarium  
 non sit, eundem semper seruire literarum numerum in denominationibus;  
 præsertim quum videam in deriuatis non raro collidi literulas; nam apud  
 Rhodiginum lego, (s) *Pedem græci [ P O D A ] vocant a quiescendi ratione, [ A P O*  
*TOY P A V E I N, ] vel ab [ P O R O S, ] quod meatum signat, & elisa litera [ R, ]*  
 & contractione duplicis vocalis in [ O Y ] qui mos græcis frequens. Aristotelis opi-  
 nionem recensuimus. vocatur, & pars ea [ K O L O N ] proprie: unde etiam Iphiclus  
 dicitur, quasi Iphicolus, ex pedum celeritate. Sed etiam aptius ex Anulo detra-  
 hitur N, quæ litera geminatur in Anno, a quo deducitur Anulus, vt indica-  
 retur, conuenire duo hæc in figura, plurimum distare in magnitudine, dupli-  
 ci nota diminutionis ab Anno in Anulo posita. Ceterum & Anulus, orna-  
 tus ac (t) honoris index, non potuit ab obscenissima parte denominationem  
 apte desumere; nam vel sola similitudine medi; digiti cum humano puden-  
 do, diffamatur iste digitus infamis, & impudici titulo; & honore anuli pri-  
 uatur apud omnes fere nationes: ita Valeriano, (u) *Digitus medius a situ ip-*  
*so nomen accepit, ab officio medicus a loquendi usu infamis & impudicus; exporrectus*  
*enim medius, reliquis in pugnum attractis, virilis pudendi species quadam ostenditur;*  
*eoque gestu infamia est hieroglyphicum.* Iuuenalis Democritum proponens (x) ait,  
 „ Ridebat curas, nec non & gaudia vulgi,  
 „ Interdum, & lacrymas; quum fortunæ ipse minaci  
 „ Mandaret laqueum, mediumque ostenderet vnguem.  
 velut exprobrans fortunæ ignominiam. Laertius etiam Cinici Diogenis vi-  
 tam explicans inquit, (y) illum peregrinis quibusdam Demosthenem videre  
 cupientibus, non indice digito, sed medio porrecto demonstrasse; parum vi-  
 rum innuens, & effeminatum, impudicitæ, aut ignominia notans. Et Mar-  
 tialis in (z) Sextilium,  
 „ Rideto multum, qui te, Sextille, cinædum  
 „ Dixit, & digitum porrigito medium.  
 eum scilicet ignominia notans. In eandem sententiam Coelius, ait (a) *Ab*  
*Atheniensibus digitus, qui medius est, Catapygor item dicitur, significat ea vox scor-*  
*tum, & cynadum. Illud ne utiquam prætereundum [ S K I M A N I Z E I N, ] id est,*  
*scimalissare, apud Græcos esse proprie quum digito pertentamus, ecquid oua galline*  
*conceperint; quanquam & verbo eodem vtuntur, ubi pollicem medio applicantes pla-*  
*gam inferimus ludibrij causa. Sed & protensum ostentantes contumeliose digitum me-*  
 dium



*diuum* & dicitur [SKIMANIZEIN.] & (b) inferius digitum medium *lib. 23. c.*  
 non semel appellat Rhodiginus impudicum. Quin & in Onomastico, Me- 12.  
*dius digitus alia habet nomina; nam dictus est Verpus, a verrendo podice: ob quam*  
*etiam causam impudicus, & infamis vocatus est: & quando perrigebatur, signum*  
*derisionis, & contumeliae erat. Martialis ad (c) Martianum,* *cl. 6. ep. 69.*

- „ Sexagesima, Martiane, messis
- „ Acta est, & puto iam secunda Cottæ:
- „ Nec se tædia lectuli calentis
- „ Expertum meminit die vel vno:
- „ Ostendit digitum, sed impudicum,
- „ Alchonti, Dasioque, Symmachoque.

Perfusus item infit in proposito,

- „ Ecce auia, aut metuens Diuum matertera cunis
- „ Exemit puerum, frontemque atque vda labella
- „ Infami digito, & lustralibus ante saluis
- „ Expiat, vrentes oculos inhibere perita.

Pariter (d) Isidoro, *A pollice digitus tertius impudicus dicitur, quod plerumque* *l. 11.*

*per eum probri infectatio exprimitur. Ob quam notam dedecoris, & ignominia*  
*medius digitus anulo coronari non meruit apud Romanos, nec apud Græ-*  
*cos, aut alias gentes vllas, exceptis Gallis, atque Britannis; etenim Plinio,*

(e) *Singulis primo digitis geri mos fuerat, qui sunt minimis proximi; sic Numæ, &* *l. 33. c. 1.*

*Seruij Tullij statuis videmus: postea pollicis proximo induere, etiam Deorum simula-*  
*cris: dein iuuat & minimo dare. Gallia, Britanniaque in medio dicuntur vsa. Hic*  
*nunc solus excipitur, ceteri omnes onerantur, atque etiam priuatim articuli minoribus*  
*alijs: sunt qui tres vni minimo congerant. Si ergo veteres anulum digito medio*  
*non dabant, quod infamis esset ac impudicus; tum quia referret, exertus,*  
*imaginem pudendi virilis; tum quia verpus verrendo podici deseruiat; tum*  
*quia designat ignominiam; quomodo censeamus, antiquos anulum, quem*  
*honoris tesseram, dignitatis nobilitatisque symbolum habebant, & orna-*  
*mentum gestabant, a parte corporis vilissima spurcissimaeque denominare*  
*voluisse? Sed & hanc Aldinam commentationem plane respuit diminuti-*  
*uum Anuli nomen; quippe non ita minor est anulus obscæna, & putida illa*  
*parte, vt ab ano tali deriuari potuerit anulus, quasi paruus anus: Quare iam*  
*nec anum eiusmodi potuit Isidorus intelligere, dum asseruit, Anulos per di-*  
*minutionem dictos a circulis, & anis, qui sunt circa brachia, & circum crura; unde*  
*& signa eorum per diminutionem sigilla; nam signa maiora sunt; sigilla vero quasi*  
*minora signa. Meo fane iudicio per circulos, & anos, qui sunt circa brachia,*  
*& circum crura, significat Isidorus circulos maiores armillarum, seu bra-*  
*chialium, & compedum; quo genere tum ornamentum Reges apud Indos,*  
*Aethiopum Arabumque feminas, vti maxime consueuisse, testantur Histo-*  
*rici: tum etiam vinculi notatos custoditosve fuisse seruos antiquitus, con-*  
*stat ex Plauto, dum in (f) Menechmis ait,* *finit.*

- „ Homines captiuos qui catenis vincunt,
- „ Et qui fugitiuis seruis induunt compedes,
- „ Nimis stulte faciunt, mea quidem sententia.

B

„ Nam-

- » Namque homini misero si ad malum accidit malum,
- » Maior lubido est fugere, & facere nequiter.
- » Nam se ex catenis eximunt aliquo modo.
- » Tum compediti anum lima proterunt,
- » Aut lapide excutiunt clauum . . . . .

Anus etenim est idem cum circulo; cuius diminutivum est anulus. Varro de  
 g 5. de ling. (g) proposito, *Tempus a bruma ad brumam dum Sol redit, vocatur annus: quod*  
 lat. pa. 47. *ut paruuli circuli, annuli; sic magni, dicebantur circites anni.* Quem locum, silens  
 autorem, suum sibi proprium fecit Isidorus, aut a geminatis NN prorsus ab-  
 l lib. 4. stinens, aut Varronis textum habens cum N simplici; nam & idem Varro  
 multo (h) prius anulum scripserat N simplici, dicens, *Lorica a loris: quod de*  
*torio crudo pectoralia faciebant: postea succiderunt Galli e ferro sub id vocabulum, ex*  
*anulis ferream tunicam.* etenim eiusmodi circulos appellant anos ab anno;  
 quod, ut ille, redeant in se se; a quo similiter pridem minores circulos digi-  
 torum denominauerat anulos; vel potius ab anno, detracta literula, deriuari  
 voluit anos: & ab his, adiecto signo nouæ diminutionis, appellauerit anulos  
 digitorum. Sed forte non ab re dici posset, ab eodem Angue in gyrum volu-  
 to non solum Annum, sed etiam & Anum, & Anulum etymologiam obti-  
 nuisse; Annum quidem, dum ampliore circulo caudam apprehensam ore, sibi  
 mordere videtur; quo hieroglyphico dudum, ante literas inuentas, annum  
 Ægyptij significabant, (i) Pierij notatu; quasi Annus sit Anguis magnus  
 caudam ore sibi mordens, aut sub guttur attractam occultans; qua specie in  
 Saturni dextera manu statuebatur antiquitus, annuo temporis circuitu de-  
 monstrato; Anulum vero, dum anguis in multas circumplicatur spiras; quas  
 Cyrillus ait esse multas dierum series; vel dum exiguus est anguiculus, exi-  
 lem, & angustum circulum reddens, cauda capiti admota; ut anulus sit qua-  
 si anguiculus in se reuolutus. Consimilem etymologiam in Epidico propo-  
 sitam a Plauto fortitur nomen Anelli; dicit enim,  
 Anellus . . . . .  
 » Lunulam, atque Anellum aureolum in digitum.  
 k 2. ferm. Quod quidem Anelli nomen ab Horatio vsurpatum, (k) cui  
 sat. 7. » ----- sæpe notatus  
 » Cum tribus anellis, modo læua Priscus inani  
 » Vixit inæqualis, clauum vt mutaret in horas.  
 l lib. 6. & a Lucretio, cui de magnete (l) tractanti,  
 » ----- catenam  
 » Sæpe ex anellis reddit pendentibus ex se.  
 quin & infra,  
 » ----- anelli rarior aer?  
 & a Festo, cui tum  
 » ----- abditus aer  
 » Verberat anellum -----  
 tum,  
 » ----- anellis, hamisque plicata  
 » Inter se quædam possint copulata teneri.  
 recepit ipse Scaliger apud Gorlaum canens,

- „ Sicut ab anellis lapides & flava sororum
- „ Transferre in calices succina ludus erat :
- „ Sicut thesauri medio Gortæus in istum
- „ Has gemmas librum transtulit ipse sui :

E Latio sumptum retinemus & Itali vulgatum Anelli vocabulum : siquidem Anellus dicitur quasi parvus Annus, vel quasi in se rediens Anguiculus. Circulus vero etiam appellatur a rotunditate propriæ figuræ, quasi circus minor. Scribit Eratolthenes, notatu (m) Cœlij, Demosthenem venenum habuisse in Crico pertuso. Cricum autem Gaza vertit anulum; nam Aristotelica verba Græca, [OION KRİKOS, CHALKOY LEPTOS,] interpretatur, ut anulus, aneus tenuis. Theophrastus (o) item interprete Plinio, cricum pro anulo vsurpat. Et Suidæ Ancilia sunt [KRİKOI TON ALYSEON,] anuli catenarum. Ptolemæus Cricoton appellat id, quod recentiores vocant *anularem rationem*. Homerus quoque scribit, (f) [ETI DE KRİKON ESTORI ZALLON,] idest, Cricum autem hestori iniicerunt. A Crico [KRİKORSTHAI] verbum inflectitur, quod Latine dicitur infibulari: nam quorundam Aethiopum mulieres, ut ait Pollux, [KEKRİKONTAI TO CHEILOS CHALKO KRINO] *infibulant . . . . . aneo anulo*. Apud Herodotum legimus (g) [ESTION KRINOYS,] *velorum anulos*. A Gellio (r) Cricotes appellatur Iphæra, quam pertulam volunt eruditiores. Leontius itidem Iphæram [KRICHON] dixit, hoc est, circulorum; ut ambiguitas nulla sit, quin Cricum nunc anulum, nunc circulum recte interpretemur. Denominatur indidem simul & a parvitate molis, Orbiculus. At vero Digitalius a parte corporis potissimum, qua gestatur, denominationem accepit; quod nomen etiam nunc apud Italos retinent anuli, quibus ad sutrinam in apice digiti medij mulieres videntur, & vestiarij; quoniam anulo seu ferreo, seu argenteo, seu eburneo medium digitum armant, quo citra digiti læsionem acum ferream impellunt consuentes indumenta, vocantque Latini Digitalium, Etrusci Detale, Genuenses Dià, Veneti Diziàl, aut antiqui Latini cum Græcis omni prorsus anulo nomen [DAKTYLIOS,] Digitalius imposuere; quod præsertim ac proprie digitis anuli gestarentur; quapropter in Pœnulo Plautus inducit Carthaginenses quosdam seruos, quos alius quidam fugillans ait hero suo,

- „ M. Atque, ut opinor, digitos in manibus non habent.
- „ A. Qui scis? M. Quia incedunt cum anulatis auribus.

Sic A. Gellio, (n) *Veteres Græcos anulum habuisse in digito accepimus sinistra manus, qui minimo est proximus: Romanos quoque homines auunt sic plerumque anulis vsitatos*. Ita Plinio quoque, (o) *Pessimum vite scelus fecit, qui anulum primus induit digitis*. Non aliter apud Macrobius (1) Atteio Capitone ex libro Pontificali, *Veteribus anulus gestabatur ut quisque vellet, quacunque manu, quolibet digito: postea factum est ut vsus anulorum exemptus dextera, qua multum negotiorum gerit, in laeuam relegaretur, qua otiosior est*. Quin & multo prius testimonio Mosis, (q) *Aegypti rex tulit anulum de manu sua, & dedit eum in manu Ioseph*. Quare Digitalij, [DAKTYLIOR,] nomine donatus est anulus a parte corporis, qua maxime gestari consuevit; nam orbiculi ad aures proprio nomine vocati

Circulus .  
 m l. 8. c. 13.  
 Cricus .  
 n 2. hist. c. . . .  
 o 4. de plāt.  
 p Iliad. 24.  
 q Hist. 2.  
 r . . . . .  
 Orbiculus .  
 Digitalius .  
 n l. 10. c. 10.  
 o l. 33. c. 1.  
 p 7. Sat. c. 13.  
 q Genes. 41.

sunt Inaures, vel ab eodem Plauto, qui sic anulum ab inaure distinguit in Epidico.

„ Ep. Non ne nouisti? *Vir.* Quod quidem nunc veniat in mentem mihi.

„ Ep. Lunulam, atq; anellum aureolum in digitu. *Vir.* Memini mi homo.

„ Ep. Non meministi me inaurem auream ad te afferre natali die?

Licet in Pænulo seruus, vt cauillaret masculorum inaures, eas anulos appellauerit, quod muliebri gestamen viros dedecet, quos decet anulus digitis inditus. Vocatur insuper anulus nomine Symboli, tam apud Græcos, quam apud Latinos, vt ait (r) Plinius; quod explicant Portus, & Constantinus afferentes, *Rursus symbolum, siue tessera, nihil aliud quam nota, indicium, siue signum, nec aliud insigne quam signum, vt & anulus nobilitatis erat indicium atque argumentum.* & mox afferentes Plinij verba, [SYMBOLON,] anulus. *Plin. l. 33. c. 1. Et ideo miror Tarquinij eius statum sine anulo esse. Quanquam & de nomine ipso ambigi video: Græci a digitis appellauere: apud nos prisci Vngulum vocabant: postea & Græci & nostri Symbolum.* At vero non solum Nobilitatis erat symbolum

f Pier. l. 36. anulus omnis, aut aureus; nam ferreus in sponsa signum erat se iam (s) oppi-  
z Plin. l. 33. gneratam esse viro; in milite signum erat militaris (t) fortitudinis; in seruo  
c. 1. symbolum erat suæ (u) miseræ conditionis, & (x) fidei; & apud Cæthes  
u Apul. 9. (y) ignominia. Sed hinc de symbolis infra latius commodiore loco; nunc  
metam. satis est nominum etymologiam persequi strictim. Appellatus fuit Anulus  
z Plaut. in etiam Cingulum; nam quod in Plinio (z) vulgata lectio dicit, *Apud nos prisci*  
Trucul. *Vngulum vocabant, alia legit, Apud nos prius Cingulum vocabant, quod cingeret*  
y Al. ab Al. digitum. In Onomastico scribitur, *Cingulum quandoque pro anulo sumitur,*  
l. 2. c. 19. *quod digitum circuit.* Vinculi nomen anulo quoque datum est (a) a Plinio,  
Cingulum. *quod vinciat: qua de re Pierius etiam, (b) Hic porro digitus anulo insignis, coniu-*  
z l. 33. c. 1. *gi est hieroglyphicum, eaque de causa sunt, qui eum pronubum appellant: hinc Maro*  
a loc. cit. *vin. cla. iugalia posuit pro connubio. Et in Diuinis literis inditum sponsalitijs anu-*  
b Hiero. 36 *lum, arrhabonis inditium, nuptiarum causa legimus: eumque morem & institutum*  
*omnes Christianorum consentus semper obtinuerunt: Vnde Septimius Florens digi-*  
*tum hunc & pronubum appellauit, & anulum quoque pronubum, eo loco: nam & mu-*  
*lieres parcissima patrum sobrietate aurum minime nouerant, vno excepto digito, quem*  
c Hiero. 51 *anulo pronubo sponsus oppignerasset: Ac inferius, (c) Vsq; adeo vero adhesit Edera*  
*tenacitatis nomen, & illigandi complectendique significatum, vt olim apud nostros Fla-*  
*mini Diali non modo eam tangere ominusum esset, verum etiam nominare, ne inde illi-*  
*gatus aliquo modo vel re, vel cogitatione deprehenderetur. Eaque de causa neque anu-*  
*lum quidem gestare ei licebat; libera siquidem omnia esse volebant sacrificulis. Etsi*  
*genus anuli cassum Diali permittebant, quod vinculi rationem non haberet;*  
d l. 10. c. 15. *vt infra notabimus ex (d) A. Gellio. Et Alexander ab Alexandro in Ge-*  
e l. 2. c. 19. *nialibus ait, (e) Apud Cæthos licet fortissimus quisque anulum ferret, ignominia*  
*hoc ducebat loco, tanquam Vinculo nexus foret, nisi aliqua hostili ca de eo se exoluisset.*  
Vngulus. Insuper anulus etiam Vngulus dicitur; cuius rationem Isidorus attulit in-  
f l. 19. c. 32. *quiens, (f) Inter genera anulorum sunt Vngulus, Samothracius, Tinius: Vngulus*  
*est gemmatus; vocaturque hoc nomine, quia sicut vngula carni, ita gemma anuli auro*  
*accingitur: quæ quidem ratio non ita probatur, tum quod Vngulum, Plinio*  
g l. 33. c. 1. *(g) teste, prisci vocabant omnem anulum absolute, non solum gemmatum,*  
sed

Sed alithon etiam, & apiron: tum quod Vngula nostra non est, uti brutorum, sed vnguis proprie: tum quod vnguis in homine carni non accingitur vndique in gyrum, ut ab auro lapillus in anulo, sed vna solum ex parte. Verum si dictus est anulus ab vnguibus Vngulas, hoc ideo factum est, quia primi anulorum omnium illi fuere, quibus catenæ constituuntur; nam a catenis captiuorum corpora cingentibus, & compedes firmantibus euulsi, ad digitos translati postea sunt, ut infra (b) constabit, & innuit aperte Martialis in Zoi- h cap. 2.  
lum (i) dicens, il. 2. ep. 23.

„ Has cum gemina compede dedicat catenas,

„ Saturne tibi, Zoilus anulos priores.

Catenæ vero dictæ sunt, quod captiuos tenerent, ne fugerent; ut apparet ex Plauto in Captiuis,

„ Aduorte animum sis tu, istos capteiuos duos,

„ Here quos emi de præda, de quæstoribus,

„ His indito catenas singularias:

„ Istas maiores, quibus sunt vincti, demito.

„ Sinito ambulare, si foris, si intus volent,

„ Sed uti asseruentur magna diligentia.

„ Liber captiuus, auis fere consimilis est:

„ Semel fugiendi si data est occasio,

„ Satis est, nunquam post illa possis prendere.

Sic ergo catena dicitur, quia captum tenet; captus autem in bello dicitur

(k) mancipium, quod ab hostibus manu captus fuerit; quoniam vero manus vim capiendi, rapiendique repugnantes hostes in seruitutem, & captos reti-

k Ept. Iur. Ciu.

(l) instrumenta pariter & symbola sunt apud omnes; nam & Plinio, (m) Qui-

l Gal. 1. de v. par. c. 7. m l. 11. cap. 43.

bus ex rapina victus quadrupedum, quini digiti in prioribus pedibus; reliquis quater-

ni. Leones, lupi, canes, & pauca in posterioribus quoque quinos vngues habent, uno

iuxta cruris articulum dependente: propterea Catenarum anuli, posteaque cete-

ri dicti sunt Vnguli, quasi quidam vngues artificiales apprehensum captum-

que tenentes, seu hominem, seu digitum. Nec omittam orbiculari figura, qua

donantur utcumque rapacium animalium vngues, anulos eadem tornatos

appellari potuisse pariter Vngulos. Qua quidem in re facile prætulerim Vn-

guli nomen Vnguino, quod viderim apud Plautum, (n) ancillam exungulam

anulatum, a seruo, quem illa prius cauillans appellauerat

n in Tru. culen.

„ ----- Af. Dic quod te rogo,

„ Mancupio vnde accepisti quos gestas ahenos anulos?

„ St. Dignis dant.

& mox,

„ St. Em tu es exungula: male viuitis: ego ne hæc mussitem?

Quin & apud (o) Pacuuium,

o ver. 13.

„ Repugnanti ego porro hunc vi detraxi vngulum.

Et sane quum (p) Iuuenali digitus ab vngue denominatus, de Democrito di-

cium sit, quod, ut supra tetigimus etiam,

p Sat. 10.

„ Ri-

ῥ Ridebat curas, nec non & gaudia vulgi,  
 ῥ Interdum & lacrymas; quum fortunæ ipse minaci  
 ῥ Mandaret laqueum, mediumque ostenderet vnguem.

q1.2.ep.28 Martiali consentiente in (q) Sextilium,

ῥ Rideto multum, qui te, Sextille, Cinædum  
 ῥ Dixerit, & digitum porrigito medium.

procul dubio anulus, qui digitalius, [DAKTYLIOS,] a digito dictus est, indidem vngulus ab vngue nuncupari potuit. At vero non ab re fuerit & Vnguini nomen accipere, ac vtriusque vocabuli, quo promiscue diceretur olim

Vnguinus.

anulus tam vnguinus quam vngulus, etymologia duci non solum ab vngue, vt vidimus, at etiam ab vngendo; & hoc sane trifariam; primum quidem, quod minimo proximus digitus consueuisset antiquitus & odoratis vnguentis illiniri, & anulo solus, aut præ ceteris coronari; quod ante (1) Valerianum,

r lib.36.

fl.19.c.32.

r 7. Sat.13.

& (s) Isidorum, testatur Macrobius ita, (t) Dic Desari (omnis enim situs corporis pertinet ad Medici notionem; tu vero doctrinam & ultra quam Medicina postulat consecutus es) dic inquam, cur sibi communis assensus anulum in digito, qui minimo vicinus est, quem etiam Medicinalem vocant, & manu præcipue sinistra gestandum esse persuasit? & Desarius: De hac ipsa questione sermo quidam ad nos ab Aegypto venerat, de quo dubitabam fabulamne an veram rationem vocarem: sed libris anatomicorum postea consultis, veram comperi; neruum quendam (venam, vel arteriam intellige, quam vetustiores a similitudine substantiæ neruum appellabant) de corde natum priorsum pergere vsque ad digitum manus sinistrae minimo proximum, & illic desinere implicatum ceteris eiusdem digiti nervis: & ideo visum veteribus, vt ille digitus anulo tanquam corona circundaretur. & Horus, Adeo, inquit, Desari verum est ita vt dicis Aegyptios opinari; vt ego Sacerdotes eorum, quos Prophetas vocant, quum in templo vidissem circa Deorum simulacra hunc in singulis digitis confectis odoribus illinire; & eius rei causam requisissem; & de neruo, quod iam dictum est, Principe eorum narrante didicerim; & insuper de numero, qui per ipsum significatur: complicatus enim senarium numerum digitus iste demonstrat, qui omnifariam plenus, perfectus, atque diuinus est; causasque, cur plenus sit hic numerus, ille multas asseruit: ego nunc, vt præsentibus fabulis minus aptas, relinquo. Hæc sunt, quæ in Aegypto, Diuinarum omnium disciplinarum compote, cur anulus huic digito magis inferatur, agnoui. Quem Aegyptiorum morem secutos fuisse Romanos, testatur

21. 10. no.

Att.c.10.

21. 19. c.32

(u) A. Gellius aperte. Quum itaque, vel (x) Isidori notatu, prisci solerent vnicum anulum gestare; & hunc in digito, quem odoriferis vnguentis illinebant; ideo simul oportebat vngi & anulum; quapropter anulus appellabatur vngulus, & vnguinus: & quemadmodum digitus iste, minimo proximus, ab anulo dicebatur anularis; ita & ab isto digito, qui soleret vngi, vicissim anulus antiquitus denominatus est vngulus & vnguinus. Alia vero ratio, propter quam veteres anulum appellauerint vngulum, & vnguinum, fortasse fuerit, quod inter anulos maxime spectabiles extiterint, qui concaui quopiam vnguento medicato, siue ad bonum, siue ad malum afferendum, referti forent; atque per venam, Saluatellam Medicis appellatam, coniugemque sibi semper arteriam, pharmaci vires facile ad cor, & ad hepar, membra principalia, communicarent; adeoque genus vniuersum anulorum a præcipua specie de-

nomina; nam vetus est, a principali specie totum genus denominare: per anulos vero medicamenta, venenaque corporibus imprimi, & infligi confueuisse pridem apud homines, aperte Plinius ostendit, inquit, (y) *Illud y 1.33. c.1.* quoque obiter indicari conuenit, quoniam de anulis sermonem repetimus, Aedituum custodia eius deprehensum, fracta in ore anuli gemma, statim expirasse, & indicium vita extinctum. scilicet, quia, ut innox addit, *Alij sub gemmis venena cludunt, sicut Demosthenes summus Oratorum Gracia, anulosque mortis gratia habent. Denique ut plurimum opum scelera anulis sunt.* Ut quoniam anuli contentis in cauo medicatis unguentis mortem, vel salutem afferrent, ab his medicatis ac praepotentibus unguentis corpora per venam Saluatellam, & per arteriam illi comparant afficiuntibus, vniuersum anulorum genus Ungulum, & Unguinum apte denominari potuerit. Tertia demum ratio est, quod antiquitus anuli fierent grandioris molis, adeoque pondere suo manus grauarent, quae plurimum aestate sudantes, eo sudore velut ungerent anulum; qui propterea dictus fuerit Ungulus & Unguinus: ita (z) Iuuenalis in Crispinum,

z Sat. 1.

- » ----- quum verna Canopi
- » Ventilet aestiuum digitis sudantibus aurum,
- » Nec inferre queat maioris pondera gemmae,
- » Difficile est satyram non scribere -----

Alterum meo periculo primam rationem duabus alijs praeferas; quam, & secundam secunda (a) Martialis in uere videtur, afferens,

a l. 14. epi.  
112.

- » Saepe grauis digitis elabitur anulus unctis;
- » Tuta mea fiet sed tua gemma fide.

Nisi quartam rationem addere velis ex (b) Henrico Scholiaste, Iuuenalique, cui

in not. ad  
Pacir. 1. de  
Legatis.

- » ----- ille fruatur
- » Vocibus obscenis, omnique libidinis arte,
- » Qui Lacedaemonium pitysmate lubricat orbem:

hoc est, qui lubricat anulum s. uto: per hunc enim ditiorum quendam intelligit;

- » Per cuius digitos currit leuis anulus,

ut Martialis ait; ditiorum sciuit mos fuit, dum otiosi sederent, anulos voluere, eosque saepe extrahere & reponere; digitosque, ut ita factu sit facilius, sputo irrorare: pitysmate uero, ut & pitysma sputum significare ab eo quod spueretur est, sic dictum, Perottus doctet. Lacedaemonium uero orbem quum dixit, ferreum significat anulum; siquidem suo etiam tempore Lacedaemonios ferreo tantum usus fuisse, idem Plinius testatur. At Iuuenalis ibi non luxu ciuitem, sed fugillat impurum hominem, utentem uocibus obscenis, & omni libidinis arte; ad quam nihil attinet, anulum uoluerit, saepeve digitis extrahere, ac induere, sputo irroratis: quare censeo Satyrographo notari hominem seu paderotem, seu cynadum; quorum mos fuit uocibus obscenis uti, & omni arte libidinis; orbisque Lacedaemonij pitysmate lubricati, partem obscenam corporis illam sputo significari; quorum criminum nequitia Lacedaemonij praeter alios Graecos forte magis inquinantur. Sed haec omittamus, & Satyrographi licentiam relinquamus. Post haec uero Condulum, & Condalium dixerunt ueteres Anulum, quod eo res conderentur, aut in Condo recondita signarentur. Placuit alijs Latini nominis

minis etymologiam a Græco verbo deducere, nimirum [ *APO TON KON-DYLON*, ] a digitorum articulis, aut nodis, siue quod anulis digiti exornari soleant, siue quod in digitis anuli veluti nodi quidam emineant. *Condulunt*, & *Condalium* anuli nomina ponit Festus. Plautus:

*In thermopolio condalium es oblitus.*

& paulo post,

*Inter eos ne homines condalium redipisci postulas?*

c lib. 5.  
cap. 16.

*Tabaat.*

\* 1.6. c. 21.  
*Tabangath.*

*Chotam.*

\* cap. 8.

e Genes. 41  
f 2. ant. c. 3.

Iulio Polluci quoque, (c) *Quæ vero in digitis, Anulus, condulus, sigillum, signatorius; sic enim signatos anulos vocarunt: sigilla autem gemmas continent. Digito autem minimo anulum gestabant, qui [ AKARES, ] Acaris propter paruitatem dicebatur: & alter Corianum dictus, medio aptatus digito.* Denique vero non omnitem censui, quod ab inclyto Don Vincentio Noghera, literarum Hebraicarum, vt & aliarum fere omnium peritissimo, nuper habui, Anulum apud Hebræos dici, verbumque *Tabaa* prototypum significare idem quod *mergi*, & *immergi*, *infigi*: & quia digitus anulo immergitur, aut infigitur, inde anulum appellari *Tabaat*. P. Nouarinus tamen in *Schediasmatibus* (\*) sacroprophanis ait, anulum Hebraice *Tabangath* dici, a verbo *Tabangh*, quod, præter alia, significat, *figere*, seu *defigere*; quia nempe anulus digito infigitur. Adiecitque Noghera *Thamarem* a Iuda socero pro *arrhabone* pretij concubitus petijisse, & habuisse sigillum, quod Latine vertitur *anulus*; nam in Hebræo legitur *Chotam*, idest *sigillum*; quod ex eo constat, quia sigillum vnusquisque proprium habet; vt inde facile fuerit *Thamari* socerum autorem stupri prodere per anulum ipsius: at vero sigillum idem est cum anulo, quia prisci signabant anulo; quod obseruat etiam *Lyranus*, & habetur in *Hesteris* libro, (d) *Tulitque Rex anulum, quem ab Aman recipi iusserat, & tradidit Mardocheo. & mox, Responditque Rex Assuerus Hester Regina & Mardocheo Iudæo, Scribite ergo Iudæis sicut vobis placet ex Regis nomine, signantes literas anulo: hæc enim consuetudo erat, vt epistolis, quæ ex Regis nomine mittebantur, & illius anulo signatæ erant, nemo auderet contradicere. ac infra, Ipseque epistola, qua ex Regis nomine mittebantur, anulo ipsius obsignatæ sunt, & missæ per veredarios.* Quin & quum *Pharao* Rex *Aegypti* *Iosepho* (e) dedisset anulum *Tabaat*, *Iosephus* tamen *Historicus* ait, (f) ipsum accepisse anulum *Regis* signatorium: vt iam apud Hebræos duo reperiantur anuli nomina, *Tabaat*, idest in quem figitur digitus, & *Chotam*, idest sigillum; quod cum *Symbolo*, superius apud Græcos & Latinos communi, videtur conuenire. Sed hæc de nominibus anuli, ac eorum etymologia dicta sufficiant.

*De Anulorum antiquitate, siue primæua origine; quam in Prometheo non esse ponendam, nec in prima seruorum manumissione, nec in Principum Insigni, sed in origine seruorum vetustissima, demonstratur. Cap. II.*

**P**ost nominum varietatem ac etymologiam, nunc primam Anulorum originem, in antiquitatis maiestate reconditam, si fieri potest, aperiamus.

Non



Non ignoro quidem illam ad Prometheum passim referri consueuisse, quem <sup>1. opinio de</sup> <sup>Prometheo</sup> <sup>expenditur.</sup> <sup>al. 33. c. 1.</sup> <sup>bl. 37. proc.</sup> <sup>c hier. 36.</sup> <sup>al. 21. c. 21.</sup> <sup>el. 6. c. 19.</sup> <sup>f. lib. temp.</sup> <sup>neol. c. 44.</sup> <sup>hepit. Hist.</sup> <sup>i Genes. 41</sup> <sup>k Genes. 38</sup> <sup>ait</sup>

vinctum Caucaſo ſolui Iupiter ea lege iuſſerit, vt ſemper ſecum ferret priſtinæ ſeruitutis memoriam, anulum ex catena detractum cum ſcrobe ſaxi, cui ligatus fuerat. Sed non ab re Plinius hoc fabuloſum exiſtimat, cui (a) Peſſimum vitæ ſcelus fecit, qui anulum primus induit digitis: nec hoc quis fecerit, traditur: nam de Prometheo omnia fabuloſa arbitror: quanquam illi quoque ferreum anulum dederit antiquitas; vinculumque id, non geſtamen intelligi voluerit, & infra, (b) Que fuerit origo gemmarum, & quibus initijs in tantum admiratio hæc exarſerit, diximus quædã interius in mentione auri, anulorumque. Fabula primordium arupe Caucaſea tradunt, Promethei vinculorum interpretatione fatali: primumque ſaxi fragmentum incluſum ferro ac digito circundatum; hoc fuiſſe, anulum; & hoc, gemma. Pierius quidem abſurditatem, ac imprudentiam fabulæ notat inquiring, (c) Iugalia vincula monent, vt qua de cauſa anulus inter alia ſignificata, vinculi etiam fuerit hieroglyphicum, aperiamus: ea ſic fertur, Prometheus olim Saturni lege perpetuis vinculis ab Ioue damnatum, ea mox conditione liberatum, vt inde anulum lapide & ferro compactum geſtaret, ne omnino exolutus pœna videretur, indeque anulorum vſum propagatum. Indignationem autem Iouis inde ortam aiunt, quod Prometheus Parcarum ſortem de Thetidis filio, qui patre maior & clarior futurus eſſet, patefeciffet; atque ita Iouem ab eius congreſſu deterruiſſet, ne ſe præſtantior filius naſceretur. Sed enim quum cuiſmodi legis ſilentium in Iouis perniciem euafurum eſſet, fabulorum deſidero prudentiam, qui velint Iouem pro imperio & autoritate ſibi conſeruata, Prometheus ita male multare voluiſſe. Licet Iupiter libertatis dono ſatiſfecerit eius beneficio; non tamen in eo aboleri voluiſſe memoriam priſtinæ conditionis, ne ruruſ in culpam caderet, ob quam iterum puniri deberet: adeoque non imprudenter fabulatores illi referam vinculorum reliquiſſe anulum. Vel, vt ait Polydorus Vergilius de rerum Inuentoribus agens, Iupiter ne erga Prometheus parum gratus videretur, ac vt liberationis eius perpetua memoria foret, anulum illi geſtandum dedit. Rhodiginus etiam cuiſmodi primam anulorum originem ad fabulam retulit, aſſerens, (e) Qui fabuloſa conſectati, ſuis ea voluminibus complexi ſunt, coronarum in ludis eam ferme originem tradidere. Prometheus quum Ioui Parcarum ſortem patefeciffet de Thetidis filio, quem patre illuſtriorẽ ampliorẽque futurum cecinerant, ab eo vinculis liberatum: ea tamen ratione, vt anulum lapide & ferro compactum geſtaret, ne omnino pœna videretur exſolutus; quod & anulorum initium agnoſcitur primum. Ego vero longe vetuſtiorẽ arbitror anulorum originem: etenim Eusebij (f) teſtimonio, & (g) Boccacij, Prometheus fuit Argo regnante Argiuis, ac vt ait (h) Turſellinus, poſt annum Mundi g 4. GEMMCCCL. quum anulorum vſus antiquior fuerit non ſolum apud Aegypti (i) Reges æuo Iosephi Patriarchæ, cui ſuppar vixiſſe videtur Prometheus: verum etiam apud Iudam (k) maiorem natu Iosepho, proprium anulum Thamari relinquentem in arrhabonem hædi pro coitus pretio pro-  
miſſi: quos anulos non fuiſſe primos omnium, ſed antea priores alios multos extiſſe, neceſſe eſt. Quin & Alexander Scultetus in ſua Chronographia ponit Iosephum Patriarcham, qui recepit anulum aureum de manu Regis Aegypti, præceſſiſſe Promethei natales annis quadragintaquinque; nam

ait Iosephum vixisse anno Mundi 2230. Prometheum autem anno 2275.

13 & symb. Ceterum inclytus Petra-Sancta, *Vt redeam*, (l) inquit, ad anulorum originem  
Her. c. 1. *putem seruis in libertatem vocatis, circulum ex catena, cum lapidis, de quo fuerant*  
11. opin. de *empti, particula eidem anulo inserta dari consueuisse, ut essent memores conditionis*  
anulis in *antiqua. Ex luxu deinde, qui est res seruilis, nec ingenuum ac liberum animum de-*  
manumif- *ret, ferrum in aurum, lapidem in gemmam mutatum esse; ac gestamen capisse haberi,*  
sione seruo- *quod antea vinculum fuit; atque adeo splenduisse instar ornamenti, quod initio fue-*  
rum ex pen- *rat tormentum. Porro in hac me sententia confirmat epigramma illud Martialis,*  
ditur. (m) *in Zoilum creatum equitem, ex seruulo ergastulario,*

m l. 2. ep.  
22.

„ Zoile, quid tota gemmam præcingere libra  
„ Te iuuat; & miserum perdere Sardonycha?  
„ Anulus iste tuis fuerat modo cruribus aptus:  
„ Non eadem digitis pondera conueniunt.

*Quasi diceret, unius libra anulum, etsi aureum, gestas, & arbitraris, peraque ma-*  
*gnos digitis, atque olim pedibus conuenire: Sic idem Martialis catenas, quas una*  
*tum compedibus fingit Zoilum eundem consecrare, ritu veteri, Saturno seruorum*  
21.3. ep. 23 *Deo, postquam fuit adeptus equestrem dignitatem, anulos vocauit, in his alijs (n) ver-*  
*siculis,*

„ Has cum gemina compede dedicat catenas,  
„ Saturne, tibi Zoilus, anulos priores.

*Atque hinc serui dicebantur pedibus anulati: quæ omnia indicant, non omnino in-*  
*congrue à seruorum vinculis repeti anulorum originem. A seruis quidem, non ta-*  
*men ab eorum manumissione repeti posse primam anulorum originem: nec*  
*ex luxu ferreos in aureos mutatos, constat ex antiquis: nam vetustissimum*

o Gen. 38.

p Gen. 41.

*anulorum testimonium fuit Mosis, qui simul anulum (o) ferreum Iudæ tri-*  
*buit, & aureum (p) Aegyptio Regi, prorsus eodem æuo degentibus; ut iam*  
*non habeamus ex historicis aureos anulos ad luxum, & ex luxu fluxisse;*  
*verum ad autoritatem, ac maiestatem imperij primum gestatos. Deinde*  
*vero non omnes serui, qui manumittebantur, & anuli iure donabantur, de*  
*lapide fuerant empti; tum quod bello capti libertate donari multi potuerent,*  
*post egregie fideliterque præstitam seruitutem, nullam vnquam venditio-*  
*nem passi: tum quia non omnes serui de lapide primitus emebantur: nam*

q Gen. 37.

*ipse Iosephus, qui donatus a Pharaone fuit anulo regio, prius a fratribus in*  
*campo Dothaim venijt (q) Madianitis non de lapide vlllo; & secundo ve-*  
*nundatus fuit ab his mercatoribus in Aegypto Pharaonis Eunuchis non de*  
*lapide prorsus vlllo: vereque seruos emere de lapide, seu vendere ad lapidema-*  
*mos fuit aliquando apud Græcos & Romanos multo post anulorum vsum.*

r in vit. Æs.

*Quin & Aesopus apud Maximum (r) Planuden ab hero venditus est in*  
*agro, non autem de lapide. Præterea vendebantur antiquitus à pauper-*  
*culis parentibus infantes in cista, non ad lapidem vincti; quod obseruat &*

s2. var. lect.  
cap. 1.

*Mercurialis, cui (s) Vetustissimis vsque temporibus, quum nulla religio homines*  
*perinde ac belluas, seruitijs teneri, ac permutari vetaret, inueniebantur qui in nulla*  
*alia arte se exercebant, quam in vendendis, dermutandisque infantibus, pueris, viris,*  
*virginibus, mulieribus, eunuchis, omnisque tandem generis hominibus: sed inter*  
*hos aliquod discrimen obseruari; quoniam qui pueros, puellas, & mulieres in libidi-*

nis seruitium venditabant, antiquo Romanorum vocabulo Lenones vocabantur : qui vero infantes in canistris, seruos, eunuchos, aliosque homines alterius operis gratia venales habebant, [ANDRAPODOKATHLOI,] & interdum [ANDRAKAPHLOI] a Galeno, a Latinis Mangones vocati inueniuntur. Ceterum vt ex Plauto non (t) semel constat, serui plurimum emebantur non ad vllum lapidem catenati : sed speciatim Danilta virginem vendens adolescenti Stratipocli sic inducitur in (u) Epidico,

Da. Age age, absolue me, atque argentum numera, ne comites morer. in Curcul.

St. Pernumeratu' st. Ep. Tene crumenam, huc inde. Da. Sapienter venis. in Casina.

St. Oppere dum effero ad te argentum, Da. Matura. St. Domi est. & c. i Epidico.

Et in (x) Perfa,

To. Cape hoc sis. Do. Quin das? To. Nummi sexcenti hic erant,

Probi numerati, fac sit mulier libera,

Atque huc continuo adduce. Do. Iam faxo hic erit.

Non hercle cui nunc hoc dem spectandum scio.

Nec vnquam in eiusmodi venditionibus video lapidis aut catenarum mentionem fieri. Terentius item frequenter illiusmodi seruorum empriones memorat, nullo prorsus iniecto verbo lapidis, aut catenarum : sed e venditoris manu, pecunia, vel domi numerata. Deinceps, qui vetustissimus olim gerebatur anulus tum a Iuda Patriarcha ferreus, vel æreus (pluris enim æstimare non possum arrhabonem hædi) tum a Pharaone Rege Iosepho donatus aureus, non potuit ab illis tessera pristinae seruitutis gestari, qui duo priores nullam vnquam seruitutem seruierant. Insuper tantum abest, vt libertis in manumissione daretur anulus ad recordationem antiquæ conditionis, quod potius id fiebat ad illius iniquæ sortis abolitionem obliuionemque ; quin & ad symbolum ingenuitatis, & libertatis, pro iure nobilitatis, ac munere quodam, & honore ; quum recordatio pristinae seruitutis esset ignominia quædam odiosa potius & improprium, perinde ac inuri solitum stigma fronti vel genæ serui fugitiui ; non autem honor, aut ius, aut munus vllum : audio siquidem Alexandrum in Genialibus ea dicentem,

Quin etiam & femina & extrema mancipia (quod antea non licuit) aureorum y l. 2. c. 19.

anulorum iure donarentur : qui enim libertus eo munere donatus erat, vclut ingenuus

cepsbatur viuens, ita vt haud secus quam quouis liber, magistratus, & honores gere-

re, & reliqua ingenuorum munia obire posset ; morte autem obita, hæreditatis & bo-

norum partem, vt quilibet libertus & seruitute exemptus, patrono dare cogebatur :

eratque constitutum, vt qui libertus anulo donaretur, expulso veteri nomine, equi stre

assumeret. Consimiliter & Pierium in Hieroglyphicis asserentem, (z) Ii- z lib. 40.

bertos manumissione accepta, alba veste decorari solitos, id ostendit, quod apud Ter-

tullianum legitur de famulo libertate donato: Atqui & vestis albæ nitore, & au-

rei anuli honore, & patroni nomine ac tribu mensaque honoratur ; & alibi

alia, vt aduersus (a) Marcionem, (& mox) Quod vero seruis, atque libertis ius anu-

alorum negaretur ; quo tamen impetrato, ingenuitas simul impetrata intelligeretur,

XL. Digestorum lib. Papinianus, Neracius, Paulus, & Vlpianus ostendere. Fue-

runt igitur anuli aurei cum gemma recens acquisitæ libertatis indicia, non

signa vetustæ seruitutis, in manumissis, ac libertate donatis. Deinceps

antem prius erat vsus anulorum apud ingenuos, quam cæpisset concedi libertas in manumissione; quod apparet ex dictis Genialium ab Alexandro: quare non potuit esse anulorum origo dudum ex ferro, & scrobe lapidis, de quo serui fuerint empti, cuius memoriam conseruare deberent in libertatem vindicati. Nec omittendum est, æque ius anulorum cum gemma pridem habuisse tum ingenuos, qui nunquam de lapide fuerant empti, sed semper antea liberi vitam duxerant: tum etiã serui libertate donati: nullamque rationem haberi, cur iidem anuli forent in his indicium pristinae seruitutis, non item in illis: at vero paret in vtrisque fuisse signum ingenuitatis atque libertatis, siue naturalis ea foret, vt in prioribus; siue quomodocunque acquisita, vt in posterioribus; alioquin Equites nunquam seruitutem passi, tesseram seruilem cum manumissis gestare dignati non fuissent; qui præ indignatione promotionis plebeiorum hominum, etsi libertate gaudentium, dudum anulos aureos abiecerunt; Liuius namque, (b) Flauium dixerat Aedilem forensis factio, Ap. Claudij censura vires naeta, qui Senatum primus libertinorum filijs lectis inquinauerat: & postea quam eam lectionem nemo ratam habuit: nec in Curia adeptus erat, quas petierat, opes urbanas; humilibus per omnes tribus diuisis, forum, & Campum corrupit. Tantumque Flauij Comitia indignationis habuerunt, vt plerique nobilium anulos aureos, & phaleras deponerent. In eandem sententiam Plinius, (c) Frequenter autem vsus anulorum non ante Cn. Flauium Anniij filium deprehenditur; hic namque publicatis diebus fastis, quos populus a paucis Principum quotidie petebat, tantam gratiam plebis adeptus est, alioquin libertino patre genitus, & ipse Appij Caci scriba, cuius hortatu exceperat eos dies, consultando assidue sagaci ingenio, promulgaueratque vt Aedilis Curulis crearetur, cum Q. Anicio Prænestino, qui paucis ante annis hostis fuisset, præteritis C. Petilio, & Domitio, quorum patres Consules fuerant. Additum Flauio, vt simul & Tribunus plebis esset: Quo facto, tanta Senatus indignatione exarsit, vt anulos ab eo abiectos fuisse, in antiquissimis reperitur annalibus. Fallit plerosque, qui tum & Equestrem ordinem id fecisse arbitrantur: est enim adiectum hoc quoque: sed & phalera posita: propter qua nomen Equitum adiectum est. Anulos quoque depositos a nobilitate; in annalibus relatam est, non a Senatu vniuerso. Hoc actum est P. Sempronio Lungo, L. Sulpicio Coss. Quæ satis ostendunt anulorum originem etiam apud Romanos non habuisse principium in manumissione seruorum, quibus libertate donatis relinqueretur anulus indicium pristinae seruitutis: nam indignabundi nobiles eiusmodi notam ignominiaē gestare nolissent, sed abiecissent. Vltimus etiam olim Iosephus bis emptus fuit; de manu (d) fratrum a Madiaritis negociatoribus, & mox de manu (e) Madiaritarum ab Eunucho Regis Aegypti; tandemque constitutus dominus Aegypti Prorex a Pharaone, recepit ab ipso solum honoris anulum aureum: etenim Aegypti Rex dum Iosephum manumitteret, liberumque faceret, dedit ei proprium anulum, non in memoriam odiosam pristinae seruitutis, aut in tesseram gratiosam nuperæ libertatis, & recens adeptæ dominationis: Quod aperte constat ex verbis Regis, ipsum honorantis, & in manumissione sic alloquentis, (f) Tu eris super domum meam, & ad tui oris imperium cunctus populus obediet: vno tantum Regni solio te præcedam. Dixitque rex:

b19. in f.

c133 c.1.

d Gen. 37.

e Gen. 39.

f Gen. 41.

fuis Pharaon ad Ioseph: Ecce constitui te super uniuersam terram Aegypti: tulitque  
 anulum de manu sua, & dedit eum in manu eius: uelutque eum stola byssina, &  
 collo torquem aureum circumposuit: fecitque eum ascendere super currum suum se-  
 cundum, clamante pracone ut omnes coram eo genuflecterent, & Praepositum esse  
 scirent uniuersa terra Aegypti. Dixitque quoque Rex Aegypti ad Ioseph: Ego sum  
 Pharaon, absque tuo imperio non mouebit quisquam manum aut pedem in omni terra  
 Aegypti. Sic ergo liberatus a seruitute Iosephus, accepit anulum a Rege  
 tesseram nouae libertatis, nouique Domini symbolum, quibus honoribus  
 donabatur; non autem opprobriosam recordationem pristinae seruitutis,  
 quam exuebat. Nec idem anulus, qui prius in manu Regis indicabat im-  
 perium, mox in manu Iosephi significare potuit aliud quam idem impe-  
 rium, ad quod is extollebatur a Rege. Quod euincitur etiam ex historico  
 Iosepho, qui congeni sui cognominisque viri talem attulit historiam,  
 (g) Quae potestate Iosephus a Rege auctus, accepto etiam anulo Regis signatorio, & g 2. ant.  
 iure purpurae gestanda, in sella curuli sublimis per Aegyptum circumuectabatur. Iud. c. 3.  
 Ad indicandam autem seruitutem, ac emptionem pristinam aptior fuisset  
 anulus cum integro lapillo sine sculptura, & ferreus; nec oportuisset illi  
 dare signatorium anulum, & aureum; qui semper fuit indicium Magistra-  
 tus, & honoris atque domini symbolum; quod non solum Plinius asserit,  
 (h) aureos anulos dari primum consueuisse Legatis ad exterarum gentes, ut h l. 33. c. 1.  
 honoratissimi censerentur; sed etiam Plinio longe uetustior, longeque sa-  
 pientior Salomon, cui (i) Circulus aureus in naribus suis, mulier pulchra & i Prou. 11.  
 fatua: quem locum explicans D. Gregorius inquit, (h) Circulus aureus in na- k 31. mo-  
 ribus suis est pulchra & circumflexa locutio in sensibus mentis stulta: cui ex eloquio ral. 1.  
 aurum pendet; sed tamen ex terrena intentionis pondere, more suis, ad superiora non  
 respicit. Quod prouerbum assignari dicit Paræmiographus, ubi res quae  
 per se praecleara illic adhibetur, ubi minus addecet: ut si stulto contingant opes, fa-  
 tuo forma, genus ignauo, eloquentia uiro improbo, magistratus imperito; his enim  
 rebus non modo non ornantur, uerum etiam magis ridiculi fiunt. Olim autem anu-  
 lis quibusdam aureis in auriculas insertis, ornari sese credebant, maxime barbari.  
 Inseritur & suillis naribus anulus aureus, quo minus noceant agris rostri suffossione,  
 qua peculiaris est huic animanti; quae propter & agricolationem monstrasse creditur:  
 Quod si anulum aureum rostro suillo inseras, res sit opido quam ridenda. Quare  
 minime decebat, ad indicandam seruitutem, & emptionem pristinam Io-  
 sephi, dum is manumitteretur, aureo anulo donari: quod aureus anulus de-  
 corem, & egregias res indicet semper apud antiquos. Denique uero sen-  
 tentiam nostram mirifice comprobatur Zoili donarium a (l) Martiale diffama- l lib. 3. ep.  
 tum; etenim poeta Zoilo satis exprobrat anulos priores catenarum ser- 23.  
 uilium, quas cum compedibus anathemata Saturno seruorum numini su-  
 spenderit; ne factus eques, indicem ad praetæ libertatis anulum aureum osten-  
 tans, de hoc pretioso digiti superbiret, qui prius habuit ferreos ignobiles  
 & ignominiosos ad crura. Quin & anulum aureum ingenuitatis indicem; m l. 11. ep.  
 non vicarium, aut succedaneum, sed oppositum potius indicat anulo ferreo 38.  
 seruitutis praecedentis non solum in altero epigrammate (m) Martialis, eun- n 3. sylu. de  
 dem Zoilum fugillans, ut dictum est; sed etiam (n) Papinius, ostendens lacr. Herc.  
 olim

olim libertos ac seruos anuli ferrei gestamine notatos, in manumissione simul aureum anulum, & Equestrem dignitatem induisse; ferreum, & opprobriosum anulum exuere consueuisse,

„ ----- tenuesque nihil minuere parentes,  
 „ Atque idem in cuneos populos quum duxit equestres  
 „ Mutauitque genus, læuæque ignobile ferrum  
 „ Exuit, & cello natorum æquauit honore.

cap. 9.

scilicet Vespasianum innuit, qui (o) Suetonio teste, *Ordines amplissimos, & exhaustos cade varia, & contaminatos veteri negligentia purgavit, suppleuitque recensito Senatu, & equite: submotis indignissimis: & honestissimo quoque Italicorum ac provincialium allecto. Atque uti notum esset, utrumque ordinem non tam libertate inter se, quam dignitate differre; de iurgio quodam Senatoris Equitisque Remanensis ita pronuntiavit, Non oportere maledici Senatoribus: remaledici civile fasque esse.*

Qua circumspècta librataque sententia, Beroaldi notatu, Vespasianus significare voluit, Senatorem ab Equite sola dignitate differre; tanquam non debeat Eques prior laceffere conuicio iurgareque Senatorem; sed si laceffitus fuerit, ut fas sit par pari rependere, & remordere mordentem, iuxta illud e triuio, *Si dixeris quod vis, audies quod non vis: & illud, Prout sementem feceris, ita metes.*

p 20. Ad-  
uer. c. 20.

Ast ad Papinium redeamus, cui Vespasianus mutauit genus Claudij Etrusci; nam eum ex libertina conditione ad Equestrem dignitatem prouexit, & fecit ut exueret anulum ferreum, quem serui & libertini solebant gestare; atque aureum assumere, qui erat insigne equestre. Quod etiam Turnebus (p) attestatur, cui ferreum anulum deponerent serui, aureo assumpto, quum ingenuitatis iura consequerentur; quod fiebat, quum seruitute liberati, ius aureorum anulorum ab Imperatore impetrassent: tunc enim & pro ingenuis, saluo tamen patronatus iure, habebantur, & Equestrem dignitatem, vel beneficium Equestri dignitate comparantur adepti; nam quum hos gestare nulli, quam Equestri ordinis hominibus fas olim esset; quippe qui ijs pro insigni, quo a plebe distinguerentur, utebantur; ut ex

l. 33. c. 1.

ad L. ult.

ff. de senat.

l. fals. de-

mon. 33. §.

sed si cui,

ff. de cōdit.

& d. mōstr.

z 18. annal.

u l. 7. ob-

seru. c. 14 &

ad tit. ff. de

iur. aur.

anul.

(q) Plinio docet (r) Budæus, merito concessa aureorum anulorum usurpatione, ipsam quoque Ordinis dignitatem Princeps concessisse videbatur. Quin

& si quis anulos ab Imperatore acceperit, honorem eius augeri (s) Iurisconsultus respondit. Libertinis igitur dato iure anulorum, Equestri dignitas

collata censetur. Quæ res efficit, ut in multis Iuris partibus donati anulis

Libertini pro Ingenuis habeantur. Tacitus Equestri dignitate donare, & anulis honorare, promiscue usurpat: *Postulante exercitu, (t) inquit, ut Libertinum suum Asiaticum Equestri dignitate donaret, honorauit anulis.*

Et Lampridius ait, Alexandrum Seuerum libertinos nunquam in Equestrem locum rede-

gisse, id est, nunquam honorasse anulis aureis, ne Equestri ordo libertinis

commacularetur: ut est apud Suetonium. Idque Cuiacius (u) pluribus ex-

quitur Sic igitur nec anulus aureus fuit insigne seruitutis antiquæ, sed ingenuitatis atque nobilitatis: nec introductus a luxu post ferreum, sed ab Imperatore donatus honoris ergo: nec anulus ferreus originem habuit in manumissione seruorum, sed ante manumissionem a seruis gestari consuevit: Qui & a liberis etiam passim gestabatur antiquitus. Quare vetustior est

anulus

anulus omni manumissione. Quam sententiam denique videtur amplecti  
 mecum vel ipse Cl. Petra sancta, (\*) dicens, Quando innocentiore aetas erat, in  
 simplici metallo, seu ferrum, seu *as*, seu argentum, seu aurum esset, sigilla figuraban-  
 tur; Dein luxus, ut hoc multo fieret pretiosius aut superbius, addidit anulis gem-  
 mas, non ut sicuti prius spectarentur, & coronarentur auro, sed ut seruirent tan-  
 quam fidei tessera, atque iniuriam calvi vel scalpri paterentur. Tertiam opinio-  
 nem coluit Cl. Gortæus, asserens, Fuit itaque peruetustus huius gestaminis usus:  
 nec facile dixeris, quis primum instituerit. Regum & Principum ab initio fuisse in-  
 signe verisimile; deinde gliscente paulatim luxu sine discrimine sumptum. & mox,  
 causa finisque gerendi anulos ab initio fuit luxus opumque ostentatio, quo lautioris  
 fortuna a tenuioris conditionis hominibus distinguere se cupiebant; & quamvis, uti  
 diximus, primi anuli rudiores, & ex simplici metallo extiterint, argumentum tamen  
 erant opum & splendidioris fortunæ: postea quum gemma addi capere, hæc vera lu-  
 xuria aestimata gloria digito Urbis aut fundi gestare pretium. & paulo post, Ve-  
 rum enim vero quantumuis ad ornatum luxusque ostentationem primum adinuen-  
 tos libenter fatemur anulos, originemque concedamus pudendam; factum tamen de-  
 inceps ut ad honestiores usus translatis sint, signandi dico munus; quam etiam unicam  
 inveniendi anuli causam, apud Macrobium assignat Atteius Capito. Ceterum nec  
 isti sententiæ subscribere valeo: quum primi omnium anulorum ferrei fue-  
 rint; quod vel ipse Gortæus innuit, ac tantum non aperte fatetur, ubique  
 prius ferreos quam argenteos, & aureos memorans: Ferrum vero metallum  
 ignobile fuit, ubique prostrans, etiam infimis homunculis; ineptumque pro-  
 pterea ad luxus, ornatus, & opum, Regum, & Principum splendidiorum  
 fortunam ostentandam, significandamve. Denique vero libere dicam ego  
 quid hac in re mihi ratio suaserit. Ferreos anulos, antequam aurei forent,  
 effectus fuisse, non apud Romanos tantum & Græcos, ut ostendit (x) Pli-  
 nius; sed & apud Hebræos ac Aegyptios, aperte constat ex Mose, qui prius  
 meminit (y) anuli ferrei Iudæ, quam aurei (z) Pharaonis: etsi levis esse vi-  
 deatur ista coniectura, non est tamen aspernanda in tanta verustatis obscu-  
 ritate: quam certe comprobant evidentes alia rationes; etenim ferreos anu-  
 los, ut & ex alia quacunque materia confectos, triplicis fuisse generis apud  
 antiquos, apparet ex Aristotele, Polluce, Plinio, & alijs; vnos nempe simpli-  
 simos orbiculos exactæ sphericitatis, sine funda, seu pala, & sine lapide;  
 quos Aristoteles appellat *Apiros*, quasi sine fine, simillimos catenarum anu-  
 los; ait enim, (a) [ *KAI GAR TOYS DAKTYLIOYS APEIROYS PHASI,*  
*TOYS MEN ECHONTAS OPHENDONTYN* ] id est, etenim anulos infinitos  
 vocant, non habentes palam. De his etiam egit Iulius Pollux ita, (b) *Anulum au-*  
*tem circulare, & gemma caret in infinitum, & indeterminatum vocant.* Alios  
 paulo artificiosiores, quibus pala, seu funda foret, in qua sculpetur imago  
 quæpiam ad signandum; sed qui sine lapillo fierent: unde vocabantur, *Ali-*  
*thi*; de quibus Plinius inquit, (c) *Multi nullas admittunt gemmas, auroque ita so-*  
*mant.* Et ante Plinium Aristoteles, cui (d) *Sensus est id, quod est receptivum fer-*  
*rarum sine materia, ut cera anuli, sine ferro & auro, recipit signum; accipit autem*  
*ferreum aut æreum signum, sed non in quantum aurum, aut æs.* Tertios denique  
 compositiores, & artificiosiores; quod includeret lapillum in funda, nomi-  
 narunt

\* l. 3. c. 110

III Opinio  
de Regum  
in signi ad  
ornatum, &  
opum osten-  
tatione, no-  
tatur.IV Sententia  
ponitur &  
probat.  
x l. 33. c. 10  
y Gen. 38.  
z Gen. 41.a 3. phys.  
t. 62.b l. 7. c. 32.  
n. 7.

c l. 33. c. 1.

d 2. de an.  
t. 121.

narunt gemmatos : cuiusmodi gemmatos magna specie anulos dedit Sabinis  
*e lib. i. init.* (e) Liuius. Ego quidem facile crediderim anulos alithos & apiros, nempe  
 sine lapillo, & sine pala, perfecta rotunditatis, anulis catenarum similes,  
 fuisse ceteris antiquiores, & omnium absolute primos, vt pote simplicissi-  
 mos : post eos secundo loco factos fuisse alithos non apiros, qui sine gemma  
 fundam habuerint : & omnium postremos tertio loco fuisse constructos anu-  
 los gemmatos ; cuius rei probationem inde sumere licet, quod anulus est ar-  
 tis opus, quam anulariam Cicero recte nuncupat a fine ( iustum est enim  
 f 2. de an. omnia determinare a fine, vt ait (f) Aristoteles ) verba Tullij sunt in (g) Aca-  
 t. 49. demicis, *Quod si in eiusmodi cera centum sigilla hoc anulo impressero: cequa poterit  
 g lib. 4. in agnoscendo esse distinctio? an tibi erit querendus anularius aliquis, quoniam galli-  
 narium inuenisti Deliacum illum, qui oua cognosceret? de quo scilicet antea Tul-  
 lius, vt mater geminos internoscit consuetudine oculorum; sic tu internoscet, si assue-  
 ueris: vides ne vt in Proverbio sit Ouorum inter se similitudo? tamen hoc accepimus,  
 Delis fuisse complures (saluis illis rebus) qui gallinas alere permultas questus gra-  
 zia solerent: hi quum ouum inspexerant, qua id gallina peperisset discernere solebant.*  
 Anulus igitur opus ac effectus est artis anulariæ : sed artes omnes ab initio  
 rudēs, opera rudia simplicioraque primum effingere confueuisse, certissimis  
 constat experimentis ; nam & Aeliano variam historiam ( h ) describenti,  
 h lib. 10. *Quum ars pingendi iam ortum duceret, & quodammodo in lacte fascijsque versaretur,  
 c. 10. adeo rudi & impolito stylo depinxerunt animantia, vt adscribere ad ea pictores  
 a 2. elen. necesse esset, hoc est bos, illud equus, hoc arbor: & Aristoteli, tum in logicis, (i) Eo-  
 c. 8. rum, qua inueniuntur, omnium, qua quidem ab alijs sumpta sunt prius, elaborata  
 paulatim incrementum sumunt ab illis, qui post modum accipiunt: qua autem ab initio  
 comperiuntur, paruum in primis sumere solent incrementum, attamen utilius multo  
 eo (quod postea ab alijs fit) accremento: maximum enim fortasse principium omnium,  
 vt dicitur; quare & difficillimum: quanto enim potestate validissimum, tanto mole  
 minimum est videri: eo autem comperto, facile est adycere, coaptareque reliquum:*  
 k 2. meta. tum in metaphysicis, (k) Verum non solum illis agenda sunt gratia, quorum opi-  
 t. 2. nionibus quis acquiescet, sed illis, qui superscietenus dixerunt; conferunt enim ali-  
 quid etiam isti: habitum nanque nostrum exercuerunt: si enim Timotheus non fuisset,  
 multum melodia nequaquam habuissimus: si tamen Phrinis non extitisset, ne Ti-  
 motheus quidem. Quamobrem id ipsum de anularia dicendum est arte; pri-  
 mos anulos ab ea simplicissimos, atq; rudiores effectos, alithos non solū sine  
 gemma, sed & apiros sine funda, sphericissimos; cuiusmodi sunt anuli cate-  
 narum: Deinde paulo artificiosiores effectos, cum pala sine gemma: denique  
 i L. 5. de constructos fuisse gemmatos, cum funda & cum lapillo. Certe primorum  
 stat. hom. anulorum sine gemma, & sine pala, quos alithos & apiros dicunt, antiquis-  
 m Gen. 9. simam ego dixerim originem, coæuam scilicet primæ seruorum institutioni;  
 n Ar. 1. po- quæ fuit vetustissima; siquidem de Iure (l) Ciuili, quo quis pretij participan-  
 li. 4. di gratia, se, vel filios vendebat ad seruitutem, extitit ante tempora Noe, qui  
 Epit. Iur. malum filium ita mulctauit, (m) *Maledictus Chanaan, seruus seruorum erit fra-  
 ciu. tribus suis.* De Iure vero gentium, quo quis ab hostibus (n) capiebatur, aut  
 o L. 64. de ex (o) ancilla nascebatur Domino, fuit partim eodem tempore, quo vixerunt  
 cond. init. ancillæ, partim ( vt retur Cl. Pignorius noster in opere suo de (p) Seruis )  
 p init. paulo



paulo post, a quo Nembrothi, qui (p) D. Augustino, (r) Pererio, & Conr. (s) Rittherfusio, apud Io: (t) Sarisberientem) traditur in tantum elationis erupisse vecordiam, ut non vereretur iura temerare naturæ; quum consortes conditionis, & generis, quos ingenios illa creauerat, hic addiceret seruituti. Neque vero sumere possum ab Alcimo Auito seruorum originem Noemi tempore primum incæpisse; dicit enim, maledictionem Chanaan (u) infestatus, ut obseruat etiam (x) Pignorius,

- „ ----- primum inde repertum
- „ Seruiij genus: cuncti nam semine ab vno
- „ Prodiimus: patremque omnis sibi vindicat vnum
- „ Posteritas: deque ingenuo mala crimina seruum
- „ Efficiunt. -----

Etenim Noe maledicens Chanaan filium nequam, eumque addictum seruum seruorum fratribus suis, non ariolatus est, aliquando primum seruos instituendos fore; sed qui nouerat experimento miseram seruorum conditionem suo tempore degentium, & didicerat patrum traditione seruos antea multos iuisse pessime habitos ab heris, ob crimen scelesto filio precatus est ærumnam serui; qua non hero domino misericordi, sed seruis inmitibus famularetur auroci seruitio; quemadmodum e sacra (y) pagina constat aper-

q 16. de Ci-  
uit. c. 4.  
r 15. i Gen.  
s Schol. ad  
Oppian.  
t 1. poli-  
crat. cap. 4  
u lib. 4.  
x init. de  
seruis.

te. Verum & longe multo vetustiore non ab re forte dixeris anulorum & seruorum originem, si mente recolas quæ leguntur apud Mosen, cui (z) Cain

y Matt. 18.  
z Gen. 4.

Adami filius genuit Enochum, qui genuit Iradum, patrem Mauiaelis, qui genuit Mathusaelem patrem Lamechi, qui ex vxore Sella genuit Tubalchaimum, qui fuit malleator & faber in cuncta opera æris & ferri; proindeque potuit anulos efficere, vereque fecit inter opera æris & ferri anulos, potissimum catenarum: ac eo magis, quo Rhabani testimonio, atque Iosephi Iudaicarum antiquitatum historici, nec non & Glossographi interlinearis, arte ferraria Tubalchaimus exercuit crudelitatem bellorum, quibus homines victi, catenis vinciebantur & compedibus. Iosepho nanque, (a) Thobel, vnus

a 1. ant. c. 27.

ex altera vxore prognatorum, viribus excellens rem militarem egregie tractauit, cuius artibus & opes ampliores, & victum lautiozem sibi comparauit; quin & arariam primus est commentus. Diuo Hieronymo, Nascitur Tubalchaim, qui per opera æris concupiscentiam oculorum inuitauit, & arte ferraria crudelitatem bellorum excitauit. Lyrano, Tubalchaim artem ferrariam adinuenit, Hebrei dicunt; quod ipse inuenit arma ad occidendum; & in hoc fuit imitator patris sui Cain, qui fuit occisor. Et vere seruos cum bellis originem habuisse constat etiam apud

b lib. 8.  
c. 6.

Græcos ex eo, quod Lacones, omnium Græcorum bellicosissimi, seruitium inuenisse dicuntur a (b) Plinio. Nisi quoque dicamus, bella seruitiaque, siue mancipia, prius incæpisse Caini tempore, de quo Iosephus in antiqui-

c 1. 1. c. 4.

tatibus ita, (c) Cain autem multas regiones vna cum vxore emensus, tandem Naida condidit; id loci nomen est; atque illic sedem aptauit, ubi etiam liberos procreauit. Ceterum tantum abfuit, ut hac castigatione in melius vitam mutauerit, ut peior etiam sit factus, suis voluptatibus vel cum aliorum iniuria indulgens; & facultates domesticas per vim ac rapinas accumulans, accitis undecunque latrociniorum, & ne-

quitia socijs, magister illis ad facinorosam vitam est effectus: qua nimirum homi-

D nes

nes in seruitutem speciatim rapuit; etenim domesticas inter opes adnumera-  
 d lib. 1. c. 5. rantur etiam serui; quod ait in Oeconomicis Aristoteles, (d) *Possessionum au-*  
*tem prima quidem, ac maxime necessaria est illa, quæ optima, & principalissima: id au-*  
*tem est homo: quapropter oportet primo seruos parare studiosos. Seruorum autem spe-*  
 e 2. de Cai. cies dua, Curator, & Opifex. D. Ambrosius in proposito, (e) Caini dominium  
 & Abel. c. erga gentes asseruit, vel notatu (f) Pererij, Abel per summam iniuriam & cru-  
 10. delitatem a fratre suo interfectus est. Tam atrocis autem facinoris autor Cain, ho-  
 fl. 7. Gen. mo impius & scelestissimus longissimam vitam exegit, uxorem duxit, filios procrea-  
 v. 26. uit, numerosam & diuturnam vidit posteritatem, vrbes condidit, multorumque  
 princeps ac dominus plures annos impune vixit. Verum ab initio tria fuere seruo-  
 rum genera, a morum varietate ducta dictaque: nata duas illas ab officijs  
 species primas deduxit Aristoteles, curatorem, & opificem: aut a moribus,  
 vni quidem serui nequam fuere fugitiui, quos necessum erat catenis compē-  
 dibusque vinctos detinere; quæ vincula fugam impediunt, secum semper,  
 carcerem veluti portatilem, gestarent, etiam pergentes extra domum ad he-  
 ri seruitia peragenda: cuiusmodi nunc etiam Genuæ degunt, & alibi capti-  
 ui Turcæ, alijque damnati ad triremes: de hisce pulchre Plautus in (g) Ca-  
 ptiuis, vt (h) antea vidimus. Alij vero serui sunt fideles, ac proinde digni  
 quibus Heri fidem habeant de bona seruitute præstanda: hos olim non ca-  
 tenis, neque compedibus ferreis vinctos domini custodiebant; sed absque  
 vinculis permittebant libere progredi ad officia communia peragenda: ne  
 tamen carerent omnino signo seruitutis, pro catenis, & compedibus, succe-  
 daneum gestabant anulum digito ferreum, vel æreum, sine lapillo, sine fun-  
 da signatoria, prorsus & alichum, & apirum, similem penitus anulis catena-  
 rum simplicissimis, a quibus magnitudine sola vix differebant, non figura.  
 Qua de re præclarum itidem exemplum vidimus apud eundem Plautum in  
 i cap. 1. (l) Truculento. Tertij denique serui dignissimi fuerunt, quibus Heri ne-  
 dum fidem habebant de perseverantia in seruitute, verum etiam propria-  
 rum rerum custodiam & curam permittebant assignabantque (quos Ari-  
 stoteles Curatores appellat) adeoque signatorium anulum cum funda, fer-  
 reum, vel æreum; quum Dominis idem ad signandum aureus in v su foret;  
 k l. 8. ep. 6. vti constat ex iunior (k) Plinio: De quo quidem seruorum genere memo-  
 l 10. me- rabile testimonium habemus (l) Apuleij, apud quem Medicus arguit ser-  
 tam. uum ære fidissimum ex proprio serui anulo signatorio; qua de re latius in-  
 m in Tru- fra suo loco. Quin & ille Stratilax (m) Plautinus hero fidissimus ad hoc  
 cul. tertium genus forte redigi poterit, quod geminos haberet anulos æneos, al-  
 terum apirum, tesseram seruitutis; alterum cum funda signatoria, symbo-  
 lum fidelitatis erga Dominum circa rerum herilium curam. Verum enim-  
 n Gen. 14. vero licet hi serui tertij generis antiquissimi sint; etenim (n) Abram, uer-  
 o Gene. 15. rauiit expeditos vernaculos suos trecentos decem & octo. & mox, (o) Dixitque  
 Abram, Domine Deus, quid dabis mihi? Ego vadam absque liberis: & filius procu-  
 ratoris domus mea isto Damascus Elizer. Addiditque Abram, mihi autem non de-  
 disti semen: & ecce vernaculus meus lares meus erit. Non tamen eiusmodi  
 p Epit. Jur. serui fuerunt ab initio; sed solum illi tum violentia belli manucapti, man-  
 Ciu. cipia (p) propterea dicti, quos catenis vincire necesse fuit; tum etiam ve-  
 nun-

nundati, quorum fides per aliquod tempus exploranda fuit, prius quam illis daretur heredium rerum custodia, procuratiove donus, atque libertas incedendi sine catenarum vinculis. Quamobrem existimauerim, primos omnium fuisse catenarum anulos, a Tabalchaimo fabrefactos: secundos ab eodem fortassis effectos, illis consimiles, alithos & apiros, digitis fidelium feruorum circumpositos, indicia bonæ seruitutis: tertios deinceps non apiros, sed alithos, nempe cum pala signatoria, sed sine lapide; quorum prima institutio non ita liquet: prima quidem mentio fit eius, quem dedit nurui, (q) Thumari Iudas, & Iosepho Rex (r) Aegypti; ante quos q Gen. 38. r Gen. 41. alios id generis fuisse, verisimile satis est. Omnium postremi fuerunt anuli gemmati; de quibus etiam per antiquis prima mentio legitur in sacra (s) pagina, vbi mulieres Hebræorum proprios anulos gemmasque contulisse dicuntur, dedicasseque in constitutionem Sanctuarij: *Quicquid ad cultum & vestes Sanctuarij necessarium erat: Viri cum mulieribus præbuerunt, armillas, & in aures, anulos, & dextralia, omne vas aureum in donaria Domini separatim est.* & alibi (t) *Ob hanc causam offerimus in donarijs Domini singuli, quod in præda auri potuimus inuenire, periscelides, & armillas, anulos, & dextralia, ac muranulas, ut deprecemur pro nobis Dominum.* & in primordijs Urbis Romæ Liuius (u) testatur anulos gemmatos fuisse in Sabinorum digitis. Hæc de primæua anulorum origine dicta sint. s Exod. 35. t Num. 31. u lib. 1.

*De Anulorum materiali causa multiplici: vbi digressio de magnetis vi tractiua ferri, conuersione ad polum; deque natura Succini. Cap. III.*

Post originem anulorum, par est omnes atque singulas eorum causas, affectiones differentiasque rimari. Sed inter causas, materialis omnium innotissima, primum se nobis offert inspicienda. Profecto multiplicis generis anulorum materiam apud antiquos inuenio. Metalla, lapides, ossa, vngues, cornua, rostra, ligna, vitrum, corium, & omnis fere dura substantia. Inter metallicos vti primi fuerunt anuli ferrei, ærei, & mox aurei; sic postea facti sunt argentei, stannei, plumbei: vtque primi simplices extiterunt, vno metallo singulari constructi: sic exinde plura metalla in vnum anulum compingendum composita fuere: deinceps metallo lapides iuncti. Fuisse ferreum anulum, aut æneum, qui vetustissimis temporibus a Iuda socero datus fuit loco pignoris pro hædo promisso (a) nurui Thamari, recte conijcit a Gen. 38. inclytus (b) Petra sancta, quod anulum cum baculo, & armilla pro hædo b symb. datum arrhabonem pretij concubitus creditæ meretrici, non nisi ferreum, Her. lib. 3. aut æneum fuisse, verisimile sit; ac eo magis, quod Iudas de scorto quæstus non est, quod non expectato hædo secum abstulerit anulum simul & armillam cum baculo. Plato quoque meminit in Ione scribens, *Diuina vis est, qua te mouet, sicut in lapide, quem Magnetem Euripides nominauit, nonnulli Heraculum vocant, qui lapis non solum ferreos anulos trahit, sed vim etiam anulis ipsis inuenit, qua hoc idem efficere possint, ac perinde vt lapis alios anulos trahere: vnde*

Digressio de  
magnetica  
vi ferreis  
anulis com-  
municata.  
c. 2. de gen.  
t. 25.

longa plerunque concatenatio ferri, & anulorum inuicem pendet, & omnibus his est illo lapide vis attrahitur. Cuius admirandæ virtutis adeo cita communicatio non aliunde pendet, quam ex maxima cognatione ferri cum magnete; siquidem, ut (c) Aristoteli, quæcunque cognationem habent ad inuicem elementa, facilius & citius inter se transmutantur; quæ vero cognatione carent, difficilius, ac tardius: utque constat experimento, summam ob naturæ similitudinem puluerem pyrium ab ignis exilima fauilla verti subito in ignem, qui statim splendet, ascendit, & vrit, perinde atque fauilla: non alia ratione vel solo contactu magnes anulis ferreis naturam & vim magneticam impertit, anulosque ferreos in naturam magneticam utcunque conuertit, quam consequitur vis attractrix propinqui ferri. Neque vero putes, vim a magnete solitariam in ferrum transire; quod natura non patitur accidentis vllius transmigrationem de vno subiecto in alterum: sed existimes, eam vim a magnete nixam vaporosa quapiam substantia tenuissima, corpusculisve cæcis atomorum in ferrum migrare: vnde magnes neque pondere sensibili minuitur, neque virtute ad plusculos dies assiduo multiplicique variorum anulorum contactu, iugique communicatione suæ vaporosæ corporeæque substantiæ: quum tamen magnes post multos anulos ferreos vi magnetica donatos, tractu temporis tandem effœtus, veluti senio tabescens, ut ponderis, ita substantiæ, virtutisque propriæ iacturam perpetiatur. Consimile quid obserues in vesicula moschi, & in odorato pomo; e quibus effluentes halitus cum odoris qualitate, res quas attingunt, odoratas itidem reddunt, absque suæ virtutis aut substantiæ sensibili detrimento, non nisi post longam temporis intercapedinem, & in ea multam halituum corporeorum euaporationem ac dissolutionem. Quin & illud existimandum, a magnete ferrum, ob naturæ maximam cognationem, solo contactu confrictuque citissime sic alterari, ut rudimentum quoddam naturæ magneticæ suscipiat, & induat, quam naturam in ferro quoquo pacto genitam consequatur alterius ferri proximi vis attractoria. Ceterum quia leuis est illa mutatio, nec altas radices in ferro iecit natura recens & rudis illa magnetica; propterea breui tempore fatiscit, ac extinguitur in ferro, quod ad pristinam sui naturam redit, omni virtute tractoria cassam. Ita concauo speculo radij Solis congregati mutant aeris attriti substantiam in igneam naturam vrentem, quæ mutatio fit illico, propter magnam aeris cum igne cognationem; quæ tamen virtus & ignea natura breui tractu temporis extinguitur, aere pristinam ad conditionem redeunte radijs amotis. Ita lapis Bononiensis solo contactu aeris illuminati, ab eo quomodocunque claro lucem concipit illico, quam paulisper sibi conseruat in meris tenebris; quod late discussimus in Lithosphoro nostro: quare magnetis contactu ferrum statim concipere potest naturam & vim magneticam, eamque sibi paululum conseruare. Ita ferrum ab igne rudem quandam naturam ignis induit, & vrendi lucendique vim, quam diutule sibi retinet procul ab igne, ob densitatem substantiæ suæ, visciditatemque propriam aqueorum, cuiusmodi sunt omnia metalla; ob quam etiam ferrum naturam & vim magneticam, sibi nuper a magnete comparatam, non ita cito deperdit; sed eo diutius pro-

cul a magnete conseruat quam naturam & vim igneam ab igne conquisi-  
tam, quo magnetica natura multo familiarior & cognatior est ferro quam  
ignea; quæ propterea facilius in ferro fatiscit & extinguatur, cui contraria  
potius est quam cognata: contrariorum enim est, debilius a valentiore  
(d) corrumpi. Quod autem de tractione dictum est, intelligas etiam de  
conuersione ad polum, quam magnes etiam ferro cum qualicumque natura  
sua communicat. Verum enim vero, si libere philosophari liceat, quod  
alibi (e) fecimus, magnes ferrum non ad se trahit, sed potius ferrum ad ma-  
gnetem accurrit, a quo perficitur; quod satis inuuit, & euidentissime po-  
tuit (f) Lucretius agens de magnete sic,

„ Exultare etiam Samothracia ferrea vidi.

nimirum admonet, experimento vidisse se multos anulos ferreos ad præsen-  
tiam magnetis (quos nomine Samothracium a regione, in qua fieri primum  
cepisse putarunt, appellabant antiqui) sponte sua ad magnetem accurrere,  
attollique, ac velut exultare coniungi cum eo, a quo perfectionem quandam  
sibi comparant; vt late probauimus (g) alio in loco. Nisi verius etiam di-  
cendum sit, tum a magnete ferrum trahi, a quo magnes vim suam experitur  
efficaciorum validioremque reddi; sicuti certis experimentis, vel a magno  
Gilberto notatis, aperte constat, magnetem armatum ferro vi robustiori  
pollere, languidiorem illam spectari semper in solitario & inermi magnete:  
Quo nomine pulchra metaphora Claudianus ait magnetem a ferro nutri-  
mentum, & vitam sortiri: dum ait de magnete,

- „ Ex ferro meruit vitam, ferrique rigore
- „ Vescitur, has dulces epulas, hæc pabula nouit:
- „ Hinc proprias renouat vires, hinc fusa per artus
- „ Aspera secretum seruant alimenta vigorem.
- „ Hoc absente perit, tristi morientia torpent
- „ Membra fame, venasque sitis consumit apertas?

tum vicissim ferrum accurrere ad magnetem, a quo perficitur, non solum  
quia vim etiam alterius ferri tractricem a magnete sortitur, vt obseruabat  
Plato; & conuersionem ad polum, vt cuique constat in pixide nautica, &  
horologijs solaribus quibusdam; sed etiam quia liberatur a periculo rubi-  
ginis: Accurrit autem ferrum & ad purum magnetem, & ad ferrum aliud,  
quomodocumque naturam & vim magneticam adeptum. Sed iam redea-  
mus ad anulorum materiam. Post anulum seu ferreum, seu æneum Iudæ  
Patriarchæ memorat (h) Moses anulum aureum, quem Aegypti Rex de-  
dit Iosepho Proregi, quemque anulum Iosephus historicus ait fuisse signa-  
torium. Aristoteles item apud Græcos ponit anulos sigillaricios alios fer-  
reos, alios aureos, alios æneos, absque lapide, dum ait (k) sensum recipere  
formas sensibilium obiectorum sine materia, sicuti cera recipit imaginem  
anuli, sine receptione materiæ ferri, auri, & æris. Plinius itidem inquit,

(l) Lacedæmones uti anulo ferreo; spectari quoque ferreum in statuis Numa, Ser-  
uique Tullij; longoque tempore ne Senatam quidem Romanum habuisse aureos; ad  
anulos aureos publice dari consueuisse Legatis ad exteras gentes ituris. Et quum  
in Triumphis corona ex auro Etrusca sustineretur a tergo, anulus tamen in digito

ferrus

d 1. phys.  
t. 81.

e 1. de spōt.  
viu. ort.  
cap. 116.  
flib. 6.

g 1. de spōt.  
viu. ort.  
cap. 116.  
117.

h Gen. 41.  
2. ant. Iud.  
cap. 3.

k 2. de an.  
t. 121.

l 1. 33. c. 18

ferreus erat, a quo triumphantis & serui fortasse coronam sustinentis: sic triumphauit de Iugurtha C. Marius: aureumque non ante tertium Consulatum sumpsisse traditur. Hi quoque, qui ob legationem acceperant aureos, in publico tantum utebantur eis, intra domos vero ferreis. Quo argumento etiam nunc spo. se anulus ferreus mittitur, isque sine gemma. Ex notis ad Cl. Pancirolum de rebus memorabilibus, (m) Constat seruos non ferreo tantum, sed & aureo, cui ferreum inesset capulum, anulo fuisse usos: idque anulorum genus Samothracium nuncupabant: sic enim Lucretius de magnete ferrum alliciente differens ait,

„ Exultare etiam Samothracia ferrea vidi.

Samothracia dicebantur a loco. In Samothrace enim id genus inuentum, quo ferrum cingitur auro, ut ferrum loco gemma esset. At vero vidimus [ TO ] exultare non esse allici ferreos anulos a magnete, sed ad magnetem accurrere: idque voluisse Lucretium. Bene vero Plinium postea citat, cui, (n) Necnon & seruitiam ferrum auro cingunt; alia per sese mero auro decorant; cuius licentia origo nomine ipso in Samothrace id institutum esse declarat. E mero autem ferro Samothracia quoque fuisse Turnebus (o) ostendit ex allato Lucretij versiculo. Petrus

tit. de Legat.

l. 33. c. 1.

o 20. a lu. cap. 20.

cap. 72.

l. 13. c. 9.

l. 33. c. 1.

Arlensis agens de sympathia & antipathia, proponit anulos antiquitus cum appropriatis gemmis fieri consueuisse perutiles ex omni metallo, nimirum ex plumbo cum Turchesia, e stamno cum Corneolo, ex ferro cum Smaragdo, ex auro cum Adamante, ex cupro cum Amethysto, ex argento cum crystallo, addit ex argento viuo cum magate: sed quomodo Mercurium ille firmauerit & consolidauerit in anulum, non edocet: sat habuit fortassis eum fixare, citra violentiam ignis & mallei, ad torni tolerantiam. Apud Petronium lego (p) de Trimalcione, Habebat autem in minimo digito anulum grandem sub auratum; extremo vero articulo digiti sequentis minorem, sed plane ferreis veluti stellis ferruminatum. Ut iam omne metalli genus concesserit antiquis

in anulorum materiam. Ligneos anulos proponit Plinius (q) ex arboris Persicæ ligno, scribit enim de tali arbore, Lignum intus grandis, firmeque duritie; ex quo velares detornant anulos: quibus nempe nauigiorum vela, rudentibus per eos anulos traiectis, extolluntur ad nutum & deprimuntur. Lapidibus item anulorum materiam fuisse, non solum iunctos cum metallis, ut cuique patet, verum etiam solitarios, non est difficile probatu; namque

Plinius, (r) Alias deinde gemmas violari nefas putauit: ac ne quis signandi causam in anulis esse intelligeret, solidas induit. Quisdam vero neque ab ea parte, qua digito occultatur, auro cludit: aurumque millibus lapillorum vilis fecit. Elegantissimus quoque Grotius in carmine de anulo ponit, ex gemma sola factum anulum se vidisse,

„ Anule, qui mistis etiam spectare metallis,

„ Vnaque quem totum gemma cauata facit.

spag. 3.

Gorlaus Clin Dactyliotheica dicit, (s) Ex integris etiam gemmis neglecto metallo fieri solitos, is quem penes me pulcherrimum ex Sarda habeo, argumento est: proponit attamen n. 101. anulum ex Sarda integra cum pala aurea, & circulo argenteo. L. Pignorius noster in epist. ad P. Aicardium scribit, gemmeos totos anulos visos. P. Petra-sancta fatetur in symbolis heroicis, anulum, quo D. Maria Virgo desponsata fuit D. Iosepho, Perusiæ nunc asseruari

factum non ex metallo, sed ex gemma onychina, vel amethysto: qua de  
 re postea. Suidas itidem memorat anulos e Succino factos electroque:  
 Succinum autem Isidorus in (t) Originibus refert inter gemmas; quam l. 16. c. 8.  
 sententiam comprobat Cl. P. Cæsius, agens de (u) mineralibus; & Camil- Digressio de  
 us Leonardus tractans de (x) lapidibus, Succinum esse dicit e Gagatis Succini na-  
 specie. Nec obest naturæ lapideæ Succini, quod Plinius asseruerit, Ele- tura.  
 ctrum a Græcis appellatum, (y) a Latinis Succinum, a Germanis Glessum, na- u l. 3. c. 8.  
 tici defluente medulla pinei generis arboribus, ut gummi in cerasis, resina in pineis: se. 3.  
 rumpereque humoris abundantia: densarique rigore vel tepore autumnali; quum x lib. 2.  
 intumescens æstus rapuit ex insulis, certe in littore expelli, ita volubile, ut pendere y l. 37. c. 3.  
 videatur, atque confidere in vado; quod arboris succum esse prisci nostri credidere,  
 ob id Succinum appellantes. Nam & Plinius ipse reponit eo libro Succinum  
 inter gemmas: & id Succino ab aqua contingere dicendum est, quod acci-  
 dit ab aere plantæ Corallij; si namque Corallium sub aquis est planta mol-  
 lis atque flexibilis; & ex aquiseducta in aerem, subito lapidescit; cur vi-  
 ceversa Succinum etsi gummi succusque defluat ex arboribus in vndas, in  
 aquis ab earum nativo frigore densari durarique non poterit in lapideam  
 consistentiam? Ceterum neque negauerim, electrum esse genus lapidis, or-  
 tum habens ex indurato, dixerimque petrificato, puriori bitumine; quo-  
 niam, (z) Imperati testimonio, Rondeletius medicus insignis habet frustum Suc- z l. 14. c. 5.  
 cini effossum e montibus Pyreneis, quod ab una parte Succinum est, ab alia lapis Ga-  
 gates: ut inde coniectari liceat, Electrum esse vel speciem lapidis Gagatis,  
 vel materiam proximam, seu quoddam rudimentum, ac (ut ita loquar) in-  
 choamentum eiusdem gemmæ. Valdeque probabile videtur, Succinum esse  
 bitumen terræ, quod ab aquæ frigore condensatum fuerit, atque congela-  
 tum in substantiam lapideam, ut innuit Imperatus. In priorem sententiam  
 collineare videntur, quæ ponit Cam. Leonardus, inquiens, (a) Gagates licet a 2. de la-  
 gummi sit, ut a multis habetur, inter lapides tamen connumeratur. A loco sua in- pid.  
 uentionis nomen accepit. Dua eius sunt species, Citrinus, qui Succinum dicitur;  
 alter niger, & a multis Ambra nigra appellatur; & hic proprie est Gagates. Insu-  
 per si aqua diurnitate temporis intra terræ viscera frigore congelatur in  
 lapidem crystalli a monte cognominati; quid ni succus arboris glutinosus,  
 aut etiam terræ bitumen, diurno frigore vel inter aquas concrecere va-  
 leat in Succinum, qui vere sit lapis? itaque facti e Succino antiquitus anuli,  
 de quibus in [ELEKTRO] Suidas, e lapide facti, ac e gemma sine vlla rei al-  
 terius mentione dicendi. Ceterum opinionem eruditissimi literatorum om-  
 nium patroni Peirescij facile collaudaui, qui relatu Cl. (\*) Gassendi cen- \* 2. de vit.  
 suit, Succinum rem fossilem esse; quippe in Sicilia quoque effodi, & torrentium im- Peir.  
 betu detegi, deferrique ad mare usque, & repellente maris aqua, in littoribus saepe in-  
 ueniri. Probabile proinde esse, ut quod expiscantur ad Balthicum mare, vi aquarum  
 erutum, translatumque eo fuerit (maxime vero quum eodem modo plerumque con-  
 tineat conclusas muscas, ceteraque id genus animalcula. Quare, & fibulosum esse,  
 quod aliqui narrant, arbores fragrandeis esse in Noruegia, ex quibus id Succinum,  
 quasi gummi quoddam decidat, concreseat, atque induretur. Sed si contendas  
 electrum non esse lapidem, at e genere succorum concretorum, non repu-  
 gno;

Bin E.  
e vol. i. na-  
uig. p. 116.  
C.

quo; multiplicandus erit numerus materierum anulis conficiendis aptarum. Ex vna gemma sine metalli, aliusve rei mistione conflatus colitur Perusia pronubus anulus ille, quo pridem Virgo Dei Mater desponsata fuit Patriarchæ Iosepho: sed quanam gemma sit illa nondum agnoscitur; ambigitur enim an sit amethystus, an onychina gemma. Memini me vidisse Venetijs olim anulum in digito Turcæ mercatoris factum ex Iaspide. Sed antiquitus ex ossibus etiam factos anulos habemus: etenim Suidas meminit de anulis eburneis; ebur autem est os (b) ex elephantinis dentibus. Apud rerum Indicarum scriptores legimus, (c) Dentes equorum fluuiatilium, quos Hippopotamos appellant, a Nigris magnifieri, quod ex eis anulos confectos gestent ad multa morborum genera. Quin & a Cl. Vesslingio moneor, ex ossibus Hippopotami concinnatos anulos vario in usu nunc etiam Aegyptijs esse, apud quos ipse pridem Medicum egit Illustrissimo Consuli Veneto. Verum & ex Dentibus Equi marini nuncupati, quin & Phocarum, & Rosmarium anulos effici certum est, multiplici priscorum testimonio. Ab ossium natura non valde distare videntur auium rostra, quadrupedum ungues, & cornua; ex quorum singulis anulos fieri consueuisse nouimus; nam ex ungue Magnæ-Belluæ nuncupatæ, quam Alcen dicunt Septentrionales, anulos fieri constat Epilepticis valde salubres. Anulos quoque legi factos olim ex unguia Zamor, idest Asini siluestris. E cornibus item omnigenis anuli fiunt etiam nostra tempestate tum apud Turcas ad sagittas ex arcu mittendas, tum apud nostrates oppidi Regij ad ornatum. Insuper vir egregius Lucas Nellius Eques Sancti Sepulchri, qui diu vixerat in Aegypto, mihi fassus est, habuisse se pulcherrimum anulum ad arcus ex auis cuiusdam rostro bicolori faberrime confectum. Ex vitro præterea factos anulos plurimos olim habemus ab autore prisco vitæ Sancti Erminoldi, cui *Mulier quaedam Leucardis, quum quodam die vitreis anulis more luderet puellari &c.* Sed & nunc etiam vitreos anulos complures vna gestari varicolores a feminis Aethiopicis, Arabibus, & Aegyptijs Mahumeticæ sectæ, mihi se se præbuit oculatum testem Cl. Vesslingius. A quo pariter accipio, passim apud Germanos milites haberi medicinales anulos ex antimonio in vitrum fuso. Deinceps ex Corio suos anulos habent non solum ad stipandas nauigiorum rimas artifices, qui fatiscencia nauigia resarciunt intrusa stuppa scalpris ad actis malleo ligno; sed etiam ad pelles consuendas Coriarij. Denique vidi plurimos anulos ex equinis fetis artificiosissime compactos; quin & e serico filo: Vt iam ex omni propemodum materia dura compingantur anuli, e metallis, lapidibus, ossibus, unguibus, cornibus, rostris, lignis, corio, fetis, & id generis.

*De causa formali, siue figura Anulorum.*

*Cap. I V.*

**V**isa iam Anulorum materiali causa, formalem ad eam. Et si priscorum anulorum formæ, siue figuræ multiplices habeantur; tribus tamen,

aut



aut quatuor diuisionibus comprehendi posse videntur. Prima quidem diuifio est anulorum, quod alij ſint vtrinque peruij, vt catenarum anuli; & alij ſint vnica tantum ex parte peruij, qua digitum admittunt; ſed in oppoſita parte clauſi: & horum alij digitum vnicum medium recipiunt, cuiuſmodi ſunt plurimi, quibus ad ſuendum plerumque mulieres vtuntur; quales etiam antiquitus in vſu fuiſſe verifimile ſatis eſt; quum ab omni fere ſeculo mulieres artem conſuendi ſemper exercuerint, & ea indumentorum ornamenta conficere, quorum conſtructioni neceſſarium fuit digitis aciculam ferream impellere: num vero primi parentes anulo fuerint vſi, quando (a) conſuerunt a Gen. 3. folia ficus, & fecerunt ſibi perizomata ad nuditatem pudendorum ſibi conregendam, mihi non conſtat: arbitror anulis vſos; licet id certo non auſim affirmare; quoniam Adamus habuit infuſam ſcientiam, & perfectam rerum omnium cognitionem, qua ſi conuenientia rebus omnibus nomina primitus impoſuit; quid vetat, ipſum nouiſſe ſicuti ſutoriam artem, ita præcipuum eius artis instrumentum anulum ſutorium? Alij vero anuli ad artes binos veſtiunt digitos, minimum ſcilicet illi proximum; quos anulos iugicem connexos vſurpare ſolent in ſiniſtra manu, qui nauigiorum rimas implere ſtuppa conſueuerunt ex arte, Magiſtri *Calafatti* ab Italis nuncupati; quos inter digitos anulo ſcalpellum ferreum excipiunt, ſtuppam in rimas impingens. eſt autem anulus iſte biceps apicibus digitorum inſertus coriaceus; cuiuſmodi & alter geminus pollicis & indici manus eiufdem ſiniſtræ inſertus, ne motu ſcalpelli ferrei conterantur. Secunda vero diuifio eſt anulorum vtrinque perforatorum, qui referri poſſunt ad tria ſumma genera; quæ ſunt anulus *Apiros*, & *Alithos*, abſque pala pariter & abſque gemma; infinitus ideo dictus, quod exactæ ſphæricitatis æmulatur anulos catenarum; quem anulum Veneti vulgo nuncupant, *vna Vera*, & vtuntur ad ſponſalia: de quo quidem anulo tractauit non ſolum Iulius Pollux in *Onomaſtico* ſcribens, (b) *Anulum autem circulare, & gemma carentem, infinitum & inde terminatum vocitant*. Sed etiam *Ariſtoteles* in *Phyſicis* (c) aiens, [ *KAI* GAR TOYS DAKTYLIOYS APEIROYS PHASI, TOYS MEN ECHONTAS OPHEDONYN, ] id eſt, etenim anulos infinitos dicunt, non habentes palam. Secundum genus eſt, anulus habens quidem palam, quam etiam fundam nominant; adeoque non eſt perfectæ rotunditatis, vt circulus catenæ; ſed tamen eſt abſque gemma; qui propterea nominatur *Alithus*; in quo quidem anulorum genere duas video ſpecies apud antiquos, alteram quidem frequentiore & nobiliore, in qua anulus eſt fundam obtinens ſignatoriam; & de hac anuli ſpecie, ſigilli figuram habente in funda ſine lapillo, tractat *Ariſtoteles* (d) inquiens, *Oportet autem vniuerſaliter de omni ſenſu accipere, quod ſenſus eſt id, quod eſt ſuſceptiuum formarum ſine materia; vt cera anuli, ſine ferro & auro, recipit ſignum: accipit autem aureum, aut aneum ſignum, ſed non in quantum aurum aut æs*: quare proponit hic anulos, quibus imago ſigilli ſculpta eſt in funda materiæ metallicæ conſtituentis anulum, non in lapillo, ſiue gemma vlla: de quo *Plinius* etiam ita, (e) *Multi nullas admittunt gemmas, auroque ſignant*. Alteram vero non ita frequentem, ac non ita dignam, in qua ponitur anulus habens fundam punctim excauatam ad aciculæ ſutoriæ ba-

lim excipiendam; cuius existentis antiquissimi Romæ in Museo Illustrissimi  
 Cassiani a Puteo pulcherrimam ✠ iconem infra subijciam. Quæ quidem ✠  
 duo prima genera apiri, & alithi non bene confundit Rhodiginus, dum  
 f 16 c. 12. mendum corrigit in codice Pollucis, asserens, (f) *Sed gemma carentem anulum*  
 [APEIRONA] vocari comperio, quasi tu dicas omni carentem sine. Quæ in parte  
 comnonendi sumus, emaculandum esse Pollucis codicem, ubi scribitur modo, Apiron  
 vocari [LITHON DAKTYLION,] tu repone [ALITHON DAKTYLION,] ut  
 anulum intelligas citra gemmam concinnatum: cui sint diversi apud Lium in Sa-  
 binorum historia gemmati anuli. & mox, Scribitur autem Græce [APEIROS,]  
 quæ si sine sine. Apiros vero anulus recte intelligitur velut infinitus, quia sit rotun-  
 ditatis absoluta, nec appareat unde initium sumas. Nam anulus apirus, de quo  
 g 3. phy 62 priore loco tractauit (c) Aristoteles est etiam plurimum alithus, hoc est sine  
 h 2. de an. lapillo: sed tamen anulus alithus, de quo (h) secundo loco peregit, non est  
 t. 121. apirus; quum palam obtineat, illi detrahentem de perfecta rotunditate;  
 quin & habentem rationem principij ex vno latere, atque finis ex alio: quare  
 anulus apirus fere est æque sine funda, & sine gemma, simplicissimus, & ex-  
 acte rotundus, persimilis anulo catenarum; aut saltem intrinsecus planus, qua  
 digitum tangit, qualem ad me misit olim Cl. Moreau: anulus autem alithus  
 est quidem sine gemma, sed non necessario sine pala, neque perfecte rotun-  
 dus, ut apirus. Præterea vero nec illud absolute recipimus a Cœlio, anu-  
 lum apirum esse necessario sine gemma; nam ex gemma sola, sine metalli so-  
 cietate, fieri potest anulus apirus, infinitus, perfectæ rotunditatis, absque  
 funda; qualem nobis proposuit ex vna gemma cauata Grotius eleganti ver-  
 siculo. Quin & ex auro plerumque vidi perfectæ rotunditatis anulos, qui-  
 bus adamantes exigui, alijque lapilli, sphericitatem non perturbantes, auro  
 inclusi per vniuersam orbiculi peripheriam emicarent, veluti stellulæ; cuius-  
 modi quoque nobis describit Petronius (i) Arbitr in Trimalcionis digito,  
 sed loco lapillorum, ferri particulas auro includentem; ait enim, *Habebat*  
 etiam in minimo digito sinistra manus anulum grandem subauratum: extremo vero  
 articulo digiti sequentis minorem, ut mihi videbatur, totum aureum, sed plane fer-  
 reis velut stellis ferruminatum. Ut iam plane constet, anulos apiros non esse  
 necessario alithos, at esse valere cum gemma, dum hæc exactam anuli sphæ-  
 ricitatem non vitiet; siue fiat anulus apirus ex sola gemma excavata, de quo  
 Grotius; siue gemmæ plures per totum anulum includantur auro sic, ut astra  
 cœlo, quæ rotunditatem a planes minime turbant. Unde scribere potuit  
 etiam vere Pollux, apiron vocari quoque [LITHON DAKTYLION,] gem-  
 meum, siue gemmatum anulum. Illud tamen obseruo fundam habentium  
 anulorum, frequentissimos vnica pala donari, sed & aliquos fuisse duplici  
 funda, cuiusmodi visitur æneus antiquitate semirofus in gazophilacio Cla-  
 riss. Viri Hieronymi de Gualdo Vicetini Tertij generis anulum in hac se-  
 cunda diuisione non pono gemmatum, dum differentias formæ recenseo;  
 quia gemmatus ab alitho, siue non gemmato, materia diffidet, non autem  
 forma: sed in tertio genere ponendus est anulus, qui loco palæ sigilli, vel  
 gemmæ, clauem ad rerum custodiam obtinuit antiquitus; cuiusmodi depi-  
 ctum vnum habet in sua Dactyliotheca Gorlaus; qui nu. 42. præter 2. cla- 2  
 uem

uem exertam obtinet ad clavis radices onychinam ; temone inter duas tritici spicas locato, signatam: indicio, triticum mari aduectum in horreo custodiendum. In cuius manubrio si crux aspicitur, vt notauit Cl. (\*) Petra. sancta, id non esse signum salutare Christianorum arbitror, sed priscos illos indicare voluisse, in inere crucis supplicium fures, qui signatum in horreo frumentum mari aduectum manu furaci abstulissent. De hoc anuli genere icones

v. P. sanct.  
l 3. c. 10.  
\* 3. d. symb.  
c 10.

3 4. tum ad me dedit Illultrissimus Cassianus a Puteo; tum in suis notis ad  
4 (k) Tacitum posuit L. Lipsius inquiring, *Anulos eiusmodi signatorios (ferreos tamē, vt appareat seruatorum fuisse, aut vulgariū militum) complures erutos is si vidimus in Batauis, cum alicubi clauis, ad duplicem scilicet usum, signandi, aperiendi-  
5 que: eorumque hac 5. 6. forma, magnitudine minimissimi digiti: nempe figuram  
6 apponit anulatæ clavis, quæ loco manubrij gerebat anulum, quo digitus in-  
7 dueretur: Consimiles duo, 7. 8. sed adhuc minores, & rudiores, vetustissimi  
8 seruantur ærei in antiquaria supellectili Cl. V. Io: Galuani i. C. Patauini.*

k 2. annal.  
init.

De huiuscemodi anulis aperte meminit Plinius, negans eos Iliacis temporibus extitisse, (l) *Nec Iliacis temporibus ullos fuisse anulos video: nusquam certe Homerus dicit, quum & codicillis missitatos epistoliarum gratia indicet, & conditas arcis vestes, ac vasa aurea argenteaque, & ea colligata nodi, non anuli nota. Sed hac de re latius infra commodiori loco. Ceterum quemadmodum gemmatorum anulorum in tertia diuisione duæ differentiæ sunt; etenim alij fuere cum gemma stabili, alij cum mobili; quod agnouit & Grotius, cui apud 9 Gorlaum,*

l lib. 33.  
c. 1.

„ Anule sigillum cui mobile dextera mollis

„ Ventilat, & gemmam vertit in orbe tuo.

ita prorsus aliorum palam habentium, & gemmam stabilem variæ multiplicesque sunt tum figuræ rotundæ, ellipticæ, trigonæ, quadratæ, ac id generis plurimæ; nam Lucianus in Dorcade meminit anuli multanguli; tum imagines insculptæ penitus innumeræ, quas inter habentur aliquot potissimum memorabiles; vna, quam ita Plinius celebrat, (m) *Post hunc anulum*

m l. 37. c. 1.

*regia fama est gemma Pyrrhillius, qui aduersus Romanos bellum gessit; nanque habuisse traditur Achaten, in qua nouem Musæ, & Apollo citharam tenens spectarentur, non arte, sed sponte natura ita discurrentibus maculis, vt musis quoque singulis sua redderentur insignia.* Secundam affert Maiolus, in suis diebus Canicularibus, (n) asserens, Carolum V. Imperatorem habuisse anulum, in

n colloq. de  
memorab.

cuius pala contineretur horologium cum rotis horas in die singulas designans, & notans faberrime, campanulæ incluse destinatis ad numerum ictibus: at Cl. Petra. sancta secus hunc anulum describens ait, (o) *Anulus*

o 3. d. symb.  
her. c. 3.

*Caroli V. dignus fama temporum, quia in manu sapientissimi Principis tempora diei noctisque absque errore dispensabat. Erat enim in funda, seu pala eius Horologium paruis libramentis & machinulis at tum; nec foris modo singulas horas indiculo significabat, sed intus præterea secretiore obsequio digitum toties præstringebat quoties ad vnā quamlibet horam perstreperunt ictu mallioli cetera horologia. Sic admonebat temporis acti, exigebatque num mensuram eius benefactis Princeps magnus impleuisset. Vt nobis etiam præsto sit officina temporum, adijciam anulos duos magis parabiles, hoc est satis instructos horologio solari: alterius 10. funda, sicta in partes binas, intus habeat horarum characteres; & in eius medio sit caucola, cum acu ma-*

practica: hæc acus agmine tremulo & sollicito suum quærere sidus, horam vero indica-  
 bit unilra staminis, quod in claustri ostiolo tenditur. Claudetur etiam anulus, ut  
 foris in eo etiam gemma fulgeat. Alter 11. anulus ita in se horologium habet, ut 11  
 subsidio magnetis non egeat: neque enim ei cum siderum alio, quam cum Sole negotium  
 intercedit. Porro describitur hac arte. Primo, elementa priora, hinc eorum men-  
 sium qui ad solstitium a bruma intercurrunt, nempe Ianuarij, Februarij, Martij,  
 Aprilis, Maij, & Iunij: illinc mensium aliorum, qui ad brumam a solstitio eunt, vi-  
 delicet, Iulij, Augusti, Septembris, Octobris, Nouembris, & Decembris, describun-  
 tur ordine suo, supra hemicyclum anuli conuexum. In hemicyclo dem concauo ere-  
 gione sint horarum characteres, & hinc quidem progrediendo, 4.5.6.7.8.9.10.11.12.  
 illinc autem regrediendo, sed infra ultimam notulam, 1.2.3.4.5.6.7.8. Præterea  
 pars conuexa fissionem tenuem habeat, eaque ducatur inter mensium utramque seriem.  
 Huic vero circulus alius exilis, ac ductilis ita circumponatur, ut in illo etiam sit  
 foramen quasi ocellus. Tunc si ocellus hic constituetur iuxta characterem mensis  
 qui in anno agitur, ex Sole aduerso radicum, quasi punctum lucis, per fissionem vi-  
 brabit in concauum hemicyclum, quem opacant umbra hemicycli conuexi; fietque  
 certa horæ significatio. Quum hic autem circulus horas, menses, annum continet,  
 possit enim vero ex quadam honoris prærogatiua, & veluti iure proprio, anulus, qua-  
 si paruus annus nominari. Certe annulum, & annum sortiri originem vocabuli  
 communem, existimare malim, quam assentiri Abrahamo Gorlæo, qui ignobilem, nec  
 honestam ei derivationem dedit. Sed fortassis habuit Imperator varijs tempo-  
 ribus duo hæc horologia. Verum hac de re nos (f) antea satis. Addit in-  
 super de anulo Fabij cunctatoris, (g) Repertum in Onyche gemma equinum ca-  
 pit cum hominis vultu & barba in pectus promissa, cum pedibus Gruis, cum cauda  
 Galli gallinæ, & cum adscriptis ternis characteribus F A B. schema fuit Fabij  
 Cunctatoris; ut virtutes vnius perfecti Ducis comonstro exprimerentur; hoc est,  
 equi capite, præfectura, & principatus in bello; vultu, barba, & pectore hominis, pru-  
 dentia; Cunctatio, & Vigilantia, pedibus gruibus; & cauda Galli gallinæ demum,  
 victoria. Quam explicationem ingenue fatetur ex Valeriano se decerpisse,  
 cuius eadem fere verba leguntur: (\*) In lapillo Onyche argumentum multiplex  
 vidi artificiose admodum sculptum: Equino enim capite est, humana facie in pectus  
 barbata, gruibus pedibus, cauda gallinæ: literæ sunt, F A B. Ex quo quidem fig-  
 mento virtutes eas facile coniectes, quibus Fabius Cunctator insignis fuit: nam prin-  
 cipatum in bello ex equino capite, prudentiam ex humano pectore barbato, providen-  
 tiam, & cunctationem atque speculationem ex pedibus gruibus, victoriam ex pulli gal-  
 linæ cauda interpretamur: quorum omnium causa in suis quaque Commentarijs  
 sunt explicata. cuius anuli figuram posuit Gorlæus ad n. 186. sed cum oleæ  
 ramo prominente ex equi labris; ut indicaret bellum gerendum esse pacis 12  
 gratia, quæ finis esse debeant omnium bellorum. Ceterum inter anulos  
 cum gemma mobili, præter notatum superius sub n. 9. quem Gorlæus po-  
 suit sub n. 104. argentum inauratum cum sigillo versatili ab vna parte ex-  
 ciso, & ab altera inciso cum icone Romani Imperatoris, & circum de linea-  
 tis Zodiaci signis: ab eodem poritur tum n. 103. ferreus cum sigillo argen- 13  
 teo versatili, pariter exciso, & inciso cum icone Romani Imperatoris & Ieu-  
 Cælaris electi, seu dilectæ coniugis tum n. 111. aureus, qui sigillo hinc inde 14

cap. 1.

pl. 6. c. 10.

\* 1.4.

versatili, ab vno latere gemma Sarda incisa, ab aduerso vero Neronis, & Agrippinæ effigiem auro incisam præferente: quum in Sarda sit imago Marsiæ ad arborem vincti, & Apollinis liram sinistra gestantis, dextera cultrum a genuflexo puero suscipientis; nam obseruatu Cl. Petra-sanctæ, Nero Marsiæ effigiem superati ab Apolline, & ab eo ad arborem excoriati, congrue in anulo habuit; etenim lanienam similem in Principatu exercebat. licet ego crediderim, Neronem indicare voluisse, ceteros poetas a se superatos non minus quam ab Apolline Marsiam. Addendus est in hoc genere vetustissimus anulus Gygis; quem ita fuisse versatilem testari videtur aperte Tzetzes in Chiadibus (s) inquit;

„ Versatilem circa digitum anulum gestabat:

„ Hunc igitur anulum ille accipiens Gyges. & cætera (\*) post afferenda. Certeque versatilis esse debuit anuli gemma, quales vidimus apud Gorlæum; tum quia secus omnis anulus versatilis est: tum quia verisimile non est, ab ignaro rei Gyge versam fuisse cum funda stabilem gemmam; quæ suapte forma versatilis, eo inscio, casu verti potuit, & admirabiliter gestantem præsentibus oculere pariter ac prodere. His omnibus adiungere liceat, quem ego pridem vidi Patris anulum: hunc ille ad nutum facile resoluebat in spheram astrologicam circulos omnes cælestes vulgatos obtinentem: quorum complicatione rursus anuli formam effingebat, in quem apte digitus infereretur. Sed antiquorum anulorum formæ sunt innumeræ; Gorlæus vnus apud se habet in sua Dactyliotheca graphice delineatas fere ducentas. Illud tamen obseruatum volo, veteres plerumque propriam imaginem in anulo sculptam habuisse, sicuti constat ex (r) Plauto, atque (u) Terentio. Ista iam descriperam, quum duos anulos antiquos valde memorabiles mihi videndos obtulerunt inclyti viri Dani, Io: Rodius, & Bartholus Bartholinus: sane Rodianus anulus magnitudine vulgari palam habebat veluti Rosæ flore formatam, vnde duo protuberabant quasi cornicula recta referentia in apice perforata; per quæ foramina censeo stilum olim traiectum fuisse: non quidem quo margarita, vel lapillus pretiosus aliquis transfixus contineretur; nam anulus æreus minimi pretij pretioso lapillo, nec vnioni coaptatus erat: sed forte volubilis inter eos apices erat globulus, vel tessera pariter ænea cubica, vel duarum facierum, plures obtinens imagines ad signandum, quibus pro varietate rerum signandarum diuersis occasionibus vteretur, vt arbitror, seruus anulum gerens, qui forte domus erat procurator. At Bartholinus anulus item æreus est cum funda valde magna, si circulo comparetur; quæ quadrangula multum superabat & excedebat orbiculi molem; quum longitudine ternos digitos impleret, & latitudine pollicem, in qua quidem funda legebantur maiusculæ literæ Romanis characteribus effigiata in hanc formam,

M. ASINI.  
RVFI.

f Chil. 1.  
hist. 3.

\* cap. 22.

r Curc. act.  
3.

Pseud.  
act. 4.

u Adel. act.  
3. sc. 2.

aderant in funda lateribus vtrunque duo foraminula; non ex ordine opposita, quæ forte vetustatis vitia fuere. Sed præcipuæ veterum anulorum icones hæ sunt, quibus amicorum, aut eorum quos venerabantur, vultus representaretur.

*De Anuli causa effectrice; Speciatimque num præter Artem, Natura faciat anulos, quos, quomodo, & ubi. Cap. V.*

**E**ffectricem anuli causam esse Artem, nemini dubium est; quæ ut nunc maxime spectatur apud Aurifices, aurea & argentea tum vasa, tum ornamenta fabricantes; qui a pretiosiore metallo denominantur Aurifices: Quin & vnusquisque artifex ex propria materia passim conficit anulos, ex ferro faber ferrarius, ex ligno faber lignarius, & id generis: at tam en apud Antiquos Ars propria fuit anulorum effectrix, quæ nihil aliud efficeret, quam anulos; de qua Ciceronem vidimus (a) asserentem, (b) Quos si in eiusmodi cera centum sigilla hoc anulo impressero, ecquæ poterit in agnoscendo esse distinctio? An tibi erit quarendus Anularius aliquis; quoniam Gallinarium inuenisti Deliacum, qui oua cognosceret? Ut enim apud Romanos olim fuere Medici, alij quidem ocularij, qui solum oculorum affectibus mederentur; alij certas alias morborum species curabant, vnde peculiarem denominationem adipiscebantur: quæ de re fuse (c) Galenus: ita mechanicas inter artes vna fuit olim Anularia, quæ nihil præter anulos efficeret. Qua de re Cælius ita, (\*) Romæ iuxta forum fuisse locum, quem Scalas vocabant anularias: quas eruditiores pro ingeniorum captu ita nuncupatas augurantur ab anularijs officinis, vel a propendentibus anulis. Aliorum coniectatio est, sic eas dici, quæ in cocleæ formam effingantur, & orbiculata figura rotundentur: quod genus Coclium dicitur: cuius commemorat etiam Strabo. Sed ab officinis anularijs eas dictas fuisse, plane constat ex (†) Liuiio, cui, *Taberna circa forum clausa, lati clauis, anuli aurei positi*, scilicet in luctu, & calamitatibus Reipublicæ: cur enim solum tabernæ clausæ circa forum, & non in vrbe tota, si non fuerunt illæ speciatim anulariæ? Illud autem animaduersione dignum, vtrum Natura possit anulos efformare, vel quandoque forma-uerit. Naturam anulos efformare posse non minus quam alia pleraque, quorum Ars effectrix est, mihi plane probabile videtur; quum enim Natura in insula Cuba gignat globulos lapideos rotundissimos ad bellica fulmina; & apud nos in Europa multis in locis, ac potissimum in agro Bononiensi sculpat in lapidibus varias tum animalium, tum rerum artificialium formas; cur non & anulos effigiare poterit? Ceterum illud non me latet, rerum habentium naturam lapideam, quibus figura inest instrumentorum, & aliorum operum artificialium, plerasque non omnino genitas a Natura, sed primam originem ab arte duxisse vel ex ligno, vel ex quapiam alia materia; quum postea naturali frigore riguerint in lapidem: quod euenit, etiam aliquando rebus naturalibus; vt ex Aristotele constat in Admirandis Auditio-

\* cap. 2.  
b 4. Acad.

e ad Thras.  
c. 24.  
6. aph. co.  
31.  
de part.  
art. mod.  
c. 2.  
\* 6. ant. lec.  
c. 12.  
† 1.9.

\* cap. 50.

*fus confecerat, bello quodam exorto, Artifices confugisse, qui obstructo illius loci ostio suffocati sunt: posteaque longo temporis intervallo metallis adaperitis, vasa, quibus pro manibus abluendis oportunitate utebantur, in lapides conuersa inuenta fuisse, ac quouis liquore (ceu amphora) repleta fuissent, pari modo ipsum in lapidem conuersum fuisse; nec non similitudine ossa hominum in lapides conuersa vulgo proditur. Quum tamen, & hoc mihi compertum sit (quod etiam notauimus in (e) Lithosphoro) in agro Felsineo passim oriri lapides instrumentorum artificialium, & aliorum operum ab arte factorum imaginem faberrime delineatam representantes, mallei nempe, ferræ, securis, ollæ, fellæ, ac id generis; quarum rerum exigua moles, & inepta prorsus vsibus humanis, ad quos conditas esse singulas & omnes artes optime notat (f) Aristoteles, aperte prodit originem ijs non ab arte, sed a natura penitus esse. Quomodo vero natura tam affabre tribuat figuram rerum artificiosarum materiei lapideæ, non ita facile sit explicare. Porro propositum consideranti mihi nonnunquam in mentem venit, horum originem ad casum referre; nimirum temere contingere, atque per accidens, vt innumerabilium rerum, quæ fiunt a natura sub varijs imaginibus, aliqua fortiantur figuram rerum artificiosarum, quemadmodum in aere quandoque nubes, & igniti halitus effigiantur modo in trabes, modo in capras saltantes, modo in hiatus, modo in lanceas, modo in equitum, pedumve turmas inter se belligerantes; quod etiam obseruat (g) Aristoteles: Ab ista tamen sententia discedere me ratio coegit, qua didici, quæ casu temereque fiunt, (h) raro fieri, nec habere locum determinatum originis propriæ; quum experimento constet assidue gigni lapides figuram rerum artificialium habentes in eodem loco Bononiensis agri, globos exactissimæ sphericitatis in insula Cuba, qui vt ait (i) Cardanus, naturæ solius beneficio abundant. Sunt qui confugiant ad influxus ætheris & astrorum, quos aiunt habere vim peculiarem communicandi determinatam figuram illi materiæ, quam causa naturalis in lapidem conuertit, & hac ratione a natura communi, siue a cælo, quatenus est agens physicum, generari in ortu lapidum varias animalium, hominum, & artificialium rerum imagines, virtute determinantum influxuum a certis cæli partibus, in quibus earundem rerum imagines habentur, vt in Zodiaco arietis tauri cancri leonis virginis geminorum libræ scorpionis sagittarij capricorni aquarij piscium, & extra Zodiacum nauis altaris cathedræ serpentis falcis cinguli clauæ gladij & id generis complurium. Cui tamen opinioni subscribere nequeo, tum quia non ita facile recipio, cælum in hac nostratia, præterquam per motum, & lumen, agere per occultas qualdam influentias, consimilibus vtcunquæ signaturis innixas, ob rationes olim allatas in opere (k) de Vita; quas non est vt in præsentia reperam: tum quia cælum est causa (l) communis, atque remota rerum omnium nostratium, adeoque indeterminata, & æquiuoca, quæ determinari debet ad certos effectus ab agente proprio & proximo: sic in fatibus humanis rerum a matre grauida concupitarum diuersi generis imagines efformantur, non a cælesti corpore, in quo consimiles figuræ quomodocunquæ comperiuntur, sed a maternæ phantasiæ spiritibus ad vterum confluentibus, & instrumenti rationem habentibus*

e cap. 50.

f 2. phy. 24.  
 Digressio de  
 rebus artifi-  
 ciosis a na-  
 tura genitis.  
 1. opinio.

g 1. meteor.  
 su. 2. c. 1. &  
 seqq.  
 h 2. phys. 1.  
 48. & seqq.  
 i 6. de sub-  
 til.

11 op. Alb.  
 Mag.

k lib. 2.  
 c. 39.  
 l 1. meteor.  
 su. 1. c. 2.  
 & seqq.

tibus erga facultatem formatricem, quæ viget in humano semine tam femi-  
*m cap. 93.* neo, quam masculino, sicut olim latius ostendimus in opere de (*m*) perfe-  
 cta constitutione hominis in utero. Ceterum Auicennas ab Alberto Magno  
*n 1. de mi-* citatur, & laudatur in hæc verba, (*n*) *Admirabile omnibus videtur, quod ali-*  
*neral. c. vlt.* *quando lapides inueniuntur intra & extra habentes effigies animalium; extra enim*  
*habent lineamenta, & quando franguntur, inueniuntur in eis figura intestinorum.*  
*Et huius causam dicit Auicenna esse quod animalia secundum se tota aliquando mu-*  
*tantur in lapides, & præcipue in lapides salios. Dicit enim, quod sicut terra, & aqua*  
*sunt materia lapidum; ita etiam materia lapidum sunt animalia; quæ quum in locis,*  
*in quibus vis spirat lapidificatiua, transeunt ad elementa, & apprehenduntur a qua-*  
*litatum proprietatibus, quæ sunt in illis locis; & mutantur elementa, quæ sunt in*  
*corporibus talium animalium in dominans elementum terrestre; videlicet commistum*  
*cum aqueo, & tunc virtus mineralis conuertit ipsum in lapidem: & retinent figu-*  
*ras suas membra intus, & extra, sicut prius. Sunt autem huiusmodi lapides falsi,*  
*non duri frequenter; quia oportet virtutem esse fortem, quæ sic transmutat corpora*  
*animalium; & hoc comburit aliquantulum terrestre in humido; & sic generat salis*  
*saporem. Hoc autem testatur fabula Gorgonis, quæ ad se respicientes dicitur conuer-*  
*tisse in lapides. Gorgon virtutem fortem mineralium vocauerunt, respectum autem*  
*ad eam vocant dispositionem humorum corporum ad virtutem lapidificatiuam.*  
*IV. opinio* Quamobrem ego potius retulerim eiusmodi figurarum causam proximam  
*probat.* in certam dispositionem materiæ lapidescens ad imagines istiusmodi pro-  
*o 2. de an.* cliuem, atque maxime propensam; etenim ex Aristotele noui, (*o*) quod vi-  
*t. 24.* detur in patiente & disposito actiuorum inesse actus: & mox, (*p*) uniuscuiusque  
*p tex. 26.* enim actus in eo, quod potentia existit, & in propria cuiusque materia aptus natura  
 est fieri. Quoniam vero contingit, vt materia lapidescens ex illis terræ ra-  
 mentis coalescat, quæ prius fuerant portiones qua rerum artificiosarum,  
 qua viuentium; illæ potuerunt vt cunque retinere pristinae figuræ partem, &  
 ad eam conseruare propensionem; ob quam a virtute lapidifica, nullam ex  
 se determinate figuram lapidi conciliare valente, illam orienti saxo commu-  
 nicat, ad quam ea materies maiorem habet propensionem. Si enim, vt la-  
*q 1. 2. c. 36.* te probaui tractans De (*q*) Spontaneo viuentium ortu, ex ramentis cadaue-  
 rum tam plantarum, quam animalium, retinentibus in se, quamuis labe-  
 factam, formam & essentialem, & accidentalem, ea forma potis est in  
 enascente spontaneo consimilem formam producere, vel potius se se in pri-  
 stinum statum reuocare, ac denuo in conspectum dare: pari ratione labefa-  
 ctatæ figuræ portio, ac ratio quomodocunque seruata in ramentis rerum ar-  
 tificiosarum, & naturalium lapidescens, potest vel semetipsam in aspe-  
 ctum prodere, vel aliam sibi consimilem in materia lapidis producere. Quod  
 ex Aristotelis non vno loco probatur; vnus quidem est, vbi scribit, (*r*) *Ma-*  
*nifestum autem est ex his, quæ dicta sunt, & quod quodammodo omnia fiunt ex vni-*  
*uoco, quemadmodum quæ natura sunt, aut ex parte vniuoca, vt domus ex domo;*  
*aut ab intellectu; ars enim forma est; aut ex parte, aut habente aliquam partem, si*  
*non per accidens fiunt. Quibus apparet, ea quæ fieri dicuntur ex vniuoco,*  
*sive ab arte, sive a natura, multiplicia esse; tum ex domo potentia domus*  
*actu, hoc est ex materia proxime disposita ad formam domus induendam*  
 vel



vel ab artifice non ita perito & architectonico; tum ab intellectu peritioris artificis ideam artis ac formam domus in se gerente: tum ex materia partem aliquam ac rudimentum rei formæque gignendæ continentis in se se; tum ab opifice partem formæ faciendæ in intellectu obtinente: nam rudiores artifices etiam opera faciunt, quo integram ideam in se non habent. Itaque si forma domus in mente artificis potis est formam realem domus in materia producere, cum qua forma materiali non materialis ipsa valde tenuem habet vniuocationem: sique forma domus, quæ potestate reperitur in materia disposita domus, potest vtcunque rudem artificem euehere ad producendum sibi similem formam in eadem materia; procul dubio non solum forma rudis rei artificiosæ, quæ residet non omnino potestate, sed aliqua ex parte actu in materia lapidescente, poterit naturam lapidis genitricem attollere ad procreandum figuram completam rei artificiosæ consimilis in lapide, quem generat. Alter locus est, quo mox addit Aristoteles, (*f*) Sic *f* tex. 31. *etiam generationes, similiter se habent & quæ natura constituta sunt; semen namque facit sicut ea, quæ ab arte sunt; habet enim potestate formam, & a quo semen est, quodammodo vniuocum (non enim omnia ita oportet quarere, sicuti ex homine homo; etenim mulier ex viro: unde mulus non ex mulo) sed non si la sura fuerit. Quæcunque vero quorum materia potest & a se ipsa moueri eo motu, quo semen mouet, sponte, sicut ibi, fiunt; quorum autem non, hæc impossibiliter sunt aliter fieri, quam ex ipsis.* Quorum sensus apertus est, eorum quæ natura fiunt, alia fieri ab efficiente vniuoco distincto & a materia, in quam operatur, & número ab eo, quod generatur: alia fieri ab agente delitescente in materia, quæ a semetipsa potest eo motu moueri, quo semen mouet; ac rudimentum formæ, quam obtinet in potentia proxima, induere actu in formam perfectam generatione spontanea nuncupata. Porro quemadmodum in ortu viuientium spontaneo forma delitescens in materia putri, post materiæ propriæ præparationem ab externo calore concoquente, se se prodit ac exerit in animam viuificantem animatum, quod sponte gignitur; & in eo corpore conuenientem suæ speciei figuram partium, & aptam organizationem architectatur; quod fuisse probatum a nobis est in opere De (*t*) Spontaneo viuientium ortu: sic *t* l. 2. c. 36. & seq. omnino in ortu lapidum, si forma substantialis ab vniuoco agente, nimirum a præexistente lapide materiam idoneam contingente, producitur essentialis forma specifica lapidis; quum tamen accidentalis forma figuræ non consequatur vlllo modo substantialem lapidis formam, vt pote quæ nullam determinatam figuram a natura sibi præscriptam obtinet, ad animantium differentiam, quibus vniuersis, ac singulis certa determinataque figura & imago, suæ cuiusque speciei consentanea præscripta est a natura; materia lapidescens eam figuram nonnunquam a semetipsa induit, cuius habet in se partem quampiam, ac rudimentum pristinae figuræ consimilis, quam olim perfectam & integram acquisierat ab arte: Vt illa figura artificialis, quantumuis labefactata, remanens in materia lapidescente, non solum potis sit consimilem sibi figuram aut producere, aut induere, qualis inesse videtur in eiusmodi lapidibus non ita perfecta, vt quæ prius ab arte facta fuerat, sed rudis & adumbrata, cuiusmodi nobis apparent imagines animantium & re-

\* 2. phys.  
t. 78.

\* cap. 54.

rum artificialium in nubibus, & ignitis, apparentibusque meteoris; nam & haec figuras in lapidibus, ut exactius exprimant id, quod indicare videntur, saepe solent artifices arte perficere. Verum etiam ob entitatem realem, qua donatur illud rudimentum figuræ ab arte prius effictæ, naturæ quampiam rationem habet, qua potest aut sibi similem in apprimè disposita materia producere, aut semetipsam dispositissimæ suæ materiæ in figuram apertam perfectioremque communicare; nam omnis forma tam substantialis quam accidentalis consimiles sibi producit in apparata materia, & adolefcit atque perficitur ad subiectæ sibi materiæ mutationes secundum maiorem dispositionem: ita calor calorem gignit sibi similem in apparata materiâ proxima; & idem calor ad materiæ sibi substratæ condensationem adolefcit in viuidiorem. Ut huc maximopere respiciant, quæ scribit Aristoteles, inquit, (u) *Vt agitur, sic aptum natura est; & ut aptum natura est, sic agitur ut unquodque, nisi quid impediatur: agitur autem propter aliquid; & aptum itaque natura est huius gratia; ut, si domus eorum, quæ natura fiunt, esset, sic utique facta esset, ut nunc ab arte; si autem quæ natura, non solum natura, sed & arte fierent, similiter utique fierent, ut abta natura sunt.* Ita ergo lapidum, animantium & instrumentorum artificialium figuram & imaginem habentium, origo non est a Casu temeraria, non ab influxibus cælestibus, & a signaturis appellatis: verum partim a natura particulari petrificante, ut ita loquar, animantia & artificialia instrumenta; partim ex summa dispositione talis materiæ ad tales imagines; partim ab imaginum illarum rudimentis relictis, ac delitescentibus in materia lapidescente, in quam abierint organa, & animantia pristina; partim denique vere figuram earum rerum, quas repræsentare videntur, non obtineant, sed quid illi consimile, quod plerumque sortitum sit aliquam elaborationem ab arte. Quarum causarum etiam aliqua potuit habere locum in anulorum origine, si quos contigerit inuenire non ab arte factos, verum a natura. Ceterum de generatione lapidum, admirabiles figuras habentium a natura late tractauimus in (x) Lithosphoro. Verum enim vero natura in humano corpore, citra ministerium artis efformauit anulum sinillimum. Turcico ad sagittandum vsurpatum, & alios cõplures, de quibus non ita pridem ad me Cl. Veslingius, *Inter natura opera si dactylia desunt, vir Cl. non est tamen cur anos, circulosque requiras. Et ne longius Te per metalla, & vegetabilium classes traham, in animantium productione quid illa rerum omnium magistra moliat, vide. Efformatura sub oui membranis foetum, varijs primum circulis rudem materiam circumfundit; inter quos obseruatione dignior est, qui lineam purpurei coloris subtilissimam, artificis penicillo rotatam exprimit, umbilicalium vasorum, vel [A P O S K I A S M A] quoddam, vel fundamentum. Iam in perfectis corporibus, illi palpebrarum, labrorum, gulæ, vesicæ, extremique intestini constrictorij musculi, quidni anulos potius vocemus, quam sphincteres? Aurium inspicere labyrinthum, & remeantes in idem penetrante tot circulos: tum in nonimestri foetu, adiunctum tympani oris osseum anulum, extendena eiusdem membrana firmamentum maxime necessarium. Inter cartilagineas item laryngis Cricoiden, cui vix in figura deest, quod in anulo suo Turcæ sagittantes desiderant. Ut, quod olim de Deo philosophus, hic quoque non dispari sensu fateat*

fateamur, rerum Naturam [GEOMETREIN.] At multo prius de hoc  
 5 anulo Vesalius ita, (y) Huic cartilagini nullum nomen est inditum; ac idcirco  
 peculiari quodammodo nomine, Innominata vocari potest. Si quis tamen sedulo eius  
 effigiem inspexerit, atque alicuius rei formæ illam conferre, tandemque hic nomen  
 indere voluerit, vix aliam ipsi conformiorem adinueniet, illo Turcarum anulo, quem  
 sagittantes dextro imponunt pollici, ut eius anuli beneficio arcus nervum robustius  
 trahant: is enim anulus illa parte, qua pollicis interiora respicit, anteriori secunda  
 cartilaginis sedi similis visitur; qua vero externam pollicis sedem tegit, posteriori se-  
 cunda cartilaginis regioni utcumque conuenit. Verum enim vero nedum in par-  
 uo mundo, sed & in magno mundo Natura fabrefecit anulum, oceanum  
 scilicet Anulum terræ: de quo sapienter Homerus, dum in Achillis clypeo  
 Mundum efformans, terram oceano circumfluo velut Anulo redimitam po-  
 suit, inquiens,

„ In eo etiam posuit fluminis magnum robur Oceani,

„ Ora in extrema scuti affabre facti,

& multo (s) prius,

„ Vado enim visura multa nutrientis fines terræ,

„ Oceanumque Deorum genitorem, & matrem Tethim.

Vbi Strabo, (u) Terminum cunctis assuetum obseruari dedit Oceanum, nouissi-  
 ma vero ambitus circumeingit, & in fabricandis Achillis armis, & clypeo, circa eius  
 oras ponit Oceanum. & mox. Quod autem habitabilis terra sit insula, primum  
 a sensu atque experientia capiendum est. Nam quocumque accedere mortalibus ad  
 terræ nouissima possibile factum est, mare obuenit, quod Oceanum appellamus; ubi ve-  
 ro sensu percipere non obtigit, ratio ipsa demonstrat: latus namque ab oriente, quod  
 ad Indos pertinet, & ab occasu, quod ad Hispanos, & Mauritanos, ut plurimum ab  
 australi parte, ac boreali nauigationibus ambitur. Reliquum ad hanc usque tempe-  
 statem nobis eam ob rationem innauigabile, quia qui circumnauigent, & inter se ob-  
 uiam commisceantur, nulli admodum sunt. Manilius in eandem (x) sententiam, x 4. astr.

„ Ipsa natat Tellus Pelagi lustrata corona

„ Cingentis medium liquidis amplexibus orbem.

& Afer ille Dionysius librum suum de situ Orbis aggressus infit,

„ Incipiens terræ tractus, pontique meatus,

„ Et fluuios canere, atque orbem, populosque per orbem

„ Discretos, late refluxum memorare parabo

„ Oceanum, tellus quo cingitur æquore tota,

„ Insula ceu se se diffundens littore vasto.

Et Seneca Tragoædus in Oedipo,

„ Lucida dum current annosi sidera mundi,

„ Oceanus clausum cum fluctibus ambiet Orbem.

De hac re Cl. P. (y) Pineda. Similis est autem Oceanus anulo maximo, e y Com. in  
 cuius funda magna tellus emineat ad instar gemmæ, sed in circuitu multos  
 veluti lapillos extruberantes gerat innumeras insulas. Quare scite multi  
 nuncupant Oceanum terræ coronam, & anulum, alij balthem, fasciam  
 complexum, circulum ambientem; quæ singula recte refert vna mecum ad  
 magnum anulum a Natura factum eruditus meus Seb. Baldus. Ita ergo

nedum Ars, verum etiam natura quodammodo est anulorum causa procreatrix, & in paruo, & in magno mundo. Consimilem anulum lucis in Luna ponit ab æthere ambiente Cl. Galileus mecum disputans in Epistola de Candore Lunæ scribens, (z) *E qui è bene che io tocchi certo particolare degno di essere auuertito, & inteso. Circonda perpetuamente l'etere, diciamo addensato, il globo della Luna intorno alla quale si eleua sino a vna certa altezza; stà la Luna esposta a i raggi del Sole, i quali illustrano l'Emisferio lunare insieme con l'Emisferio addensato, e potente ad illuminare vna parte dell'Emisferio lunare non tocco dai raggi del Sole: e tal parte illuminata circonda, a guisa di vn'anello, vna striscia della superficie lunare, che confina con l'Emisferio illuminato dai raggi solari; e questo anello apporterebbe il lume crepusculino nella Luna, e da noi si scorgerebbe quando vn'altro lume molto maggiore non ce l'offuscasse. &c.* Sed de hoc anulo lucis in Luna latius egi tractans cum viro Cl. de (a) subobscura Lunæ luce prope coniunctiones & in eclipsibus obseruata. At vero causa propria effectrix anulorum, de quibus agimus in hoc opere, non natura, sed est Ars antiquitus Anularia nuncupata; nunc in multas dispersa, pro varietate materiei, ex qua fiunt anuli; nam Aurifices efformant anulos aureos, & argenteos, fabri ferrarij ferreos, lignarij ligneos, & ita singuli propemodum ex propria materia.

*De Causa finali Anulorum, & primum de seruitutis indicio.*

*Cap. V I.*

**A** Nulorum finis fuit antiquitus multiplex illorum vsus: & quidem primus vsus extitit, meo iudicio, ad seruitutem indicandam; etenim quum olim tria fuerint seruorum genera, vt antea quoque (a) notauimus; nam alij violèter ab hoste potentiore in bello (b) manucapti seruabantur in vita; qui, quod manucapti forent, (c) mancipia dicebantur; quod vero non interficerentur, sed viui seruarentur, serui (d) nuncupabantur: seruabantur autem vel ad venum, vel ad commutationem, vel ad famulitium. Horum nequiores, ne fugerent, catenis vincti custodiebantur, vt (e) vidimus apud Plautum in (f) Captiuis: Qui vero non ita fugitiui, bonam vtcunque seruitutem hero seruiebant, vt serui noscerentur, si manuale ministeriū Domino præstare debebant, non digitis anulum tesseram seruitutis induebant, sed aut pedibus, aut alijs partibus: huiuscemodi seruos notat non solum Apuleius inquitens, (g) *Dij boni? quales illi homunculi vibicibus liuedinis totam cutem depicti, dorsumque plagosum scissili centurculo magis inumbrati quam obtekti: nonnulli exiquo tegili tantummodo pubem iniekti; cuncti tamen sic tunicati, vt essent per pannulos manifesti; frontes literati, capillum semirasi, & pedes arulati, cum lurore deformi: sed etiam Athenæus afferens, (h) Seruorum quidem Atticorum tot myriades vinctis pedibus in metallorum fodinis exercebantur. Quin, vt vidimus, & (i) Martialis in Zoilum,*

„ Has cum gemina compede dedicat catenas,  
 „ Saturne, tibi Zoilus anulos priores.

Eiuscemodi anulos ad crura perferunt etiam nunc Turcæ captiui, cum alijs damna-

damnatis ad triremes Genuæ. Qui vero manuale simul & pedestre seruitium heris exhibere tenebantur, horum neque digitos, neque pedes anulus indicium seruitutis occupabat, sed vel collum, vel aures: de anulo colli nunc etiam Genuæ captiuos, emptosve seruos Turcas ferre tesseram seruitutis aperte constat; de anulo aurium, vidimus in Pœnulo Plautum dicentem,

„ M. Seruos quidem ædepol veteres antiquosque habet.

„ A. Qui scis? M. Video homines farcinatos consequi:

„ Atque, vt opinor, digitos in manibus non habent.

„ A. Quid iam? M. Quia incedunt cum anulatis auribus.

sed & multo ante legitur in Exodo, (\*) *Si emeris seruum Hebraum, sex annis seruiet tibi; in septimo egredietur liber gratis. Cum quali veste intrauerit, cum tali exeat: si habens uxorem, & uxor egredietur simul. Sin autem Dominus dederit illi uxorem, & pepererit filios, & filias: mulier, & liberi eius erunt Domini sui, ipse vero exibat cum vestitu suo. Quod si dixerit seruus, diligo Dominum meum, & uxorem ac liberos, non egrediar liber: offerat eum Dominus: & applicabitur ad ostium & postes: perforabitque aurem eius fibula: & erit ei seruus in seculum.* Quare sunt antiquissimi anuli seruorum ad aures. Quod & inde colligo, quoniam (\*) *Ismaelita in aures aureas habere consueuerant: eo quod essent e genere seruorum; vt pote genus ducentes ab Ismaele, filio Agaris (†) ancillæ Abrahami.* Alij vero serui fuerunt, qui Iure ciuili, pretij participandi gratia semetipsos vendebant ad seruitutem, parentesve, aut filios: vel domi nascebantur ex ancillis; etenim Marcellini relatu, quum fames vniuersam Europam vexaret anno 587. Italici homines filios, & parentes vendiderunt (vt scilicet empti nutrentur ab heris & vendentes accepto pretio semetipsos alere possent) quum postea venundatos illos Placidius (k) Valentinianus redimi præcepit sub quintæ adiectione. Quibus tamen Optimorum Imperatorum sanctionibus male huic mercaturæ obuiam penitus itum non est; quum in Lucanis, (l) Cassiodoro teste, Conuentu Leucotheæ, natali D. Cipriani a parentibus liberi passim distraherentur. Qua de re (m) superius attuli pulcherrimam (n) Mercurialis obseruationem a vetustissimis vsque temporibus de venditione cuiusuis generis homini in seruitutem. Quod habemus etiam in historia (\*) *sacra, Si quis vendiderit filiam suam in famulam: non egredietur sicut ancilla exire consueuerunt.* His porro seruis, non catenarum, non compedum vincula circumposita fuisse, quibus a fuga custodirentur, verisimile proffus est; ast anulum digito datum ex ferro solidum alitum, & apirum, similem omnino catenarum anulis, indicium purum putum seruilis conditionis. Quo factum fuit, vt anulum antiqui nuncupauerint nomine Vinculi, non gestaminis, vt ait Plinius, (o) *Præmetheo ferreum anulum dedit antiquitas, vinculumque id, non gestamen intelligi voluit.* Quod autem anulus sit seruitutis hieroglyphicum (p) Pierio Pythagoræ symbolum exponit, quo nos arctum anulum gestare vetat; quod ex D. Hieronymi interpretatione, non esse anxie viuendum admonet; quippe cauendum, ne nos in eam seruitutem conijciamus, quæ dura sit & incommoda. Nisi quoque dicamus, Pythagoram nobis præcipere, ne seruilem con-

\* cap. 21.

\* Iudic. 8.  
† Genes. 16

k Nouell.  
11. Valêt.

ll. 10. Variar.

m cap. 2.

n l. 2. var.

lect. c. 1.

\* exod. 21.

o l. 33. c. 1.

p lib. 36.

ditio-

g lib. 6.

ditionem adeamus, omnique conatu seruitutem fugiamus, quod serui pessime semper audirent apud antiquos, ut ex Athenæo constat, cui (q) *Nihil probum ac sanum est in animis seruorum, nec huic generi hominum, si mens constet, fidendum est; quod nostrorum omnium poctarum sapientissimus ita pronuntiauit.*

„ Altisonus mentis priuauit Iupiter omnes

„ Dimidio, quotquot fatum seruire coegit.

r l. 19. c. 32

Ceterum anulus, qui vinculum est, ac olim fuit indicium seruitutis, non aureus, argenteusve, sed ferreus erat, vel æneus: non vacuus, & leuis, at solidus, quales anuli sunt catenarum; & nullam habuit gemmam, aut fundam, sculpturamve, sed alithus, & apirus fuit exactæ rotunditatis, atque simplex omnino. Quod Isidorus etiam affirmat in Originibus (r) ita, *Apud Romanos anuli de publico dabantur, & non sine discrimine; nam dignitate principis uiris gemmati dabantur; ceteris solidi. Anulum aurcum neque seruus, neque libertinus gestabat, aut in publico: sed anulo aureo liberi utebantur, libertini argenteo; serui ferreo utebantur.* Flamen Dialis etiam, quem nefas erat habere symbolum seruitutis, anulo solido prorsus interdicebatur: etenim A. Gel-

f 10. Noct.

Att. c. 15.

lius de Flamine Diali dicit, (s) *Anulo uti, nisi per uio castoque, fas non est.* quare de re latius infra. Sic ergo serui primitus anulum ferreum, vel æreum, solidum, simplicem, alithum pariter & apirum, nempe sine gemma, & absque funda gestabant, seruitutis tesseram meram; nequam illi quidem nucupati fugitiui, seu empti, seu manucapti, catenarum & compedum maioribus

r 19. orig.

c. 32.

anulis pressi collo, vel cruribus, vel brachijs distinebantur, ut innuit (t) Isidorus in Originibus, apertius explicat Plautus in Captiuis, & Apuleius in asino suo; at serui frugi digitos anulatos, vel aures itidem minoribus orbiculis anulatas gestabant; ut (u) nouimus ex Plauto, non solum in Truculento, sed etiam in Poenulo. Non omittendum censeo, dum de seruis agimus, (x) Athenæum ex Timæo Tauromenite non recte uitio uertere Aristoteli, quod Locris dederit seruos: ait enim, *Timæus Tauromenites lib. ix. hist. testatur, Græcis olim patrio more nullos fuisse emptitios seruos. Prorsus, inquit, Aristotelem reprehendebant, ac errasse contendebant in explicandis Locrorum institutis; non enim Locris seruos ancillasve possidere legibus permittitur, nec Phocensibus, præterquam ultimis, & proximis temporibus primaque omnium uxori Philomeli, qui Delphos occupauit, comites fuere due pedissequa. Similiter quoque Mnasonem Aristotelis familiarem & amicum a Phocensibus accusatum fuisse, quod centum haberet mancipia, quorum cibatus alimentum ciuibus necessarij tantum detraheret; prisco enim more in domesticis negotijs senioribus iuuenes ministrasse.* Nos tamen ob hæc Aristotelem non esse reprehendendum arbitramur; qui si Locris extitisse seruos asseruit, non de emptitijs ciuibus, lege prohibitis; at de manucaptis

r cap. 1.

x lib. 6.

in bello, deque barbaris emptis egit; quos lege permitti (y) notauit. Sicque Mnaso fuit accusatus, non quod seruos haberet aut mancipia, sed quod centum haberet, adeoque plures quam urbis annonæ, ciuiumque victus sustinere posset. Olim quidem iuuenes ministrabant senioribus domi, sed in negotijs non ita sordidis; in illiberali ministerio serui adhibebantur. Quin ante Locros atque Phocenses, Aegyptij seruos habuerunt & Hebræi; ut

y 1. polit.

cap. 4.

(z) antea nouimus e lacra (a) pagina. Neque putandum est, Locris atque Pho-

z cap. 2.

a Genes 9.

&amp; seqq.

(z) antea nouimus e lacra (a) pagina. Neque putandum est, Locris atque Pho-

Pho-

Phocensibus eandem legem seruos interdixisse, quæ Græcis absolute seruos ex bello (b) tribuit. Taprobani barbari sunt, quorum nemini seruum seruire notat (c) Plinius; non Græci. Sed redeamus ad anulos, quos primum inuentos nouimus in tesseram seruitutis, ac vinculi; quo gestamine ferreo vel æneo, siue ad pedes, siue ad collum, siue ad digitos, siue ad aures, inter noscerentur serui ab ingenuis liberisque prorsus hominibus; qui non vinciebantur anulo ferreo vel æreo simplici alitho & apiro, vt serui.

b 1. politic.  
c. 4.  
c l. 6. c. 22.

*De secundo sine Anuli ad matrimonium, seu de Anulo pronubo sponse.*  
Cap. V I I.

**A**ffinis huic seruitutis est alter finis, cuius gratia veteres utebantur anulo, nimirum vt indicarent, mulieres esse desponsatas, & sub viri potestate quadam constitutas, veluti sub ingenui cuiusdam dominij iugo. De quo quidem vsu sicuti pridem institutum, & ad nostra tempora continuatum habemus morem mysticum apud Venetos Adriaticum anulo singulis annis sibi desponsandi; quam historiam pulchre describit Cl. P. Delrius in suis Magicis Disquisitionibus inquiring, (\*) *Princeps Venetorum Anulo in mare iactato quotannis Adriaticum sibi despondet. Dominationis hoc indicium, non magna argumentum est. Fit hoc in memoriam naualis victoriæ qua duce Sebastiano Ziano vicere filium Federici Ahenobarbi Othonem, captumque obtulere Alexandro Tertio Pontifici, qui Venetias profugerat. Tum enim Ziano Pontifex Anulum de manu suo detractum obtulit, dicens: Autoritate mea hoc Anulo fretus Oceanum tibi subijcies; & quotannis tibi posterisque eo die, quo hanc victoriæ, pro Ecclesiæ defensione obtinuisti, despondebis mare: uti sciant omnes, maris tibi dominium concessum, quia Sedis Apostolica tuendæ curam & studium fideliter suscepisti. Sit hoc tibi quasi pignus benedictionis, & secundæ sortis in futurum. Narrat ita Villamontius lib. 1. Peregrinat. cap. 34. prior illo Sabellicus Decad. 1. lib. 7. Ita plane Plinium (a) vidimus asserentem multo prius, Etiam nunc sponse anulus ferreus mittitur, isque sine gemma. Talem anulum gemma carentem, quem Vera nuncupant Veneti, Patauinis virginibus gestare fas non est; quod index connubij sit, & a sponso detur coniugi suæ: sicuti nec innuptis iisdem virginibus ad collum vniones habere licet, antiqua consuetudine, tum quod Margaritæ quoquo pacto sint ostreorum siue semen, siue oua, vt ait (b) Aristoteles; cui semen est excrementum vtile vltimi alimenti (c) mutati; videlicet alimenti redundantia utilis generandæ soboli: tum maxime quod concha margaritifera ponantur grauidæ ab (d) Aristotele, scribente, Testa enim intacta tunc optima sunt, quum grauida: virgines autem innuptæ generationem promouere nequeunt, nec esse grauidæ: verum ad virginitatis indicium collo circumdare solent ex coralliorum sphaerulis monilia; quod corallium herba fit, non femine, sed sponte nascens infecunda, vt ostendimus in opere de (e) Spontaneo viuentium ortu; proindeque solum apium infecunditatis, atque sterilitatis, adeoque virginitatis: & eo forsan etiam alludere volunt virginibus rubra corallia dantes, nuptis albas margaritas; quod hæc semen album*

2. an. finis

\* l. 4. c. 20  
q. 6. se. 3.

a l. 33. c. 1.

b 4. hist. 11.  
8. hist. 30.  
3. de gen.  
an. c. 3 &  
11.  
c 1. de gen.  
an. c. 18.  
d 8. hist. c.  
30.  
e l. 3. c. 15.

bum emittant, illæ rubri sanguinis florem. At vero colores hi significatur  
 \* Can. 30. aliud habere videntur in sponsis apud L. (\*) Canonicam, vbi sponsi eadem  
 q. 5. c. fæ- uitta candido purpureoque colore vinciuntur; quod candor ad munditiam vitæ, pur-  
 minæ. pura ad sanguinis posteritatem adhibetur, ut hoc signo & continentia lex tenenda ab  
 utrisque ad tempus admoneretur, & post hac reddendum debitum non negetur. Ce-  
 terum anulus pronubus non ita prisca temporibus ex auro mitti consuevit:  
 & non semper alithus, & apirus, absque gemma, & absque pala; sed cum  
 funda gestari passim etiam a viris coniugibus in usu fuit; in cuius quidem  
 pala nihil effigiatum erat aptum ad signandum, verum duæ manus inuicem  
 se se complectentes, in symbolum fidei maritalis vtrique coniugi seruandæ;  
 quapropter & id genus anulorum vulgo nuncupatum est *Fides*. Qua de re  
 pulchre Pignorius noster ad Eminentissimum Cardinalem Cobellutium,  
 f epist. 19. Quarebas, (f) ait, de anulo pronubo, cuius figura esset, cuius materia; & num olim  
 fuerit (uti nunc) precibus ad Deum fuis consecratus. Figura videtur illa, quæ me  
 puerofrequens fuit, & nunc apud nos obsoleuit, iunctarum videlicet manuum dex-  
 terarum, cuiusmodi in antiquis nummis cernitur non raro, iisque aureis, argenteis,  
 gl. i. & ii. & æreis. *Dexteras absolute appellat* (g) Tacitus: missitatos ad exercitus non semel.  
 Apud nos obtinuerat *Fidei nomen* (vna Fede) neque profecto sine exemplo antiqui-  
 tatis: quando in monetis Vitellij, Titi, Domitiani, Pupieni dextra huiusmodi *Fidei*  
 inscriptionem præferunt. Accedit his omnibus testimonium scriptoris, quem tu me-  
 dl. i. c. ii. rito magnificis, Ioannis Nider, qui scribit in (h) *Formicario*, de *Virgine rustica*,  
 qua optabat reperire anulum materialem in signum *Christifera desponsationis*, repe-  
 risse anulum coloris albi argento mundo similem; & in clausura, vbi iungebatur in  
 circulum, duas manus artificiose insculptas extitisse, cancellatim sibi mutuo fidem  
 porrigentes, & se se arcte constringentes. Moris etiam erat olim, ut anulus, & corona  
 consecraretur oratione Sacerdotis: cuius quidem orationis in veteribus liturgiis  
 hæc erat formula: Bene ✠ dic Domine anulum istum, & coronam istam: ut sicut  
 anulus circumdat digitum hominis & corona caput, ita gratia Spiritus-Sancti circun-  
 det sponsum & sponsam: ut videant filios & filias vsque ad tertiam & quartam gene-  
 rationem, qui collaudent nomen viuentis atque regnantis in secula seculorum. Amen.  
 De corona vero frustra est ut te moneam: non enim dubito quin obseruaueris locum  
 i cap. 62. Isaiæ, (i) Et indumento Iustitiæ circumdedit me, quasi sponsum decoratum corona:  
 & verba D. Agnetis omnibus in promptu sunt. Ceterum anulum pronubum,  
 vetustiore Christiano coniugio, non habuisse typum dexterarum in *Fidei*  
 maritalis tesseram, probabile satis est ex Plinio, qui nulla facta mentione  
 k l. 33. c. i. dexterarum, ait, (k) *Etiam nunc sponsa anulus ferreus mittitur, isque sine gem-  
 ma*: si nanque iunctas inuicem dexteras habuisset anulus ille pronubus, loco  
 gemmæ; næ rei huius meminisset diligentissimus veterum morum scriptor.  
 Id ipsum Eminentissimus Baronius attestatur, memorans anulos pronubos  
 cum dextris iunctis in signum *Fidei*, tom. 1. sub anno Christi L VII. Quin  
 & hac de re P. Petra-Sancta luculentissime, (l) *Perusia*, ait, nobili *Vmbria*  
 Ciuitate, colitur religiosissime anulus, quo *MARIA sanctissima Virgo stirpis re-  
 gia nuptui data est Iosepho viro congeneri, ac beato: qui mansit in connubio cum ea  
 celebs corpore, sed affectu, curaque, & toto penitus animo maritus. De hoc anulo,  
 Clusij olim Porsenæ Regia Vrbe diu in honoribus magnis habito, ac Perusium translato*  
 cum



cum gloria & cultu maiori, edidit non ita pridem, stylo eleganti, eruditos commentarios Io: Baptista Laurus. Peculiariter vero ait, subucere in dorso eius rota alicuius vestigium, quam sensim etas abederit, & qua multis videtur flos erumpens e calyce iam reparando: alijs refert binos flores semiclusos, binosve oculos, vel caput sero redimitum; fortasse Dauidis Regis, qui fuit vnus ex magnis auis huius sponsa regia. Sed enim quia saepe fit, ut alat coniecturas & opiniones ipsa rei vetustas & veneratio, existimo simplicem & cum lauore orbem esse, nec vlla calatura operis prominuli erum exasperari. In qua me sententia confirmauit Io: Baptista de Ninis, Iuris Pont. ac Caf. peritia, meritisque sincera amicitia mihi praecipuus; nec enim alia specie, quam teretis ab omni parte circuli, eum sacrum anulum, Perusie in patria sua ab se visum, affirmauit. Hic idem anulus ex metallo non est, sed ex gemma onyckina, vel amethysto: & potuisset ex smaragdo fieri, gemma illis solis nuptijs apta, in quibus nullus intercessit matrimonij usus: alioqui frangitur smaragdus, ac sentire videtur iacturam virginitatis; quod aliquando euenisse anulo smaragdino vnus Regina Hungaria prima nocte nuptiarum, apud (m) scriptores non ignobiles legi. De hoc anulo

m Al. Mag.  
& Auell. l.  
2. de gem.

pronubo B.M. Virginis aurea carmina prostant Musæ Barberinæ,

- „ Imbriferis Arcus fulgens in nubibus orbem
- „ Effera Diluuij damna timere vetat.
- „ Sic Deus omnipotens voluit: decus, anule, maius
- „ Est tibi, quem supplex vrbs Perusina colit.
- „ Es gemino constans arcu felicior index:
- „ Nam peragit Virgo Nupta salutis opus.
- „ Virgineo terræ coniungens fædere cælum,
- „ Hac duce non pelagi, non Stygis vnda nocet.

Circulum etiam nullo inserto lapillo dari consueuisse puellis Hebræis, quando nubebant, opinatur Laurus, velut æquabilis connubij tesseram. In regionibus pariter oræ septentrionariæ datur alicubi nouis nuptis anulus aureus expers gemmæ; & congrue figura ea æterna exprimit amoris in coniugio perennitatem. Verum illud etiam obseruo, morem illum antiquum coronandi sponsum & sponsam, apud nos obsoleuisse in matrimonijs ad prolem corpoream institutis: retineri tamen adhuc coniugio spirituali sacrarum virginum monialium Christo Domino nubentium, quæ per manum Episcopi donantur anulo pronubo, & corona sponsali, sicut ego vidi Patauij. Sed & Hugo a S. Victore, *Anulus autem Episcopi ordebatur in digitum tanquam sponsa Christi in typo Ecclesia, cuius ipse est caput.* Itidem Polydorus (n) Virgilius ait, *Anulus in Episcopi digito pronubus est, quod habcatur ut pignus copulationis Christi & Ecclesia, quam refert Episcopus, &c.* Posterioribus autem temporibus in signum fidei maritalis anulo pronubo caperunt insculpi dexteræ simul iunctæ, quod signum ad nostra vsque tempora perdurauit: fuit autem peruetustum; namque Nicolaus Papa epistola ad Bulgaros 3. ait, *Et postquam arrhis sponsam sibi sponsus per digitum Fidei-anulo insignitum desponderit.* Verum & illæ dextræ, de quibus in Historijs Tacitus, tum asserens dexteram missas a Ciuitatibus exercitui, hospitij insigne, (o) *Miserat Ciuitas Langonum, veteri instituto, dona legionibus, dexteram hospitij insigne: tum*

n l. 4. de inuent. c. 7.

o 1. hist. c. 54.

inquiens, dexteram Concordiæ insignia Syriaci exercitus nomine ad Præto-

pl. 2. c. 8. rianos latas, (p) Centurionemque Sisennam dextris, concordia insignia, Syriaci exercitus nomine ad Pratorianos ferentem, varijs artibus aggressus est: vtrum inquam istæ dextræ, a Tacito recensitæ, fuerint anuli, quales depingit nobis Cl. Gorkæus quadragesimum tertium argenteum, in quo gemma onyx incisa concordia pacis, & abundantia typo, e iunctis dextris exilientibus oleæ ramo, & duabus hinc inde tritici spicis: nonagesimum quartum argenteum, in quo gemma onyx incisa refert iunctas dexteris, e quibus emergit inter binas item frumenti spicas ramulus cum fructu pomi granati: atque centesimum nonum argenteum, in quo gemma Cyanea incisa typo iunctarum dexterarum, e quibus extollitur Caduceus Mercurij duas inter cornucopiae figuras: an potius absque anulo fuerit numus, vel gemma incisa, qualem nobis etiam depinxit Gorkæus septuagesimam sextam, Sardam nempe, in qua intra coronam lauream e iunctis dextris exurgit caducei signum inter geminas tritici spicas: & centesimam decimam, onycem incisam dextris intra sertum laureum, e quibus veluti pullulat pomi granati ramulus inter spicas consimiles: incompertum habeo. Sed meo periculo præferas numos anulis & gemmis. Pierius de anulo pronubo (q) scribit, *Hic porro digitus anulo insignis, coniugij est hieroglyphicum; eaque de causa sunt, qui eum pronubum appellant.* Hinc (r) Maro vincla iugalia posuit pro connubio,

q 36. Hierogl. Si mihi non animo fixum immotumque federet,  
r 4. Aneid. Ne cui me vinclo vellem sociare iugali.

Et mox,

„ Iunoni ante omnes, qui vincla iugalia curæ.

*Et in diuinis literis inditum sponsalitijs anulum arrhabonis iudicium nuptiarum causa legimus: eumque morem, & institutum omnes Christianorum conuersus semper obtinuerunt. Vnde Septimius Florens digitum hunc & pronubum appellauit, & anulum quoque pronubum, eo loco: nam & mulieres parcissima patrum sobrietate aurum minime nouerant, vno excepto digito, quem anulo sponsus optignerasset. Quem*

fl. 6. c. 17. Septimij locum de anulo pronubo (s) Rhodiginus etiam attulit, In eandem  
rl. 19. c. 32. rem Isidorus ait, (t) *Femina non vsa sunt anulis, nisi quos virgini sponsus miserat: neque amplius quam binos aureos in digitis habere solebant: at rursus præ auro nullum feminis leue est, atque immune membrum: scilicet quia circulis aureis & pluribus, & magnis aures perforant, collum cingunt, digitos onerant, pectus circumambiunt, brachia induunt, nec fronti, papillis, femorique parcunt; nam*

ii c. 33. eidem Isidoro, (u) *Strophium est cingulum aureum cum gemmis, de quo ait Cinna*

„ Strophio lactentes cincta papillas.

Sed & Grotio dicitur anulus

„ Legitimi sacrum pignus & arrha thori.

Quod vero sponsis duo anuli mitterentur secundis temporibus, id arbitror fuisse ad duo matrimonij officia significanda, nempe alterum extitisse sine gemma & apirum, ad indicandam speciem quandam seruitutis, qua mulier viro subdita esse debet, diuina lege ab initio mundi contra primam omnium matrem promulgata, *Multiplicabo arummas, & conceptus tuos: in dolere paries filios; & sub viri potestate eris, & ipse dominabitur tui.* Quem anulum solum primitus nuptis a sponso mittebatur. Quibus etiam hasta velitari, quam ce-

x Gen. 3.

liba-

libarem etiam vocant, sponsi soliti sunt comam in fronte digerere ac discriminare, vel argumento quod sponsas maritorum imperio subditas conueniat; vel augurio felici, quod fortes strenuosque bellatores pariturae sint; ut obseruat (\*) Alexander ab Alexandro. Deinde secundus mitti consuevit eisdem cum insculptis duabus dextris ad fidem matrimonij denotandam, quae seruari deberet inuiolabilis. Inferebatur autem vterque pronubus hic anulus digito quarto a pollice, siue in vna manu, siue in vtrisque. Ista de re tum (y) Tertullianus, *Aurum nulla norat praeter uno digito, quem sponsus oppignerasset pronubo anulo.* tum Isidorus, (z) *Feminae non vsa sunt anulis, nisi quos virgini sponsus miserat; neque amplius quam binos aureos in digitis habere solebant.* Etsi contradicat his in Hecyra Terentius proferens virginem anulatam ante desponsationem, dum (\*) ait;

\* l. 2. c. 5.

yl de cultu  
femin.

zl. 20. orig.

\* act. 4. sc.

1. f.

„ Hoc mihi vnum ex plurimis miserijs reliquum fuerat malum,  
„ Si, puerum ut tollam, cogit, cuius nos qui sit nescimus pater:  
„ Nam quum compressa est gnata, forma in tenebris nosci non quita est.  
„ Neque detractum ei tum quicquam est, qui post possit noscieri qui fiet:  
„ Ipse eripuit vi, in digito quem habuit, virgini abiens anulum.

&amp; (\*) mox.

\* sc. 3.

„ Hic adeo his rebus anulus fuit initium inueniendis.  
„ Nam memini, ab hinc menses decem fere ad me nocte prima  
„ Confugere anhelantem domum, siue comite, vini plenum  
„ Cum hoc anulo: extimui illico: mi Pamphile, inquam amabo,  
„ Quid exanimatus es obsecro? aut vnde anulum istum nactus?  
„ Dic mihi: ille alias res agere se simulare. postquam id video,  
„ Nescio quid suspicari magis capi: intare ut dicat.  
„ Homo se fatetur vi in via virginem nescio quam compressisse:  
„ Dixitque se se illi anulum, dum luctat, detraxisse. &c.

Sed fortassis Isidorus, ac Tertullianus de virginibus multo vetustioris temporis egerunt, quam illud in quo vixere Terentianae; vel Terentij locum non animaduertent. Sed idem Tertullianus alibi dicit, (a) *Quod in primis nuptijs anulus a sponso sponsa datur, sit nimirum vel propter mutuae dilectionis signum, vel propter id magis, ut eodem pignore eorum corda iungantur; unde & quarto anulus digito inscribitur, ideo quia in eo vena quaedam fertur sanguinis ad cor usque perueniens.* & reuera mihi probabile satis est, anulum mitti solitum a marito sponsae tesseram matrimonij, quod coniugium maxime situm est in mutuo coniugum amore indissolubili perpetuoque, supra dilectionem etiam parentum; sic enim Deus iubet, (b) *Quamobrem relinquet homo patrem suum, & matrem suam, & adhaerebit uxori suae, & erunt duo in carne vna, & alibi, (c) Itaque iam non sunt duo, sed vna caro: quod ergo Deus coniunxit, homo non separet.* At vero cor antiquitus ponebatur propria sedes amoris; etenim censebatur esse domicilium & fons voluntatis, ut ex Homero, & poeuis alijs tam Graecis, quam Latinis accepisse se, monet (d) Valerianus: voluntas autem est amoris sedes seu parens omnibus tam Philosophis, quam Theologis, quin & poetis; qui propterea nuncupant Amorem nomine Cupidinis; definiuntque pulchri desiderium, quod est vnus voluntatis affectus;

a 2. de diu,  
off. c. 15,

b Genes. 2.

c Marc. 10.

d Hierogl.  
18.

Quapropter anuli vinculo circumdatus vir sponsæ digitum minimo proximam, a quo vena Saluatella nuncupata, veteribus ad cor ascendere recta putabatur, amore cordiali perpetuoque, cuiusmodi matrimonio debetur, se cum ea iungi significabat. Sed pulcherrimum symbolum amoris coniugalis habetur in anulo aureo, de quo sic ad me nuper Illustrissimus Cassianus a Puteo scripsit, *Il sexto, che non è figurato era d'oro, con una gioia, granata credo, e l'ha l'Eminentissimo Padrone nella sua Dactilotheca, era un simbolo d'amore, un Cupido legato, con non sò che farfalletti attorno, e nel cerchietto dell'anello, che era finissimamente lauorato di strasoro, era in queste due parole, mei amores*. Profecto dicitur hic anulus non figuratus mihi, non autem in se; qui Vir Eruditissimus in illa epistola transmiserat ad me quinque figuras aliorum anulorum veterum, sed huius sexti non figuram, sed allatam solum descriptionem misit. In gemma Cupido vincitus a pte fingitur, quia coniugum alteruter vincitus est eodem amoris iugo; sed circa vincitum amorem recte ponuntur papilionibus, qui sunt symbolum filiorum, qui circa parentes veluti volitant circumcursitantes; qui ponuntur etiam in circuitu mensæ parentis Deo dilecti a Psalmographo; & quia vir coniugem alio amoris genere prosequitur, & alio prolem; vxor identidem non vnico diligit amore maritum & sobolem; proinde scite sub numero multitudinis legebatur in anulo *mei amores*: siue fuerit anulus ille mariti, siue dilectæ coniugis. Porro sigillum anuli pignus esse amoris eximij constat ex eo, quod apud veteres [SFRAGIZEIN] est pignus amoris conferre, vel Cl. Heinsij notatu in \* Aristarcho sacro. Nec omittendum quod Agnes virgo & martyr apud D. Ambrosium ait in proposito, *Anulo suo subarravit me Dominus meus Iesus Christus*. Et quum anuli pronubi fuissent primitus aperi, alithi, & ferrei; postea tamen & argentei, & aurei formati sunt, atque geminati; nam (e) Iuuenali,

\* part. alt.  
c. 8.

e Sat. 7.

„ ----- deinde adamas notissimus: & Berenices  
„ In digito factus pretiosior: hunc dedit olim  
„ Barbarus incæstæ: dedit hunc Agrippa sorori.

f Sat. 6.

& absolute de anulo pronubo paulo antea f dixerat,  
„ Conuentum tamen, & pactum, & sponsalia nostra  
„ Tempestate paras, iamque a tonsore magistro  
„ Pecceris, & digito pignus fortasse dedisti.

g l. 4. p. 230  
1629.

Hæc exaraueram, quum ad manus venit eximij viri de literis pariter ac literatis omnibus optime meriti Nicolai Claudij Peirescij Vita, Cl. Petri Gassendi politissimo stilo vulgata, quæ me (g) commoruit, *Arelate quum rediret, reperit ibi, acquisiuitq; anulum quendam Pronubum, seu Arrham genialem, de qua plura per literas cum cruditis disseruit, occasione inscriptionis, TECLA VIVAT DEO CVM MARITO SEO*. His attexenda videtur etiam tantum non horribilis historia, quam narrat ex Vincentio Bellacensi (h) D. Antoninus, & (i) Kornmannus ex his vtrisque, *Roma, inquit, temporibus Henrici III. Imp. fuisse iuuenem quendam locupletem, & nobilem, qui recens uxorem duxerat, & sodales suos opifero conuiuio nuptiali exceperat. Exiure in campum a prandio lusuriosa. Spor sus ludi dux, pilam posuit, & ne excideret anulus sponsalitijs, inserit eum digito statua Veneris areæ, quæ in proximo erat: omnes unum petebant; sic cito defatigatus*

h p. 2. sum.  
hist. t. 16.  
c. 7.  
i de tripl.  
anu. p. 209

gatus ipse a ludo secessit, & ad statuam redijt, anulum recepturus: Ecce videt digi-  
 tum status. usque ad volam manus recurvatum, & quantumvis conatus anulum re-  
 cuperare, nec digitum inflectere, nec anulum valuit extrahere. Redit ad sodales,  
 nec illis ea de re quicquam indicavit. Nocte intempesta cum famulo ad statuam re-  
 uertitur, & extensum ut initio digitum reperit, sed sine anulo: iactura dissimulata,  
 domum se confert ad nouam nuptam. Quumque eorum genialem ingressus sponsa  
 se iungere vellet, sensit impediri se se, & quoddam nebulosum ac densum inter suum,  
 coniugisque corpus volitari: sentiebat id tactu, videre tamen nequibat: hoc obstaculo  
 ab amplexu prohibetur: audiebat etiam vocem dicentem: Mecum concumbe, quia ho-  
 die me desponsasti: Ego sum Venus, cui digito anulum inseruisti, nec reddam. Ter-  
 ritus ille tanto prodigio, nihil referre ausus est, vel potuit: insomnem duxit noctem  
 illam, multum secum deliberans. Sic factum est per multum tempus, ut quacumque  
 hora cum sponsa concumbere vellet, illud idem sentiret & audiret. Erat sane alias  
 valens, & domi astus, & militia. Tandem uxoris querelis commonitus rem paren-  
 tibus detulit. Illi habito concilio, Palumbo cuidam, presbytero suburbano, rem pan-  
 dunt. Is autem erat Necromanticus, & in maleficijs potens: illectus ergo promissis  
 multis, compositam epistolam dedit iuueni dicens: Vade illa hora noctis ad computum,  
 ubi quatuor via conueniunt, & stans tacite considera. Transient ibi figura homi-  
 num utriusque sexus, omnisque aetatis & conditionis, equites & pedites: quidam  
 lati, & quidam tristes: quicquid audieris, non loqueris. sequitur illam turbam qui-  
 dam statura procerior, forma corpulentior, curru sedens: Huic tacitus epistolam tra-  
 des legendam, statimque fiet quod postulas. Ille autem iuuenis totum impleuit, prout  
 edoctus erat. Viditque inter ceteros ibi mulierem in habitu meretricio, mulum inequi-  
 tantem crine soluto per humeros iactato, vitta aurea superius constricta, auream vir-  
 gam gerentem in manibus qua mulum regebat: praetenuitate vestium pene nuda ap-  
 parebat, gestus exsequens impudicos. Vltimus dominus turba terribiles in iuue-  
 nem oculos exacuens, ab axe superbo Smaragdus & unioibus composito, causas via  
 ab eo exquirebat. Nihil ille contra, sed protensa manu epistolam ei porrigit. Demon-  
 notum sigillum non audens contemere, legit scriptum: moxque brachijs in celum ele-  
 uatis: Deus, inquit, omnipotens, quandiu patieris nequitias Palumbi presbyteri?  
 Nec mora, satellites suos a latere mittit, qui anulum extorquerent a Venere. Illa mul-  
 tum tergiuersata, vix tandem reddidit. Ita iuuenis voti compos sine obstaculo poti-  
 tus est diu suspiratis amoribus. Palumbus autem ubi Demonis clamorem ad Deum  
 audiuit de se, intellexit sibi praesignari finem dierum. Quocirca omnibus membris  
 ultro truncatis miserabili panna defunctus est, confessus coram populo Romano inaudi-  
 ta flagitia. Porro mitior iste Daemon Veneris fuisse videtur, quam ille qui  
 sponfos Rachelis prima nocte concumbere volentes occidebat, prohibitus  
 ab Angelo Raphaelè, ne Tobiam interimeret; ut habetur in sacra pagina.  
 Sed illorum interfectionem permisit Deus, quos libido trahebat ad coitum,  
 Tobiam illæsum voluit, orationi vacantem prius ac potius quam voluptati,  
 seu quam coniugio geniali. Iuuenem alium permisit a Demone diu ludi-  
 ficari, qui statuae Veneris anulum pronubum inconsideratus seruandum  
 commisit.

*De Anulo Diuortij, seu Calibatus, & Castitatis.**Cap. V I I I.*

3. an. finis.  
 pag. 574

**V**Nicum exemplum apud veteres inuenire potui de anulo Diuortij: celeberrimum illud est apud Photium, in cuius (a) Bibliotheca Theosebus Philosophus inducitur hæc dicens uxori suæ, *Olim quidem tibi dedi anulum pignus conuictus ad prolem: nunc autem hunc do tibi temperantia: & abstinuit impolterum semper eius consuetudine.* vertit autem hunc locum Cl. Schottus vberius ita, *Theosebius castitatis anulum quem accedens vilis quispiam dedit, adornans uxori dedit, dicens: Olim tibi anulum dedi coniunctionis filiorum procreandorum, nunc tibi do temperantia, qui tibi ad castam domus custodiam adiumento futurus est. Illa vero libenter accepit, & reliquo tempore cum viro caste vixit. Hoc munimento non in uxore solum, sed etiam in se magnitudinem animi testari solebat: Etenim iuuenis quum esset, testatus est etiam ipse, eruditionis certamen habuisse se cum hostibus, qui generationem procurarent, tam extrinsecus imminentes, quam intus prodicionem molientes: reclamans autem omnibus sensibus, maxime tactui reclamabat: hunc enim esse reuera terrestrem, rebellem, trahentem animam ad perennem fontem generationis. Ad hoc genus anulorum castitatis, seu virginitatis, ac diuortij corporalis inter coniuges reduci commode potest anulus pronubus Mariæ Virginis Matris Christi Domini, de quo superius.*

*De Anulo amasijs pueris ab amantibus viris tributo.**Cap. I X.*

4. an. finis.

**C**onsueuisse viros, qui Socraticum vel Platonicum amorem celebrant & profitentur, amasijs suis anulos dare, tesseræ amoris constat ex Nisa, qui ab amatore Mopso, & ex Hyla, qui donatus olim fuit anulo amoris pignore a Lygdo: qua de re pulcherrimum epigramma cepigit A. Querengus,

„ Quem fulgore tibi rutilum viridante Smaragdum,  
 „ Parua nouum mitto munera ad hospitium:  
 „ Hunc, ne ingrata tui subeant obliuia Lygdi,  
 „ Pulcher Hyla, digitis infere marmoreis:  
 „ Et quoties oculis flexi teres incidet auri.  
 „ Incluso radians circulus in lapide,  
 „ Dic tecum: Quo Lygus Hylam bonus ardet amore,  
 „ Nullum aurum, nulla est lucida gemma magis.

Quum autem Smaragdus inter gemmas adeo virginitatis amans sit, vt vel aduersetur licitæ coniunctioni mariti cum uxore virgine, quandoquidem

Alb. mag.  
 Ruu. de  
 gem.

(a) Hungariæ Regina digito gerens anulum Smaragdina gemma pretiosum, qua nocte virginitatem viro suo dedit, effringi cum claustro pudoris gemmam sibi sensit in digito: quare Lygus apte symbolum amoris pudici misit Hylæ puero pulchro Smaragdi gemmam in aureo circulo digitis ge-

stan-

standam . Vnus tamen omnium scelestissimus Princeps anulum, in quo Proserpinæ raptus erat insculptus, gestasse dicitur ; nam ( b ) Gorlæi Petrasan- b dactyl. p.  
 ctæ ( c ) notatu , Neroni Principum flagitiosissimo Sporus Eunuchus , in signum ne- 12.  
 fandi coniugij, more inaudito inter ipsos contracti, dono dedit anulum in quo Proser- c3. d symb.  
 pina raptus calatus erat . heroi. c. 6.

De Anulo ad arram & pignus rerum ferme omnium .  
 Cap. X.

N Eque vero tantum ad arram coniugij, & amoris, ast ad omnes omnino 5. an. finis ?  
 sponsiones, & ad pignus promiscue quaruncunque rerum, seu vendita-  
 rum, seu promissarum, seu mutuatarum, veteres anulo passim utebantur :  
 sic antiquissimo tempore ( a ) Iudas Thamari nurui suæ, quam opertam sub a Gen. 38.  
 veste scorti compressit, anulum dedit pignus pro hædo in pretium concubi-  
 tus promisso : fuit autem anulus ille forte cum imagine vel nomine Iudæ,  
 qui possessorem suum prodere potuit : fuitque ferreus, vel æreus, qui simul  
 cum armilla, & baculo tam facile datus est mulieri pro arra & pignore hedi ;  
 Nunciatumque est Thamar quod socer illius ascenderet in Thannas ad tondendas  
 oves : quæ depositis viduitatis vestibibus, assumpsit teristrum, & mutato habitu sedit  
 in biuio itineris, quod ducit in Thannam : eo quod creuisset Sela, & non eum accepis-  
 set maritum . Quam quum vidiisset Iudas, suspicatus est esse meretricem : operuerat  
 enim vultum suum ne agnosceretur : ingrediensque ad eam ait, Dimitte me, ut coeam  
 tecum : nesciebat enim quod nurus sua esset . Quæ respondente, quid dabis mihi, ut  
 fruaris concubitu meo ? dixit mittam tibi hedum de gregibus . Rursumque illa di-  
 cente, patiar quod vis, si dederis mihi arrabonem donec mittas quod polliceris : ait Iu-  
 das, quid tibi vis pro arrabone dari : respondit anulum tuum, & armillam, & bacu-  
 lum, quem manu tenes . Ad unum igitur coitum mulier concepit . Et surgens abiit .  
 Depositoque habitu, quem sumpserat, induta est viduitatis vestibibus . Misit autem  
 Iudas hedum per pastorem suum Odolamitem, ut reciperet pignus, quod dederat mu-  
 lieri ; qui quum non inuenisset eam, interrogauit homines loci illius, ubi est mulier quæ  
 sedebat in biuio ? responderunt tibus cunctis, non fuit in loco isto meretrix, reuersus est ad  
 Iudam, & dixit ei : non inueni eam : sed & homines loci illius dixerunt mihi nun-  
 quam sedisse ibi scortum . ait Iudas, habeat sibi : certe mendacij arguere me non po-  
 terit : ego misi hedum, quem promiseram : & tu non inuenisti eam . Ecce autem post  
 tres menses nunciauerunt Iudæ dicentes, Fornicata est Thamar nurus tua : & vide-  
 tur uterus illius intumescere . Dixitque Iudas, producite eam, ut comburatur .  
 Quæ quum duceretur ad panam, misit ad socerum suum dicens ; de viro cuius hæc  
 sunt, concepi ; cognosce cuius sit anulus & armilla, & baculus . Qui agritis mune-  
 ribus, ait, Iustior me est : quia non tradidi eam Sela filio meo : attamen ultra non co-  
 gnouit eam . Vilis etiam pretij fuisse probes anulum illum, quia Iudas con-  
 questus non est de illius amissione . Plinio consimiliter, ( b ) Celebratior qui- b1. 33. c. 1.  
 dem vsus anuli cum fenore capisse debet : Argumento est consuetudo vulgi, a spon-  
 sionis etiam num anulo exsiliente, ab eo tempore, quo nondum erat arra velocior . ut  
 plane affirmare possimus, numos ante apud nos, mox capisse anulos ; etsi absolute  
 apud

apud mortales anuli fuerint in usu ante numerorum inuentionem : ut late superius ostendi tractans de prima anulorum origine . Sed ad arræ usum quod  
 el 6. form. attinet, addit Briffonius, (c) *Interdum autem ante pretij solutionem arræ dabantur : arræ vero nomine quandoque certa summa , quandoque anulus dabatur L. cunctique, §. Item si institor, ff. de institoria . Vbi institor, qui oleum vendiderat, anulum arræ nomine acceperat .*

*De Anulo ad indicium rei peragenda .*

*Cap. X I.*

6. an. finis.

**C**onsueuerunt etiam veteres anulum habere signum rei peragenda , cuius figuram in cera impressam mitterent procul absentibus , ut agerent quidpiam, de quo inter ipsos conuenerat ; hic autem anulus plurimum habebat insculptam imaginem vultus heri sui : quod aperte nobis liquet ex Plauto , apud quem miles lenoni puellam reliquerat, ad se remittendam per eum, qui literas afferret obsignatas anulo militis effigiem imprimente ceris ; ita siquidem legitur in Pseudolo ,

„ Et causa miles hic reliquit symbolum  
 „ Expressam in cera ex anulo suam imaginem ,  
 „ Ut qui huc afferret huius similem symbolum,  
 „ Cum eo simul me mitteret -----

& postea ,

„ Eccum in tabellas porrectum : in cera cubat .

a epigr.

Græc.

b3. d. symb.

Her. c. 7

Plato (a) quoque Iunior in Amethylo sculpens Bacchum indicauit usum vini temperatum & innoxium , Cl. Petra-sanctæ (b) notatu .

*De Anulo ad experimentorum notam .*

*Cap. X I I.*

7. an. finis.

**A**ntiquior multo Democritus, ea, quæ esset expertus homini esse salutaria , signauit cera minio infecta, cui signum anulo esset impressum ; idque fecisse, ut quorum periculum non fecisset, internoscerentur ; & data occasione experiretur : aut si hoc agere non posset ipse ; haberent, qui lecturi erant eius commentarium , quæ sequerentur ab ipso facta experimenta minio notata ; simul & haberent non notata, de quibus non liqueret . Meminit huius rei Vitruuius (a) inquit, *Admiror etiam Democriti de rerum natura volumina, & eius commentarium, quod inscribitur [ CHEIROTONHTON , ] in quo etiam utebatur anulo, signans cera ex miltio, quæ esset expertus .*

al. 9. c. 3.



*De Anuli sine ad reprobationem rei male actæ.**Cap. XIII.*

**E** Contra vero M. Tullius anuli signo ceris impresso significat olim vti 8. an. finis.  
 consueuisse ad ea notanda, quæ in scriptis minime probarentur; nam ad al. 16.  
 Atticum scribit aliquando, (a) *Nostrum opus tibi probari lator; ex quo arte ipse  
 posuisti, quæ mihi florentiora sunt visa tuo iudicio: cerulas enim tuas miniatulas il-  
 lis extimescebam: nimirum Atticus anulo suo rubram ceram signabat illi pla-  
 cito Ciceronis in commentarijs affixam, quod non probabat; quum ex ad-  
 uerso Democritus ea militho signaret experimenta, quæ probauerat; & vter-  
 que recte; nam pauca satis erant, quæ tum sua Democritus probasset; tum  
 aliena reprobaſſet Atticus; vnde ceræ minori iactura suum vterque belle  
 gerebat officium. Hac de re paulo antea quoque Dolabellæ Cicero sic, *His  
 literis scriptis me ad [SYNTAXEIS,] commentationes dedi: quæ quidem vercor ne  
 miniatæ cerula tua pluribus locis notanda sint, ita sum [METEOROS,] animi  
 pendens, & magis cogitationibus impeditus. Itaque prisca inter ceteros vsus  
 anuli fuit, ea notare signato minio ceræ commisso, quæ minime probaren-  
 tur in alienis scriptis.**

*De Anuli sine ad insigne fortitudinis, ac omnino symbolum bellicæ  
 virtutis. Cap. XIV.*

**S** Ed & in alium finem antiquos anulum gestasse, præsertim ferreum, scili 9. an. finis.  
 cet in tesseram militaris artis, bellicæque fortitudinis, patet ex Plinio, cui al. 33. c. 1.  
*Manus, & prorsus sinistra maximam auctoritatem conciliauere auro; non quidem  
 Romana, quorum more ferreum id erat, & bellicæ virtutis insigne. moxque de-  
 scribens triumphum addit, Vulgoque sic triumphabant; & quum coror a ex auro  
 Etrusca sustineretur a tergo, anulus tamen in digito ferreus erat, aqua fortuna trium-  
 phantis, & serui coronam sustinentis: sic triumphauit de Jugurtha C. Marius.  
 nimirum Imperatori triumphanti corona dabatur aurea, præmiu in victo-  
 riæ beneque gestæ rei; sed anulus digito ferreus, tessera bellicæ fortitudinis,  
 qua manu ferro armata victoriam de hostibus reportauit: ac serui digitus  
 anulo ferreo pariter vinciebatur, non vere æqua fortuna, sed iudicio tenui-  
 tutis; ac proinde nequioris fortunæ. Nisi Plinius indicare voluerit etiam  
 fortunam seruilem in triumphante, qui bellum gessit, Reipublicæ seruicis  
 nobiliori seruitute. Subiungit etiam eo loci Plinius, *E Græcia hæc anulorum  
 vsus venit; quanquam etiam nunc Lacedæmones ferreo turgentur, nempe gens Græ-  
 corum bellicosissima læuæ manus digitum minimo proximum anulo ferreo  
 coronabat, tum quod bellicæ fortitudinis, roborisque fons esse cor existi-  
 marent, in quo vim irascibilem Platonius Timæus apte collocaret; atque  
 a corde virtus per arteriam venamve Saluatellam appellatam, ad eum digi-  
 tum veteribus recta ferri crederetur, vt vidimus; tum quod militaris disci.**

linæ, fortitudinisque momentum Lacones magis ponerent in sinistra, citem clypeo defendente patriam, quam in dextera, gladio interficiente hostem: unde non solum Lacæna mater ad bellum proficiscenti filio, non hastam aut enses hosti mortalem, sed scutum porrigens sibi salutare, aut cum hoc, inquit, aut in hoc redeas: verum etiam amittere scutum in pugna plerumque erat ignominia. Sed & Romani coronam ciuicam dabant ei, qui ciuem periclitantem vel unum clypeo protegens patriæ seruasset; nullam autem ei, qui dextera districto mucrone hostem interemisset. Appianus in historia Libyca narrat in exercitu Romano Tribunos aureis, reliquos ferreis anulis ornatas gestauisse manus; & eorum discrimina ex anulorum forma cognouisse Asdrubalem; a quo ut mortui sepelirentur per Caduceatorem petierat L. Scipio; immo non per Caduceatorem, sed per solutum a vinculis captiuum. Addere liceat Romanos, qui sponsis puellis virginibus anulos mittebant, dominijs tesseram, qua sponsam sibi oppignerabant; & manus laua digito prope minimum exerto, venam cordi continuam habenti dabant inferendos, indicium cordialis amoris, quo cum illis vinciebantur in vniuersam vitam; sic eos ferreos esse voluisse, notatu (b) Plinij, ut nuptæ monerentur, non tantum se subditas esse debere maritis veluti dominis, eisque seruire seruitutem quandam ingenuam oportere; cum ijsque iungi nodo quodam amoris cordialis indissolubili; verum etiam se nubere maritis bellicosis militibus, quibus item filios milites, bellicæ fortitudini assuefaciendos, ut ita dicam, parere ac educare deberent, ferrea nempe corpora dura, non autem aurea seu mollia. Verum enim vero ut in istis anulis ferreis tum seruitutem ignobilem mancipiorum, tum ingenuam sponsarum, tum bellicam fortitudinem militum indicantibus, verisimile satis est, aliquod extitisse discrimen sensibile, quo seruilis anulus a pronubo, & hoc vtrumque distingueretur a militari; sic eiusmodi differentias diuinare potius valeam, quam explicare certoque definire. Non ab re forte dixero, seruis anulos ex ferro datos fuisse teretes, omnino similes catenarum vulgariū anulis; at militibus latiores, qui scuti manubrio comprehendendo non officerent; mulieribus autem desponsatis omnium latissimos, qui fere totum internodium digiti contegerent, ut vel a longe noscerentur oppignerata marito conspicientibus; vel etiam maiore contactu venam cordialem coronarent. Nisi dicendum sit, gestantium differentiam satis esse ad anuli significatum & usum exprimendum, quod serui peritus abdicarentur a militia, milites autem sago, vel alio signo distincti a seruis internoscerentur: & habitu sexuque muliebri sponsæ per se satis innotescerent a militibus, & a seruis. Illud tamen aperte conijcere me posse videor, anulos illos ferreos militares prius apud Lacones fuisse, qui bellica fortitudine maxime claruerunt inter Græcos, quam apud Romanos, qui morem hunc illorum sunt imitati, (c) Pliniano testimonio. Cl. Gorlæi (d) notatu, non tantum Spartani, sed etiam Macedones, gens æque bellicola, ferris anulis vsi fuere. Sed addit ex Appiano, Seleucum Regem habuisse ferreum anulum a matre, quem quum iuxta Euphratem casu amisisset, iisdem in locis postea, ut matri prædictum fuerat, rerum potitus est. Ceterum, ut ait (e) Plutarchus, *Virorum mili-*

cl. 33. c. 1.  
d Dactil.  
p. 3.  
e de Isid. &  
Osirid.

militarium scarabeus anulo, quo signabant, insculptus fuit: neque enim est scarabeus femina, sed mares omnes: pariunt semen globi in modum, non ut incunabulorum potius materiam, quam natali locum parent.

## De usu Anuli ad Principatus, &amp; Magistratus indicium.

## Cap. XV.

Post apiros anulos, omnium primos, ob materiae simplicitatem, atque formae ruditatem catenarum anulis simillimos, fieri ceperunt olim artificiosiores anuli cum pala, quam & fundam nominant; in qua simulacrum rei cuiuspiam insculpebatur; qui quidem anuli a Principibus, & a Magistratum gerentibus gestabantur: hique fuerunt anuli potissimum ex auro: cuiusmodi sane fuit, quo temporibus antiquissimis ab Aegypti Rege Pharaone donatus fuit Ioseph Patriarcha, dum Prorex, & Procurator Aegypti totius constitutus est, ut Moses ait, (a) Dixitque rursus Pharaon ad Ioseph: Ecce, constitui te super uniuersam terram Aegypti: tulitque anulum de manu sua, & dedit eum in manu eius: vestiuitque eum stola byssina, & collo torquem aureum circumposuit: Fecitque cum ascendere super currum suum secundum, clamante praecone, ut omnes coram eo genuflecterent, & Praepositum esse scirent uniuersa terra Aegypti. Dixit quoque Rex Aegypti: Ego sum Pharaon, absque tuo imperio non mouebit quisquam manum, aut pedem in omni terra Aegypti. Philo Iudaeus in Vita Iosephi a se descripta haec explicans inquit, Figuratum est & quod in secundum a Regio curru ascendere dicitur, ob causam hanc, Qui Rempublicam tractat, secundus a Rege habetur; quum nec priuatus sit, nec Rex, situs in amborum confinio, priuato ciue potior, Regia potestate inferior, subiectus tanquam Regi populo, cui per omnia uult gratificari bona fide, ac sedulo. Fertur autem sublimis ceu sella curuli, tum a negotijs, tum a multitudine in altum elatus, praesertim quum parua magnaue succedunt: ex sententia, nemine reflante, aut opponente se, sed ut in nauigatione prospera Deo gubernante omnia salutariter. Anulus a Rege datus insigne est fidei Magistratum inter & populum Regem intercedentis, &c Ceterum, & historicus Iosephus agens de eodem populari cognomineque suo scribit, (c) Quae potestate, Iosephus a Rege auctus, accepto etiam anulo Regis signatorio, & iure purpure gestanda, in sella curuli sublimis per Aegyptum circumuectabatur. Sed in explicatione anuli Iosepho dati ab Aegypti Rege Ven. Beda videtur innuere fuisse signum Crucis, inquit, (d) Nam & Iesus accepit quoque anulum, quo creaturam salutis signo signantur anima, & in frontibus, & in cordibus nostris per figuram Crucis, figura aeterni Regis exprimitur. Et reuera si fuit in anulo dato Iosepho a Pharaone signum Crucis, ut Rex Aegypti de se nil aliud eo signo voluit indicare, quam se tradere Iosepho plenam potestatem necis in omnes Aegyptios, qui eius mandatis non obtemperassent; quod Crux eo tempore patibulum erat ultimi supplicij; sic vel inscio Rege mystice praenotare potuit salutare signum Christianorum; ac proinde vocauerit Iosephum Saluatorem mundi, cui cruce signatum anulum dederat, diuina dispensatione sic praefigurans in Iosepho Christum Dominum, qui vere Mundi Saluator fuit per lignum

10. an. finis.

a Gen. 41.

c 2. ant.

Iud. c. 41.

d in Gen.

41.

Crucis. Porro veteribus anulum fuisse Principatus, ac Magistratus insignie, non solum constat ex D. Augustino, dicente (c) *Anulum, & bullam esse miserabilia dignitatis insignia: & ex Constantino Porphyrogeneta, scribente, (f) Anulos de manibus ablatos duobus Scribis dederant; quod signum est Principatus apud Agarcnos: verum etiam ex Trigautio notante (g) de Sinarum Dinastis, Magistratus omnes proprium habent sui muneris sigillum, ab Humiuo Rege illis traditum: Quæcunque iuridice scribunt, obsignant colore rubro dumtaxat: Hoc sigillum summo studio conservant; si enim illud perdidissent, non solum Magistratu excedunt, sed etiam æcerrime puniuntur; & ideo quoties demo egrediuntur, secum illud deferunt in ferinium, clavis, & alterius sigilli fide munitum; illudque a suo conspectu nunquam remouent; domi vero dicuntur nocturnis horis sub iusso cervicali afferuare. moris autem est hoc apud Sinas antiquissimi, peres quos nulli nouæ consuetudini locus est, at instituta prisca religiosissime seruant. Apud aliquas gentes hæc olim inualuit consuetudo, Cl. Nouarini notatu, vt quem primum ex subditis Imperator, aut Iudex ad reddendam rationem aduocarent, id per solam sigilli missionem efficerent: Hungarorum signate hæc mos fuit. Apud D. Ladislaum libro de (h) spretu sigilli regij aut iudicis hæc leguntur, Si quis autem Regis sigillum super aliquem proijciens, & it se in Curiam venire neglexerit, rationem pendat, & quinque pensas persoluat. Idem habetur (i) inferius. Immo vero Numæ, Seruique Tullij, qui Reges antiquissimi pacificis potius institutis, ac legibus, quam armis, & bellica virtute rem Romanam tenuere, statuas anulo aureo, Principatus, & dominijsymbolo donauere prisca, non item Romuli, qui militia claruit & bellica fortitudine; nam Plinius ita, (k) *Manus, & prorsus sinistra maximam auctoritatem conciliauere auro, non quidem Romanæ, quorum more ferreum id erat, & bellicæ virtutis insigne: De Regibus Romanis non facile dixerim: nullum habet Romuli in Capitolio statua, nec præter Numæ Seruique Tullij alia, ac ne L. quidem Bruti. Hoc in Tarquinij maxime miror, quorum c Græcia fuit origo, vnde hic anulorum usus venit; quarquam etiam tunc Lacedæmones ferreo utantur. Sed a Prisco Tarquinio omnium primo filium, quum in prætexta annis occidisset hostem, bulla aurea donatum constat: vnde mos bulla durauit, vt eorum qui equo meruissent filij, insigne id haberent; ceteri eorum: & ideo miror Tarquinij eius statuam sine anulo esse. Mirum autem mihi non est, statuas Regum, qui militia potius Republicam auxerunt Imperij finibus dilatatis, quam eorum qui Iure Civili Regnum in placida tranquillaque pace gubernauerunt, anulo aureo non decoratas; quod anulus aureus primo non bellicæ fortitudinis, at maiestatis & Principatus Magistratusque ponebatur insigne. Quin & quum Legati ad exteras gentes Magistratus quandam speciem obtineant, propterea donari aureo anulo conueuerunt. Post quos etiam Senatores, qui sine dubio Magistratum gerunt, aureum anulum sumplerunt, confirmante Plinio, cui (l) *Longo certe tempore, ne Senatum quidem Romanum habuisse aureos, manifestum est; siquidem his tantum, qui Legati ad exteras gentes ituri essent, anuli publice dabantur: credo quoniam ita exterorum honoratissimi intelligebantur: ego vero potius crediderim, quia Magistratum gerere, ac Principis mittentis vicem sustinere noscebantur; licet honoratissimi quoque putarentur qui Magistratum***

tum gerebant; & Principis vicem sustinebant, quod anulos aureos gestarent non tantum apud exteros, verum etiam apud conciuēs in patria; sicuti statim admonet Plinius, addens, *Neque alijs vti mos fuit, quam qui ea ex causa publice accepissent.* & mox, *Hi quoque, qui ob Legationem acceperant aureos, in publico tantum utebantur eis; intra domos vero ferreis:* in publico quidem aureis, vt ostenderent alijs se ad Magistratum Legationis electos; intra domos autem ferreis, vt meminissent se milites esse, bellicamque colere fortitudinem; & ne domesticorum exercitiōrum manualium vsu aurei anuli detererentur, quod ob mollitudinem attritu consumptuque faciles essent; id enim decebat Romanorum vetustiorum parcam frugalitatem. Ismenias Thebanus, Legatus ad Regem Persarum missus, quum sciret ex consuetudine gentis, nihil ab ipso Rege impetrari posse, nisi prius quis adorans pro-cumberet; vbi in eius fuit conspectu, anulum de industria ad pedes cadere permisit, vt in eo colligendo reclinatus videretur adorasse Regem. Huiusmodi certe fuit anulus signatorius, quo Magistratus & Principes rescripta signabant; legimus enim Augustum Sphingis notam inter initia Imperij anulo signatorio sculptam habuisse, donec lepide rescripta & edicta eius ænigmata vocarentur; vnde relicta Sphinge signare cepit imagine Magni Alexandri. Mecenas, qui ranae figura signabat proprias epistolas; publicas res anulo Regio firmabat; putatur enim fuisse Cancellarius Augusti; quod innuit familiaris ipsius (m) Horatius, a frequente amico rogatus, vt apud Mecanatem sibi suffragaretur,

„ Imprimat his, cura Mecenas, signa tabellis.

„ Dixeris, experiar, si vis, potes, addit, & instat.

Dio Cassius addit, (n) Augustum promiscue sigillum præcipuum credidisse Mecanati & Agrippæ; & tantum tribuisse ambobus, vt literas ad Senatum scriptas, vel alio, impune relegerent, & immutarent. Porro Mecanate mortuo, constat (o) Augustum ægrotantem in XI. Consulatu, deplorata salute, vt credebat, postquam de Republica multa grauer disseruisset, Calpurnio Pisoni Consuli Collegæ libellum dedisse, in quo scriptæ erant copiar & redditus ciuitatis, tradito Agrippæ anulo, tanquam ipsi ob signandorum rescriptorum & libellorum curam iniungeret, & Iustitiæ sollicitum præceteris iudicaret. Adeo magni habebatur Regium custodire anulum; vt ab antiquissimo tempore, id censeretur post Principem in publica gubernatione præstare ceteris; nam & anuli traditione Rex Aegypti Proregem (p) instituit Iosephum; & Assuerus Rex infensus Amano Principi, ademit ipsi regium (q) anulum, quem dedit Mardochoo, Eltherris coniugis suæ patrueli. De Cancellariatu autem, quo Magistratu Mecanatem & Agrippam functum fuisse vidimus, honore summo & dignitatis excellentia, Stephanus Forcatulus agens de (r) Galliarum Imperatoribus & Philosophis: & Trogus Pompeius (s) gloriatur patrem suum anuli curam habuisse. Sed & Principes ipsi gerebant anulum; in signe Domini, & Principatus; vnde in sacra pagina legitur (t) Antiochus Rex vocauit Iphippum, vnum de amicis suis, & præposuit eum super vniuersum regnum suum: & dedit ei diadema, & stolam suam, & anulum, vt adduceret Antiochum filium suum, & nutriret eum,

m. 2. ferm.  
fat. 6.

n. 1. 51.

o Xiphil. in  
Aug.

p Gen. 41.

q Esther. c.  
3. & 8.

2. Reg. 21.  
& Dan. 6.

r 1. 7.

s lib. 43.

t 1. Macca.  
c. 6.

& re

Et regnaret. Idem fecit Alexander moriens, dum anuli sui traditione Perdicam instituit Regem; ut ait Q. (u) Curtius. De Anulo, Magistratus indicio Cl. Grotius ita;

„ Anule, Legati sacra, quem Iudicis æqua,

„ Quem scutata manus Centurionis habet.

x cap. 48.  
56.

Ceterum quia inter Principes Ecclesiæ post Summum Pontificem, Eminentissimi Cardinales supremum obtinent locum, dignitatis tanta symbolum habuere semper anulum Cardinalitium pretiosiore gemma; de quo ut olim Scardeonius testimonium perhibuit in suis Antiquitatibus Patauinis; ita quoque nobile legatum instituit in suo testamento Eminentissimus Cardinalis Io: Franciscus de Comitibus Guidijs a Balneo, mihi semper venerandæ memoriæ; quorum historias (x) infra commodiori loco ponemus.

### De Anulo ad signandum sacculos, siue marsupia.

#### Cap. X V I.

II. an. finis.

a I. 10. me-  
tam.

**V** Et uetustissimus etiam mos fuit anulo signare numerum sacculos, ne minuerentur, abraderentur, adulterarentur; qua de re nobile testimonium habemus non solum apud Apuleium de matrona quadam improba dicens, (a) *Et assumpto statim nequissimo, & ad omne facinus emancipato quodam dotali seruulo, perfidia sua consilia communicat; nec quidquam melius videtur, quam vitam miserum priuare iuuenem. Ergo missus continuo furcifer venenum presentaneum comparat a Medico: qui mox ait ad Iudices; Ergo ut res est, de me cognoscite: Furcifer iste venenum presentaneum comparare sollicitus, centumque aureos solidos offerens pretium, mecum olim conuenerat, quod egroto cuidam ꝑicebat necessarium, quod morbi inextricabilis veterno vehementer implicatus, vitam se cruciatui subtrahere gestiret. At ego perspiciens malum istum verberonem baterantem, atque inconcinne causificantem, certusque aliquod moliri flagitium, potionem quidem dedi, sed futura quaestioni precauens, non statim pretium, quod offerebatur, accepi: sed, ne forte aliquis, inquam, istorum, quos assess, aureorum nequam, vel adulter reperiatur, in hoc ipso sacculo conditos eos anulo tuo prænota, donec altera die numulario presente comprobentur: sic inductus, signauit pecuniam: quam exinde, ut iste representatus est iudicio, iussi de meis aliquem curriculo taberna promptum asferre. (Medici namque prisci simul erant pharmacopola, vendentes remedia quibus utebantur) & ecce, prolatam coram exhibeo, videat, & suum sigillum recognoscat; nam quemadmodum eius veneni frater in simulari potest, quod iste comparauerit? Ingens exinde verberonem carripit trepidatio; & in vicem humani coloris succedit pallor infernus, & crque uniuersa membra frigidus sudor emanabat: tum pedes incertis alternationibus commouere: modo hanc modo illam partem scalpere capitis: & ore semiclauso balbutiens nescio quas assanas effutire, ut eum nemo prorsus a culpa vacuum merito crederet. Sed reualecente rursus astutia, constantissime negare, & arcessere mendacij Medicum non desinit. Qui præter iudicij religionem, quum fidem suam coram lacerari videret; multiplicato studio contendit verberonem illum redarguere: donec in suu Magistratum ministeria publica, contrectatis nequissimi serui manibus, anulum*

fer-

ferreum de pret. et sum cum signo sacculi confixum : quæ comparatio præcedentem roborauit. suspicionem &c. Verum etiam & Plutarchus in vita Lylandri, At Lyfander, rebus hisce compositis, contendit in Thraciam. Quod reliquum erat pecunie, item quacunque munera & coronas acceperat, (donauerant autem ei complures, potentissimo nimirum viro, & Græciæ quodammodo Domino.) Lacedæmonicæ per Gylippum, qui dux fuerat in Sicilia, misit. Is, ut fama est, sacculorum futuras in fundo soluit, ac surripuit ex vnaquaque magnam vim argenti, mox consuit iterum eas rescius additum in singulis libellum, qui numerum indicabat. Ingressus Spartam ea, quæ interuenterat, condidit sub tecto domus suæ: sacculos Ephoris tradidit, & ostendit signatos. Quibus apertis, & initio numero quum discreparet ab indicibus argenti summa, haberetque res Ephoros suspensos: seruus Gylippi significauit ijs per anigma, sub Ceramico multas cubare noctuas; nam [KERAMOS] tectum, & Ceramicos locus certus Athenis dicitur. Nummi autem id temporis Atheniensium gratia erant noctua fere signati. Atque Gylippus quidem post res gestas tam insignes & amplas tam fædo & pudendo facinore admissio solum vertit. At Spartiatarum prudentissimi eo nomine vel præcipue nummorum exorrescentes vim, quæ ciues labefactasset non vulgares, & Lylandrum sunt insectati, & t. statò denunciauerunt Ephoris reijciendum quasi pestilentes illecebras aurum & argentum. Hi rem ad Concilium retulerunt. Schiraphidam Theopompus refert, Ephorus Phlogidam fuisse, qui non recipendam in urbem monctam auream vel argenteam censuit, sed retinendam patriam: Ea ferrea erat, primum aceto tincta adhuc candens, ut neque proculdus, neque duci ob tineturam, neque posset tractari malleo. Et Plinius de fulminibus agens, ait, (b) Aurum, & as, & argentum liquatur intus, sacculis ipsis nullo modo ambustis, ac nec confuso quidem signo cera; quia sacculi referti numis consueuerant anuli sigillo muniri. Synesius item, (c) Auditum tibi omnino est, per illud marsupiorum, quæ multo Eumeli equis similiora faciens, in uno quidem creos obolos, in altero aureos numos condidit; inde alterum horum ostendens, alterum occultans, ubi ei uenerauerunt, ubi appenderunt, ubi demique publico sigillo aurum obsignauerunt, clam alterum loco illius subiecit, & pro aureis obolos misit. At illi in publicis tabulis confissi erant, tenes se aurum esse, idque quamprimum perlaturus. D. etiam Gregorius Nyssenus agens de numis aureis in fit, (\*) Numerauit, reposit, sigillo obsignauit; quum ab eo peteretur, negauit; & quum ei fides non haberetur, etiam peierauit. Et S. Chrysostomus item, (d) Paucos plerumque numos quum aliquis accipit, & sollicitè reponit in sacculo, & diligenter obsignat sigillo. Et D. Augustino, (e) Pauperrimus homo inuenit sacculum, cum solidis ferme ducentis, inemor legis proposuit publice; reddere enim sciebat, sed cui redderet ignorabat: proposuit publice, Qui solidos perdidit, uenit ad locum illum: Ille qui plangens circum quaque vagabatur, inuento & lecto pitacio, uenit ad hominem; & ne forte quereret alienum, quasiuit signa, interrogauit sacculi qualitatem, sigillum, solidorum etiam numerum, &c. B. Hieronymus pariter in fit, (f) Dolet sibi prælatum inuenientem, non quidem comatum, non vestitum sericarum, sed torosulum, & in vestibus delicatum, qui ipse sacculum signet, texitrum teneat, persa distribuatur, regat familiam, emat quicquid de publico necessarium est: disper sater, & dominus, & præueniens officia seruulorum, quem omnes rogant famuli, & quicquid domina non dederit, illum clamitent subtraxisse. Sed & multo antea Christus Dominus iubens,

b l. 2. c. 31.

v. Pyro-

narch.

c epist. 127

\* Hom. 4.

in Eccle-

siast.

d Hom. 5.

in Matth.

e ferm. 19.

de verb.

Ap.

f epi. 47.

- g Luc. 12. (g) *Facite vobis sacculos, qui non veterascunt*, sic explicatus a D. Chrysologo,  
 h serm. 25. (h) *Facite vobis sacculos: sacculus cur paratur? quid ibi claustra, ubi ipsa custos est  
 innocentia? ibi quid signaculum, ubi fraudis suspicio non habetur? aperte demon-  
 strat peruetustum esse usum anulorum ad signandos sacculos præcipue mo-  
 netarum: sed etiam res alias inclusas sacculis anulo signari consueuisse a ve-  
 teribus ostendit S. Epiphanius a Iuversus Ebionæos afferens, (i) *Quum multa  
 cogitarent de gazophylacio, propter conclusionem per sigillum, Iosephus clandestine  
 ausus id aperuit, & pecunias nullas reperit, verum libros pecunijs præstantiores; Lo-  
 gens autem inter hos, velut iam dixi, Euangelium secundum Ioannem, de Græca lin-  
 gua in Hebraicam translatum, inueniebat etiam Actus Apostolorum, quin & Euan-  
 gelium secundum Matthæum, Hebraicam plantam. Ad hanc rem absque dubio  
 k i. Georg. facit illud (k) Virgilianum**

, ----- numerum impressit aceruis.

- Vbi recte Cerda dicit, *aceruis vocari saccos plenos frumenti, in quibus saccis  
 characteres imprimantur, quibus testatum sit, quot modi in singulis saccis. At vero  
 vetustissimum esse finem, ac usum anuli ad obsignationem sacculorum, siue  
 marsupiorum monetæ numeratæ, luculenter ostendit nobis pulchra inde  
 deducta metaphora ab antiquissimo scriptorum omnium Iobo dicente,*  
 l cap. 14. (l) *Signasti quasi in sacculo delicta mea, sed curasti iniquitatem meam: ubi recte  
 m 3. elect. pius & eruditus Nouarinus (m) ait, olim sacculos atque marsupia, quibus  
 sacr. init. numi claudebantur, non ligari tantum consueuisse, sed sigillo quoque muni-  
 ri, anuloque signari; vt Iobi sententia sit, sicut numi in sacculis, atque mar-  
 supijs sigillo muniti seruari solent, ne quis eos eripiat & furetur, sic tu Deus  
 peccata mea in iudicij iustitiæque tuæ thesauris notasti, ac in quasi sigillo  
 anuloque obsignasti, vt nihil notitiæ tuæ subduci possit, nihil a tuo tribunali  
 o Deut. 32. eximi. Quem sensum Dei verba firmant a Mose relata, (n) *Nonne hæc condi-  
 ta sunt apud me, & signata in thesauris meis? nam ad sigilli metaphoram hic  
 respici indicant etiam LXX. dum vertunt, [KAI ESPHRAGISTAI EN  
 TOIS THHSAYROIS MOY.] nam Græcum verbum [SPHRAGIZO] est si-  
 gillo, anuloque munire; vnde & [SPHRAGIS] sigillum dicitur; signata ita-  
 que dicuntur, quia probe munita, seruata, custodita, vt nec minui possint,  
 nec surripi: vnde Chaldæus Interpres ita vertit, *Nonne opera eorum manifesta  
 sunt coram me, & conseruata in die iudicij in thesauris meis? Ita ergo fuit anti-  
 quitus vnus e præcipuis anulorum vsus, obsignare pecuniam in sacculis.***

### De Anulorum vsu apud fures antiquos.

#### Cap. X V I I.

12. an. finis. Memorable est & alius anulorum vsus ad furta, de quo Casaubonus  
 a anim. in Mita, (o) *Drimacus seruus fugitiuus cum Chijis fœdus inijt, vt ipsi soli ex omni-  
 Athen. 1.6. bus fugitiuis fas esset sibi suisque ad victum necessaria rapere, hæc lege, vt prædam  
 C. 18. omnem bona fide in pittacio describeret, adiecto pondere & mensura, eoque relicto har-  
 reum, vnde sustulisset, anulo suo obsignaret. quò scilicet aperte constaret, reme-  
 titò frumento, quantum inde surripuisset. Quam tamen historiam longe  
 diuersam*



diuersam Athenæus ex Theopompo refert, verbis ipsissimis, (b) Chios e Græcis omnium primos emptis seruis vsos fuisse a Theopompo scio proditum lib. 17. histor. his verbis, Post Thessalos & Lacedamonios omnium Græcorum primi Chij seruos in vsu habuerunt, sed diuerso ab illis modo: nam Lacedamonij atque Thessali seruitia Græca instituerunt, incolas prius eius regionis quam nunc tenent, Lacedamonij quidem Achiuos, Thessali vero Perrhabos, atque Magnesios: eoque nuncupant, in seruitutem redactos, Eilotas Lacedamonij, Thessali Penestas. Chij vero barbaros seruos possident numerata presentique pecunia mercati. A Theopompo hæc scilicet memoria sunt tradita: Ego vero Deos ob id Chijs indignatos sæcensuise arbitror; nam aliquot post annis ob seruos suos ij debellati sunt. Nymphodorus ergo Syracusius, libro, quem Asia præternauigationem inscripsit, de Chijs hæc prodidit, Eorum seruos fugitiuos in montes secessisse, ac inde, quum iam esset numerosus exercitus, eorum villas irruentes vastasse. Insulam enim asperam illam esse, arboribusque densis obsitam. Parum ante nostram ætatem Chij narrant, seruum quendam profugum in montibus conscdisse, illicque fuisse commoratum, animi quidem virilis hominem, ac bellicosum, & qui velut exercitus rex, fugitiuorum ductor ac imperator esset. Aduersus illum Chij quum expeditionem sæpius fecissent, ac irrito conatu nihil promouissent, ut eos perire frustra vidit Drimacus, sic enim fugitiuus ille nominabatur, his verbis ipsos est allocutus: Quod negotium vobis, o Chij dominique nostri, serui faceffunt, nunquam cessabit: Quo enim pacto desinere possit, quum oraculo id euenturum Deus prædixerit? At mihi si vos obtemperetis, & quiescere nobis per vos liceat, multorum vobis ego bonorum autor futurus sum. Fœdus ergo Chij quum iniuissent, ac inducias in aliquod tempus essent pacti, mensuras, pondera, & sigilla peculiaria sibi fabricatus, ea Chijs ostendit, ac dixit, Quidquid Chij daturi essent, eo se accepturum pondere, & mensura: acceptis vero quæ satis sint, pretium relicturum notatum impresso eo signo; de fugitiuis postea illorum seruis se inquisiturum, ac fugæ causam examinaturum: si quid atrocissimum & inexpiabile passi fugisse videantur, eos secum habiturum: si iustam suæ fugæ causam non dicant, ad heros se remissurum. Eas fœderis & pacis leges reliqui serui quum viderent Chijs acceptos esse, multo minus aufugiebant, illius iudicium metuentes. Eius autem comites fugitiui magis ab eo sibi timebant, quam a dominis; & quæ sui muneris essent omnia illius, ut imperatoris sui, iussu obediens exequiebantur. proteruos enim & extra suum ordinem palantes is puniebat, agrumque populari nemini concedebat, aut se nolente iniuste patrare quidpiam. Diebus vero festis ex montibus in agrum descendens, vinum, opimasque hostias auferbat, & si quid aliud domini largirentur: si quem autem sex tircet insidiantem sibi, aut exitium molientem, ab eo pœnas exigebat. Quum vero Ciuitas per preconem denunciasset, magnam se pecunia vim daturam, si quis eum caperet, aut abscissum caput eius afferret, Drimacus iam natu grandior amasium suum in secretum locum seduxit, & sic affatus est: Ego equidem omnium hominum te maxime dilexi; tu porro mihi puer es, filius, & alia omnia: Iam temporis satis vixi: tu vero iuuenis es, ætatis est iste vigor, ac flos, quorsum hæc? strenuum esse te ac fortem virum oportet; quandoquidem Chiorum ciuitas si quis me interficiat, percussori plurimam cum libertate pecuniam pollicetur; volo te amputatum mihi caput Chium perferre, receptaque a Ciuitate pecunia, te posthac beatam vitam degere.

c. 6. anim.  
c. 18. f.

Abnuerit negantique id se facturum iuueni, morem sibi ut gereret tandem persuasit: exactum illius caput ad Chios iuuenis defert: Chij quos prece numos promiserat solvunt: corpore fugitivi sepulto in patriam is remeat. Verum quum ab infestis seruis Chij adhuc multis iniurijs afficerentur, & diriperentur, memores aequitatis ac lenitatis mortui, in agro suo Heroum illi extruxerunt, appellaruntque Herois mansueti, ac beneuoli, cui etiamnum fugitivi decimas omnium, qua depredantur, afferunt: illum quocumque aiunt in somnis Chiorum multis apparere, & significare quid insidiarum serui machinentur: ac eos quibus noctu visus est, in Heroi locum profectos illi sacrificare. Hac scilicet memoria tradit Nymphodorus. Ceterum ad hunc locum eruditissimus Casaubonus Interpretem Athenæi reprehendit, & Græcum textum autoris immutat, inquiens, (c) In lepidissima historia de fœdere inito a Chijs cum Drimaco fugitiuo seruo, scribi debet, [OTAN TI PARATINOS YMON LAMBANO.] & [TAYTH TH SPHRAGIDI TA TAMEIA SPHRAGISAMENOS KATALEIPSO.] non [TA TIMA:] quod recte non est interpretari, & refutant doctissimi Hoeschelij Excerpta. Interpretes totam historiam peruertunt. Atqui fœderis cum Drimaco isti hæc fuit lex & conditio: ut fas illi soli ex omni fugitiuorum numero, necessaria ad victum sibi suisque rapere. Quo autem scircetur, ut quidque furto perijisset, Drimacus ve id furtum fecisset an alijs: tenebatur ex pacto Drimacus prædam omnem bona fide annotare, & in pittance singula describere, adiecto pondere & mensura: eoque relicto horreum anulo suo obsignare unde aliquid sustulisset. Propterea dicitur [HMI PONHROS] iste fugitiuus, propria sibi pondera, mensuras, & anulum fecisse, ac Chijs ostendisse: Verte sic, parat sibi proprias mensuras, pondera, & anulum. Atque illa quum ostendisset Chijs, Ego, ait, quando ab aliquo e vobis aliquid capiam, his ponderibus & mensuris capiam: vbi autem capero quantum erit satis, horrea vestra hoc anulo sigillata relinquam. Solitos veteres etiam [TA TAMEIA SPHRAGISASTHAI,] vel illa de Lacyde narratiuncula doceat, quæ extat apud Numerium & Diogenem Laertium. Distinguenda sunt ab ijs, quæ suo quondam iure ad se sustentandum & suos rapiebat Drimacus, illa quæ dono accipiebat a ciuibus, libere per festos dies eorum cætus in agris frequentans. Ea dona erant, vinum, & hostia aliqua. Lege [OSA G' CIN ATTOI] DOIHSAN OI KYROI, quæ quidem ipsi domini darent. Hæc sunt verba quæ interpretes in errorem induxerunt. Ego quidem mulum eruditioni Casauboni tribuo: sed tamen multo plus textus integritati, quam non ita facile cum illo mutillare, peruertereque valeo. Mihi que verisimile non est, eum qui procul a ciuitate degeret exul, ac profugus in montibus, adeo facile secureque potuisse noctu ciuitatem ingredi furatum necessaria sibi suisque, qui non pauci fuerunt, quin facile dispositis custodibus publicis a Chijs caperetur. Probabileque satis est, Drimacum sibi commercia cum Chijs dominis tuta voluisse; quod non fideret cum ijs coram negotiari; sed posito pretio mercibus ad certam mensuram, & pondus; quas illi merces reliquissent in loco tuto, ijs amotis pretium posuisse notatum in schedula signata proprio anulo, ne suorum quis Chios defraudaret pretio, de quo conuenerant. Etenim & apud Rhamusium habemus Aethiopum consimilem historiam, qui aurum relinquunt pro sale, refugientes peregrinorum mercatorum colle-

loquium. Drimacus quidem diebus festis adire poterat securus agros Chiorum & colloqui cum Dominis, quod hi diei festi religione tenebantur, ne seruos fallerent, aut in eos impetum facerent; potissimum quum inermes a festa conuenirent, adeoque non possent vlisci seruos, aut eis armatis iniuriam facere. Sed consuluit indemnitati vilitatique suæ Drimacus datis pondere, mensura, pretioque ad arbitrium suum pro mercibus expositis a Chijs; quum interim ipse pretij nomine, si non pecuniam, saltem aliquod opus inijs montibus contextum, confectumve, relinqueret, aut metallum in politum e fodinis erutum, aut ligna siue pariter impolita, siue dedolata ad vsum, aut saxorum, marmorum, lapidumve materiam, aut aliud quidpiam in montibus parabile, quod ciuibus vsui foret. Sic ergo neque textum mutare, neque inuerisimilia ponere cogimur. An non inuerisimile est, Chios pacto conuenire cum seruo fugitiuo Drimaco, vt sibi soli furari liceat? & rapere sibi suisque ad victum necessaria, qui latronum innumera multitudi- ni præerat?

*De Anulis antiquorum vim obtinentibus contra Demones, & morbos ad mirabilia supra nature vires perpetranda, & mirabiliter inuentis. Cap. XVIII.*

**N**Eque vero mirabilis vsus anulorum silentio committendus est, ad actiones transnaturales promouendas. Quum enim testimonio Plinij, (a) qui anguis Aesculapius Epidauro Romam aduectus est, vulgoque pascitur, & in domibus: ac nisi incendijs semina exurerentur, non esset fecunditati eorum resistere: censetur vixisse vsque ad S. Siluestri Papæ tempora, habitasseque in Crip- tis montis Capitolini, quæ Fauissæ dicebantur, vt innuit Card. Baronius: & obsessum a cacodæmone pastu simul & pestifero halitu mortales interficere quotidie consueuisse; qua de re in actis manuscriptis ab eodem Silue- stro seruatis in antiquissimo codice sanctoralis, seu Passionarij in Ecclesia S. Mariæ ad Martyres, vulgo *Rotonda* nuncupata; nam Calphurnio Romæ Præfecto, & Sacerdotibus gentilibus, coram Constantino Magno Impera- tore promittentibus, se Christo nomina daturus, vbi Silvester per mensem in singulis annis inhibuisset angui nemortales interimeret, Tunc Silvester constanter agens, dixit: *Audite me clementissime Princeps, iube hic presentes adesse uniuersos Pontifices cum Præfecto Calphurnio, vt quod solus pollicetur, hic simul quo- que etiam illi promittant. Quumque altera die adessent omnes Pontifices cum Calphurnio, promiserunt in conspectu Augusti omnes Christo credituros, si Silvester egis- set, vt vel vno mense in toto anno, Draco ab interfectione hominum cessaret. Tunc Sil- uester abiit ad Apostolum Petrum, cum duobus presbyteris suis Eustonio & Constancio biduanum ieiunium complens: in oratione vidit tertia nocte Apostolum Petrum talia sibi monita proferentem: Cum his, cum quibus ieiunasti, & orasti, cum istis tantummodo descende, solo Sacramento Christi refecti. Descende, ne timeas, neque trepidum sit cor tuum, sed confidens in Deo accede ad Draconem, in quo habitat Sa- thanas, & dic ei: Iesus Christus Dominus natus ex Spiritu-Sancto & Maria Virgine,*

13. an. suis.

al. 29. c. 4.

l. to. 3. sub

an. D. 324.

*crucifixus, & sepultus, tertia die resurrexit, ascendit in caelos, sedet nunc ad dexteram Patris; inde venturus est iudicare vivos, & mortuos: Expecta eum fixus in isto loco, usque dum veniat. Et quum hac dixeris, liga os eius de lino canapino torto triplici, quod tecum portabis; & desuper ceram pones, & signabis anulo ferreo, quod signum Crucis habet sculptum. Et inde ascendens, venies ad me, aperta confessione mea nuenies panem a me tibi preparatum; de ipso te, & qui tecum sunt, reficies; & omne venenum abijcies, & saluum te Christiano Principi simul & Populo presentabis. & MOX. Sanctus autem Silvester cum presbyteris suis, sicut ammonitus est ab Apostolo, sine formidine descendit; duas lampades incensas anteferentes ei: Circa medium descensum, capit sibilum Draconis irascentis audire: cui S. Silvester ait, Apostolus Christi Petrus misit me ad te, & iussit mihi, ut ligem os tuum lino, & signem anulo, Crucis signaculum habente. Tunc Draco immanissimus squamas faciens more suo & sibilations horrendas, quasi trabes centenaria, veniebat in furore nimio, ita ut ignis ex oculis eius, & flamma procederet. Et accedens Sanctus Silvester, ligavit os eius, & signavit anulo, sicut ei praeceptum fuerat. Lucianus etiam Bosij (c) testimonio etsi rerum diuinarum contemptor, in quodam Dialogo suo introducit Eucratem Philosophum, qui ferreo anulo quapiam e cruce facto Demonum apparitiones abigebat; ait enim: Itane solus Ion, inquit Euerates, istiusmodi vidit, ac non alij etiam multi inciderunt in Demones, alij noctu, alij etiam interdiu? Ego profecto non semel tantum, sed millies iam talia conspexi: ac primum quidem turbabar ad ea: iam vero ob consuetudinem, nihil novum aut prodigiosum mihi videre videor; maximeque nunc, ex quo anulum mihi Arabs dedit ex ferro, de Cruci quapiam sumpto factum. Et Eusebius ait, (d) Denique post omnia haec: quis inspiciens omnes, quicumque in Christi fidem venerunt, salutari signo pro anuli nota utentes, non merito obstupescat, si audiat tanto ante ipsum Dominum dixisse (e) Et venient, & videbunt gloriam meam, & relinquam in eis signum? Verum & apud Iosephum Historicum habemus anulos tum Salomonis, tum Eleazari diuina virtute mirabiliter efficaces contra Demones in ea verba, (f) Salomon composuit etiam libros odarum & carminum quinque supra mille, & parabolarum ac similitudinum libros termille: cuiuslibet enim speciei plantarum suam adhibuit parabolam, ab hyssopo usque ad cedrum: idem fecit de pecoribus & ceteris terrestribus animalibus, natatilibusque, & quae per aerem feruntur: nullius enim horum naturam ignorauit, aut inscrutatum reliquit: sed circa omnes philosophatus est, & scientiam proprietatum earum summam praese tulit. Quin & eam artem diuinitus consecutus est ad utilitatem, & medelam hominum, quae aduersus Demones est efficax. Incantationes enim composuit, quibus morbi pelluntur, & coniurationum modos scriptos reliquit, quibus cidentes Demones ita fugantur, ut in posterum nunquam reuerti audeant. Atque hoc sanationis genus nunc usque plurimum apud nostrates pollet. Vidi enim ex popularibus meis quendam Eleazarum, in praesentia Vespasiani & filiorum & tribunorum, reliquorumque militum multos arrepticios percurantem. Modus vero curationis erat hic: admocto naribus Dæmoniaco anulo, sub cuius sigillo inclusa erat radicis species a Salomone indicata, ad eius olfactum per nasum extraheretur Dæmonium; & collapsomox homine, adiurabat id ne amplius rediret: Salomonis interim mentionem faciens, & incantationes ab illo inuentas recitans. Volens dein Eleazarus his, qui aderant, ostendere artis efficaciam, non longe inde*

p̄dabat p̄culum aut polubram aqua plenum, imperabatque Dæmonio hominem  
 exenti ut his subuersis signum daret spectantibus quod reliquisset hominem: quo  
 facto, nemini dubium erat quanta fuisset Salomonis scientia & sapientia: Quamobrem  
 libuit hoc quoque narrare, ut omnibus nota sit eximia Regis huius natura, quamque  
 charus Deo fuerit; & in omni genere virtutum excellentissimus. Et re vera de Sa-  
 lomonis exorcismis, quos Iosephus incantationes appellat, accipiendum  
 est, quod a D. Thoma dicitur, (g) Potuisse certam quandam & piam formu- g quæ. 6. de  
 lam eijciendi Dæmones institui a Salomone, sancto adhuc, quam Deus pe- potentia.  
 culiari sua autoritate ad Dæmones fugandos confirmaret: in qua formula ar. 10. ad 3.  
 nihil magicum, nihil ex amicitia & fœdere cum Dæmone. Radix autem  
 illa in anulo inclusa vim non habuit eijciendi Dæmones, ex natura sua, sed  
 ex virtute supernaturali sibi diuinitus concessa vel ad preces iusti Salomo-  
 nis: ita sane serpens æneus in deserto dudum exaltatus vim obtinuit sanan-  
 di mortales percussos ignitis serpentibus, non quidem ex natura metalli, sed  
 ex diuina virtute simulachro illi calitus concessa ad preces Moyfis, (h) Et h Num. 21.  
 tadere cepit populum itineris ac laboris: locutusque contra Deum & Moysen, ait: cur  
 eduxisti nos de Aegypto, ut moreremur in solitudine? Deest panis, non sunt aqua: ani-  
 ma nostra iam nauseat super cibo isto leuissimo. Quamobrem misit Dominus in popu-  
 lum ignitos serpentes, ad quorum plagas & mortes plurimorum, venerunt ad Moy-  
 sen, atque dixerunt: Peccauimus, quia locuti sumus contra Dominum, & te: ora  
 ut tollat a nobis serpentes. Orauitque Moyses pro populo, & locutus est Dominus ad  
 eum: fac serpentem æneum, & pone eum pro signo: qui percussus aspexerit eum, vi-  
 ues. Fecit ergo Moyses serpentem æneum, & posuit eum pro signo: quem quum per-  
 cussi aspicerent, sanabantur. Non alia ratione radix illa Salomoni proposita  
 fuit a Deo non pro causa potente natura sua Dæmones ex obsessis eijcere,  
 sed pro signo voluntatis diuinæ, virtutisque diuinæ, rem illam naturalem in  
 anulo clausam eleuantis ad vim supernaturalem fugandi Dæmones: ut mi-  
 ro consensu radix in anulo aureo proportionem respondeat æneo serpenti,  
 Dæmones ignitis serpentibus, iustus adhuc Salomon Moyfi sancto, ac Deus  
 utrobique per illa media physica mirabilem edat operationem. De libro  
 vero, qui citatur sub nomine *Anulus Salomonis*, (\*) infra suo loco. Nec \* cap. 21.  
 obest allatis, Eleazarum illum post Christi legem non Christianum, eiecisse  
 Dæmonia per anulum & adiurationes Salomonis, cuius interea mentionem  
 faciebat; nam utebatur exorcismis a Salomone conscriptis, dum erat Deo  
 dilectus, & diuina virtute radici & anulo impetrata calitus innitebatur  
 eius imperium erga Dæmones; etenim & Christi tempore, nonnulli He-  
 bræorum, qui Christum minime colebant, imitantes Apostolos & Discipu-  
 los Domini, quibus Redemptor facultatem dederat ut in nomine suo Dæ-  
 monia eijcerent, in eodem nomine Sancto vel infideles ipsi Iudæi, Dæmo-  
 nia eijciebant: nam habemus apud (i) Euangelistam, Conuocatis autem duo- i Luc. 9.  
 decim Apostolis, dedit illis virtutem, & potestatem super omnia Dæmonia, & ut lan-  
 guores curarent, & misit illos predicare regnum Dei, & sanare infirmos. & paulo  
 post, Ioannes dixit: Præceptor, vidimus quendam in nomine tuo eijcientem Dæmonia  
 & prohibuimus eum: quia non sequitur nobiscum. Et ait ad illum Iesus: Nolite  
 prohibere: qui enim non est aduersus vos, pro vobis est. Si ergo Iudæi non cre-  
 den-

dentes in Iesum, aspicientes Apostolos in nomine Iesu Dæmonia eijcere, forte periclitari volentes an in eo nomine tam admirabilis virtus esset, permittente Deo ad gloriam nominis filij sui, Dæmonia eijciebant infideles illi quoque in nomine Iesu: cur non potuit Eleazarus ille post Christum passum Dæmonia similiter eijcere virtute Salomoniorum anulorum, & exorcismorum, a Deo primitus iusto sibi que charo Salomoni tum ad hominum salutem, tum etiam ad sui gloriam, & dilecti sibi Regis apud omnes admirationem? An in ore prophano vel si placet impij Eleazaris adiurationes & radices, quas olim Deus pio Salomoni dederat efficaces contra Dæmonia, vim suam amittere debuerunt? conseruare non potuerunt? nihil minus; nam Ecclesiæ decretum est, si Sacerdos etiam malus, atque constitutus in scelere peccati capitalis horribili, seruatis cæremonijs canonum in sacrosancto sacrificio celebrans diuina verba pronunciauerit, nihilominus eum consecrare, supraque naturæ vires panem in verum corpus Christi, & vinum in Christi sanguinem admirabiliter transubstantiare. Sic ergo diuina virtute præditos anulos habuere prisca, quibus supra naturæ vim omnem Dæmones & ligabant ad natum in corporibus bestiarum, & eijciebant e corporibus hominum. Ad quod anulorum genus non ab re quis forte retulerit anulum S. Demetrii, quem valere dicunt aduersus omnium serpentium morsus; etsi possit hic habere rationem physicam ex materia naturali: Quin & anuli Anglici; nam & Angliæ Reges olim curauere Comitiam morbum datis anulis, quos Epileptici pro amuleto gestarent. Polydorus item Vergilius in Anglorum historia scribit, anulum Edoardi salutarem fuisse membris stupentibus; hinc Reges Angliæ in die Parasceues multis cæremonijs sacrant anulos & in Archiuis Vestmonasterij templi Regium anulum custodiri passim Annales Anglicani docent. Eam autem anuli virtutem a Iosepho ab Arimathia Angliæ hospite ac Patrono manasse ferunt, qui per anulos Cacodæmones fugabat. Immo fortassis anulata fuit illa clauis, de qua D. Gregorius ad Theotistum & Andream ita scribit, (k) *Præterea benedictionem S. Petri Apostoli Clauem a sacratissimo eius corpore transmisi: de qua videlicet Clauis hoc est gestum, quod narro miraculum. Dum eam quidam Longobardorum ciuitatem ingressus in Transpadanis partibus inuenisset: quia S. Petri clauis esset despiciens, sed pro eo quod eam auream vidit, facere sibi ex illa aliquid aliud volens, eduxit cultellum, ut eam incideret: qui mox cultellum, cum quo eam per partes mittere voluit, arreptus per spiritum, sibi in gutture defixit, eademque hora defunctus occidit. Et dum illic Rex Longobardorum Antharith, atque alij multi eius homines adessent: & is, qui se percusserat seorsum mortuus; Clauis vero hæc seorsum iaceret in terra: factus est omnibus vehementissimus timor: ut eandem Clauem de terra leuare nullus præsumeret. Tunc quidam Longobardus Catholicus, qui sciebatur orationi, & eleemosynis deditus, Minulfus nomine, vocatus est, atque ipse hanc leuauit de terra. Antharith vero pro eodem miraculo aliam Clauem auream fecit, atque cum ea pariter ad sancta memoria decessorem meum transmisi: indicans quale per eam miraculum contigisset. Ipsam ergo vestra excellentia transmittere studui, per quam Omnipotens Deus superbientem & perfidum hominem peremit, ut per eam vos, qui eum timetis & diligitis, & presentem salutem, & æternam habere valeatis.*

k l. 6. epi.  
 23.

Ceterum de Clauibus istis infra (l) latius. Huc ea quoque facere videntur, l cap. 39.  
 quæ D. Augustinus affert de anulo mirabiliter inuento, dicens, (m) Erat qui- m 22. de  
 dam senex Florentius Hipponensis noster, homo religiosus, & pauper, qui Sartoris se- ciu. c. 8.  
 arte pascebat: casulam perdidit, & unde sibi emeret, non habebat. Ad viginti  
 martyres, quorum memoria apud nos est celeberrima, clara voce, ut vestiretur, orauit.  
 Audierunt eum adolescentes, qui forte aderant, irrisores: eumque discedentem exa-  
 gitantes, prosequabantur: quasi qui a Martyribus quinquagenos folles, unde vesti-  
 mentum emeret, petiuisset. At ille tacitus ambulans, eiectum grandem piscem pal-  
 pitantem vidit in litore; eumque illis fauentibus atque adiuuantibus, apprehendit,  
 & cuiusdam coquo Carchofo nomine, bene Christiano, ad coquinam conditoriam, indi-  
 cans quid gestum sit, trecentis follibus vendidit, lanam comparare inde disponens, ut  
 uxor eius quomodo posset, ei, quo indueretur, efficeret. Sed coquus conscindens piscem,  
 anulum aureum in ventriculo eius inuenit; moxque miseratione flexus, & religione  
 perterritus, homini eum reddidit, dicens: Ecce quomodo te viginti Martyres vestie-  
 runt. Sic ergo diuina virtute præditos, aut inuentos anulos habuere vete-  
 res, quibus supra naturæ vim omnem tum Dæmones, & ligabant ad nutum  
 in corporibus bestiarum, & eiiciebant e corporibus hominum: tum & mor-  
 bos mirabiliter curabant, & proprijs angustijs quibusque medebantur.  
 Sed iam agamus de anulis Phycis.

*De Anulis Antiquorum Phycis appellatis: & qua ratione mirabiles  
 ederent operatnes in corpus humanum pariter, & in animum.*

*Cap. X I X.*

**A** Nulorum quandam præterea speciem habuere veteres ad mala tum 14. an. finis.  
 corporis maxime, tum etiam animi quoquo pacto profliganda; quos  
 phycos anulos appellabant, & medicos: phycos quidem, quia virtutibus  
 niterentur naturalium rerum ex quibus conficiebantur; medicos autem,  
 quia plerisque morbis mederentur: ut innuit (a) Rhodiginus, inquiens, In- a 16. c. 12.  
 uenio in literis Elidamum quendam professione philosophum, anulos quos-  
 dam solitum conficere, quorum vis esset mira aduersus Dæmonia, item ser-  
 pentum morsus, & id genus alia pleraque: inerat ijs quoque contra fascina-  
 tionem virtus præclara: cuiusmodi potestatem ab iuuandi præstantia Græ-  
 ci nuncupant [ALEXITHRION.] Hosce anulos dici phycos compe-  
 riet, qui Græcorum monumenta adierit quandoque. Id cur sit ne quem  
 forte Lynceo minutissima quæque expendentem torqueat, ex mutis magi-  
 stris ita accepimus: esse in anima nostra [GNOSTICAS DYNAMEIS,]  
 idest, cognitiuas potestates tres: [NOYN,] idest mentem: [DIANOIAN,]  
 cogitationem seu discursum: [DOXAN,] idest opinionem. Rursum,  
 dum se naturæ a mulam anima facit, tria item exinde oriri: [EPISTHMHN,  
 TECHNIO, EKPEIRIAN,] hoc est, scientiam, artem, experientiam:  
 quæ sunt tribus analoga viribus, menti scientiæ, cogitatrici potentæ ars,  
 opinioni denique experientia: nam sicuti citra rationem se se premit opi-  
 nio: ita & experientia subiectarum sibi rerum minus rationes tenet. Ex ijs

vero illa consequuntur, primum esse magiam quandam, quæ fit actiua portio scientiæ naturalis: eam aliud nihil omnino docere, quam naturalium virtutum adminiculo, ex mutua earum & opportuna applicatione, opera edere extra omnem admirationis captum: quo genere Aethiopes maxime vtantur & Indi, vbi herbarum ceterorumque ad id spectantium facultas suppetat in primis: est siquidem in rebus naturalibus cognatio quædam, & sympathia, idest (vt sic dixerim) compassio, aut consensus, vel contagio, vt Ciceroni placet, ve etiam contages, vt alijs: aliorum ad alia, & manifestorum ad vires occultas: est & antipathia, siue contrapassio, & repugnantia. Rerum periti per mutuam cognationem conducebant in vnum: per repugnantiam expellebant, purificantes, sicubi vsu veniebat, sulphure atque asphaltu aqua aspergentes marina: quod expurgandi vini obtineat sulphur, propter odoris plane acumen; aqua vero marina propter igneam portionem. Ad quam doctrinam sane Satyricum illud spectare contenderim,

„ Cuperent lustrati, si qua darentur

„ Sulphura cum tædis, & si foret humida laurus:

nam quod laurum adiecit, illuc forte tendat, quod est magiæ confectatoribus peruestigatum, sufficere nonnunquam herbam vnam, vel lapidem vnum ad diuinum opus: sufficit enim cnebison, idest carduus ad subitam numinis alicuius apparitionem, ad custodiam vero laurus. Quod ergo viribus naturalium rerum compingerentur anuli, factum puto, vt scientissimi viri phisicos nuncupandos censuerint, hoc est naturales. Legimus tamen eosdem pharmacitas item vocitari, credo ab remedij præstantia, quod pharmaci nomine intelligitur. Porro primam anulorum eiusmodi naturalium, siue medicinalium originem plurimi deducunt e Samothracia, vnde nomen accedisse dicuntur: Pliniumque referunt, cui (b) *Necnon & feruitia iam ferrum auro cingunt: alia per se se mero auro decorant: cuius licentia origo nomine ipso in Samothracia id institutum declarat.* At ex professio Turnebus, *Samothracios hos anulos [ALEXIPHTHONON] vim habere credidit antiquitas: vt & Grecorum [PHYSICOYS DAKTYLIOYS] intus peruios, & cassos, quemadmodum scripsit Artemidorus.* Quem audiens Lambinus in eo versiculo (d) Lucretij,

„ Exultare etiam Samothracia ferrea vidi:

a cap. 3. (e) superius a nobis explicato, scribit, *Ferreos anulos a Samothracia, vbi primum fieri cœpti sunt, dictos; qui erant peruij & cassi; eoque gerebantur, quod aliquid haberent [ALEXIPHTHONON, KAI ALEXIKAKON] propulsans mortem, & depellens malum quasi amuleta quædam & proebia: de quibus tum Paulus, Præbia remedia: tum Festus, Præbia dicuntur curandi mali remedia, Præbijs, & videlicet quæ curationis causa præbeantur, parare inter se minus dicebantur, quod Proebijs. sortitio fiebat a magistratibus P. R. vt ei Magistratus visamque rem acere deberet, f6. de ling. aut ius comparabant de rebus lege mandatis: tum multo antea Varro, (f) Præbia lat. a præbendo, vt sit tutum; quod sint remedia in collo pueris: vbi Ios. Scaliger, g6. coniect. (g) Scribendum Proebia, a prohibendo, vt etiam in Festo: Proebia Verrius vocari ait in Vorr. n. ea remedia, quæ Caia Cecilia vxor Tarquinij prisci inuenisse existimatur, & immischisse Zona suæ, quæ præcincta eius statua est in aede Sangi, qui Deus Fidius voca-*



*rar* : ex qua Zona periclitantes ramenta sumunt : ea vocari aut Proebia , quod mala prohibeant . Sed poterat V. Cl. ex Varrone notare , prœbia dici remedia , quæ forinfecus appenderentur collo puerorum pro anuletis ; & ex Verrio , Proebia fuisse , quæ sumerentur ore deglutienda . Ceterum recte Scaliger addit, Eandem vim habebant anuli apud Græcos, qui dicebantur [PHYSICOI DAKTYLIOI,] & intus erant peruij & cassi, ut scribit Artemidorus: ab eo scriptum in Cerimonijs Flaminijs Dialis: Anulo, nisi peruiio castoque, ne otitor: Habent & aliquid [ALEXIPHTHONON] & anuli ferrei, qui dicebantur Samothracij. Eorum meminit Lucretius . Apud quem Lambini Antagonista (b) Giphanius ait, bin 6. Lucr. Samothracia ferrea: ita olim quoddam genus anulorum, teste Plinio: verum e solido ferro facta indicat poeta . Ego vero nullam soliditatis, aut cavitatis mentionem a Lucretio factam video . Sed anuli medicinales, quos phycos appellauere prisci, vt Samothracia dicti, sic & alij quique, tum ferrei, tum ex alia multiplici materia fuerunt, alias quidem solidi, alias vero cassi, seu peruij & concaui esse potuerunt . Solidi quidem si fuere Samothracij, vim ex eo medicinalem habere potuerunt, quia vt in Lemno, & in Samo terra eruitur, cui facultas inest mira contra serpentium morsus, & aduersus omnia venenata, morbosque malignos, ac pestilentes, vt cum (i) Galeno Medicorum tota te- i de thes. ad statur Vniuersitas: ita quid vetat in Samothracia genitum ferrum, siue a naturali solo, siue a sui proprio temperamento recipere retinereque vim medicinalem? si autem fuerunt anuli peruij Samothracij, facile virtutem medicam habere potuerunt ex aliquo medicamento, quod intra sui cavitatem gererent, per poros qua cæcos, qua patentiores communicatam venis, & arterijs digitorum, nixam vaporibus, qui inde ad cor vsque illam deferrent; maxime illos attrahente natura in subsidium vitæ periclitantis . Verum & præter Samothracios, compertum est experimentis anulos ferreos ex clauo, qui pedem equi, maxime Frisonis appellati, sinistrum ad vngulam posteriorem perforauerit interius, diuque soleam ferream vngulæ substratam firmauerit, podagricis doloribus vtiles, ac optimum esse remedium: quo non semel vsus fui cum felici successu . Verum & ex vngula sinistri pedis posterioris, quo sibi viuens Magna-Bellua, quam Septentrionales Alcen vocitant scabit ad aures, dum morbo capitis infestatur, anulos formari peruitiles ad epilepsiam, nemo iam ignorat. Ex antimonio in vitrum fuso amethystini coloris passim anulos in Germania fieri purgantes miro compendio ad itinerantium valetudinem conseruandam, e corporeque superfluis excrementis apte subducendis idoneos, mihi testis oculatus fuit Cl. Vesslingius, asserens anulos hos per noctem in vinum stomacho gratum infundi, vel si potest haberi, absinthite; quod mane sumptum ad ciathi mensuram salubri purgatione corporibus prodest . Verum hic non gestatu solo iuuat, vt alij, de quibus præcipua tractatio nobis est, sed potu vini a se alterati; tamen est vere phycus, & medicinalis anulus . De naturalibus autem anulis remedio salutari pollentibus per contactum gestatumque solum, multa quoque veterum habemus testimonia; siquidem existimauit antiquitas, ab anulari digito neruulum (ita vocabant venam\*) Saluatellam) recta tendere ad cor, vitæ fontem; & proinde plerunque anulo remedia includebant, vel insita pro-

De digito  
anulari.

\* Ibid. l. 19.

C. 32.

K

pone-

ponebant, quorum virtus ad cor quomodocunque delata morbis medere-  
 tur: Ita A. Gellius, (k) *Veteres Græcos anulum habuisse in digito accepimus sinistra*  
 k l. 10. c. 10 *manus, qui minimo est proximus. Romanos quoque homines aiunt sic plerunque anu-*  
*lis vsitatos. Causam esse huius rei Apion in libris Aegyptiacis hanc dicit, quod in-*  
*sectis apertisque humanis corporibus, ut mox in Aegypto fuit, quas Græci [ANATOMAS]*  
*appellant, repertum est, neruum quendam tenuissimum ab eo vno digi-*  
*to, de quo diximus, ad cor hominis pergere ac peruenire; propterea non inscitum visum*  
*esse, cum potissimum digitum tali honore decorandum, qui continens, & quasi con-*  
 l Hierogl. *nexus esse cum principatu cordis videretur. Ita quoque Valerianus, [l] Illud*  
 36. *autem primum omnium manifestum est, anularem digitum cordis esse hieroglyphi-*  
*cum, eaque de causa institutum ab Aegyptijs, ut is anulo tanquam corona honestaretur.*  
*Eundem Sacerdotes quum circa Deorum suorum aras operabantur confectis odo-*  
*ribus illinebant; eiusmodique honores illi ea de causa haberi solitos aiunt, quod disse-*  
*ctionum periti neruulum quendam a corde natum per dorsum ad cor tendere, & in eo*  
 m l. 19. c. 32 *desinere compertum habuere. Sed ego neruuli nomine censeo priscos illos appel-*  
*lauisse vel arteriam, vel venam, ut notat (m) Isidorus, cui Anulos primum*  
*homines gestare ceperunt quarto a pollice digito, quod eo vena quaedam vsque ad cor*  
*pertingat, quam notandam ornandamque aliquo insigni veteres putauerunt. Ac re-*  
*uera quemadmodum vetustiores etiam medici cum Hippocrate atque Pla-*  
 n Quod an. *tone, vena nomine vocabant arteriam: quod frequenter obseruat (n) Ga-*  
 mo. c. 8. *lenus; ita sane prisca Sacerdotes illi Aegyptij nomine neruuli ab anulari di-*  
 d. r. form. *gito ad cor pertingentis, arteriam, aut venam intellexerunt, quam nostri*  
 c. 3. *Saluatellam nuncupant, quamque Medici tundere consueuerunt maximo*  
 de cau. *cum iuuamento in chronicis pariter & in acutis febribus: quæ passiones*  
 morb. c. 3. *cordis præcipue sunt: & ipse Galenus non solum (\*) Saluatellam (quæ ve-*  
 de decr. *na, sic appellata quod salutem asserat bene tractata, media est inter digitum*  
 Hip. & *medium & anularem) sed etiam anularem digitum venam propriam secat in*  
 Plat. c. 9. *manu sinistra ad vitia (o) lienis. Iuraremque veteres illos digitum hunc*  
 In Tim. c. 4 *anularem, non tam honoris ergo coronasse anulo, confectisque odoratis un-*  
 \* de anat. *guentis inunxisse, quam gratia sanitatis vel conseruandæ, vel recuperandæ,*  
 viu. *nam eapropter appellatus fuit digitus Medicus, atque medicinalis; vti con-*  
 o prælag. *stat ex Macrobij loco (p) superius etiam allato, (q) Dic, inquit, Disari (ora-*  
 exp. conf. *nis enim situs corporis pertinet ad Medici notionem: tu vero doctrinam, & ultra quam*  
 p cap. 1. *Medicina postulat, consecutus es) dic, inquam, cur sibi communis asserus anulum*  
 q 7. Satur. *in digito, qui minimo vicinus est, quem etiam Medicinalem vocant, & manu præcipue*  
 c. 13. *sinistra gestandum esse persuasit? ex qua digiti nomenclatura constat, anulo*  
*coronari, & odoratis unguentis, ut mox addit Macrobius, inungi digitum*  
*minimo proximum, non tam ad honorem partis, quam ad pharmacum,*  
*cuius virtus inde per neruum, seu verius per arteriam, aut venam Saluatel-*  
*lam facile permeet ad cor, a cuius ventriculo sinistro nascuntur omnes arte-*  
*riæ, & ad cuius dextrum sinum venæ perferuntur omnes. Nec obstat obie-*  
 r pag. 6. *ctio Cl. Gorlaei, dicentis (r) Constare ex corporum sectione, & medicorum scriptis,*  
*non magis anulari, quam alijs digitis, a primo hominis ortu concessas venas arterias-*  
*ve, quæ a principio suo & fonte in singulas corporis partes distribuuntur ita, ut digi-*  
*tus anularem in hac partitione peculiari non gaudet privilegio, aut natura inausgen-*

*ria, ut necesse fuerit ob hanc causam cum reliquis præferri digitis*: etenim ex Medicorum principum scriptis nedum, sed experimento quotidiano constat, venam Saluatellam prope digitum anularem maximo cum beneficio tundi non in lienosis tantum, sed etiam in acutis febribus & in chronicis, quæ cordis affectiones præcipuæ sunt, ut ex Galeno supra notauimus. Medicinalem quidem, seu Medicum appellat anularem digitum minimo proximum allato loco (f) Macrobius optime propter allatam rationem: at vero Pierius Medici nomen attribuit etiam digito medio, quia crapula grauati ministerio illius in gulam demissi vomitionem prouocent; ait enim, (t) *Digitus medius a situ nomen accepit, ab officio medicus*. & mox, *Dici forte possit ab officio*, 36. *quia solent qui grauantur ex crapula, auxilium alleviationemque ab eo plurimum deprecari, quo scilicet in summum gutturis immisso, incitata nausea euomere compellantur; atque ita sibi incommodi eius remedium comparant.* & infra, (u) *Medius autem, quem nonnulli medicum, plures infamem & impudicum appellant, &c.* Quin & Rhodigino, (x) *Quum dicis sex, tertium nihilominus eleuabis, medio duntaxat solo digito, qui Medicus appellatur, in medium palma fixo*. Quo quidem in loco non accipio distinctionem tertij a medio digito; nanque solus & semper medius digitus tertius est, siue numeres a pollice, siue supputationem facere velis a minimo digito. Sed & multo (y) prius ipse dixerat, *Nomina digitorum apud Follucem sunt hæc: micros, id est paruus: paramesos, qui sequitur, [O T O I S I A T R O I S A N A K E I M E N O S,] & ab illis appellationem sortitus, Mesos, id est Medius*. Verum enim vero qui prisca medio digito nomen Medici, medicinalisve dedere, forsan a vena Saluatella, quæ medium inter & anularem digitum excurrens a Medicis tunditur salubriter in plerisque morbis, & que medium digitum & anularem Medicum, siue medicinalem dei cminare voluerunt. Potiores tamen video solum minimo proximum digitum & anularem, & medicum, medicinalemque nuncupare, quod illi soli, non item medio digito medicinales anuli circumponantur. Ceterum vulgo digitum hunc anulo ex dentibus Hippopotami tornato coronant ad conuulsiones, & ad alia morborum genera; qua de re Scriptor Indicarum historiarum testatum reliquit, (z) *Dentes equorum fluuiatilium a Nigris magnifici, quod ex eis anulos confectos gestent, oportum ad quosdam morbos profigandos remedium*. Legique apud incertum, anulum ex dente equi marini, anulari digito gestatum, prouocare hæmorrhoidas, quibus profluentibus rubescat: quod etiam mihi fassus est Cl. Io: Rhodius. Veslingius etiam oculatus mihi testis est, ex ossibus Hippopotami concinnatos anulos etiam nunc Aegyptijs esse vario in vsu, nimirum ad maleficia, ad incantamenta auerruncanda, & ad spasmum, neruorumque vitia similia. Suidas ait, (a) *At nihil interest remediij anulo, nulla incantatio contra Sicophanta morsum*. Qui amuleta vendunt, aliud ad aliud prodesse dicunt; & medicatum anulum appellant, qui fuscium, & venena propulset; quum Sicophanta morsus sit serpentibus nocentior. Sulcepit hoc ex Pluto (b) Plauti, vbi Iustum contra Sicophantam praetendentem auxilio anuli Cario coarguit,

22. *Iu. Nihili ego te facio; nam & hunc gesto anulum,*

23. *Drachma redemptum ab Eudemo, Samo opifice.*

„ Ca. Sed contra Sicophantæ morsum non inest

„ Remedium.

Quod anulo medico Samium opificem dederit Plautus, id ea ratione forte factum est; quod ab eo conficerentur anuli quapiam ex parte rebus ad terram Samiam pertinentibus; quam certum est esse contra venenatorum morsus remedium & amuletum præsentaneum. Sed hoc ipsum ab Aristophane desumpsisse videtur Plautus; quum & apud Aristophanem in Pluto vir Iustus inducitur, qui anulo Eudami veluti amuleto munitus aduersarij malignitatem pro nihilo habet,

„ Gesto enim quem emi

„ Anulum huncce ab Eudamo.

c in e.

Ad quem locum Scholiastes: *Eudamus iste naturales anulos faciebat aduersus Demones, & serpentes, & alia huiusmodi.* Addit postea Suidas, (c) *Anuli eburnei; & e succino mulieribus conducunt.* Heurnio, Anulus ex dente equi marini digito anulari gestatus hæmorrhoidas euocat, quibus fluentibus rubescit. Neque vero facile retulerim ad anulorum genus ea verua, quæ Scribonius

d cap. 12.

Largus (d) præscribit Epilepticis habenda in brachio; nam aciculas eburneas intelligit, quibus vult ægrotanti brachij venas perforari; sitque nihil aliud, habere verua in brachio, quam verubus illis brachium fauciari ad sanguinis eductionem; ait enim de comitiali morbo laborante, *Præcrea habeat in brachio verua eborea; nam sunt & qui sanguinem ex vena sua missum bibant: aut de caluaria defuncti terna cochlearia sumat per dies triginta.* Nisi velimus hic describi gestamen veruum eboreorum ad brachium, quo promptas illas aciculas habeat ad venam propriam ex arbitrio tundendam, potissimum instante symptomate: quo nomine possent utcumque verua eborea brachio alligata referri ad aliquod genus anulorum medicinalium. De quibus absque dubio tractat (e) Athenæus ex Antiphane in Omphale,

e lib. 3. c. 27

„ Aquam in olla mihi qui coquunt neminem aspicere sustinebo.

„ Non enim male valeo: & Di; faxint ne valeam: verum

„ Si tormina circa ventrem & vmbilicum cruciarent,

„ Adest a Phertato mihi drachma emptus anulus.

Quamuis Dalechampius de Græcæ fortassis alio codice legens,

„ Medicus adest optimus mihi digitus.

f. a. ad. in

Athé. c. 34.

nempe vomitioni prouocandæ, qua leuantur torminibus affecti. Sed ego libenter accipio, retineoque vulgatam lectionem cum Cl Casaubono, (f) cui *Errant qui Antiphanis hunc versum,*

[*PARA PHERATTOY DAKTYLIOS ESTI MOI DRACHMHHS.*]

*putant emendationis egere: anulum intelligit de genere eorum, quos Physicos vocabant: his putabant inesse vim sanandi, aut potius avertendi morbi. Aristophanes,*

„ ----- fero enim qui emi

„ Anulum hunc ab Eudamo drachma.

Quod semper anulos istos medicinales non pluris quam drachma venderentur, id aperit eos non ex auro, argento ve confectos, neque gemmatos fuisse, verum ex vili materia, vt puta vel ex ferro cassos, intra se medicamina continentes, vel ex ossibus, vngulisque brutorum. Rhodiginus de annis agens,

præ-

præter olim a nobis allata, scribit, (g) *Apud Aristotelem legimus, veteres Medici implicamentis quibusdam, idest plegmatijs digitos inserere consueuisse, qua contexta forent, velut acetabula & cirramenta in piscium quandoque pedibus. Vtinam Aristotelis locum signasset, quem videre possemus in fonte; nam ista quomodo referantur ad anulos, non satis mihi constat: diuinare fortasse liceat assenti, genus hoc anulorum fuisse, quibus ad aliorum hominum differentiam vterentur Medici; nam & Hippocrates in libello, cui titulum fecit De decenti ornatu Medici, præcipit Medicum anulatum esse debere. Sed si Medicorum anuli contexti fuerunt in formam acetabulorum, qualia spectantur in polyporum, & sepiarum, loliginumque cirratis pedibus; nã facile medicinales extiterunt, quod in illis acetabulis medicamento genus aliquod haberent, quo manus Medici contingens agrotantium epidemiorum, malignaque febre laborantium partes, a contagione morbifica seruetur illæsa. Ruuei de gemmis agentis relatu, *Affirmant Smaragdum optimam comitiali morbo vel a collo pendulam, vel anulo gestatam, ceu amuletum generosum prodesse, hemitritaumque sanare confirmant. Iam vero apud omnes conuenit, lapidem hunc rerum venerearum impatientem esse, ut etiam Albertus ille Magnus asserere non dubitarit, Regi Hungariae cum uxore rem habenti, Smaragdum, quam anulo portabat, in tres diuisum fuisse partes; proinde palam esse creditum comperio, ad castitatem non mediocrem hunc lapillum habere proprietatem. (quo nomine forsitan ab Episcopis, voto castitatis obligatis, frequens gestari consuevit in anulo Smaragdus) Addunt denique, & ipsum memoriam fouere, visum recreare, opes augere. Certe pretio suo auget opes; verum ut congregatione blanda spirituum in oculo, viriditate sua visum recreat; ita prohibens eadem viriditate disgregationem & effluxionem spirituum ex oculis, illorum abundantiam conseruare potest in cerebro, memoriamque spiritibus vrentem, ac in nixam maxime fouere; viriditas enim, quod cum modico candore prædominium nigroris obtinet, visuos spiritus congregat, eorumque disgregationem prohibet. Sed & anulus ad Colicos, & Ileï dolores describitur apud Marcellum (h) Empiricum. Quin & anulus Edoardi Regis, qui obiit anno D. 1065, ad (i) Epilepsiam celebratur. Neque desunt apud recentiores eiusmodi physici, seu medicinales anuli, qui proponuntur viles ad varia morborum genera: & speciatim Heurnius (k) fatetur se vidisse militem Romanum, qui ad Scorpij ictum exhibebat antidotum ex olbano & mastiche, cui impressa Scorpij erat imago, quam in anulo gerebat sculptam Luna versante in Scorpio, quum cæli angulum centrumque attigisset: ceterum ut hic anulus ad astrologicos attinet, de quibus (l) infra, sic eam vim non in imaginem Scorpij, sed ego retulerim totam in virtutem exsiccantem (\*) & calfactoriam mastiches & olibani; nam & Galenus vim expertus est salutarem in Iaspide sine sculptura, quam Nechepsos referebat ad imaginem: ait enim agens de Simplicium medicamentorum facultatibus, (m) *Proprietatem nonnulli lapidibus quibusdam testimonio suo adscribunt, qualem reuera habet. Iaspis viuens, nempe stomachum adhasu, ventrisque os iuuans. Ac nonnulli quoque anulis inferunt, scalpuntque in eo draconem radios habentem: velut Rex Nechepsos memoria prædidit in quarto & decimo libro. Sane huius ego quoque lapidis abunde feci pe-***

h cap. 29.

i Cur. in

Chron. l. 3.

monarch.

ætat. 3.

k 3. meth.

ad prax.

c. 27.

l cap. 218

\* Gal. 7.

simpl. &amp;

med. expe.

m l. 9. c. de

lap.

*riculum; torquem enim ex huiusmodi lapillis confectum a collo suspendi, ita ut lapides os ventris contingerent; apparebant autem nihilsecius prodesse, etiamsi sculpturam non haberent, quam scripsit Nechepfos. Verum quis ostendat, si tali sculptura fuissent effigiati, validiores illos vires non habituros, vel habituros e*  
*contra fuisse? sed hac de re suo loco (n) postea. Verum & apud Brodaum in (o) Miscellaneis talem habemus anulum phyticum, ac medicinale, qualem proponit Heurnius. Quin & pulcherrimam de anulo medico mentionem habet, tum Cato libro de re (\*) rustica scribens, Inter trigini remedium. In viam quum ibis, absinthij Pontici surculum sub anulo habeto: quem lo-*  
*cum in testimonium citat (†) Plinius: tum etiam Apuleius in opere suo de virtutibus herbarum, dum de Pulegio tractans ait, (p) Herbam pulegium tecum, aut super aurem, aut sub anulo portato: hoc & hieme tota facito: nec grauedinem senties, nec perfrictionem. In eandem sententiam Q. Serenus agens de medica-*  
*mentis capitis cecinit.*

„ Pulegiumve potens vna super aure locabis.

Scilicet pulegium vires habet excafactorias, maxime caput respicientes; quibus grauedinis causa frigiditas capitis omnino tollitur, hieme potissimum nos affligens, si tota hieme pulegium gestetur vel super aurem, sapienter inquit, vel sub anulo: super aurem quidem, quia sunt ibi propinqua venae pariter & arteriae carotides appellatae; per quarum meatus ingrediens vapor a pulegio per contactum calidae curis concalescente excitatus, cerebrum & internas capitis partes omnes ab infesta frigiditate liberat, impeditque generationem vberioris pituitae in cerebro, roborans illius vim concoctricem, & prohibet eius defluxum in subiectas corporis partes, qui potissimum a frigiditate comprimente, seu potius exprimente promouetur, ut norunt Medici; quocirca totius etiam corporis refrigerationem, ab illo crudiori succo prouenire solitam, procul arcet. Ex quo Sereni, & Apuleij loco satis apparet, antiquum fuisse morem gestandi flores & herbas super aurem: idque non tam ad ornatum, ut vulgo creditur, quam ad valetudinem factitatum: ut & coronas etiam capiti circumponebant conuiuae ad ebrietatem euitandam. \* Athenaeus memorat Aristotelem, & Aristonem Peripateticum testari, Veteres ob dolores capitis ab usu vini nimio consueuisse vincire tempora; quod quum inde perciperent emolumentum; posteriores vinculo coniunxisse mox ornamentum, coronasque, machinato ex frondibus & floribus in conuiuijs. Latius hac de re Plutarchus edisserit, explicans vires florum, & frondium in coronis ad ebrietatem pellendam, & caput fouendum; nimirum eas necebant plurimum ex herbis ac floribus, qua frigiditate repellentibus vini fumos calidiores a capite; qua calore meatus capitis aperientibus, per quos vini vapores attenuati discuterentur: & certe mirus est consensus aurium cum partibus capitis interioribus; nam quotidianis experimentis compertum habent Medici scarificatione venarum post aures, & vlcerationibus vulneribusque partium illarum curari facile morbos interiores oculorum a pituita prouenientes; & ego non ita pridem quum congesto intra bulbum oculi sinistri phlegmate crassiore laborarem visione muscae cuiusdam lucidae in motu oculi semper mihi cum

Fastidio apparentis, naturæ sponte obortis vlcusculis post aurem sinistram, humorem gummi cuiusdam instar sensim egerentibus, mirifice conualui. Sed & sub anulo mos fuit antiquis herbas gestare ad morbos curandos, & speciatim ad grauedinem & perfrigerationem arcendas, vt de pulegio scribit Apuleius; quia scilicet antiquitus in vsu erant anuli grandiores, & medicinales plurimi concaui formabantur, & cassi, peruijque, intra quorum caueam medicamenta reponerentur; sed qui stirpes continere debebant, in parte interiori carnem attingente cassi prorsus erant & pertusi fissique per totum orbem, quo planta medicinalis inclusa cutem digiti contingere valeret immediate. Mihi vero probabile satis est, hunc anulum, sub quo contentum pulegium procul arceret capitis grauedinem, & perfrigerationem eiusdem, aut etiam totius corporis ex destillatione pituitæ crudioris a capite prognatam, fuisse circumpositum indici digito, a quo venæ cephalicæ ramus ascendit ad caput. Goclenio tractanti de vnguento armario, Galenus in anulo signatorio Iaspide vsus, cui simulacrum hominis in collo fasciculum herba gestantis, cuius virtus morbo discerneret. Camillus autem Leonardus (q) agens q 2. de la-  
de Iaspide scribit, Gestatus febrem, ac hydropis in fugat, visum clarificat, noxia pid. cap. 7.  
phantasmata expellit, luxuriam cohibet, ac conceptum negat: & maxime viridis cum croceis venis, fragrantibus, seu parturientibus auxiliatur: victoriosum, potentem, ac gratum, gestantem facit. Sed præ alijs virtutibus omnibus speciebus hæc in primis est, omnem sanguineum fluxum, undecunque sit, sistere: debet argento ligari, quoniam suas auget virtutes. & forte Iaspidis perfectissimæ speciei naturam & vim habuit illud os, de quo politissimus Indicarum rerum scriptor P. Maffei hanc historiam retulit, (r) Vehebatur quadam e nauibus ijs Na- r lib. 5.  
dabeguca Malacensis, vnus ex eorum numero, qui nuper in Sequeria exitium conspi- init.  
rauerant: is in itinere oppressus ab Lusitanis, quum egregie dimicans aliquandiu resistisset, multis demum confossus ictibus ita corruit, vt e patulis vulneribus nihil omnino cruoris manaret. Mox, inter spoliandum corpus, vt primum detracta est eius brachio aurea armilla (mirum dictu) tanquam vase confracta, ita se se cum anima sanguinem  
vniuersus repente sanguis effudit: cuius rei stupore defixi Lusitani, quum de capti- sistente.  
uis causam quæsiissent, cognouere inclusum esse in armilla os animalis cuiusdam Sionij (Cabim incolæ appellant) cuius in sistendo sanguine virtus efficacissima sit. Id ipsum os deinde quum in Lusitaniam deuehendum esset, vna cum pretiosis alijs rebus naufragio periit. Nicolaus etiam Monardes, Medicus Hispanus, agens de lapide sanguinis, & renum, ait, (s) Afferunt ab Noua Hispania duos lapides magna virtutis, alterum appellant lapidem sanguinis, alterum vocant lapidem renum, seu laterum, Hispanice Yjada: lapis sanguinis est species Iaspidis variorum colorum, subobscurus, vniuersusque variegatus diuersis picturis, coloratis veluti sanguine. Historia  
Ex lapidibus his efformant Indi quasdam cordis imagines, & magnas, & paruas. mira de la-  
Vsus horum lapidum ita in his partibus, vt in illis, est ad omnem fluxum sanguinis, pidibus san-  
undecunque fiat, e naribus, ex utero, ex hemorrhoidibus, e vulneribus, ex ore. guinis, &  
Madefit lapis aqua frigida, & ponitur in manu dextera agrotantis, qui cum arte renum.  
pugno constringat, sepicule madefaciens aqua calculum: Ita eo vtuntur Indi pari-  
ter & nostrates. Certum habent Indi, solo tactu huius lapidis partem sanguinis  
fluxu laborantem sanari; magnamque fiduciam eius rei tenent ob experientiam.

Prodest item continere lapidem ligatum super ea parte, unde sanguis effluit, ita ut carnem tangat: & hoc modo vidimus magnos effectus in restringendo sanguine. Alii qui fluxu laborantes hemorrhoidali sanati fuerunt gestatis anulis continue ad digitum ex hoc lapide confectis. Hoc idem observatum est in fluxu menstruum mulierum. Alius lapis, quem vocant *Xjada*, est eius generis, ut perfectior appareat veluti *plasma Smaragdi*, vergit ad viriditatem cum quodam colore lacteo: viridior est melior: gestant varijs formis architectatum; nam ita gestabant antiquitus Indi, unum imagine piscis, alium caput avis referentem, alium effigiatum in rostrum psittaci, alium in formam globuli, sed omnes perforatos; etenim consueverunt Indi gestare lapidem hunc appensum collo ad dolores nephriticos, & ventriculi; nam hisce duobus affectibus mirifice prodest. Præcipua lapidis virtus est in doloribus nephriticis, & in expellendis arenulis, & calculis: Quare patricio cuidam nostrati, qui lapidem huiusmodi tenet optimum omnium, quos ego viderim, lapis iste brachio alligatus adeo magnam arenam copiam detrahit per urinam, ut sæpe lapidem de brachio detrahat, existimans aliquid mali se perpeffurum ex tam uberi mictu arenarum: & inter deponendum observat evidenter cessare mictum arenarum, & exoriri dolorem nephriticum: & in appositione lapidis ad brachium, dolorem imminui tollique mictu calculorum & arenularum in multa quantitate. Vidi egomet lapidem gestari ab hominibus misere cruciatis vehementi dolore nephritico, qui statim ac eum attingerent, arenam & calculos eiciebant, & dolore liberabantur. Habet iste lapis occultam proprietatem, qua mediante mirabiliter præservat homines a doloribus nephriticis; & eum, qui doloribus iam torquetur, iuvat & integre sanat: arenam expellit in magna copia, similiter & calculos; cohibet dolores rennum: prodest dolori ventriculi super eum positus: at super omnia prodest doloribus nephriticis. Ducissa mea heri, quæ brevi ter doloribus nephriticis molestata fuerat, ferebat exiguum brachiale eiusmodi lapidibus coagmentatum: & posteaquam cœpit ad brachium id ferre gestaminis, nunquam eo dolore conflictata fuit per decem annos & amplius. Et hoc idem contigit multis alijs qui prorsus idem iuvamen ab hoc lapide nacti fuerunt; unde lapis magni aestimatur; & iam non ita passim ac facile reperitur, ut antea; nam ipsum Cæsari solum & Domini possidebant; & merito, quia præstat adeo mirabiles effectus. Alius lapis inuenitur, qui sanat phlegma salsum: de qua solum auritus testis esse possum, non item oculatus. Vulgi quoque fama celebratur anulus, in quo petra Bufonis inclusa sit adeo ut carnem gestantis attingat; quem lapidem aiunt præsentem veneno calorem in digito excitare, & veneni admonere repetitis ictibus. Constat igitur ex varijs lapidibus, ossibus, & metallis, herbisque medicinales anulos fieri; de quibus & apte Grotius ita,

„ Anule, qui pestem, fædumque arcere venenum

„ Pectore, qui philti crederis esse loco.

*De viribus* Sed tamen non ita constat, qua ratione medicinales anuli (quos *Phyficos anulorum phy* appellarunt antiquiores, ad *Astrologicorum & Magicorum* differentiam, quia mirabiles effectus edunt naturali virtute propriæ formæ specificæ) tot malis, & adeo efficaciter occurrant. Memini me pridem agentem de  
 1 Ratio. Spontaneo (t) viventium ortu, Ficino scribenti, (u) *Mistorum corporum human-*  
 1 l. 1. c. 133. nos animos alia fascinare, alia roborare, virtute natura vinacis, qua his ipsis est  
 \* 4. de im. infusa corporibus: *Herbam hierobotanum, ut Magi inquit, conferre divinationi-*  
 an. cap. 1.



*bus Medicorum, Achatem fouere visum, Corneola sisti fluxum sanguinis: ast & Onyx, ait, accendit iras, terret in somnis; Corallus denique, ut testantur Metrodorus & Zoroaster, insanos terrores amouet, fulgura repellit, & grandinem: memini inquam me respondisse, (x) Quod subnectit Vir acutus, mistorum corporum humanos animos alia fascinare, alia roborare; falsum est penitus, si ea velit in animum agere; verum est, si in corpus animatum: sed illud alterant nobis virtute propria, non vi terrenæ animæ: si enim herba Hierobotanum, ut Magi afferunt, confert diuinationibus Medicorum; id præstat sua qualitate, alterando temperiem sanguinem spiritusque Medici, atque ab eius corpore remouendo turbulentos humores, ac tetros halitus, quibus hebetatur illius iudicium, & ingenij perspicacia, impediturque vis animi ne possit exactam theoriam de omnibus considerandis ad præfagium attinentibus adhibere. Si Achates visum fouet, venenum obtundit, vires præstat, magneti raptum eripit ferrum; hæc omnia puris qualitatibus proprii temperamenti efficere potest, alterando vel medium, vel corpus humanum, veneni, adamantis, ferri, vel vtrumque. At eundem lapidem facundiam afferre, mihi probabile non est; nam hæc studio comparatur, non lapidibus; potest tamen lapis alterare ad eo corpus gestantis, ut dissoluantur omnia impedimenta, intellectus contemplationem quoquo pacto impediunt; & ita quadantenus facundiam præstare, cuius operationem expedit. Corneola sanguinis fluxum sistere, ac mitigare potest iracundiam, solum refrigerato calore ac spiritu, strictisque corporis meatibus; quæ omnia frigiditas molitur in eo gradu, qui in temperamento Corneolæ inesse valet. Si Onyx accendit iras, ac terret in somnis, id per se potest efficere calefaciendo, & agitando spiritus, turbandoque phantasiæ idola, in illis, ut in organo, existentia. Si Corallus insanos terrores amouet, si fulgura repellit & grandinem, id efficere per se valet, calore sui temperamenti dissoluens tum vapores tetros in nobis terroris insani pueris & melancholicis effectores: tum frigiditatem in ambiente fulgura per antiperistasis, & grandines per se procreantem. Cui theoriæ nunc addere lubet alias rationes præcipuas, in quas apte referri posse videntur admirabiles effectus anulorum medicinalium, quos Physicos appellant, seu facti sint ex metallo, seu ex ossè, seu ex lapide, seu ex alia quauis naturali materia; quarum causarum prima sint vapores quantumvis tenuitate inconspicui sensim sine sensu halantes ex anuli seu corpore, seu gemma; qui gestantis corpus afficiunt, per venas & arterias, quas vtrunque tangunt, penetrantes in vniuersum corporis habitum: nam & magnes communi doctorum placito vetustate vires amittit, quibus antea ferrum alliciebat, non nisi quia non amplius ex se vapores vllos, insensiles ob summam eorum raritatem ac tenuitatem, ad ferrum alliciendum emitit; ita piper, cinnamomus, & alia odorata, exhausta senio vaporabili humiditate, seu potius exhalabili substantia penitus, tandem inodora & effœta sine viribus torpent inefficacia: si ergo vapores e lapide magnetis halant, quibus ferrum ad se allicit, & ferro contacto vim alliciendi aliud ferrum communicat; quidni a metallis, ossibus, lapidibus, & anulorum materia determinata, calore contacti digiti percalefactis, exhalare queant cæci vapores, halitusque*

x 1. de sp.  
 viu. ort. c.  
 141.

2. ratio?

furdi, quibus anuli corporum nostrorum temperamentum alterent, & habitum vniuersum varijs mutationibus sollicitent, vnde nascantur in nobis effectus admirabiles? videmus enim electro, non frigido, sed percalefacto paleas attrahi: nam ab eo calefacto vapores halant, quibus veluti porrectis manibus arripit ad se se stipulas. Nisi potius dicamus, percalefactum succinum, veluti cucurbitula medica incluso igne vicinam carnem, ita paleas proximas ad se allicere. Profecto si lapis ille sarcophagus Asijs contactu solo cadaueris carnes cito consumit, & viuentis podagrici superfluos humores absumens, morbum vix medicinæ cedentem curat, non nisi vaporibus mire siccantibus excussis a se se; quod e (y) Galeno didicimus, & Plinio, (z) cui *In Asso Troadis Sarcophagus lapis fissili vena scinditur: corpora defunctorum condita in eo, absumi constat inera quadragesimum diem, exceptis dentibus. Mutianus Specula quoque & strigiles, & vestes & calciamenta illata omnia lapidea fieri auctor est. Eius generis & in Lycia saxa sunt, & in Oriente, quæ viuentibus quoque adalligata, erodunt corpora. & mox, Asijs gustu salsus podagras lenit, pedibus in vase ex eo cauato inditis. Præterea omnia crurum vitia in ijs lapidicinis sanantur, quum in metallis omnibus crura vitientur. Eiusdem lapidis flos appellatur, in farinam mollis, ad quædam perinde efficax. Est autem similis pumici ruffo. Admixtus æri Cyprio mammarum vitia emendat; pici autem resinae & strumas & pânos discutit. Prodest & phthisicis linctu. cum melle vetera ulcera ad cicatricem perducit, excrescentias erodit; & ad bestiarum morsus utilis. Repugnantia curationi ac suppurata siccatur. Fit & cataplasma ex eo podagris, misto fabæ lomento. De qua re (a) sæpe Galenus, & speciatim vbi scribit, (b) Est & alius lapis in Asso præueniens, quem ob id ipsum Assion cognominant, non durus ut petra; siquidem color illi est pariterque consistentia cum topi, friabilis, & laxus. Inuenitur eum quiddam farina tenuissima simillimum, qualis in molarum parietibus adherere visitur. Appellatur hoc medicamentum petra Assia flos: Est vero & subtilium partium, ut sine morsu nimis molles carnes, ac fluidas eliquet. Petra vero in qua nascitur, tametsi vim habeat illi similem, actionis tamen vehementia inferior est: hoc enim ea potentior est flos, non tantum quod magis colliquet ac digerat, sed & quia hoc præstat absque vehementi mordicatione. Dioscorides (c) eadem, quæ Plinius & Galenus, de Asio lapide tradidit. Si ergo lapis Asijs contactu solo podagricos, & alijs ægrotudinibus affectos iuuat, vaporibus, & atomis insensibilibus a se se in corpus ægrotantium immixtis; cur non eadem ratione metalla, & lapides, aliæque corpora anulorum morbis mederi, & corpus nostrum, ac nos afficere possunt? ac eo magis, quo anuli longo, & continuo vsu teruntur, adeoque confictu sui particulas intra corporis nostri meatus ad venarum & arteriarum vasa transmittunt, ac inde per vniuersum corporis habitum facile permeant: etenim lapides, & aliæ substantiæ in anulis clusæ vires non exerunt in nos proprias, nisi gestantium carnes contingant, & ita vapores & atomos intra corpus anulatum ingerant: in hunc enim finem; qua parte inseritur anulo gemma, vel substantia quæuis alia medicinalis, metallum est pertusum & cassum, ut pharmacum cutim contingere valeat, promptiusque vires suas corporis intimo, cordique ac cerebro, membrisque principibus communicare possit; quum omnis actio physica per contactum fiat,*

fiat, (a) Aristoteli. Præterea vero possunt anuli, lapidesque in ijs comprehenfi, mirabilibus effectibus esse pares, ob naturæ suæ similitudinem, vel dissimilitudinem efficacem cum humoribus vaporibusque nostrum corpus vbiq̃ue replentibus, & afficientibus: vt enim theriaca morfui venenatæ bestię apposita, trahit ad se se venenum, ac impedit ne serpat per venas & arterias ad cor: vtque multi grassante peste, cum fructu posuisse dicunt non solum bufonem torrefactum & exsiccatum supra letalem bubonem in inguine tumentem, cuius totum virus in se se bufonis cadauer attraheret, eoque mire turgeret; verum etiam calamum scriptorium mercurio crudo repletum collo appensum supra regionem cordis, vnde traheret itidem ad se se pestilentes halitus; ita sane nihil inconuenit, ob similitudinem naturæ, materiam anuli simplici contactu trahere ad se per venarum, & arteriarum orificia vapores humorum, qui manentes in corpore vel morbum, vel iram, vel aliam animi passionem fouent, ac promouent. Ob dissimilitudinem etiam naturæ, contrarietatemque temperamenti plumbum corporis partibus extrinsecus adalligatum, eas impense refrigerat, repulsiō ab ijs ad interiora sanguine, prius a se refrigerato, spiritibusque fere prorsus extinctis, Galeni monitu, (e) Plinijque dicentis, *In medicina per se plumbi vsus est, cicatrices reprimere; adalligatisque lumborum & renum parti laminis frigidiorē naturā irhibere impetus Veneris, visaque in quiete venerca sponte natura crumpentia vsque in morbi genus; his laminis Caluus Orator cohibuisse traditur, viresque corporis studiorum labori custodisse. Nero (quoniam ita Dijs placuit) princeps, lamina pectori imposta, sub ea cantica exclamans, alendis vocibus demonstrauit rationem. Sed & folia stirpis, quam Agnum-castum appellant, adhæsu solo venereos impetus compescere, sensaque castitatis arcessere frigiditate sua, Medicis compertissimum est. Sic ergo & anuli, qui latiores & maio antiquitus fiebant, vt vniuersum etiam internodium digiti tegerent, ac fasciæ instar circumambirent, & plures vna gestabantur, ex plumbo non minus quam ex alijs metallis, herbis, lapidibusque constructi, poterant nullo negotio vi temperamenti sui partes humani corporis adhæsu continuo plurimum alterare, certasque sanguini contento in proximis earum partium venis & arterijs qualitates imprimere, quibus per spiritus in massa sanguinea discurrentes ad vniuersum corporis habitum, eiusdem corporis temperiem varijs modis afficerent, adeoque mutarent etiam, percellerentque mores animi, quos vt cumque temperaturam corporis consequi Galenus ipse demonstrat edito volumine prænobili sub eo titulo, *Quod animi mores sequantur temperaturam corporis. Deinceps quum homo maxime polleat sensu tactus, & eo plurimum afficiatur, non solum quoad corporis passiones, verum etiam quoad animi mores & habitus etiam intellectuales, quam vllis alijs sensibus; vt edocet Aristoteles; cui tum, (f) Tactum habet sensum homo certissimum; in alijs enim superatur ab animalibus multis, secundum autem tactum multo quam cetera excellentius percipit; vnde & prudentissimum animalium est: signum autem, & in genere hominum secundum sensorium hoc ingeniosos esse, & non ingeniosos, secundum autem aliud nullum; duri enim carne, inepti mentis; molles autem carne, bene apti: tum etiam, (g) Mollissima caro hominis est, scilicet quod maxime omnium**

d 2. de gen.

an. c. 1.

3. ratio.

4. ratio.

e l. 34. c. 18.

5. ratio.

f 2. de an.

c. 94.

g 2. de par.

c. 16.

b 2. de an.  
t. 128.

i 8. polit.  
c. 5.

Musica mi-  
ra vis.

k modula-  
tionem

Cui mira-  
biles effe-  
ctus auo no-  
stro non la-  
beantur ex  
anulis.

*animalium valet sensu tactus; tum denique, (h) simile calidum, & frigidum, aut durum & molle non sentimus, sed exuperantias; a quibus propterea tactus magis afficitur quam alius sensus ullus a proprijs obiectis: Quum autem auditus ab obiectis proprijs aliquando sic afficiatur, vt ex eius passione mores animi mirifice mutantur, iracundia modo sedetur, modo concitetur; nunc excitetur lætitia, nunc lacrymæ prouocentur; alijque morales affectus intime mireque percellantur; vt apparet ex Musica; de qua sic (i) Aristoteles, An magis putandum est, ad virtutem tendere musicam, vt potentem, quemadmodum Gymnastica tale aliquod corpus reddit, sic & musicam talem aliquem morem efficere, assuescientem posse recte letari. An ad degeneratorem aliquid cor fert, & ad prudentiam; nam hoc tertium ponendum est, ex his, quæ dicuntur. & mox, Habet enim musica naturalem voluptatem, per quam illius usus cunctis ætatibus, cunctisque moribus est acceptus. Sed videndum est, si quo modo ad mores extenditur & ad animum: id autem patebit, si aliquando tales aliqui secundum mores per illam efficiamur. Atqui quod efficiamur per Olympi (k) moderationem manifestum est; canamque abstrahit animam, & quodammodo rapit: raptus vero & abstractio anima circa morum affectio est. Præterea audientes representationes, omnes afficiuntur etiam sine melodia & versibus. (& certe, quod apud Platonem Socrates sibi contigisse monet, mihi tragedias audienti, veletiam legenti commouetur animus adeo, vt lacrymas continere nequeam ob commiserationem infortunatorum) & mox addit Aristoteles, At in melodijs ipsis sunt imitationes morum: & hoc est manifestum; statim enim harmoniarum distincta est natura, ita vt qui audiunt, aliter disponantur, nec eodem modo se habeant ad vnamquamque ipsarum, sed ad quasdam stabiliter & contracte magis, puta ad eam, quæ appellatur Lydia mista: ad quasdam vero mollius secundum mentem, ceu ad illas quæ sunt remissa: ad aliam vero mediocriter & compositè plurimum, vt videtur Dorica facere sola omnium harmoniarum. Phrygia vero distrahit, & rapit animum, & quasi extra se ponit: hæc enim recte dicunt, qui circa huiusmodi disciplinam philosophantur; capiunt enim verborum testimonia ex rebus ipsis. Eodem modo se habet circa rhythmos; alij enim morem continent grauius, alij concitant, alij violentiores afferunt motus, alij liberaliores. Ex his igitur patet, quod musica potest animi morem aliquem facere. Possunt ergo similiter, ac multo magis id efficere Physicorum anulorum metalla, lapides, ossa, stirpes, & alia corpora, quæ continuo ad hæsu spiritus & sanguinem afficiunt & alterant magis in homine tactum percellentia vehementius, quam auditus obiecta non ita vehementia, & e longinquo sensum mouentia. Sed & illud animaduertendum est, decantatas a præscis mirabiles anulorum virtutes a uo nostro non ita passim experimentis; quod & nos anulis exiguis vtamur, illi vero grandioribus vsi fuerint; maioris enim corporis validior est virtus, ceteris paribus: & in habentibus carnes molliores multo magis anulorum virtus effectum suum promoueat; quod actus actiuorum euidentiores intensioresque fiant in subiecto magis disposito: Qui vero de viribus anulorum magnifice locuti sunt apud antiquos, admirandas eorum virtutes prædicauerunt efficaces in subiectis maxime dispositis ad ipsarum effectus suscipiendos; celebraueruntque lapillos in sua specie tum mole magnos, tum qualitate perfectissimos; quorum hodie magna est egestas; quum pluri-*

mi sint adulterini, & qui spurij non sunt, exigui comperiantur, & infra gradum ultimæ perfectionis. Denique vero nec illud omittendum est, spem ac imaginationem gestantis plurimum conferre ad vires adhibitorum præfidiorum exerendas, & adaugendas; etenim idem remedij genus eidem ægrotanti propinatum a Medico, cui fidem habeat æger, & in quo magnam spem ipse ponat, morbum facile sanabit; non item si a Medico præscriptum fuerit, quem æger non magnificat aut floccipendat: vnde legimus inter Medicinæ præcepta, ægrum facile conualiturum, si bene sperauerit, & bene se habuerit ad oblata, Medico prorsus obtemperans cum fiducia. Facit huc etiam, quod sanxit Hippocrates in (l) aphorismis, Parum deteriorem cibum & potum, suaviorem tamen, meliori, sed minus suavi præferendum esse; quod, vt ait (m) Galenus, hunc natura magis complectatur, meliusque concoquat. Non alia sane de causa valde concupitæ rei a grauida signum efformatur in corpore sobolis enascentis. Et eandem ob rationem verum esse potuit, quod circumfertur, allatum ab (n) autore Dierum genialium, Seleucum scilicet fatalem habuisse gemmam in anulo, in quo anchora efficta visibatur, cuius imago in femore posteris familiæ natiua apparuerit: nempe quod ea gemma signans decreta capitalia, firmans facinorosorum scelera morte ineuitabili, vel vxori grauidæ fuerit valde metuenda; cuius imago iugiter alte in animo fixa foetus teneillum corpus obsignare potuerit; & postea posteros naturali virtute consimili caractere notare; qua de re latius infra suo loco: Ita qui veteres gestatu Physicorum anulorum pro amuletis ad certos morbos, & pro præfidijs ad aliquid aliud, magna spei fortisque imaginationis interuentu atque beneficio sic ad ea bona consequenda disponi potuerunt, vt vel exigua vi causæ naturalis in anulo degentis assequi valuerint effectum vehementer expeditum atque valde speratum; nam dispositissima materia facillime magnam formam concipit a leuissimæ occultæque ac neglectæ virtutis agente; sic in magnam pulueris pyrij subtilissimi massam incidens atoma scintilla propter exilitatem inuisibilis, ac physice prorsus indiuisibilis, momento fere maximum procreat incendium. Sed & in ijs effectibus, qui a nostra voluntate pendent, nimium vehemens cupido potuit esse illorum causa, quos in anuli vim referimus, in qua maxime confidimus. Demum & illud præterire non debeo, plerumque veterum multos esse potuisse nimios in extollendis gemmarum & anulorum viribus ad diuersos corporis & animi affectus mulcendos, atq; curandos, percellendosve.

6. ratio.

l2.aph.38.

m in com.

n Alex. ab

Al. l. 2. c. 19.

Fatale ar. u

lus Selenci,

7. ratio.

8. ratio.

*De Anulis ad venena, siue ad mortem voluntariam.*

*Cap. X X.*

**Q** Vum inter anulos Physicos ad salutem institutos alij solidi fuerint, qui propriæ materiæ qualitate gestantium seu corpus, seu animum afficerent; alij peruij & cassi, continentes in sua cavitare salutaria pharmaca, vires proprias medicinales exerentia qua per apertos, qua per cæcos etiam anulorum poros; anuli certe venenorum gratia constructi nulli fuere

x5. an. suis.

fuere solidi, sed omnes peruij, cauique, continentes in ventre, vel in gemma, velut in cauda capiteque circumuolutæ viperæ, mortale venenum. De proposito Plinius, (a) *Illud quoque obiter indicari conuenit, quoniam de anulis sermonem repetimus adituum custodia eius comprehensum fracta in ore anuli gemma, statim expirasse, & iudicium ita extinctum*: nempe, quum M. Crassus duo milia auri pondere Iouis Capitolini folio, a Camillo ibidem condita, rapuisset; adituum custodiae eius deprehensum, fracta in ore anuli gemma expirasse, quod anulus concavus esset acerrimo veneno plenus, isque magnus multum veneni continens; cum gemma fragili dedita opera constructus, ut impacta dentibus facile confringeretur, & inde venenatus liquor in oris hiatus prompte diffunderet ad necem repentinam. Sed anulos huiuscemodi mortiferos habebant prisci non solum ad alios interimendos, at etiam ad semetipsum enecandos: etenim deprauatorum hominum ingenia pridem excogitarunt anulis venena cludere, quo vitæ tædio affecti, quotiescunque luberet, necem sibi possent afferre; finemque, ut existimabant, miseriæ suæ denum imponerent. Demosthenes summus Oratorum Græciæ hoc mortis genere præuenit Archiam Thurinum ab inimico Rege missum; qua de re mox Plinius ita, *Alij sub gemmis venena cludunt, sicut Demosthenes summus Oratorum Græcia, anulosque mortis gratia habent*. Quam historiam Luculentius affert Lucianus in Encomio Demosthenis inquit, *Quum hac dixisset Demosthenes, Age, inquit, ne afferas mihi violentas manus: non enim prophanabo templum, quantum in me est: salutato Deo, sponte sequar. Ego sic sperabam futurum; quum ille manum ori admouet: neque ego suspicabar eum aliud facere, quam orare Deos: sed quid egerit, postea ex ancilla per tormenta cognouimus: diu eum habuisse paratum venenum, ut morte libertatem redimeret. Neque extra templi limen peruenerat, quum lapsus inquit, Hoc cadauer ad Antipatrum vehes, Demosthenem vero non vehes, non per. & videbatur suo more iuraturus, per illos qui in Marathone occubuerunt. Sed vale dicens auolauit. Hunc ego finem, Rex, affero expugnati Demosthenis*. De quo Plutarchus in eandem sententiam, eius vitam describens, *Iam sentiebat Demosthenes vim veneni præcordia penetrasse. & mox, Venenum scribit eum Aristo ex calamo sumpsisse. Quum celeritas mortis miraculo esset, narraffe eos qui ad valuas stabant, Thracas ex panniculo sumpsisse, manuque admotum ori venenum deglutisse; se vero quod deglutiret aurum ratos: at puellam, que ei ministrabat, quærenti Archia diu esse dixit, quum hoc alligatum pro amuleto tulisset Demosthenes. Ipse quoque Eratosthenes (quem secutus est Plinius) in cauo cum anulo refert venenum habuisse: hunc anulum pro brachiali eum gestasse*. Plinius Eratosthenis historiam refert Cœlius, (b) cui scribit quippe Eratosthenes, *virum hunc (de Demosthene loquitur) in crico pertuso, quod esse brachij gestamen quidam interpretantur, presidio ultimorum casuum, consueffe venenum gestare inclusum, quod etiam hauserit intrepide, ne quid indignum tanta virtute a Macedonibus pateretur. Hinc natum, ut quod speciem quidem habet extrinsecus, & oculos aspectu iucundo allecctat, intus vero perniciem seruat euidentiſſimam, Circum dicamus Demosthenis: nam & Cleopatram in Cnestide concussa, crinibus implexa occultataque venenum habuisse produunt nonnulli. Cnestidem sunt qui laminulam interpretantur (qua detracta a custodibus, ne hoc medio*

necaret se triumphum Romanum eludens, voti compos hostem fefellit clam impetrata dipsade quam brachio admoueret, aut pectori) & mox, *Cricum Theodorus anulum interpretatur, secundo Aristotelis de animalium (c) historijs, ubi sic Grace scriptum est, [OION KRIKOS CHALKOYS LEPTOS,] idest (inquit Interpres) ut anulus aneus tenuis. Theophrastus quoq; libro de stirpibus quarto, cricum pro anulo usurpat, Plinio interprete: etiamsi in Gracis codicibus modo impressis inueni, Crocum scribi, non cricum. Et Sudas, Ancilia, inquit, sunt [KRIKOITON ALYSEON,] idest anulicatenarum. Nostri recentiores anularem rationem appellauere, quam Ptolemaus cricoton aptissime nuncupat. Sed hac de re latius (d) antea. Consimile cum Demosthene fatum Annibalem sponte subiisse, ne scelere perfidi Regis ad triumphum miseriam tradetur hosti Romano, nonnulli testantur; quibus adhærere videtur Grotius ita,*

„ Anule, quem fatum docuit Demosthenes, & quem

„ Annibalis celerem mortis habere viam.

Etiamsi (e) Liuius asserat, Annibalem proposuisse venenum ad necem, & poculo, non anulo hausisse: se seque Romanorum sæuitiæ voluntaria morte eripuisse: quam Liuij sententiam Plutarchus comprobare videtur. Gorlæi (f) relatu, Heliogabalus habuisse traditur etiam anulos mortis gratia, quamuis illi monstro tam sedata mors non contigerit. Eiuscemodi anulorum satis admirabilem habemus, meo quidem periculo superius in schematicis ære delineatis ad numerum trigesimum sextum, in quo minor in maiori anulo similiter inseritur; quorum vterque concauitatem habet excipiendo, continendoque veneno peraptam, hianti foramine, quod operculum gemma fracta, vel elapsa fuerit. Nisi velimus hos anulos referre potius ad antiquiora donaria Philistæorum, qui consecrauerunt (g) anulos aureos, pro comparanda sibi diuinitus salute plagarum, sibi diuinitus inflictarum in posticis maximo cum cruciatu, ob Arcam Domini nefarie positam in fano Dagonis. Qua de re late posterius agemus.

*De Anulis Astrologicis ad morbos pellendos, & ad animos mire percellendos; qua ratione vim adeo mirabilem ab astris habere poterint ad aures Aristotelis. Cap. XXI.*

**P**Ræter Physicos anulos, qui naturæ propriæ, vel rerum intra sui cauitatem virtute magnos & admirabiles effectus molirentur, habuere veteres, quos appellarunt Astrologicos, & peculiari quadam ratione Sigilla, & Arabico nomine Talismanos; nempe quibus insculptæ forent literæ quædam ignotæ, vel imagines diuersarum rerum certis gemmis, tempore determinantum aspectuum caelestium: Quos anulos gestantem dicebant fore semper victorem, & insuperabilem; venenis, & maleficijs non obnoxium; amabilem puellis, charum Principibus, acceptabilem Magnatibus, & id genus innumera. Horum descriptionem multiplicem habemus a priscis: Cœlio (a) in Antiquis Lectionibus, *Thebit philosophus non aspernabilis omnino, etiamsi non saepe ita advocatum inuenis, ad effectus miros, sideralem scientiam adhibendam*

*Descriptio* hancam putat, captataque stella virtute, accipi lapidem herbanque stella subiectam, anulorum mox & anulum conflare, siue aureum velis, siue argenteum, cui latillum indas, herba astrologico- b. supposita. Id vero fieri potissimum precipit stellam Luna subeunte; aut spectante aspectu trino, vel sextili: Stella vero cali medium percurrente, aut in ascensis constituta. Quin & in Christianis literis longe scientissimus autor D. Thomas tertio contra Gentiles volumine, herbas lapidesque calitus mirabiles quasdam ultra elementarem naturam nancisci vires, non diffitetur: sicuti hominibus item contingat in artium excellentia. & mox, (b) Scribit Damis, Sapientum Indorum principera Iarcham tam scite, tamque docte anulos septem compegisse, qui & stellarum septem nominibus essent presignes, ut Apollonium Tyaneum dono acceptos, singulis diebus singulos, iuxta dierum nomina eos distinguentem, gestasse proditum sit. Amplius Iarcham id quoque Apollonio insinuasse, auum suum philosophiae mysterijs izidem initiatum, annum centesimum tricesimumque viuendo attingisse. Id vero anulorum beneficio contigisse, quamuis non satis constanter, grauissimi autores interpretantur. Quinimmo Apollonium ipsum eodem munere iuuenta nitorem praeu- lisse, quamuis annum iam centesimum excessisset. Philostratus antea dixit horum anulorum beneficio Apollonium participem factum cognitione maximorū secretorum. Cl. Naudæus (\*) noſter inuehitur non ab re in eos, qui talibus anulis omnem vim a cælo deriuant, quos argumentis refellit efficacibus. Albertus Magnus agens de Mineralibus, omnem virtutem lapidum retulit in eorum formam substantialem, & in figuram caelestem vigentem in ipso- rum ortu dicens ex Hermetis opinione, quam postea collaudat, (c) Hermes autem & quidam sequaces eius Indorum plurimi, multa & vniuersali virtute differ- entes dicebant omnium inferiorum virtutes esse in stellis & imaginibus calorum: omnes autem virtutes infundi in inferioribus omnibus per circulum Alaur, quoniam primum circulum imaginum caelestium esse dicebat: has autem virtutes descendere in res natura nobiliter, & ignobiliter; nobiliter autem, quando materia recipientes has virtutes fuerint superioribus magis si niles in lumine & perspicuitate; ignobiliter autem, quando materia fuerint confusa, & faculenta, in qua quasi opprimitur virtus caelestis. Hanc igitur causam isti dicunt, quoniam lapides pretiosi pra alijs habent mirabiles virtutes, quia videlicet in substantia magis simulantur superioribus & in lumine & in perspicuitate; propter quod a quibusdam eorum, stella elementales esse dicuntur lapides pretiosi. & infra ex propria sententia confirmata statuens ad- dit, (d) Forma igitur ista inter duo haec est, inter caelestes virtutes, a quibus datur, & super materiam complexionatam, cui infunditur. Si ergo in se consideretur, ipsa est essentia simplex, vnius tantum operatiua, quodcumque est illud; quod vnius tan- tum est efficere unicum, sicut tradit tota Vniuersitas Philosophorum; si autem haec forma consideretur, ut est virtutibus caelestibus primo, multiplicatis per superiores, & inferiores; & omnes imagines, & circulos, quos duodecim signa cum stellis suis di- stribuunt super horizontem rei illius, cui insuitur forma; & secundo, secundum quod ad eam operantem sunt virtutes elementales, erit ipsa forma multiplex, & valde secundum potentias naturales suas, quae circumstant essentiam simplicem; & sic mul- torum (\*) efficientium erit effectiua; licet forte unicam habeat operationem; non enim potest dici, virtutes causarum per aliquid non manere in effectibus; & hoc est, quod fere omnis res non ad vnum tantum, sed ad multa valet, quando sua sciuntur



operationes; comparata vero ad illud, cuius est forma, hoc est ad materiam, est potentior, & impotentior, secundum quod bene dixit Hermes: & hac de causa lapides eiusdem speciei inveniuntur potentiores, & minus potentes in effectibus suis, &c. Quam sententiam Magni Magistri sui Maior discipulus D. Thomas contra Gentiles accepisse videtur, & profiteri scribens, (e) Consequitur autem homo ex superioribus causis & aliud auxilium quantum ad exitum suarum actionum; quum enim homo & eligere habeat, & proficisci quod eligit; in utroque a causis superioribus adiuvatur interdum, & impeditur: secundum electionem quidem, ut dictum est, in quantum homo vel disponitur ad aliquid eligendum per caelestia corpora, vel illustratur per Angelorum custodiam, vel etiam inclinatur per operationem Divinam: Secundum executionem vero, in quantum homo consequitur ex aliqua superiori causa robur & efficaciam ad implendum quod eligit; quae quidem non solum a Deo, & ab Angelis esse potest, sed etiam a corporibus caelestibus, in quantum talis efficacia in corpore sita est; manifestum est enim, quod etiam inanimata corpora quaedam vires, & efficacias a caelestibus corporibus consequuntur, & etiam praeter eas quae ad qualitates activas & passivas elementorum consequuntur; quas etiam non est dubium caelestibus corporibus esse subiectas; sicut quod magnes attrahit ferrum, habet ex virtute caelestis corporis; & lapides quidem & herbae alias occultas virtutes. Unde nihil prohibet, quod etiam aliquis homo habeat ex impressione corporis caelestis aliquam efficaciam in aliquibus operibus faciendis, quas alius non habet. Sic igitur ex opinione D. Thomae, & Alberti Magni, fieri possunt anuli Astrologici mirabilium virtutum ad promovendos effectus magnos in corpore pariter, & in animo mortali, efficacia sibi communicata non ab elementari qualitate vlla, sed a corporibus caelestibus. Brodaeus et contra prorsus negat, atque cum Luciano tantum non irridet istos anulos Astrologicos in suis Miscellaneis inquiring, (f) Anulus [PHARMACITHS PHYSIKOS] de quo Lucianus in Dialogo, qui [PLOION HERCHAI] inscribitur. His nugis freti dormientes Plato & Aristoteles multarum rerum cognitionem habuerunt: his Alexander, C. Caesar multa feliciter bella gesserunt. Nec pudet homines non indoctos aniculis ludibrio esse. Scaliger etiam iunior irridere videtur, quam refert anulorum astrologorum opinionem ab Arabibus & Chaldaeis cultam, dum ait, (\*) Nunc ad posteriores tuas, & figuram gemmae cum literis ignorabilibus, incisam, venio: cui non admodum dissimilem, sed cum alijs literis, vidisse me memini. Prorsum hoc Magorum, & Chaldaeorum inventum, ut eiusmodi figuris incidendis horoscopus signum observares: puta, si [SPHRAGIDA] adversus scorpionum ictus fabricare vellet, non prius id facerent, quam horoscopante scorpio. Quod in libris Arabum legimus non raro. Graeci eiusmodi [SPHRAGIDAS STOICHEIA,] Arabes Talisman vocant: verbum [STOICHEIOSAI:] homines, qui id facerent, [STOICHEIOMATICOYS] dicunt. Vide [KARPON,] siue Centiloquium Ptolemei apher. nono, & ibi comment. Haly, qui tamen non est Haly, sed Abu-Gesar, ut in Hebraico meo codice manuscripto legitur. Horum [STOICHEION] ex LX. cap. Chil. III. 10: Tzetza exempla petenda sunt: quod omnino legendum, si quidem horum [STOICHEION] notitiam habere placet: & sane lectio non iniucunda: nam in illo cap. Apollonius sculturam culicum, & ciconiarum culices Antiochiam, ciconias Byzantium ingredi prohibuit. De anulis scriptis

el. 3. c. 92.

fl. 3. c. 21.

\* l. 2. epist. 180.

horoscopante scorpio, ne a scorpis ij, qui eos gestarent, ledcerentur, extat illustre exemplum apud Geographum Araba. Qui eiusmodi amuleti sunt adversus externa, ut ipsis videbatur, nocumenta, ij Græcis [ESTOICHEIOMENOI,] Arabibus *Muttalismanin* dicuntur. De anulis physicis satis multa in Manilianis diximus. (ego quidem perlegi notas illas Manilianas a capite ad calcem bis, neque reperire potui mentionem ullam anulorum; quare forsan alibi de illis egit, & hic memoria Scaligerum fefellit.) Rursus de anulis adversus scorpionum ætus habes luculentum in *Dactyliotheca Abrahami Gorlai nostri*, figura 45. testimonium, in quo scorpis est horoscopans, Leo culminans: & longe clarius figura 105. ubi præterea planeta, Luna, Venus, Mars: & rursus 104. septem planeta cum horoscopo scorpionis: & 14. Mutius Scenola foculo manum injiciens cum planeta Martis, & tribus characteribus, Leonis, Arietis, Virginis, quorum primus omnino est [DESMOS KATABIBAZON,] reliqui mihi ignoti: & in 144 duodecim signa cum planetis. Cuius figura exempla hodie multa apud antiquitatis cultores extant, & nos aliquot vidimus. Multi autem characteres, qui in his [STOICHEIOIS] visuntur, non sunt ex ijs, qui apud nationes in usum litterarum recepti sunt, & quibus libri conscribi, aut acta publica, & epistola consignari solent, cuiusmodi sunt Hebraeorum, Syrorum, Arabum, Armeniorum, Abyssinorum; sed commentitij sunt, & a Magis excogitati: ideo a nemine legi, aut exponi possunt, quam ab ijs, qui figuras has incidere curarunt, aut ei vanitati operam dederunt. Eiusmodi sunt hi characteres, quos præfert gemma tua; ne forte a me eorum interpretationem exigas: quandoquidem eò seculo, quo illi incisi sunt, nemo eos capiebat, præter eum, qui eos aut cultusit, aut sculpi curavit: In altera superficie capite Anubidis, dextera strigilem, sinistra guttur balnearium gestans: item alius sinistra spicam, dextera spiculum, in cuius cacumine ales nescio qua insidet, ferens, quid velit; scio, ne id quidem alium plane exponere eò seculo, quo incisa hæc sunt, potuisse, præter eum qui sculpsit, aut sculpendum locavit. Similia deliramenta non pauca in alveolis antiquariorum, ut hodie vocantur, extant, capite galli gallinæ, cum characteribus Græcis quidem, non tamen semper iisdem, neque totidem numero: adhuc puto unum me habere. Et quidem celeberrima sunt hæc. Sed ut de, [A O,] non dubium est; ita de illis in tuo [PHERIN PHERO,] malo tacere, quam ludibrium debere. Hic nobis neque Irenæus, neque Theodorus, neque Tertullianus aliquam opem adferunt: quare neque a me expecta: hoc enim nemo præstare possit. Ceterum ut non consentio Brodæo simul cum Luciano, more suo cunctis cum rebus alijs etiam anulos omnes prætorum physicos & astrologicos irridenti: neque Scaligero pariter tum eos inter deliramenta recensenti, tum astrologicos anulos cum magicis confundenti: sic audire non possum Arabum sententiam, qui ponunt, figuras ab arte sculptas tempore determinatarum constellationum, aut etiam anulos eo tempore tali figura sculptos, ab astris adipisci vim effectricem, curatricemve morborum, ac omnino mirabilium eventuum procreatricem; siquidem alia solum vim actuosam tribuere possunt corporibus, atque substantijs nostratis in eorumdem generatione, quibus ut causa communes, atque remotæ conciliant pro varia mutatione ambientis determinatam formam specificam, certumque temperamentum, & hoc immediate consequentes facultates, & vires activas; quæ nulla ratione penitus immediate pos-

possunt imprimi rebus iam ortis, aut rerum figuris ab arte confectis in earum superficie: sicuti mox ostendetur. Quinimmo nec in Peripato nunc auscultare valeo M. Albertum, ac D. Thomam, a caelestibus corporibus in lapides & herbas aliaque nostratia deriuantes efficaciam, quae non innitatur viribus elementarijs: nam Aristoteli caelestia gubernant solum elementaria, & erga nostratia se habent vt cause communes, vniuersales, & æquiuocæ: si vero tribuerent nostratibus virtutes quasdam altiores virtutibus elementarijs: iam essent respectu virtutum illarum sublimiorum causæ vniuocæ; nam superelementaris virtus corporea nulla est alia quam caelestis: & essent causæ speciales, ac proximæ, seu particulares, & immediatæ illarum virtutum; & non essent gubernatiua virtutum inferioris mundi, sed procreatiua: quod enim gubernat non producit ea quæ gubernat, sed aliunde producta solummodo regit atque conseruat; Aristotelis verba clarissima sunt, *Quatuor autem existentibus his, igne, & aere, & aqua, & terra: omnibus quidem his supereminens, esse ignem: substantiis autem, terram; duo autem, quæ ad ipsa his proportionaliter se habent: aer enim igni est propinquior, quam alia; aqua autem terra: Qui itaque circa terram est totus mundus, ex his constat corporibus; de quo accidentibus passionibus, dicimus esse sumendum. Est autem ex necessitate continuus quodammodo iste superioribus latioribus, vt omnis ipsius virtus inde gubernetur: unde enim motus principium omnibus inest, illam causam putandum primam. Si ergo caelestia corpora gubernant omnes virtutes corporum subcaelestium; iam nullam earum proxime proprieque producant: at vero quæcunque virtutes insunt corporibus nostratibus a cælo non productæ, sed gubernatæ solum, elementariæ necessario sunt; nam præter caelestes in corporibus aliæ nullæ reperiuntur virtutes, quam elementales. Anulorum itaque varijs imaginibus figuratorum apud antiquitatem virtutes admirabiles, vtcunque pendeant a caelestibus corporibus velut a causa remota & æquiuoca, nituntur tamen elementari natura veluti causa proxima & vniuoca. Quam diu sæpeque mihi inquirenti, tandem illud occurrit asserendum, Characteres, atque figuras impressas anulis astronomicis ab antiquis, non esse causas virtutem mirabilium euentuum procreatricem impertientes, vt hæctenus ab eas laudantibus apud nos creditum est; sed esse pura signa mirabilis eius virtutis a cælo vtcunque communicatæ metallo, gemma, vel alteri cuius materiae anuli, in ortu suo: Quod vtrunque seorsum explicare lubet ex Aristotele, nec non ex ipsa rei natura. Primum quidem, quia figura nulla materiae naturali ab artifice impressa potest esse principium effectiuum motus vllius, non localis, non alterationis, non augmenti, decrementive, non generationis, aut corruptionis; quod motus mutationisque cuiuscumque principium absolute sola natura sit, prout ab arte, formaque artificiali contrahitur; vt optime docuit Aristoteles asserens tum, (h) Omnia enim que dicta sunt (numerauerat autem corpora pure naturalia) videntur differentia ab ijs, que non natura existunt: que enim natura sunt, omnia videntur habere in seipsis principium motus & status, hæc quidem secundum locum, illa vero secundum augmentum & decrementum, que tam vterque secundum alterationem. *Legeus autem, & indumentum, & si quid huiusmodi aliud genus est, secundum quod**

g1. meteor. c. 2.

Astrologico-  
rum anulorum  
vires  
non esse  
super-  
elementares.

Imaginæ  
anulorum  
mirabilium,  
vt ad cali-  
cam virtu-  
tem referen-  
tia.

Figura nul-  
lam habet  
vim motri-  
cem.

1. ratio.  
h 2. phys.  
t. 1. & 2.

quidem sortitum est prædicationem unamquamque, & quatenus est ab arte, ne unum quidem habet impetum principiumve mutationis innatum: quatenus autem accidit  
 4. cæl. t. 42. *si lapis, aut terrea, aut mista ex his esse, eatenus habent: tum etiam, (i) Figure autem non sunt causa ut ferantur simpliciter aut deorsum, aut sursum. Quum igitur virtutes anulorum admirabilia præstantes euenta, sint principia motuum, quibus effectus illi promouentur, nimirum alterationum, lationum, generationum, & id generis; certo certius est, imagines arte sculptas in anulis esse non posse causas vllorum euentuum, nedum admirabilium effectuum passim ab antiquis celebratorum. Deinde quamuis in ortu suo lapides, metalla, vt & homines, & alia singula genita sub cælo, sortiuntur ab astris certisque constellationibus, eo tempore vigentibus, determinatos temperamenti gradus, & cum eiusdemodi temperamento peculiare quasdam inclinationes, atque virtutes; post harum rerum productionem tamen figura ab Artifice in anulis efformata sub quacumque cæli forma, & alteris morum constitutione, nullas omnino producere potest aut indere lapidi, metallo, ac anuli materiei novas virtutes, nullas inclinationes, nullasque virtutum augmentationes; quia figura solum rei quantitatem terminat, & materiam forinsecus afficit in superficie; proindeque nullius est actionis physicæ; nulliusque motus effectuum principium; siquidem omnis actio  
 k 1. phys. t. 55. 56. *physica motusque rebus quibusque prouenit efficienter a forma (k) substantiali, & ab eius essentia, naturaque interna: figuraque formam essentialem, ac temperamentum, vnde vis omnis actiua prouenit cuique rei, minime tangit, aut afficere valet. Deinceps quum longe facilius sit, corpora loco mouere, quam alterare, virtutemque nouam illis conciliare, aut pristinam adaugere; quoniam motus localis minus mutat substantiam mobilis quam alteratio, vel quæuis alia mutatio, decretis Aristotelis, cui (l) Et propter hæc, & quia minime metuum, id quod mouetur, dum fertur, a substantia discedit; secundum enim solam nihil mutatur ab esse, vt quum quid alteratur, quale; quum vero augetur & diminuitur, quantum: profecto quum figura nequeat esse causa lationis, Aristotele (m) doctore: iam figura sculpta in anuli lapide, vel metallo ab artifice nullam omnino vim ipsi physice communicare valet. Denique si figura naturalis cuique, non tribuit subiecto suo motricem actiuamque vim vllam; multo minus id efficere poterit aduentitia figura, non a generante physico educta ex internis eius principijs, consequens rei formam essentialem, ac proprium temperamentum, sed ab artifice forinsecus impressa: modo figuras naturales non esse causas productrices virtutum actiuarum, ex eo plane constat, tum quod lapides eiusdem speciei, ab agente naturali sub varijs figuris irregularibus efformati, non ideo varias, & diuersas vires actiuas obtinent, sed vnas & easdem, congruentes vni & eidem eorum omnium speciei essentiali, ac vni, & eidem illorum omnium temperamento specifico: tum quod astra, cælestiaque corpora singula, diueriam specie lationem obtinent, virtutemque motricem & actiuam valde variam ab alijs; etiam si conueniant in eadem figuræ rotunditate: tum etiam quod Iaspis, quacumque figura donetur, siue naturali, siue artificiali, semper eadem vires habet ab vnica sui forma substantiali, ab vnica sui determinata spe-**

*Iaspidis vires varia*

spe-

Speciei temperatura; semper enim sanguinis fluxum cohibet, siue rudis collo appensa, siue arte in monili aut anulo quacumque forma gestetur; ut supra vidimus apud (n) Galenum, & Nechepsum: ut Camillus Leonardus asserit, dum nulla facta mentione figuræ, de Iaspide scribit, (a) Gestatus febrem ac hydropisim fugat, visum clarificat, noxia pharmaca expellit, luxuriam cohibet, & conceptum negat: & maxime viridis cum croceis venis pragnantibus seu parturientibus auxiliatur: victoriosum, potentem, ac gratum gestantem facit. Sed præ alijs virtutibus omnibus speciebus hac in primis est, omnem sanguineum fluxum, vndeunque sit, sistere: debet argento ligari, quoniam suas auget virtutes: quæ nimirum prodeunt a certo gradu temperamenti frigidiusculi; nam refrigerantia forinsecus adhibita sanguinem sistunt, claudendo meatus, per quos effluit. Et Iaspis frigiditate sua concentrando calorem, ipsum (p) vegetat, Hippocrati; quo vegetato pollentes homines gratiosi sunt, potentes, atque victores; etenim Aquilonares Europæi frigidum aerem incolentes, bellicosi sunt & fortes; e contra molles, & effœminati sunt Afri, & Asiatici, qui calidiores habitant regiones, eneruato ijs interno calore, qui virium robur, & fortitudinem præstare deberet, ab exterioris ambientis caliditate, illum ad se trahente, ac eliciente. Prodest pragnantibus Iaspis ad continendum immaturum partum, ne abortiant, clausu meatuum naturalium: iuuat parturientes concentrati caloris nativi robore; quo plane opus est ad expellendum maturum foetum. Conceptum vero negat, refrigerato quomodocumque gestantis habitu, & semine, sanguineque ad conceptionem necessario; nam semen, nisi plurimo spiritu caloreque polleat, infecundum est; etenim vel solo longiusculi penis ductu paululum refrigeratum sperma, prorsus ineptum euadit ad conceptionem promouendam, Aristotele Magistro, (q) cui Serpentes complexu mutuo coeunt: carent testibus, & pene, ut dictum iam est; pene, quia cruribus carent; testibus, propter sui corporis longitudinem: meatus, modo piscium habent: quod enim eorum natura porrecta in longum est, si præterea in testes protraherentur, refrigeraretur genitura propter moram longioris itineris: quod ijs quoque accidit, quibus penis immodicus est; sunt enim infecundiores ijs, quibus mediocris, propterea quod semen frigidum infecundum est; refrigeratur autem, quod longe admodum fertur: Itaque Iaspis refrigerando, conceptionem impedit; refrigerando inquam tum semen virile, tum semen, ac menstruum muliebre. Sed & eadem ratione refrigerandi cohibet luxuriam, quod hæc solo calore stimolata debacchatur in Venerem. Noxia quoque pharmaca Iaspis expellit, concentrando calorem naturalem influentem; cuius valentis est pellere omnia noxia extra corpus. Visum itidem clarificat Iaspis eandem ob causam, discussis nimirum tenebricosis vaporibus, ac tetris halitibus, attenuatisque spiritibus crassioribus, ad oculos confluentibus, a concentrati caloris vi potentiore. Non aliter hydropem fugat, quod ea proueniat ab extinctu caloris in hepate, ac omnino in visceribus imi ventris; ut omnes Medici recipiunt ab (r) Hippocrate, & (\*) Galeno, quibus etiam (s) ventres hieme natura calidissimi sunt, hoc est naturali calore, ob concentrationem ab ambientis frigiditate, pollentissimi. Febrem denique fugat Iaspis non solum refrigerando, quod febris est intemperies calida; sed etiam augendo concentratione

mirabiles ad  
 physicã cau-  
 sã redacta.  
 n 9. de sim-  
 pl. med. fa.  
 c. de lapid.  
 o 2. de la-  
 pid. c. 7.

p 1. aph. 14.  
 15.

q 1. de gen.  
 an. c. 6.

r de loc. in  
 ho.

\* 7. de nat.  
 fa. 8.

s 1. aph. 15.

6. epid. 1. calorem naturalem; quem validum ait (r) Hippocrates esse morborum opti-  
 mum Medicum & propulsatorem. Sic ergo vires habet actuosas istas la-  
 pis, & quibus alius lapis alias sibi proprias a suo temperamento, non autem  
 ab vlla figura, sibi vel a natura, vel artifice communicata; nam & supra vidimus  
 apud Monardem, Indicum lapidem Yjada nephriticos curare, calculos,  
 & arenulas educere gestatum, siue rudem figuram retineat sibi nativam  
 siue sortitus sit ab artifice figuram aut piscis, aut cordis, aut auriculæ, au-  
 capitis rostrive psittaci. Non ergo anuli astrologici priscorum habuerunt  
 actuosas illas vires admirabiles a figuris in eorum pala, vel gemma sculptis  
 Quod erat primum explicandum. Circa secundum, figuras nimirum anu-  
 lorum seu lapidibus, seu metallis quomodocumque communicatas, esse si-  
 gna virtutum admirabilium illis a natura convenientium, illud ante omnia  
 sciendum est, Signorum duo esse genera, naturalia scilicet, atque arbitraria  
 seu si maus dicere artificialia; naturalia signa sunt, quæ nullo prorsus huma-  
 no artificio aut arbitrio reperiuntur in rebus ab earum natura: sed arbitra-  
 ria, siue artificialia signa sunt illa, quæ ad placitum hominis ponuntur & ef-  
 formantur in aliqua re ad aliquid significandum: quam quidem signorum  
 varietatem ac differentiam habemus & extra hominem, & in homine: extra  
 hominem fumus est signum naturale caloris ignei, vel ignis; & area circa  
 Solem aut Lunam in sublimi visa, consistens integra signum naturale pluuia  
 ponitur ab (u) Aristotele: marcescens, indicium serenitatis: distincta, venti:  
 permista, aquæ: at vero literæ, quas ego delineo nunc ista scribens, indicia  
 sunt mearum vocum, mearumque cogitationum arbitraria, siue artificialia,  
 sicuti constat ex (x) Aristotele: cui similiter in homine sermones, verba, &  
 nomina rerum, sunt arbitraria signa conceptuum animi loquentis, non au-  
 tem naturalia: sed inarticulata voces eiulantium, & ridentium sunt signa  
 naturalia doloris, atque lætitiæ interioris. Ita sane figuræ corporibus a na-  
 tura indita, sine vlllo artificio humano, sine vlllo nutu placitove voluntatis  
 humanæ, possunt esse signa naturalium passionum & inclinationum, virium-  
 que figurati corporis non solum inanimati, sed potissimum animati. De ani-  
 mato quidem hoc euentissimum est; etenim variæ membrorum nostrorum  
 figuræ sunt euentia naturaliaque signa Physiognomicis variarum propen-  
 sionum & affectionum nostrarum; quia naturaliter indicant peculiarem  
 temperaturam corporis, quam animi mores passim physice sequuntur; quod  
 non solum ostendit Galenus edito commentario sub eodem titulo, *Quod*  
*animi mores sequuntur temperaturam corporis*; verum etiam Aristoteles (y) in  
 Physiognomicis decernit ex forma corporis exteriori, quæ figuræ dicitur,  
 tam in brutis, quam in hominibus, cognosci vires & passiones ac propensio-  
 nes animarum. Rudiora signa sunt figuræ naturales inanimatorum, quia  
 non sunt ita determinatæ, regularesve, nec ita nobis perspectæ, sicuti sunt  
 animantium figuræ naturales; proptereaque vel exilia, rudiaque, vel nulla  
 plerumque sunt signa naturalia virium internarum sita in figuris lapidum,  
 metallorum, aliorumque corporum vita carentium, sibi a naturali genitore  
 in ortu quomodocumque inditis. Ceterum characteres, & omnino figuræ  
 sculptæ lapillis & metallis anulorum a priscis astrologis, arbitraria sunt &

*Signa ut  
 sint indicia  
 mirabilium  
 virtutum  
 in anulis.*

*3. mereo.  
 su. 2. c. 2.*

*1. de in-  
 terp. c. 1. &  
 seqq.*

*y c. 1. &  
 seqq.*

artificiosa penitus indicia virtutum internarum lapidi, metallo, vel anulo communicatarum a natura, tam propria, quæ temperamentum est vniuersiusque, quam etiam communi, quæ cælum est: etenim sciuerunt antiqui sapientes, & præsertim Astrologi, quod (z) & Aristoteles, asseuerans, *x 2. de gen. t. 57. 58.*

Et in aequali tempore corruptio, & generatio, quæ secundum naturam. Ideo & tempus, & vita vniuscuiusque numerum habent: & hoc determinatur: omnium enim est ordo: & omne tempus, & vita mensuratur circuitu: sed tamen non eodem omnia; sed hæc quidem minori, hæc autem maiori; his enim annus, his autem maior, alijs autem minor circuitus est mensura. Apparent autem & secundum sensum confessa his, quæ a nobis dicta sunt: videmus enim, quod adueniente quidem Sole generatio est (scilicet in vere, plantarum maxime, ac animalium generatio promouetur (recedente autem corruptio (nimirum autumno & hieme plurimæ plantarum & animantes emoriuntur, præ reliquo anni tempore) & in aequali tempore vtrumque; aequale enim tempus generationis, & corruptionis, quæ secundum naturam. Sed contingit sæpe in minori corrumpi, propter adinuicem confusionem; inaequali enim existente materia, & non ubique eadem, necesse est generationes inaequales esse, & has quidem celeriores, illas autem tardiores; quocirca accidit propter horum generationem alijs fieri corruptionem. & alibi, (a) Qui itaque circa terram est mundus totus, ex his constat corporibus, de quo accidentes passiones dicimus esse sumendum. Est autem, *C. 2.*

ex necessitate continuus quodammodo iste superioribus latioribus, ut omnis ipsius virtus inde gubernetur: Vnde enim motus principium omnibus inest, illam causam putandum primam. Ad hæc autem, hic quidem perpetuus est, & finem motus non habens loco, sed semper in fine; hæc autem corpora omnia finitis distant locis ab inuicem. Quare accidentium circa ipsum ignem, & terram, & cognata his, ut in materia speciei eorum, quæ sunt, causas oportet putare; subiectum enim & partes appellamus hoc modo: causa autem ut vnde motus principium, eorum, quæ semper mouentur, virtus ponenda. Et alio loco fusius ac euidentius, (b) Vteri autem ferendi tempora certæ cuique animalium sunt magna quidem ex parte pro vita spacio: viuaciorum enim generationes quoque diuturniores esse necesse est. Non tamen id causa est, sed magna ex parte sic ouenit: maiora enim perfectioraque sanguinei generis animalia plus temporis viuunt; sed non omnia maiora sunt viuaciora; homo enim plus temporis quam quoduis animal viuunt, excepto elephante; quod quidem usu adhuc fide digno nouerimus: quænam homo minoris est incrementi, quam veterina, & alia multa. Causa, ne quoduis animal possit diu viuere, est, quod pro aere ambiente temperatur, atque etiam ob alios naturales casus, de quibus mox dicam. Tempora ferendi vteri pro magnitudine animalium, quæ generantur, descripta sunt: hæc enim tempore breui constitutiones perfici magnas vel animalium, vel quorumuis aliorum fere facile est. Quamobrem equi, & quæ ijs cognata sunt animalia, quanquam minus temporis viuunt, tamen diutius vterum ferunt; alia enim annum, alia quod plurimum menses denos grauidæ exigunt: hæc eadem de causa elephansorum etiam vterus diuturnus est; biennio namque gestatur, propter exuperantiam magnitudinis. Ratione autem optima tempora omnium & grauiditatem, & generationum, & vitæ dimer fierem circuitibus suis exposcunt recipere: Circuitum appello diem, noctem, mensem, annum, & tempora, quæ ijs describuntur, atque etiam Luna traiectiones; sunt enim Luna circuitus complementa, & silentia, & interpositorum temporum sectiones; ut

a. r. de gen.  
an. cap. 2.

vain coit cum Sole: mensis namque communis amborum circuitus est. Luna autem principium est propter Solis societatem, receptumque lucis; sit enim quasi alter Sol minor: quamobrem conducit ad omnes generationes, perfectionesque; calores enim, & refrigerationes cum moderatione quadam generationes, sine moderatione corruptiones efficiunt: terminum autem tum principij, tum finis qualitatum earum motus horum siderum obtinet: ut enim & mare, & omnem humorum naturam subsistere, mutariue, pro flatuum motu & quiete videmus; aerem vero & flatus pro Solis, Lunaque circuitu affici; sic ea, quae ex ijs, aut in ijs oriuntur, sequi necesse est; nam ut rerum minus principalium circuitus sequantur, magis principalium rerum circuituum ratio est: vitam enim quandam, & ortum, & interitum vel flatuum esse fateor. Conuersionis vero eorum siderum alia fortasse principia sunt. Natura igitur ita sibi vult, ut eorum numeris generationes, & obitus numeret, sed exquisite id facere nequit propter materia indefinitionem, & quod multa principia incidunt, quae generationes destinatas secundum naturam, & corruptiones saepe impediunt; atque ita causa sint earum, quae veniant praeter naturam, scilicet, ut in generatione animalium contingit, factum in ortu suo, statim ac a partu materno tangit ambientem aerem, ab hoc affecto certis astrorum tunc dominantium qualitibus, determinatum temperamenti gradum acquirere, quem speciales quaedam virtutes actiuæ consequantur, & inclinationes quaedam peculiare, toto tempore vitæ nati perdurantes in eo, alias maiores, alias minores, pro varietate constellationum eo tempore culminantium, horoscopantium, adeoque vigentium, & aerem ambientem, ac vna cum ipso, vel si placet etiam per ipsum rem quamlibet in ipso nascentem alterantium, certoque temperamento donantium: ita prorsus vbi lapides & metalla, post longam in vtero (c) terræ veluti prægnantis moram & conformationem, in effossione quasi partu obstetricio fossorum educuntur in ambientem aerem, illico sortiuntur ab astris eo tempore dominantibus vna cum aere, vel si maus per ambientem, illos temperaturæ gradus, quos consequuntur virtutes vniuscuiusque geniti ac exorientis corporis naturæ conuenientes, modo validiores, modo debiliores, pro vigore dominantis asterisui, & pro varia dispositione materiæ tum aeris ambientis, tum rei quoque in eo nascentis; quin & pro absentia, vel præsentia impediendum forinsecus occurrentium principiorum. Hæc omnia, perinde atque Aristoteles, agnoscentes Astrologi prisca, quibus curæ fuit anulos condere mortalium vitæ maxime proficuos & salutare, elegerunt lapides, & metalla, quorum effossio facta fuerit sub dominio siderum, quibus illorum virtus ad multas & determinatas utilitates, & admirabiles operationes efficax esset; atque lapides eiusmodi, metallaque, posteaquam in anulum composita compactaque fuerint, imprimunt certis characteribus atque figuris, indicantibus insignes illorum corporum virtutes ab astris haultas; quas imagines effingunt analogia quadam philosophica designantes naturam virtutis anulorum, ut supra notauimus ex Tralliano. Verum quia præter metalla, & lapides, in anulorum constructione Astrologi sumunt etiam herbas, quarum origo e terra longior est, quam ut vniuscuiusque mi cum inatum, horoscopatum, adeoque dominatum sentiat ac perpetiatur; ideo stirpium non originem, sed euulsionem, ac præcisionem obseruant;

etenim



etenim compertum est pro vario Lunæ statu ligna cædi durabiliora, vel cito putrescentia; sic (f) Plinio, *Infinitem refert & lucaris ratio; nec nisi a vicesima in tricesimam cædi volunt: inter omnes vero conuenit, utilissimum in coitu eiusdem sterni; quem diem alij Interlunium, alij silentis Luna appellant. Sic certe Tiberius Cæsar concremato ponte naumachario, larices ad restituendum cædi ex Rætia præfinit: quidam dicunt ut in coitu, & sub terra sit Luna; quod fieri non potest nisi noctu: at si competant coitus in vicesimum diem brumæ, illa sit æterna materies.* M. Varro quoque scribit, (g) *Siluam caduam fieri debere senescente Luna.* Cas-  
g 1. de te  
rust.c.37.  
h 2. vill.c.5  
i lib.9. c.1.  
k ad ep.3.  
 sianus item, relatu (h) Portæ, addit suis præceptionibus cadendorum lignorum Luna sub terris latente, & in coitu; additque rationem; quia Luna lumen ligna molliora facit. Et Columella (i) scribit, *Nec minus in adificia succidere arborem; sed utraque melius sunt Luna decrecente ab vigesima vsque in tricesimam; quoniam omnis materia sic cæsa iudicatur carie non infestari, & alia multa, quæ de proposito retulimus in nostris* (k) *Responsis de Quæsitis per Epistolas a Cl. Viris.* Ita sane peritiores astrologi præci cognoscentes, quo sidere dominante quælibet herba debeat euelli, atque præcidi ad effectus determinatos & admirabiles per anulorum gestationem promouendos, herbam oportune collectam anulis concludere, quibus notas impresserunt indicantes ea mirabilia, quorum anuli vi talium herbarum, lapidum & metallorum destinatis temporibus effossum, ac euulsarum forent effectores. Quare non est ut figuris & characteribus in anulo designatis attribuamus vim effectricem admirabilium operationum; nam imagines illæ vim eam tantum indicant ut signa, non exercent ut causæ; nec eam vim indicant natura sua, sed ad placitum sapientis Astrologi, qui lapides & metalla seligit effossa sub appropriatis constellationibus, & herbas colligit sub oportunis astrorum aspectibus ad hunc finem sibi propositum. Anulos eiusmodi, quamplurimos constituere docuerunt Arabiæ sapientes, atque Chaldæi, Astrologorum pater Zoroaster, atque Thetel Hebræus antiquissimus: si verum est quod testatur Camillus Leonardus in opere suo de Lapidibus; ac non bene putat vulgus, hos viros doctissimos in arte sua dedisse vim effectricem operum admirabilium puris characteribus & imaginibus, quas laudant & prædicant in anulis a se conditis & approbatis; aut voluisse figuram eandem cuiusque Iaspidi, vel argento, v.g. quocumque tempore de terræ visceribus effossio, & cuiusque stirpi hierobotani, vel pulegi; quocumque die de terra euulsæ, designare, ferre ve secum vires admirabiles in anulo, dummodo figura sculpta sit sub certis astrorum aspectibus. Quod si contendant Astrologi, constitutionem figuræ characterumque in anulo sub asterismis congruentibus a thero signo vigenti dominantique tempore natiuitatis, effossionisve lapidis & metalli, stirpisque collectionis, non nihil adiungere posse virtutibus in ortu seu potius erutu metalli, lapidis, & herbæ per ambientem a cælo conquisitis, neque valde repugnauero, neque satis accepero, nisi suum dictum viderius aliqua ratione communiuerint: Illud enim semper credidero, figuram & imaginem natura sua non habere physice vim vllam actuotam, ac vllius rei effectricem; proindeque nec eam a cælo fortiri posse, quod est agens mere physicum. Verum enim vero scio, virtute supernaturali, iussu iunimi Dei,

*Signa ut  
virtutē ef-  
fectricē ha-  
beant.*

*l. Paul. ep.  
ad Rom.  
c. 4.*

*m 3. cont.  
gent. c. 92.*

*n 3. Chil.  
Hist. 60.*

cui prorsus omnia parent & obedientia sunt, tam eā quæ sunt, quam ea quæ non sunt; ut edocet sacra (l) pagina, posse figuras & characteres ad ea peragenda eleuari, quæ per se simplici sua natura nullo modo nullaque ratione possent efficere: sic plane signum Crucis, tam fideli & sacra manu in aere factum, ac super ægrotantes, quam pictum in parietibus Ecclesiæ, vel in vexillo Christiani Imperatoris, admirabiliter fugare Dæmones, pellere tempestates, mouere montes, cicurare ferissimas belluas, easve necare, multiplicare nutrimenta, sanare morbos, & victores reddere pios exercitus, ex historijs orthodoxorum habeo. Sed eiusmodi signa non attinent ad anulos antiquos, quorum in præsentia virtutes admirabiles consideramus; quæ nobis petendæ sunt a naturali causa, non ab agente supra naturæ vires. At vero cælestium constellationes, quæ vel Diui (m) Thomæ, cunctorumque fere Theologorum nostratium consensu, conciliare possunt ex orientibus hominibus inclinationes varias, propensionesque validas ad virtutes, vitia, morbos, pericula, & id generis infra necessitatem, quin & vires efficaces admirabilium effectuum procreatrices, vnica temperamenti determinati gradus communicatione, quem temperaturæ gradum illi mirabiles euentus consequuntur naturaliter; profecto consimili ratione lapidibus, & metallis, velut ex orientibus in eorum effossione, ac ex terræ sinu, velut ex vtero magnæ matris e iuditione, stirpibusque pariter in earum euditione collectioneque de natali solo, sidera tunc dominantia possunt impertiri gradus illos temperaturæ, quos consequantur virtutes naturales, admirabilium euentuum, qui tribuantur anulis astrologicis antiquorum, procreatrices; quas quidem vires illi præsci sapientes in anulo quibusdam signis & characteribus adumbrauerint, analogiam quampiam habentibus cum effectibus admirandis, vel cum rebus, in quas potentes essent: Ac ut simulachris ciconiarum in effosso ad certas constellationes marmore sculptis olim Apollonius ex Byzantio Ciconias pepulit omnia vastantes, & imagine sculpta culicum in marmore consimili sculpta culices infestas ex Antiochia fugauit, ut asserit (n) Tzetzes: ita figuris, & notis in sculptis anulo, cuius materies ad certas cæli configurationes eruta fuisset ex terra, potuerunt indicari vires, quibus ea materie valuerint morbi, resque mirabiles effici: nec abnuerint eiusmodi fuisse præscum anulum, de quo Trallianus Classicos inter Medicos illustris, asserens imaginem Herculis supine iacentis, & Leonem strangulantis anulo inclutam, digitoque gestatam, peculiare amuletum esse ad colorem colicum: nimirum Hercules dicitur voracissimus multo calore plurimum alimenti digerere solitus, nullis cruditatibus, vnde colicus dolor enascitur, obnoxius; in cælo dominans asterismo suo metallis effossis vim, concoctricem facultatem adiuuandi largitur; & ut superius effigiatus decumbentem in lecto colico dolore pressum hominem signat; ita Leone strangulato denotat morbum a suo anulo superari: nam veterum mos fuit, per ænigmata, & analogismos philosophiam, medicinam, & alias facultates edocere, ne passim doctrinas vulgo veluti prostituerent: Eiusmodi fuisse datos anulos ab Iarcha Tyaneo verisimile satis est; quos supra vidimus efformatos ad imagines planetarum.

*De Anulis Magicis antiquorum; & quomodo mirabiles effectus parent ubi de Paredris Anulo inclusis. Cap. XXII.*

**A**rchitectati præterea sunt anulos antiqui, partim gemmatos, partim absque gemma, penitus alithos: partim cum pala, partim absque funda, penitus apiros: partim figuras & characterum imagines notas obtinentes, partim ignorabilia simulachra, signaque non intelligibilia continentes; quin etiam rudes anulos sine characteribus, ac sine figuris vllis compegerunt, quorum gestatu qua supra, qua contra naturæ vires, & ordinem facinorosa mirabilia perpetrabant; quod in eiusmodi anulis Dæmon inclusus, vel ijs assistens, ex pacto Magi, vel sortilegæ nequam, fucum faceret astantibus, oculosque præsentis præstigio falleret: quodve citissime clandestine passivis naturalibus applicans aëliua congrua novos & inexpectatos effectus mirabilium curationum, aut morborum, aut aliarum eiusmodi rerum promoueret. Huius ordinis anulorum sane famigerabilis ille fuit Gygianus, a Platone ita descriptus, (a) Gygen fuisse ferunt mercenarium pastorem eius, qui tunc Lydis imperabat: magna autem imbrium tempestate exorta, motaque terra, ferunt terram hiatus fecisse in ea regione, ubi ille armenta pascebat. Quæ quum vidisset mirabundus, in hiatus descendit, conspexisseque & alia quæ fabulantur miranda, & equum aneum concavum, & per fenestram cadaver in aluo equi animadvertit, manus quidem humana forma: hoc nihil aliud habebat, præter curcum in digito anulum: quo sublato abiit: ac paulo post ad pastoralem peruenit conuertum, in quo legatus de rebus peculij ad Regem per singulos menses referendis creandus erat; iuxtaque alios assedit. Acciditque ut quum forte gemmam introrsum ad manum verteret anuli, quem a cadavere arripuerat, subito a nullo conspiceretur, alijsque de illo tanquam absente loquerentur. Admiratus ergo gemmam rursus extrorsum conuertit: quo factò, rursus apparuit. Hoc ille animadvertens, diligentius periculum fecit, quod versa a se gemma, a nemine videretur; versa autem ad alios, conspicuus fieret. Quod quidem experius, curavit ut legatus ad Regem una cum alijs mitteretur: profectusque, uxorem eius stuprauit; & de Rege interficiendo cum ea consilium iniit: quo caso, regnum assumpsit. Consimilem, aut eundem anulum Midæ Plinius extitisse scribit; sed fabulosum id antiquorum esse commentum, cui fides adhibenda non sit, aperte decernit, inquiens, (b) Midæ quidem anulum, quo circumducto habentem nemo cerneret, quis non etiam fabulosiorem fateatur? ita dicentem notat in suis notis Dalechampius memoria lapsum, quod Midam pro Gyge substituerit, de quo Plato & (c) Cicero. Sed quid ni Midas habere potuerit anulum Gygiano similem? quidni potuerit etiam vnus & idem anulus ab vno ad alterum illorum peruenire? Midas enim regio genere Gordij filius Adraltum genuit, interfectorem Atydis, Cra si filij, qui auum Alyatem habuit, proauum Sardiatem, abauum Ardyn, atauum Gygen; vt in Clio memorat Herodotus: quare a Gyge potuit idem anulus ad Midam peruenire. De fabuloso commento nihil omnino certi valeas affirmare; quum fieri potuerit Magicis præstigijs a Damone, quem ille gigas fortasse Magus dum

17. an. finis.

a 2. de Rep.

De anulo Gygis natura explicatur.

b l. 33. c. 10.

c 3. de offic.

viueret, volentem anulo concluderet atque ligauerit ex pacto, vt anulum ge-  
 rens abdita funda, siue gemma introrsum ad manum conuersa, celaretur in-  
 uisibilis omnibus assistentibus: etenim satis constat, magas interuentu Dæ-  
 monis occultare contuuisse viri genitalia, quem ligare velint, ne coeat in  
 venerem cum vlla feminarum; ita vt illemet sibi videatur amputatus virilia  
 membra, ceterisque pariter appareat verenda mutilatus; quæ tamen in se  
 re ipsa gerit inuisibilia præsentibus & eum nudum inspectantibus omnibus;  
 mox iisdem partes illas genitales in prospectum exerturus, quando Dæmon  
 inde remoueat præstigiosam illusionem; de qua vel ipse D. Thomas ait,  
 d 1. p. q. 3. (d) Angelos olim percussisse Sodomitas cæcitate, ne possent inuenire domus  
 a. 4. ostium, quam ianuam solam illis inuisibilem reddidit, cetera bene perspi-  
 e in Gen. q. cientibus; vt notat (e) D. Augustinus in glossa. Sed & paulo post D. Thomas  
 45. to. 4. addit, (f) Posse sensus humanos ab Angelis immutari, vel obijciendo sen-  
 sū in cōclus. sui aliquod sensibile exterius, vel intus humores concitando ad varias sen-  
 g 1. p. q. 114 sus apparitiones. Et adhuc infra dicit, (g) *Et si aliquando aliquid tale opera-*  
 31. 4. ad 2. *zione Dæmonum fieri videatur, hoc non est secundum rei veritatem, sed secundum*  
*apparentiam tantum; quod quidem potest dupliciter contingere, vno modo ab interiori,*  
*secundum quod Dæmon potest immutare phantasiam hominis, & etiam sensus*  
*corporeos, vt aliquid videatur aliter quam sit, sicut supra dictum est: & hoc etiam*  
*interdum fieri dicitur virtute aliquarum rerum corporarum; alio modo ab exte-*  
*riori; quum enim ipse possit formare corpus ex aere cuiuscunque forma & figura,*  
*vt illud assumens, in eo visibiliter appareat; potest eadem ratione circumponere cui-*  
*cunque rei corporeæ quamcunque formam corpoream, vt in eius specie videatur.*  
 Quare & humano corpori speciem aeris diaphani, humanum corpus occul-  
 tantis; vel etiam species visibiles illius obiecti, ad visionem necessarias ocu-  
 lo subducentis. Quas operationes olim factas ab Angelis bonis legimus in  
 h Gen. 18. sacra pagina sub forma virorum apparentibus (h) Abrahamo, (i) Iacobo,  
 & seqq. atque (k) Thobia. Sed hac de re Delrius agens de causis maleficij ligaminis  
 i Gen. 37. infit, (l) *Septima causa est rarior, nempe muliebrium locorum obseruatio, vel nimia*  
 k Thob. 5. *coarctatio; aut viri genitalium retractio, abscorsio, vel vera ademptio. De virili*  
 & seqq. *huiusmodi calamitate narrationes varias sui temporis propenunt (m) Sprenger, &*  
 l 10. 2. l. 3. (n) *Remigius. Quoad retractionem, & abscorsionem, fortassis illa naturaliter fieri*  
 p. 1. lect. 8. *posset; quanquam dubito, & inclino in negantem partem. Ademptionem constat es-*  
 m 2. mall. *se semper merum præstigium: Nequit enim (dixerat (o) antea) efficere Dæmon vt*  
 q. 1. c. 7. *corpus quantum & coloratum verere reddatur inuisibile illis, coram quibus existit,*  
 n 2. damo- *oculis eorum sanis & non præstigiatis; quamuis fieri queat vt per accidens aliud*  
 nol. c. 5. *illud non videant; nam si corpus illud celeriter alio transfert, iam præsens illis non est*  
 o 10. 1. l. 2. *hoc corpus: si vero species visivas, ne in oculos adstantium commeent, per corporis*  
 q. 17. *alicuius interpositionem, vel per nimiam aeris agitationem, impediatur: vel corpus illud*  
*alia sibi possibili ratione transformet (hos enim modos inuenio solere ab illo usurpari)*  
*corpus illud tunc quidem actu non videbitur, reuera tamen visibile permanebit: sic*  
*fraude Dæmonum Domitiani oculis se subtraxit Apollonius apud Philostratum; sic*  
*Gyges latebat ficitio illo tectus anulo apud Cicronem; sic de Persci clypeo Græci fa-*  
*bulantur. Ego vero non dixero Gygis corpus alio celeriter a Dæmone tran-*  
*slatum, dum non aspiceretur; quum Plato Gygen præsentem referat inuisi-*  
 bilem

bilis in conuentu pastorum, quos præsentes audiebat differere de legato peculij ad Regem mittendo. Nec approbare possum, impediri specierum visibilium illapsum in oculos præsentium per alicuius corporis interpositionem; quia corpus id opacum esse deberet, & adspici a præsentibus, admirantibus illico corpus interpositum nulla visa manu interponentis, ut apud Tartarorum Magnum Imperatorem (p) Marcus Polus mirabatur nulla conspecta manu deferente cyathos per aera meare de se ab architriclinij tabula procul ad mensam regiam in manu Imperatoris bibere volentis; ait enim, *Voi vedete che questi Idolatri fanno ciò che vogliono, & quando io seggo a mensa, vengono a me le tazze, che sono in mezzo la sala, piene di vino, o beuande, e d'altre cose, senza che alcuno le tocchi, e beuo con quelle, &c.* Minime recipio, prohiberi specierum visibilium ingressum intra præsentium adspèctantium oculos, ob nimiam aeris agitationem; tum quia vehemens aeris agitatio illa pastores de conuentu non minus pepulisset, quam Gygen de illorum conspectu; tum quia non minus e Gygis oculis visibilem speciem pastorum abstulisset, quam e pastorum oculis visibilem speciem Gygis; quum tamen Gyges accepta pastorum specie præsentes illos aspiceret, qui tunc ipsum præsentem intueri non poterant; tum quia in aere quantumvis agitato ventis violentissimis, obiecta præsentia cernimus egregie. Verum non discedens a doctrina D. Augustini (\*) arbitror ego, a Dæmone tum specierum visibilium productionem primum impediri posse; tum easdem genitas in medio corrumpi penitus & extingui valere, priusquam pertingant ad oculos adstantium, illis obiectum præsens repræsentaturæ; tum etiam inextinctas vigentesque, cum ea parte medij, in qua sunt, in alium locum transferri posse, iugiterque remoueri a rectitudine, qua necessario perferri debent ad aspiciendum pupillam, obiectum facultati visoriæ sine (q) materia copulaturæ. Ceterum consimiliter ad altus & præstigia Dæmonum referendi sunt alij mirabiles effectus anulorum, quos in eorum sculpturas sub certis constellationibus effictas referre videtur Camillus (r) Leonardus ex antiquissimis autoribus, Ragiele, Ehaele Iudæo in deserto, Thetele ( quos nescio vbi viderit ) Salomone, Hermete, & alijs; etenim figura manufacta nullam prorsus habet vim alterandi, mouendique corpora nostra, quocumque sub astro dominante, culminante, vel horoscopante sculpatur, aut cæletur ab artifice, sicuti (s) nuper ostendimus: Qua cunctos anulos huiuscemodi mirabilem vim habentes, qui non referuntur apte ad astrologicos iam explicatos, nos existimamus non a sculptura, sed a maleficio Dæmonis efficaciam obtinere; quum illa signatura nihil aliud sit, quam indicium fæderis pactiue Dæmonum siue patentis, siue occulti; quod recte monet Delrius, cui, (t) *Quinto loco succedit [DAKTYLOMANTEIA] (dicetur aptius [DAKTYLIOMANTEIA,] nam anulus Græce dicitur [DAKTYLIOS,] non utem [DAKTYLOS]) qua diuinat anulis ad certam cali positionem constructis, vel incantatis, & super tripodem ad certa verba motis: descripsit Ammianus lib. 29. cuius verba dabimus, sect. 3. qu. 7. vel anulis incantatis, qualis fuit anulus Gygis, quo ( teste Herodoto ) fretus Candaulem interemit. Tales duo illi Phocensium tyranni, de quo Clemens Stromataus, qui sonitu sponte edito eum de commodo rerum gerendarum tempore: qui tamen insidias conspirantium*

p lib. 2. c. 2.

\* 18. de ciu. cap. 18.

q 1. de au. t. 121.

r 3. de lapid. c. 14. &amp; seqq.

s cap. sup.

t 10. 2. 1. 4.

c. 2. q. 6.

se. 4.

u 2. d. Rep.  
x; de offic.  
y l. 1. c. 8. &  
seqq.

sic euadere nequidē. Interim obseruo, nullam ab Herodoto de Gygis anule mentionem fieri, sed a (u) Platone solo, a quo (x) Cicero, & Lucianus in Bis. accusato, & in Votis: Herodoti verba sunt in (y) Clio, longe diuersam historiam a Platonica referentia; Hic igitur Candaules uxorem adamabat, eamque pro amore arbitrabatur omnium feminarum esse pulcherrimam. Hoc ita esse sibi persuadens, apud Gygen Dasculi filium, ex satellitibus suis (erat enim is maxime ipsi acceptus, eoque ministro in rebus magnis arduis utebatur) speciem uxoris supra modum extollebat: Ad quem non multo interiecto tempore (necesse namque erat ei male euenire) inquit his verbis: Gyges, neque enim videris mihi fidem habere referenti de coniugis specie (quod magis incredula sint hominibus aures quam oculi) fac illam conspicias nudam. Hic autem vehementer exclamans: Quemnam, inquit, Here, sermonem profers haudquaquam sanum, qui me iubes inspicere Heram meam nudam? Mulier exuta tunica, & verecundiam pariter exiit. Iam olim hominibus sunt honesta excogitata, unde discere debemus; ex quibus hoc unum est, Quae sua sint, quemque inspicere debere. Ego vero tibi fidem habeo, illam esse feminarum omnium speciosissimam, teque oro ne me orēs illicita. Atque hac dicendo Gyges repugnabat, pertimescens ne quid sibi ex ea re mali contingeret. Cui vicissim ille his verbis, Fidens, inquit, esto Gyges: caue timeas hoc aut me, tanquam hoc te sermone tentantem, aut uxorem meam, ne quid tibi ex ea detrimenti creetur. Principio enim sic ego machinabor, ut illa ne deprehendere quidem possit se abste fuisse inspectam: Te namque secundum fores cubiculi in quo cubamus, quum aperta fuerint, collocabo: Vbi ergo fuero ingressus, aderit & uxor mea in cubiculum, iuxta cuius introitum sella posita est, supra quam vestes illa, ut quamque exuet, reponet; se se per multum otium spectandam praebens: quae quum a sella cubitum perget, ostendens inuicem terga, cura tibi sit deinceps ne te per fores abeuntem conspiciat. Gyges igitur, ubi effugere non potuit, fuit paratus: quem Candaules, posteaquam cubandi hora visa est adesse, in cubiculum duxit: statimque post & uxor adfuit: quam introeuntem & vestimenta deponentem Gyges intuitus, ubi aversa fuit illa cubitum vadens, ipse e loco prorepens, foras abiit: & inter exeundum a muliere conspectus est. Hac ut didicit, a viro quid actum esset, neque pro pudore exclamauit, neque visa est percepisse, habens in animo Candaulem ulcisci: apud Lydos enim, & fere apud ceteros quoque barbaros, magno probro est, etiam virum conspici nudum. Ita nunc nihil aperiens mulier, silentium tenuit: mox autem ubi dies illuxit, quos domesticorum maxime sibi fideles intelligebat esse, quum preparasset, Gygen accersit. Hic eam nihil suspicatus scire eorum, quae acta erant, accersitus venit: quippe qui antea solitus erat ad Reginam concedere, quoties ab ea vocaretur. Ut venit, ad eum his verbis mulier inquit, Nunc duabus tibi praesentibus vijs, Gyges, offero electionem, in utram malis diuertere: aut enim me pariter ac regnum Lydorum habere, ubi Candaulem interfeceris, aut te ipsum occumbere continuo sic oportet: ne in omnibus Candauli obsequendo, post has scias quae te scire non decet: sed aut illum, qui ista consuliit, interire opus est; aut te, qui nudam me es conspiciatus, & illicita fecisti. Ad hac verba Gyges primum obstupefactus, postea obsecrare illam ne se ad talem necessitatem adigeret alterutrum eligendi. Vbi non persuadet, sed utique propositam sibi necessitatem cernit aut interimendi herum, aut per alios periculi, elegit ut ipse superesset: atque ita percontans illam, inquit, Quandoquidem me adigis inuitum ad herum meum occidendum, age, audiam quo pacto illum adoricemur.

Excipiens illa, Ex eo, inquit, loco adoriendus erit, unde ille me nudam ostendit: in sopitum autem impetus dabitur. Posteaquam igitur insidias instruxerunt, & nox aduenit, Gyges nihil cunctatus est: quippe cui nulla deuitandi facultas esset, sed neoesse aut perire, aut Candaulum perimere; mulierem in thalamum sequitur, quem illa, dato pugione, subter easdem fores occulit. Vnde postmodum iste procedens, quiescentem Candaulum obtruncat, uxoreque eius & regno potitus est. Cuius rei meminit & Archilochus Parius, qui per idem tempus fuit, in iambo trimetro. Obtinuit autem regnum Gyges, & in eo fuit confirmatus ex Delphico oraculo: nam quum Lydi indigno animo ferrent Candaulis casum, atque in armis &c. Quam observationem etiam fecit Tzetzes, Platoni consentiens, & ab eo plane dissentire demonstrans Herodotum: neque satis dictum Herodoti comprobatur Archilochi iambo; nam Archilochus in omnes feminas atroci potius quam veridico iambo debacchatus est, quod a muliere repudium tulerit. Verba vero Tzetze fuerunt in Chilidiabus (z) ista,

z Chil. 1.  
hist. 3.

- » Gyges prius pastor secundum quosdam existens,
- » Pascens inuenit alicubi æreum equum conflatilem,
- » In quo equo intus mortuus quidam reclinatus
- » Versatilem circa digitum anulum gestabat.
- » Hunc igitur anulum iste accipiens Gyges,
- » Et cognoscens quod haberet vim, pala versa,
- » Occultare eum, qui teneret, & iterum ostendere:
- » Occiso Candaulo, caput Lydorum regnum.
- » Herodotus vero Gygen pastorem quidem non dicit,
- » Filium Dasculi autem inquit, scutiferum Candaulæ,
- » Qui Candaulis vxoris amorem propria fouens,
- » Nudam ipsam ostendit Gygi clanculum.
- » Illa vero & re cognita tacet, deinde vocat Gygen,
- » Electionem dicens cape, Gyges, duam in vnam,
- » Vel tu Candaulum interficere, vel interfici ab illo;
- » Nuda enim duobus viris non sustineo videri.
- » Sic Candaulum occidens, caput regnum.

Quam tamen Herodoti sententiam postea videtur accipere Tzetzes, & mythologiam fabulæ (a) conuersi anuli sic afferre,

a Chil. 7.  
hist. 130.

- » Nudam Candaulis ostendit Gygi suam vxorem,
- » Quæ conuocato Gyge seorsim,
- » Dat anulum suum vt occideret
- » Candaulum huius coniugem, ostendens clam socijs:
- » Quo facto clam quum occidisset Candaulum,
- » Et quum vertisset anulum rursus ad mulierem,
- » Fit omnibus conspicuus, accepto regno.

nam antea fuerat obscurus & ignobilis in turba satellitum. Sed tamen hæc Platonica narrationi minime consentiunt. De hoc anulo pulchre Parisinus Arculanus puellam auaram inducit ea (\*) dicentem,

\* l. 3. carn.

- » Si mihi clausus equi qui iam fuit anulus alio
- » Nunc foret, a nullo conspiceretur viro:

» Per-

„ Perdita non essent in me mea mupera, nollem

„ Reginam, aggestas sed bene Regis opes.

Et illud ad Magicos anulos attinere videtur, quod refert Pineda de Salomo-  
 bl 3. d. reb. nis anulo, ex Arabicæ linguæ perito scribens, (b) De anulo item audio nuper-  
 Salo. c. 29. rime in plumbeo quodam Arabico libro, ex illis, qui in Granatensi monte Sancto inuen-  
 „ ti sunt, huiusmodi rem scribi, Salomonem aliquando ad balneum se preparantem in  
 „ Iordanis ripa, pellicum precibus, anulum quendam, quo alligatam videbatur habere  
 „ sapientiam, digito exemisse: exemptum vero malo illarum dolo, & nihil minus quam  
 „ sapientem & sanam mentem Salomoni volentium, coniectum in Iordanem: stupidum  
 „ igitur & velut inertem truncum mansisse Salomonem. Postea vero piscatorum opera  
 „ ex ventre extracti piscis, extracto anulo, & Salomoni restituto, restitutam quoque illi  
 „ sapientiam fuisse. Rem scribo mihi narratam: fides pene narrantem, qui Arabice no-  
 „ uerat, legeratque ipse idem. Quæ si vera fuit histeria, tota fuit Magica, sed potius cre-  
 „ dam fabulam, & minime narratam in illis antiquissimis & grauissima fidei libris, quo-  
 „ rum apud me autoritas est, ut apud quemlibet debet esse grauissima: itaque plus li-  
 „ bris defero quam narratori. Ego vero crediderim potuisse libros illos condi-  
 „ tos ab Arabe quopiam impostore: totamque illam de anulo fabulam fuisse;  
 „ namque Salomon a Deo sapientiam habuit in animo, non a Dæmone per  
 „ magiam in anulo: nec obest, quod per peccatum a Deo postea fuerit auer-  
 „ sus ad Idololatriam, & Magicæ plurimum operam dederit; nam & Adamus  
 „ innocens a Deo primum habuit infusam sapientiam in animo, quam lapsus  
 „ in peccatum non amisit, sed retinuit vitæ suæ toto tempore; docuitque fi-  
 „ lios, & nepotes: de Salomone clarissimum testimonium habemus in sacra  
 „ pagina, (c) Et dixit Dominus Salomoni: quia postulasti verbum hoc, & non petisti  
 „ tibi dies multos, nec diuitias, aut animas inimicorum tuorum, sed postulasti tibi sa-  
 „ pientiam ad discernendum iudicium: ecce feci tibi secundum sermones tuos, & dedi  
 „ tibi cor sapiens & intelligens, in tantum ut nullus ante te similis tui fuerit, nec post  
 „ te surrecturus sit: & ipsemet Salomon in libro Sapientiæ dicit; (d) Mihi enim  
 „ dedit Deus horum, quæ sunt scientiam veram, ut sciam dispositiones orbis terrarum,  
 „ & virtutes elementorum, initium & consumationem & medietatem temporum, vicis-  
 „ situdinum permutationes, & commutationes temporum, anni cursus, & stellarum  
 „ dispositiones, naturas animalium, & iras bestiarum, vim ventorum, & cogitationes  
 „ hominum, differentias virgultorum, & virtutes radicum, & quæcunque sunt abscon-  
 „ sa & imbrouisa, didici: omnium enim artifex docuit me sapientia. Quin etiam  
 „ Angeli mali per peccatum & apostasiam a Deo non amiserunt cognitionem  
 „ priistinam. Ceterum anuli Magici doctrinam instillare si possunt virtute  
 „ Dæmonum, aut morbos pellere, aut alia miranda facere, contingit hoc non  
 „ ex anuli vi, sed ex actione Dæmonis, qui tum suas notitias per species intel-  
 „ ligibilis communicans utcumque mortali, ex pacto gerenti anulum, cui assi-  
 „ stit, vel in quo se ligari permittit, rerum cognitionem impertit; sic Apollo-  
 „ nius Tyanæus per anulos Iarchæ Magi multa noscebat abscondita, & mira-  
 „ bilia perpetrabat: sic vel sine anulo Dæmon Socrati multorum notitiam assi-  
 „ due dabat. Liber autem, qui sub anuli nomine Salomonis vulgo circumfe-  
 „ rebatur, & dicebatur, merito damnatus ab Ecclesia, quod edoceret impiam,  
 „ & nefariam magiam inuocandi, & euocandi Dæmones, atque anulis inclu-  
 „ dendi,



dendi, falso tribuitur & adscribitur Salomoni a Magiæ professoribus, vt illi tractatui comparent autoritatem: idem sentit & Delrius de consimilibus operibus, quæ prostant sub titulo Clauiculæ Salomonis, & Incantationum Salomonis: etsi non ausim absolute negare, volumina hæc fieri potuisse a Salomone post lapsum Idololatriæ deditum: sed tamen in ijs libris multa futilia dicuntur haberi, quæ ab homine docto, quantumvis impio scripta non videntur. At redeamus ad anulum Salomonis a pellicibus in Iordanis aquas, vt aiunt, proiectum, & in ventre piscis inuentum, ac Salomoni cum sapientia pristina restitutum; huius figmentum aperte declarat historia Polycratis, a qua desumptum videtur; hanc ita refert(e) Tzetzes,

- e Chil. 7.  
hist. 1210.
- „ Sami regnans quidem felix erat Polycrates,
  - „ Vectigalia autem ferebant subditi Aegyptiorum.
  - „ Augmentum autem Amasis veritus huius,
  - „ Scripsit, o Polycrates, quod optimum tibi in vita,
  - „ Quo priuatus immensam accepturus es tristitiam,
  - „ Hoc nunc abijce modis quibuscunque volueris,
  - „ Nisi forte experientiam meæ vis iræ suscipere.
  - „ Polycrates igitur grauiter veritus,
  - „ Quem habuit pretiosissimum anulum Smaragdi,
  - „ Quem artificiose consignauit anuli sculptor
  - „ Theodorus Samius filius Teleclei,
  - „ Conscensa nauis proiecit in medium pelagi,
  - „ Mœrore correptus intolerabili illius merfione.
  - „ Quinta autem die pulcherrimum piscem quidam piscatus,
  - „ Velut Polycrate dignum, mittit ad Polycratem:
  - „ In quo anulus prædictus inuentus est.
  - „ Quod quum audisset Amasis, dicit assistentibus,
  - „ Cui Deus fauet, quis ex hominibus nocuerit?

De Magicis anulis agere videtur Plinius aiens, (f) *Cerebrum capra Magi per fl. 28. c. 19.*  
anulum aureum traiectum, priusquam lac detur infantibus instillant contra comi-  
tiales, ceterosque infantium morbos: & forte (g) prius inquiring, *Oua aceto ma-*  
*cerata in tantum emolliuntur, vt per anulos transeant.* Lucianus in *Votis* aperte g l. 10. c. 60.  
de iisdem loquitur, plures eorum vires recensens, ac tantum non deridens,  
ita, *Ceterum Mercurium ego volo obuiam mihi venientem dare anulos, qui huiusmo-*  
*di vim habeant: primum quidem, vt recte semper valeam, & corpore sanus sim &*  
*insauciabilis, & nulli perturbationi obnoxius: secundum autem, vt ne conspici pos-*  
*sit is, qui eum induerit, qualis ille Gygis fuit: deinde alium quendam vt robore su-*  
*perem virorum decem millia; atque onus, quod alioqui decem millia hominum moue-*  
*re simul vix possent, ego solus facile in humeros attollere possim. Præterea & vo-*  
*lare possim, longe a terra in sublime sublatum, & ad hoc quoque anulum habeam.*  
*Iam vero & in somnum resolvere quos voluero, & omnem ianuam accidenti mihi*  
*aperiri, laxata sera, & dimoto obice, hæc ambo vnus anulus possit. Et quod ma-*  
*ximum est, alius quisquam sit supra omnes suauissimus, qui me amabilem faciat in-*  
*ditus, & fueris formosis, & mulieribus, & populis totis, neque quemquam amo-*  
*ris expertem esse sinat, & cui non desiderabilissimus ipse videar, atque in ore sim, ita*

b l. 29.

ut multa mulieres, dum amorem pati nequeant, seipsas etiam suspendant: & adolescentuli ad insaniam redigantur mei desiderio: adeoque seipsos beatos esse putent, si quem ipsorum vel aspiciam solum: si vero contempnam, etiam illi marore pereant: & in summa supra Hyacinthum, aut Hylam, aut Phaonem Chium illum sim. Atque hac omnia habeam non in breue tempus ac statim morisurus, neque etiam ad mensuram humana vita viuens, sed annos mille, subinde iuuenis ex iuuenere nascens, viuendo exigam, circa decimum septimum quemque annum exuens senectutem, perinde atque serpentes. Nihil enim deerit mihi cum hac habebō, &c. Sed citra derisionem Ammianus Marcellinus in Valentiniano, & Valente scribit, (h) Inducti itaque Patricius, & Hilarius, ordinemque replicare iussi gestorum, quum inter exordia variarent, fodicatis lateribus, illato tripode, quo utebantur, adacti ad summas angustias, aperire negotij fidem, ab ipsis exorarijs replicatam. Et prior Hilarius. Construximus, inquit, magnifici Iudices, ad cortina similitudinem Delphica diris auspicijs de laureis virgulis infausam hanc mensulam quam videtis; & imprecationibus carminum secretorum choragysque multis ac diuturnis ritualiter consecratam mouimus tandem. Mouendi autem quoties super rebus arcanis consulebatur, erat institutio talis: Conlocabatur in medio domus emaculata odoribus Arabicis, undique lance rotunda pure superposita, ex diuersis metallicis materijs fabrefacta: cuius in ambitu rotunditatis extremo elementorum vigintiquatuor scriptiles forma inciseperte, disiungebantur spatijs examine dimensis. Has linteis quidam indumentis amictus, calceatusque eidem linteis soccis, torulo capite circumflexo, verberas felicis arboris gestans, litato conceptis carminibus numine prescitorum autore, ceremoniali scientia supersedit cortinulas, pensilem anulum librans artum ex carpathio filo perquam leui, mysticis disciplinis initiatum: qui per interualla distincta reuertentibus singulis literis incidens saltuatim, heroes efficit versus interrogationibus consonos, ad numeros & modos plene conclusos, quales leguntur Pythici, vel ex oraculis edisi Braxchidarum. Ibi tum quarentibus nobis, qui presenti succederet imperio, quoniam omni parte expolitus fore memorabatur, ad siliens anulus duas perstrinxerat syllabas: & cum adiectione litera postrema, exclamauit presentium quidam, Theodorum prescribente fatali necessitate portendi. nec ultra super negotio est exploratum. Satis enim apud nos constabat hunc esse qui poscebatur. Quumque totius rei notitia ita signate sub oculis iudicum subiecisset, adiecit beniuole, id Theodorum penitus ignorare. Post hac interrogati, an ex fide sortium quas agitabant, ea prescierint que sustinerent, versus illos notissimos ediderunt, clare pronunciantes capitalem eis hanc operam scrutandi sublimiora cito futuram: nihilominus tamen ipsi quoque cum cognitoribus Principi cades incendiaque flatantes furias imminere, &c. Clemens Alexandrinus etiam ait, (i) Et Excestus Phocensium tyrannus, duos gestans incantatos anulos, qui inter se inuicem ab eis edebatur sonitu, sciebat tempus rerum gerendarum: mortuus tamen est dolo interfictus, etiam si id ei prius significasset sonitus, ut dicit Aristoteles in opere de Republica Phocensium. De Magicis anulis certe loquitur Plinius inquiens, (k) Externis famulantur sacris, ac digitis Deos gestant, & monstra quoque colunt. Etenim (l) prisca, Vim magicam tribuebant anulis, quibus Cynocephali, & Harpocratis imago insculpta erat. Ita sane Lucianus in Philopseude, Ex quo mihi anulum dedit ex ferro, quod fuit in crucibus, & exantationem docuit e multis nominibus. Et ex (m) Balengero Planus,

i 1. Strom.

k l. 2. c. 7.

l lib. 33. c. 3

m 3. de rat.

diuin. c. 35.

Ego anulum quendam sacrum habeo, cuius sigillum imaginem Pythij Apollinis exprimit: & hic Apollo me alloquitur. & ipsimet Bulengero, Anulus peruius flammis magicus fuit, ut & Proebra Cua Cacilia apud Festum. Sed vnus instar omnium fide dignissimus de magicis anulis testimonium perhibet D. Augustinus inquit, (n) *Vtica quum nuper essemus, Petroniam clarissimam feminam, qua ibi mirabiliter ex magno, atque diuturno, in quo medicorum adiutoria cuncta defecerant, languore sanata est: hortati sumus volente supradicti loci Episcopo, ut libellum daret, qui recitaretur in populo, & obedientissime paruit. In quo posuit etiam, quod hic reticere non possum, quamuis ad ea, qua hoc opus urgent, festinare compellar. A quodam Iudaeo dixit sibi fuisse persuasum, ut anulum capillatio vinculo insereret, quo sub omni veste ad nuda corporis cingeretur: qui anulus haberet sub gemma lapidem in renibus insentum bouis. Hoc alligata quasi remedio, ad Sancti Martyris limina veniebat. Sed profecta a Carthagine, quum in confinio fluminis Bagrada in sua possessione mansisset, surgens, ut iter perageret, ante pedes suos illum iacentem anulum vidit, & capillatiam Zonam, qua fuerat alligatus, mirata tentauit: quam quum omnino suis nodis firmissimis, sicut erat, comperisset astrictam, crepuisse, atque exilijsse anulum suspicata est. Qui etiam ipse quum integerrimus fuisset inuentus, futura salutis quodammodo pignus de tanto miraculo se accepisse presumpsit: atque illud vinculum soluens, simul cum eodem anulo proiecit in flumen. Non credunt hoc, qui etiam Dominum nostrum Iesum Christum per integra virginalia matris enixum, & ad discipulos suos ostijs clausis ingressum fuisse non credunt. Sed hoc certe querant, & si verum inuenerint, illa credant: clarissima femina est, nobiliter nata, nobiliter nupta, Carthagine habitat: ampla ciuitas, ampla persona, rem quarentes latere non sinunt. certe Iudaeus ille magus fuit, qui tradidit anulum & Zonam e capillis confectam. Sic ergo fuerunt antiquitus anuli magici ad mirabilia perpetranda, plurimum cum imagine Deorum gentilium. Si nos Aristotelis haberemus opus magicum, de quo Laertius in vestibulo vitarum non semel testimonium perhibuit asserens, Philosophiam a barbaris initia sumpsisse plerique autumant: nam Persis Magos, Babylonijs & Assyrijs Chaldaeos, Indis Gymnosofistas, Celtis seu Gallis Druidas, & qui Semnothei appellantur, eius rei fuisse autores, ait Aristoteles in Magico. & mox. Diuinationem praeterea exercere, sibi Deos apparere asserentes, plenum esse Daemonibus aera, qui tenuiter ac veluti ex euaporatione cernentium oculis insuant; exteriorem cultum & auri usum interdiceret. His autem vestis candida, lectus humus, esca olus, caseus panisque cibarius est. Arundine pro baculo vtuntur, cuius in summitate praefixum cascum ori applicantes mandunt. Magica illos diuinationis ignaros Aristoteles ait in libro, quem inscripsit Magicum, & Dinon in quinto historiarum libro, qui Zoroastrem quoque ex interpretatione nominis sui, astrorum asserit fuisse cultorem. Hoc ipsum & Hermodorus tradit. Aegyptijs vero antiquiores esse magos Aristoteles auctor est in primo de Philosophia libro, duoque iuxta illos esse principia, bonum Daemonem, & malum: alterum ex his Iouem, alterum Plutonem, & Arimanium dici. Si magicum, inquam, volumen Aristotelis haberemus, forsitan ex eo theoriam de Magicis anulis, & eorum admirandis effectibus elicere possemus; at vero quum careamus eo volumine, salebrosa nobis est in Peripato terenda via, ducens ad veritatem in hoc argumento. Sanem magicos anulos esse fuisseque constat ex allatis antea te-*

112. de ciu.  
c. 8.

*Anulorum* stimonijs extra omnem dubitationis aleam positis. Horum anulorum vis  
*magicorum* ad effectus admirabiles peragendos non immediate refertur atque simplici-  
*ratio expli-* ter in solas causas corporeas, neque nostrates, neque caelestes, sed in Dæmo-  
*cata in effe-* nes incorporeos, corporibus assistentes, ex pacto vel ligatos, vel etiam ab  
*etibus ad-* omni corpore solutos; quos Aristoteles (o) aliquando nuncupat Heroas,  
*mirandis.* atque Deos, quibus ait homines debere templa condere, sacraque facere, ne  
 o 7. polit. noceant, sed profint; ut obseruavi luculenter in opere De (r) Immortalitate  
 c. 12. animorum ad mentem Aristotelis; quosque nouit æuo suo passim responsa  
 p l. 4. c. 35. dare de tripode, atque de simulachris idolisque manufactis, ut ipse testatur  
 accidisse Lemnio pecoris domino. Dæmones vero, mali potissimum, ad  
 quos Magia maxime pertinet, duplici ratione per anulos admiranda perpe-  
 trare posse videntur, siue semetipsos includi ligariue patiantur in anulis, ut  
 non raro contingit, siue praesto sint ex pacto vel occulto, vel manifesto ge-  
 stantibus anulum magicum, ad eorum arbitrium tam bona, quam mala fa-  
 cinora promouendo: vna quidem ratio est, quia Dæmon oculos, aliosve  
 sensus hominum facile praestigijs obstringit ius habens in species sensibiles  
 obiecta sensui repræsentare nata, & apparere facit esse quæ non sunt, ac vi-  
 cissim non esse quæ vere sunt; vti constat ex anulo Gygiano, ex cæcitate  
 Sodomorum ostij visionem solum illis eripiente, cetera percipientibus, &  
 ex mutilatione maleficatorum passim apud sagas locum habente. Altera ve-  
 ro ratio est, quia Dæmones clam imponentes actiua physica passiuis dispo-  
 sitis effectus edunt admirabiles absque causa naturali manifesta; nam ho-  
 mines (r) admirantur ea solum, quorum causas ignorant; quæ (s) praesti-  
 giosa quoque nuncupans Aristoteles, in Dæmones ea refert aperte. Profe-  
 s 18. sect. cto non ab re sic praestigiiosa dicitur vulgaris etiam nunc apud Germanos  
 probl. 6. maxime curatio per vnguentum armarium (qua de re fusc plerique viri Cl.  
*De curatio-* sed praesertim Andreas Libavius Iatrochemicus eximius in opusculo pro-  
*ne per arma* prio) per quam quidem curationem vulneratus, longinquam regionem in-  
 colens, ab absente medico sanitati restituitur impositis medicamentis aut  
 ferro, quod fauciauerit, aut ligno, pannove, quod fauciatu sanguine mada-  
 factum fuerit; quod medicamentum, ut aiunt cum Magistro suo Paracelsi-  
 stæ, sit ex electro & mistura metallorum certis constellationibus vigentibus  
 12. de gen. compositum, & certis inscriptum characteribus; etenim (r) Aristoteli,  
 an. c. 1. fieri non potest, ut moueat quod non tangit, & quicquam ab eo, quod non moueat, affi-  
 ciatur: & reuera si primus Motor, & Intelligentia quælibet incorporea cæ-  
 lum in orbem agere non potest, nisi caelestem substantiam tangat, illique pe-  
 nitus assistat, ac vniatur per contactum virtutis; ut communis Philosopho-  
 rum schola decernit, & Aristoteles etiam alibi fatetur, dum locum ac sedem  
 8. phys. primi Motoris inquit, asserens, (u) Necessè est autem aut in medio, aut in circulo  
 634. esse; hæc enim principia sunt: sed celerrime mouentur, quæ proxima sunt mouenti;  
 huiusmodi autem est ipsius totius, aut circuli motus; illic ergo ipsum mouens; an po-  
 terit vnguentum armarium alterare sanareque procul ablentem vulnera-  
 tum, non alterato medio; quum vel ipse primus Motor nequeat caelum phy-  
 sice voluere, nisi tangat ipsum immediate, sitque proximus illi? nequeat Lu-  
 nam & igneum elementum in occasum ab ortu rotare motu diurno natura-  
 liter,

Nec, nisi eodem motu circumducatur omnes orbis intermedios? verum absolute mouens omne physicum, naturaliter agens, non mouere nisi corpora, quæ tangit contactu physico, docet etiam alibi Magister ita, (x) Si igitur est, x 1. de gen. ut determinatum est prius, Tangere vltima habere simul; hæc utique tangunt se inuicem, quacunque determinatas magnitudines, & positionem habentia, simul habent vltima. Quoniam autem positio quidem quibuscunque & locus inexistit; prima autem differentia loci sursum & deorsum, & talia oppositorum; omnia se inuicem tangentia gravitatem utique habebunt, aut leuitatem, aut ambo, aut alterum; talia autem passibilia & actiua. Quapropter manifestum est, quod hæc tangere nata sunt se inuicem, quorum distinctis magnitudinibus, simul vltima sunt, existentibus motiuis, & mobilibus ad inuicem. Itaque naturalis operatio qualibet fit per contactum physicum, vel immediatum, vel mediatum, medio scilicet coalterato, & eadem specie mutationis affecto: Quare medicatio ferri distantem agrum physice sanare non potest, sed est merum præstigium & illusio Dæmonis, aut magica functio, qua Dæmon ex pacto cum primo institutore maleficij semper ad applicationem talis vel talis vnguinis corporis cruentati sanguine faucij, clam salutaria præsidia sibi nota in tenuissimam, & inadspicibilem sensui substantiam admouet ægrotanti membro, tandem rite passiuis dispositis apponens actiua physica proportionata, sanitatem molitur admirabilem ijs, qui technas & artes eius ignorant: qui namque potest aerem tenuissimum & ob raritatem visui minime conspicuum facile densare in corpus adspicibile sub forma viri, quam sæpius induit; nã Dæmon oportuna medicamenta nullo negotio potest ex aduerso quantumuis densare rareface in substantiam oculis inadspicibilem, ac vulnerata parti salubriter admouere, faucio non animaduertente. Ceterum Dæmones, tam bonos, quam malos, optime callere vim herbarum, & aliorum medicaminum, ex eo colligas aperte, quod omnis incorporea substantia, singulaque mens intellectualis a materiæ commercio seiugata, longe doctior est quocunque corporali Medico; quia corpus & materia plusquam nimium officit intellectui ad rerum naturas & vires cognoscendas; proindeque melius esse dicit (y) Aristoteles intellectui non cum corpore esse. Quin & habemus y 1. de an. in sacra pagina, morbos humanis artibus incurabiles, Angelorum, Dæmonumque consilio curationem habuisse; sic occæcato seni Tobia Raphael Angelus collyrium salutare præscripsit ex felle piscis, de quo exenterato cor & iecur Tobiam iuniorem tollere iussit ad medicamina salubria; legimus enim, (z) Profectus est autem Tobias, & canis secutus est eum: & mansit prima z Tob. 6. mansione iuxta fluum Tygris: & exiuit ut lauaret pedes suos: & ecce piscis immanis exiuit ad deuorandum eum: quem expauescens Tobias, exclamauit voce magna, dicens, Domine inuadit me: & dixit ei Angelus: apprehende branchiam eius, & trahere eum ad te: Quod quum fecisset, attraxit eum in siccum; & palpitare cepit ante pedes eius. Tunc dixit ei Angelus: Exentera hunc piscem: & cor eius, & fel, & iecur repone tibi: sunt enim hæc necessaria ad medicamenta utiliter. Quod quum fecisset, assauit carnes eius, & secum sustulerunt in via: cetera salierunt, ut sufficerent eis quousque peruenirent in Rages ciuitatem Medorum. Tunc interrogauit Tobias Angelum, & dixit ei: Obsecro te Azaria frater, ut dicas mihi, quod remedium habo-

h cap. 8.

h cap. 11.

h cap. 12.

d Daniel.  
14. f.

habebunt sta, qua de pisce seruire iussisti? & respondens Angelus dixit ei: corda  
 eius particulam si super carbones ponas, fumus eius extricat, & fugat omne genus Da-  
 moniorum, siue a viro, siue a muliere, ita ut ultra non accedat ad eos: & fel valet ad  
 unguendos oculos, in quibus fuerit albugo, & sanabuntur. & infra, (a) Postquam  
 vero cenauerunt, introduxerunt iuuenem ad eam. Recordatus itaque Tobias sermo-  
 num Angeli, protulit de cassidili suo partem iecoris, posuitque eam super carbones vi-  
 nos: Tunc Raphael Angelus apprehendit Daemonium: & reliquit illud in deserto su-  
 perioris Aegypti. & inferius, (b) Dixit Raphael ad Tobiam: tolle tecum ex felle  
 piscis: erit enim necessarium. Tulit itaque Tobias ex felle illo, & abierunt. & mox,  
 Dixitque Raphael ad Tobiam: at ubi introieris in domum tuam: statim adora Domi-  
 num Deum tuum: & gratias agens ei, accede ad patrem & osculare eum: statimque  
 lini super oculos eius ex felle isto piscis quod portas tecum: scias enim quod mox ape-  
 riantur oculi eius: & videbit pater tuus lumen cali: & in aspectu tuo gaudebit:  
 & adhuc infra, Tunc sumens Tobias de felle piscis liniuit oculos patris sui: & susti-  
 nuit quasi dimidiam fere horam. Et coepit albugo ex oculis eius quasi membrana oui  
 egredi. Quam apprehendens Tobias traxit ab oculis eius: statimque visum recepit.  
 & demum, (c) Tunc vocauit ad se Tobias filium suum, dixitque ei: Quid possu-  
 mus dare viro isti sancto, qui venit tecum? Respondens Tobias dixit patri suo: Pater,  
 quam mercedem dabimus ei? aut quid dignum poterit esse beneficijs eius? Me duxit  
 & reduxit sanum, pecuniam a Gabelo ipse recepit, uxorem ipse me habere fecit, me ip-  
 sum a deuoratione piscis eripuit, te quoque videre fecit lumen cali, & bonis omnibus  
 per eum repleti sumus. Quid illi ad hac poterimus dignum dare? sed peto te, pater  
 mi, ut roges eum, si forte dignabitur medietatem de omnibus qua allata sunt, sibi as-  
 sumere. Et vocantes eum, pater scilicet & filius, tulerunt eum in partem: & roga-  
 re ceperunt ut dignaretur dimidiam partem omnium, qua attulerant, acceptam ha-  
 bere. Tunc dixit eis occulte: Benedicite Deum cali, &c. ac mox, Et nunc misit me  
 Dominus ut curarem te, & Saram uxorem filij tui a Demonio liberarem. Ego enim  
 sum Raphael Angelus, unus ex septem, qui astamus ante Dominum. Quumque hac  
 audissent, turbati sunt, & trementes ceciderunt super terram in faciem suam. Di-  
 xitque eis Angelus, Pax vobis, nolite timere: etenim cum essem vobiscum per volun-  
 tatem Dei eram: ipsum benedicite, & cantate illi. Videbar quidem vobiscum man-  
 ducare & bibere: sed ego cibo inuisibili, & potu qui ab hominibus videri non potest,  
 utor. Tempus est ergo ut reuertar ad eum, qui me misit: vos autem benedicite Deum,  
 & narrate omnia mirabilia eius. Et quum hac dixisset, ab aspectu eorum ablatu  
 est, & ultra eum videre non potuerunt. An non poterat Angelus ille multo  
 prius, degente Tobia filio apud Raguelem in Media, eoque dormiente, tol-  
 lere de felle piscis, & inuisibiliter ocysime pergere ad patrem eius cæcum,  
 & eius oculos eo linimento, rarefacto quoque ad insensibilem substantiam,  
 aperire, quo abstergerentur albuginis membrana, vel agro non animaduer-  
 rente? poterat quidem non minus, quam qui prophetam (d) Habacucium  
 in impetu spiritus sui capillo appensum citissime portauit Angelus per æ-  
 rem ex Iudæa in Babylonem ad conclusum Daniele in lacu Leonum reto-  
 cillandum, rursusque de Babylonio lacu confestim restituit in Iudæam. Sed  
 & Angelus, tam bonus, quam malus, & iussioni diuinæ pariter, & ariolo-  
 gum, magorumque votis obtemperantes ad certa signa ex pacto fædereque

cum ijs inito, mirabiliter ægritudinum curationes perficerè, & e contra  
 morbos inuehere, certum est item e sacra pagina, in qua legimus, tum  
 (e) Ochoziam Regem Samariæ ægotantem consuluisse de salute sua Beel- e 4. Reg. 1.  
 zebub Deum Accaron, qui Dæmon erat malus, Ceciditque Ochozias per cancellos  
 ænacula sui, quod habebat in Samaria, & ægotauit: misitque nuncios, dicens ad eos;  
 Ite, consulite Beelzebub, Deum Accaron, utrum viuere queam de infirmitate mea  
 hæc; Angelus autem Domini locutus est ad Eliam Thesbisen, dicens: Surge, & ascen-  
 de in occursum nunciorum regis Samariæ, & dices ad eos: Numquid non est Deus  
 Israel, ut eatis ad consulendum Beelzebub Deum Accaron? Quamobrem hæc dicit  
 Dominus: de lectulo, super quem ascendisti, non descendes, sed morte morieris. tum  
 Satan Dæmonem percussisse Iobum ulcere pessimo a planta pedis vsque ad  
 verticem eius, (f) Egressus igitur Satan a facie Domini, percussit Iob ulcere pessimo, f Iob 2.  
 a planta pedis vsque ad verticem eius: qui testa saniem radebat, sedens in sterquilinio.  
 tum Angelum Domini pestilentia populum Israel occidisse vique ad se-  
 ptuaginta millia virorum breuissimo tempore, (g) Immisitque Dominus pe- g 2 Reg. 14  
 stilentiam in Israel, de mane vsque ad tempus constitutum, & morsui sunt ex populo  
 a Dan vsque ad Bersabee septuaginta millia virorum. Quumque extendisset manum  
 suam Angelus Domini super Ierusalem ut disperderet eam, misertus est Dominus su-  
 per afflictione, & ait Angelo percutienti populum: Sufficit: nunc contine manum  
 tuam: erat autem Angelus Domini iuxta arcam Arcema Iebusæi. Dixitque Da-  
 uid ad Dominum, quum vidisset Angelum cedentem populum, Ego sum qui peccavi,  
 ego inique egi: isti, qui oues sunt, quid fecerunt? uertatur obsecro manus tua contra  
 me, & contra domum patris mei. tum demum Isaiam morienti Ezechia, iussu  
 Domini medicinam fecisse, dato signo salutis in umbrarum horologij mira-  
 bili retrocessione: (h) Hæc dicit Dominus Deus Dauid patris tui: Audiui ora- h 4 Reg. 30  
 tionem tuam, & vidi lacrymas tuas: & ecce sanauit te, die tertio ascendens templum  
 Domini: & addam diebus tuis quindecim annos. & mox. Dixitque Isaias, Afferte  
 massam ficorum: quam quum attulissent, & posuissent super uicem eius, curatus est.  
 Dixerat autem Ezechias ad Isaiam; Quod erit signum, quia Dominus me sanabit, &  
 quia ascensurus sum die tertia templum Domini? Cui ait Isaias: Hoc erit signum  
 a Domino, quod facturum sit Dominus sermonem, quem locutus est: Vis ut ascendas  
 umbra decem lineis, an ut reuertatur totidem gradibus? & ait Ezechias: facile est.  
 umbram crescere decem lineis: nec hoc volo ut fiat, sed ut reuertatur retrorsum de-  
 cem gradibus. Inuocauit itaque Isaias propheta Dominum, & reduxit umbram per  
 lineas, quibus iam descenderat in horologio Achaz, retrorsum decem gradibus. Ita-  
 que consimili quoquo pacto ratione Magorum anuli signati certis caracte-  
 ribus, aut imaginibus; constructique determinata cali constellatione, du-  
 lum effectus admirabiles edebant, non quod ab illis imaginibus & sculptu-  
 ris vlla vis inesset anulis huiuscemodi; sed quod illæ forent indicia foederis  
 niti cum Dæmone, qui ad arbitrium Magi per clandestinam applicationem  
 actiuarum causarum naturalium subiectis passiuis apte dispositis, effectus  
 inde naturales eliceret; qui, latentibus nos eorum causis, referebantur vulgo  
 in patentes anulos, & in anulorum sensibiles characteres, & in constellatio-  
 nes dominantes tempore sculpturæ. Nam ut euentus admirabiles a Lucia-  
 no derisos in anulis ad causas proprias referamus, Mercurium ego volo obuiam  
mihis

*mibi venientem dare anulos, qui huiusmodi vim habeant. Quid ni fieri possit, ut Dæmon Mercurij formam ex aere condensato sibi circumpositam gerens, anulum magicum tribuat vel mago, vel alij ex pacto cum mago; nonne sub forma visibili Dæmon passim cum magis agere consuevit? primum quidem, ut recte semper valeam, & corpore sanus sim, & insauciabilis: an non potest Dæmon, qui corpora motu locali cedere potest, inuisus arcere ab humano corpore causas omnes morbificas? qui enim, permittente Deo, Iobum iustum toto corpore fauciauit ulcere pessimo; quidni poterit a corpore procul amovere tela vulnifica, & alia cuncta sanitati molesta? & nulli perturbationi obnoxius: profecto valet Dæmon in phantasia nostra cunctas imagines rerum tristium extinguere, simulacraque lætarum viceversa producere, ac ita nos a perturbatione prorsus immunes efficere; qui frequenter procreatis in imaginatione spectris obscænx libidinis, homines in Venerem rapit; qua de re fuse Lucretius. secundum autem, ut ne conspici possit is, qui eum induerit, qualis ille Gygis fuit: nempe sublatis speciebus sensibilibus gestantem representantibus ab oculo præsentium, ut antea satis ostendi, potest per anuli Magici signum Dæmon hominem inuisibilem reddere. Deinde alium quendam ut robore superem virorum decem millia: si terroribus Panicis perculsum integrum exercitum olim pauci superarunt; quidni Dæmon incutere queat decem millibus hominum tantum horroris, per simulachra miculosa in eorum animis producta, ut ab vno, cuius imaginem horrendam representet, facile fugentur, atque vincantur? atque onus, quod alioqui decem millia hominum mouere simul vix possent, ego solus facile in humeros attollere possim: & id efficere Dæmon valet cooperans anulato suo ad id ponderis gestandum: ut olim sedens super lapide, saxum reddidit immobile a pluribus hominibus, antequam inde pelleretur a D. Benedicto: succollans igitur inuisus Dæmon, pondus facile leuat, quod ab anulato solo mirabiliter portari videtur, a decem millibus hominum vix portari valens. Præterea & volare possim longe a terra in sublime sublatus, & ad hoc quoque anulum habeam: scilicet ad anuli signum Dæmon hominem visibilem inuisus ipse per aera deferre valet, ut volare videatur; nam & Simon Magus olim a Dæmone sublimis actus fuit, ut volare videretur; etsi priuatus Dæmonis auxilio D. Petri iussu, præceps in terram ceciderit: & sagæ non raro Dæmonibus per aera deuectæ sublimes volant ad nocturnos nefariosque conuentus. Immo vero si Dæmon potuit Christum Dominum assumere, statuereque supra pinnaculum templi, & in montem excelsum valde; ut ait (\*) Euangelista; cur non poterit inuisus gestantem anulos magicos per aera portare, ac ocysime veluti volantes deferre quocunque libuerit? Iam vero, & in somnum resolvere quas voluero; non difficile fuerit Dæmoni soporifera cuicumque clam admouere naribus inspiranti, & ad arbitrium anulati sui somnum promouere vi naturali. Et omnem ianuam accedenti mihi aperiri, laxata sera, & dimoto obice, hac ambo unus anulus possit. nimirum Dæmon ad vnus anuli signum, facile potuit clam obicem dimouere, laxare seram, & omnem ianuam aperire accedenti anulato suo. Et quod maximum est, alius quispiam sit supra omnes suauissimus, qui me amabilem faciat indutus, & puoris formosis, & mulieribus, & populis totis, neque*



quemquam amoris expertem esse sinat, & cui non desiderabilissimus ipse videar, atque in ore sim, ita ut multa mulieres, dum amorem pati nequeant, seipsas etiam suscipiant; & adolescentuli ad insaniam redigantur mei desiderio: adeoque seipsos beatos esse putent, si quem ipsorum vel aspiciam solus; si vero contemnam, etiam illi me rore pereant; & in summa supra Hyacinthum, aut Hylam, aut Phaonem Chium illum sim. Quæ Dæmon anulato præstare potest, tum eius temperiem alterando, quam sequatur eximia pulchritudo; tum eius visibilem speciem evehendo ad repræsentandum hominem amabilem; tum inmutando imaginationes aliorum ipsum intuentium, mire misereque percellendo ad eius amorem, alterato quoque singulorum sanguine corporeque ad vehementem eius concupiscentiam. Atque hæc omnia habeam non in breue tempus ac statim moriturus, neque etiam ad mensuram humana vita viuens, sed annos mille, subinde iuuenis ex iuvene renascens, viuendo exigam, circa decimum septimum quemque annum exuens senectutem, perinde atque serpentes. Id quidem irridens anulorum magicorum vim attulit Lucianus veluti prorsus impossibile; quam tamen haud solum Dæmon queat magicis præstigijs homines recoquere ac ex senibus in iuuenes visui mutare, quod Medeam olim fecisse fingunt poetæ: verum etiam ex historijs habemus aliquot ex senectute non senuel ad iuuentam rediisse, recuperatis dentibus, & denigrata canicie; vt enim omitam, quod Aeschylus poeta cecinit de Bacchi nutricibus reiuuenescentibus, & de ariete in agnum mutato; quodque Lycophron, Simonides, & Pherecides de Iasone marito sene a Medea in iuuenem recocto; & Ouidius de Iasonis (i) patre decrepito ab eadem iuuentuti restituto, in cuius transformatione.

De senibus reiuuenescentibus.

- „ ----- barba comæque
- „ Canitie posita nigrum rapuere colorem,
- „ Pulsa fugit macies, abeunt pallorque situsque,
- „ Adiectoque caua suppleantur corpore rugæ,
- „ Membraque luxuriant. Aeson miratur, & olim
- „ Ante quaterdenos hanc se reminiscitur annos.

Etsi modum a poetis positum non recipio, quod vetere toto sanguine de venis educto, nouus ac iuuenilis inductus fuerit; nam fieri non potest id nisi mortis interuentu, a qua physice non (k) datur ad vitam reditus: Ita plane k r. de an. recipiendum est tum a sacra pagina, renouari iuuentutem in aquilis, & simi. t. 41. li modo posse in hominibus, (l) Renouabitur, vt aquila iuuentus tua: & apud Isaiam, (m) ex Diuo Augustino, Qui autem sperant in Domino, mutabunt fortitudinem, assumment pennas, sicut aquila. tum a Dioscoride ac alijs exuere pas. v. Pier. 14. sim cum cortice senectutem angues: tum ab (o) Herodoto, (p) Heraclide, hier. Autoreque (q) Dialogi Horti floridi, mortales multos ex senibus ad iuuentutem rediisse: tum præsertim a Torquemada, Anno 1531. Tarenti fuisse centenarium senem capularem; qui pilis, cute, vnguibus, & situ atque squalore ætatis decidentibus, & in melioris ætatis omnibus mutatis, de sene iuuenis prodierit, & quinquaginta post annis superuixerit. In Castella quoque Rioia alteri cuidam viro similem contigisse sortem, idque vulgi fama notissimum fuisse, & ab Annira Castella sedulo exploratum. tum a Valer. Philo. sco (r) Tarentasio, qui scribit, se viuo fuisse Monuedij, quod Regni Castell. vij c. 12.

Ia opitum est, olim Saguntus, Monialium Abbatissam, cui iam silicernio, subito neutris fluoribus renouatis, dentes renati, comæ denigratæ, rugæ & sulci cutis adæquati, mammae pendulæ atque pannosæ ad instar virgunculæ sororiarunt: sic denique se vultu, facie, totoque corporis habitu iuenculam exhibuisse, vt rei nouitate percussa, præ verecundia se cunctorum oculis subtrahere niteretur. tum a Lusitanicæ historiæ scriptoribus recentioribus, fidei probatissimæ, Ferdinando (f) Castaneda, & Io: Petro (t) Maffeiio, cuidam Indo nobili, annorum, quibus vixit, trecentorum & quadraginta spatio, iuuentæ florem ter exaruisse, & ter refloruisse; verba Maffeiij sunt, *Dum hæc parantur, quidam e Gangaridum gente, quam hodie Bengalam vocant, ad Pratorem adiit, natus, vt ferebatur, annos trecentos triginta quinque, neque mendacij suspicio suberat: nam & seniores, qui tum erant, se de hoc eodem grandæuo aiebant a maioribus accepisse; & ipse filium habebat nonagenarium; & quum literam nosset nullam, quæ referebantur ab eo de veterum gestis rebus, ad fidem annalium optime congruebant. Huic aliquoties iam deciderant dentes, alijs continuo subnascentibus: & barba ubi prorsus incanuisset, in atrum denuo colorem, idque paulatim, semetipsa vertebat. Ante centesimum annum idola coluerat, inde æque miserabili errore ad nefariam Mahometis transferat sectam. Is propter miraculi nouitatem Sultani stipendijs ali consuetus, idem vite subsidium ab Nonnio petijt: Nonnius haud grauate assignauit. An autem his adiungendus sit Nestor Heros Homericus, quem scribit (\*) Athenæus ter senem fuisse; an ideo ter senex dictus, quia tercentum annos vixerit viridi senectæ, prorsus incertum est. Tot sane testimonijs fide dignissimis fidem abrogare plusquam nimix fit incredulitatis, ne dicam peruicaciæ. De fonte vero, quem Ouiedus refert, ac tantum non reprobat, (u) inquit, *Che il Governator Gio: Ponze con due Carauelle scoperse l'Isola di Bimini, che sono a Tramontana dell' Isola Fernandina; & in questo tempo si diuulgò quella fauola del fonte, che faceua ringiouenire, e tornare giouini e freschi li vecchi: e fù nel 1512. Si diuolgò questa cosa tanto, et tanto si teneua per certa dall' Indiani di quelle parti, che il Capitan Gio: Ponze andò più di sei mesi con le sue Carauelle per so, e con molto nauaglio fra quelle Isole cercarlo di questo fonte. Il che fu gran burla a dirlo gl' Indiani, e maggior errore a crederlo i nostri, & a spender il tempo in cercarne. Licet arduum sit, opinari scaturientem aquam tantæ virtutis esse, non tamen id haberi omnino incredibile, qui passim videam, aquis thermalibus miras inesse virtutes profligandi morbos alijs præsidiorum generibus minime cedentes: nam virtute naturali posse senem non semel reiuuenescere, quod ab anulo cupiebat Lucianus, mihi non est inter absurda reponendum; adeoque inter ea, quæ nequeant a Dæmone præstari, qui non solum omnium rerum physicarum vires nobis occultas optime callet: sed etiam humani corporis temperamentum, permittente Deo, ad nutum mutare, proindeque facile efficere, vt, qui defecta iam & decrepita curuantur ætate, resumant vires, & habitum nitoremque iuuenilem; muteturque canities in atrum colorem, frigus in calorem, segnities in agilitatem, imbecillitas in robur; ceteraque corpus acquirat denuo, quæ senectus abstulerat: nam, vt ait (x) Aristoteles, *seruum non est, quia sustinuit aliquid anima, sed id in quo, sicut in ebrietatibus, & morbis: Dæmon autem in corpus, & in morbos, omnesque passiones***

fl. 8.  
 #1.11.

#1.10. c. 9.

# 16. hist.  
 Ind. c. 11.

# 1. de an.  
 2. 55.

corporeas, qualis est iuuentus, atque senectus, habet imperium, Dei summi permisso; quare facile potest, adhibitis oportune causis naturalibus a diuis, vel clandestine, senem semel & iterum iuuentuti restituere ad annos mille, & ulterius. Nec obest, quod legitur in sacra pagina, (y) *Eruntque dies hominis y Gen. 6. centum viginti annorum.* & quod ait (z) Moses, *centum viginti annorum sum z Deut. 31. hodie; non possum ultra ingredi & egredi.* Quia his locis agitur de ordinario vitæ humanæ cursu, & de eo quod vt plurimum hominibus contingit; nos autem sumus in casu extraordinario, qui rarissime contingit. Quin & illud spatium datum est hominibus ante diluuium degentibus ad tempus pœnitentiæ. Mosesque senectutem suam excusauit imparem ductando, & gubernando populo; non autem mortis necessitatem accusauit in anno centesimo vigesimo. Minus obest, quod indies humidum radicale consumitur, & calor fatiscit; quæ duo nequeant vlla medicorum ope resarciri, restituive; nam omni medico nostrate scientior Dæmon, potentiorque, facile potest ea præstare, quæ nemo potest in proposito; non tamen ideo potest homini iuuentutem infinities renouare, vitamque penitus immortalem reddere; quia sensim fatiscente natura humana, quæ per se mortalis est, nullis præsidijs physicis, vel a Dæmone abhibitis, valet immortalis effici; quia quod essentialiter ac per se caducum est, nullis naturæ, Dæmonisve viribus æternum effici valet. Sic igitur Dæmones, quorum confertissimus est aer, vt aiunt sacri (a) Doctores, & permittente Deo miram obtinent potestatem in elementa, & in omnia corpora mista, quin & in phantasiam, eiusque simulacra, Dæmones inquam nullo negotio possunt, cum varie mouendo mortalium imaginationem; illorum affectus & passiones percellere ad amorem, iram, odium, & id generis alia: tum etiam alterando corporis humores, membrorumque nostrorum temperaturas, species, colores, proportiones, nos & alios erga nos agere, moresque nostros (qui corporis temperaturam maxime sequuntur) mouere non minus, quam caelestium vires dominantes in ortu nostro, rerumq; subcaelestium singularum, elementaria quæq; cum ambientis affectione, varijs, ac determinatis temperamentis, inclinationibus, affectibus, passionibusque donent & afficiant; vt (b) antea vidimus. Quare constituunt, constituereque docent Magi suos anulos cum characteribus, & imaginibus quibusdam sibi determinatis, ac asterismis dominantibus, veluti signis pacti, siue manifesti, siue occulti fæderis cum cacodemone, qui gestantium voto nutuique debeat obtemperare in n. orbis aut pellendis, aut inferendis; in affectibus appetitus varie percellendis; & in imaginationis idolis commouendis, clandestina subitariaque causarum agentium naturalium sibi notissimarum applicatione tempestiue ad passiva disposita. Habent attamen vt plurimum anuli magici characteres ignorabiles, dictiones occultæ significationis, figuras et ormes, atque monstrificas, ijs per similes, 16 quæ spectantur in anulo Gorlai quadragesimo sexto, qui humano capiti barbato sine ceruice colloque iunctum immediate corpus habuit muris, cauda tridentem elatum gerentis: & in centesimo decimo, qui gerit collotenus 17 iuncta tria capita, galli, leonis, & equi, duos in angues desinentia: & in centesimo octogesimo tertio, cui sculptum est bustum humanum cum collo 18

a D. Th. 1.  
qu. 64. 4. o.  
D. Paul.  
Eph. 6.  
Coloss. 1.

b cap. sup.

& capite cristati galli canentis, dextera coronam, laua galeam tenenti, pu-  
 betenus induto fago militari, vnde pedum loco defluunt dependentque duo  
 serpentes, ad instar crurum Erichthonij. Sed & verisimile satis est, cacodæ-  
 monem Magis persuasisse, vt in anulis insculperent Deorum gentilium simu-  
 lacra, sic homines ad Idolorum cultum alliciens, quasi vel eorum imagines  
 anulo gestatæ salutaria forent contra morbos remedia; huiuscemodi plures  
 depinxit anulos Goriæus in sua dactyliothea, nempe quartum, qui ferreus  
 in gemma Sarda incisum habet caput Herculis contactum exuio leonis: 19  
 quinquagesimum quintum, qui argenteus in gemma Sarda Satyrum habet, 20  
 seu Pana Deum tuba classicum canentem, velut apparuit Cæsari in Rubi-  
 conis ripa: sexagesimum, qui similiter argenteus in gemma Heliotropio ge- 21  
 rit incisum Aesculapium dextra baculum velut humi figentem cum aduolu-  
 to serpente: septuagesimum, item argenteum, cuius gemma Onix incisum  
 habet Mercurium petasatum, cum talaribus, caduceum, læua tenentem, & 22  
 marsupium manu dextera veluti porrigentem: septuagesimum quintum ar-  
 genteum inauratum, in cuius gemma Sarda incisus est idem Mercurius ea. 23  
 dem forma, sed nudus; cubitum sinistrum, e quo dependet veluti vestimen-  
 tum, columnæ capulo nixum firmans, & a dextris ex humo duas frumenti  
 spicas erectas habens: septuagesimum sextum argenteum, cuius gemma  
 Onix incisum gerit Mercurij gallum super remone cum Amaltheæ cornu: 24  
 centesimum argenteum, in cuius Onice gemma visitur Venus nuda se se la- 25  
 uans ad peluim, & cum aligero Cupidine colloquens: centesimum duode-  
 cimimum aureum, in cuius gemma Sarda incisum est caput bouis, quo rapuit 26  
 Iupiter Europam, inter cuius cornua stat Aquila, a cornu læuo surgit oleæ  
 ramus; ab vno latere Onix gemma gerit incisum simulachrum victoriæ Ro-  
 manæ hastatæ coronam porrigentis, & in cathedra sedentis; in altero signum  
 Genij Romani nudi, columnæ cubito sinistro cum iaculo in eadem manu,  
 dextera trophæum extollens, ad pedes urnam habens, e qua exit spica; inter  
 latera sculptam epigraphen gerens, Ioui Opt. Max. sacr. centesimum quin-  
 quagesimum quintum aureum, cuius gemma Onychina, in qua Satyrus simul 27  
 duas tubas inflat: centesimum quinquagesimum octauum aureum, in cuius  
 gemma Onychina sculptus est Iupiter dextra trifulcum vtrinque fulmen vi- 28  
 brans, sinistra innixus hastæ, aquilam ad pedes: centesimum quinquagesi-  
 mum nonum aureum, cuius in Onychina gemma sculptus est Hercules, dex- 29  
 tra gerens clauam, & leonis pellem, sinistra rannum oleæ, seu lauri: centesi-  
 mum septuagesimum septimum aureum, in cuius Onychina gemma scul-  
 ptus est Apollo chelimum tangens, pallio retro pendulo ab occipite, cetera nu- 30  
 dus: centesimum septuagesimum octauum aureum, gemma Onyce sculpta  
 simulachro Mercurij caduceum inclinantis ad coruum ante pedes stantem: 31  
 centesimum nonagesimum tertium aureum, in Achate incisum caput Iouis 32  
 coronati: centesimum nonagesimum quartum aureum, in cuius gemma Sar-  
 da incisa est luna cornuta circumdata stellis: centesimum quintum argen- 33  
 teum cum pala aurea, & Sarda vtrinque a lateribus as, & ferrum habente; in  
 pala Sol erat insculptus capite radiofo, in vertice stella culminans, a dextro 34  
 tempore signum Veneris, a sinistro Mercurij, vtrinque ad genas altera stella,

sub mento Lunæ cornua, ab vno latere anuli Leonis signum inter stellas, sub caractere Veneris, ab alio sub caractere Martis Cancri signum itidem stellulis circumdatum: licet hi duo posteriores anuli commode referri valeant ad Astrologicos. Ad magicos tamen absque dubio referam illum, qui descriptam gerens ignotæ significationis ditionem *Abra-catabra*, dicitur appensus curare febrem. Hæc exaraueram, quum ad me perscripfit in hanc sententiam Sebastianus Baldus Medicus Genuensis, omni eruditione cultissimus, Dum forte de re litteraria colloqueremur ego, & alius quispiam non infima nota vir, inter alia quæ sermo tunc temporis tulit, id vnum quæsitum maxime fuit, an reuera verum esset, quod de Paredris, quos vocant, intra anulos inclusis, ab aliquibus affirmari auditur. Ille fabulas verius accenseri, quam vera historia ratus, circumforaneorum circulatorum potius prestigias qui fallacijs suis & caliculis illudunt plebi, qui ve etiam

- „ Nitelas oris ex Arabicis frugibus
- „ Tenuem candificum, nobilem puluisculum
- „ Complanatorem tumidæ gingiuulæ,
- „ Conuerritorem pridianæ reliquiæ
- „ Ne qua visatur tetra labes sordium
- „ Restrictis forte si labellis riferis.

Dum plebem ita ludificant, solent diuendere. At ego Clem. Alex. (c) autoritate c 1. stro. suffultus in contrariam sententiam propensius ibam, qui peculiarem narrat historiam cap. 12. de Excesto Phocensium tyrāno, duos habente incauatos anulos, quorum mutuo incursum, & inde edito sonitu prænoscebat tempus rerum gerendarum; interfectusque tandem est per dolum, non sine prænunciato per sonitum euentu secuturo. Hucusque Clemens, qui huius narrationis testem laudat Aristotelem in opere de Phocensium Republica. Addidi Damascium quendam in vita Isidori apud Photium, (d) qui etiam d cod. 24:2i meminuit Paredrorum intra globulos concauos (Betilas vocat) inclusorum, & anuli Temperantia, quem confisset fuisse incantatum. Dum priscorum anulos tractas, oportune rogamus sententiam tuam, ut nodum seces, vir doctiss. qui melius Alexandro, difficultatum myriades, quantumuis sint implexæ, expedire facillime soles. De hoc peculiari quæsito, non esset, uti reor, extra rem, caput vnum explicare. Cui sane viro amicissimo vt morem geram, libere proferam quid in proposito sentio. In anulo Photij, cuius historiam late (e) superius, nihil ego video, e cap. 6? cur incantatum, & magicum censeam: illud in oppositum me ducit, quod castitatis & temperantiæ, quam anulus ille præstare dicebatur, sit osor Dæmon omnis. At mulier illa viro philosopho digna, marito castitatem amanti atque iubenti, parens fuit, anulo simplici suscepto in tesseram castimoniam voluntarijque diuortij. Num vero possint, & quomodo Dæmones includi certis anulis, distinctionibus vtendum ad huius quæsiti solutionem. Mihi sane rationabile videtur, incorporeos spiritus, quos Dæmones appellamus, siue boni sint, siue mali: posse sponte includi non anulo solum, sed in quouunque alio corpore tam animato, quam inanimato: de bonis, certum est apud Orthodoxos, & in Rubo ardente, qui Moyfi dudum (f) apparuit non f exod. 3? consumi; & in (g) columna ignis nocturni, fumi, nubisve diurnæ, populum g exod. 13? lebræorum in desertis ducente; quin & in aëria stella Magos Christicolos

- 4 D. Tho. ad Præsepe Domini perducente, conclusos Angelos fuisse, istiusmodi (k) cor-  
 2. q. 36. 7. 0 pora mouentes, qui sponte in illis aderant, libere summo Deo ministrantes  
 De Cacodæmone pariter, nemo negare queat recte, pridem in statuis inclu-  
 sum, ex quibus Gentilibus responsa dabat; & qua ratione ad fallendos ho-  
 mines in illas materiales ex auro, ligno, argento, lapideve statuas Dæmon f-  
 1 pl. 95. se insinuat; quo nomine Psaltes, (i) omnes *Dij Gentium Dæmonia*; non diffi-  
 mili potest in anulum ingredi. Deinde potest Dæmon a superiori virtute co-  
 gi concludique intra certa loca corporave, propterea & intra anulos: Ita bo-  
 nos Angelos Deus præficit custodiendis prouincijs, locisque determinatis,  
 ita malos Dæmones tum boni vinciunt, tum etiam Sacerdotes virtute diui-  
 na; tum etiam mali validiores; nam Asmodæus ab Archangelo Raphael  
 Tob. 8. ligatus legitur in deserto, *Tunc Raphael Angelus apprehendit Dæmonium, & re-*  
 1 cap. 20. *ligauit illud in deserto superioris Aegypti. & D. Ioannes in Apocalypsi, (l) Et vi-*  
*di Angelum descendentem de celo, habentem clauum abyssi, & catenam magnam in*  
*manu sua. Et apprehendit draconem, serpentem antiquum, qui est diabolus, & Sa-*  
*tanas, & ligauit eum per annos mille. Et misit eum in abyssum, & clausit, & signa-*  
*uit super illum, ut non seducat amplius gentes, donec consumentur mille anni: & post*  
*hac oportet illum solui modico tempore. Sic etiam S. Siluester ligauit Dæmonem*  
 in c. 18. *in serpente, ut (m) antea notauimus. Nemine autem hominum virtute propria*  
 2 cap. 40. *posse ligare, cogereve, seu concludere Dæmonem vllum in anulo, vel in alic-*  
*corpore inuitum, pro certo habeo, qui noui Deum Iob dicentem, (n) An*  
*extrahere poteris Leuiathan hamo, & fune ligabis linguam eius? Numquid pones*  
*circulum in naribus eius, aut armilla perforabis maxillam eius? Numquid multipli-*  
*cabit ad te preces, aut loquetur tibi mollia? Numquid faciet tecum pactum, & acci-*  
*pies eum seruum sempiternum? Numquid illudes ei quasi aui, aut ligabis eum ancillis*  
 o. cap. 41. *tuis? & mox, (o) Non est super terram potestas, qua comparetur ei; qui factus est*  
*ut nullum timeat. Omne sublime videt, ipse est rex super vniuersos filios superbia.*  
*Ceterum ut homines decipiat, sponte cum illis ad tempus ex fædere præsto*  
 p 27. de ciu. *est, certisque signis datis eorum iussibus parer, seque ab ipsis ligari permit-*  
 c. 6. *tit, aut fingit. Ita Diuus Augustinus, (p) Illiciuntur autem Dæmones ad inha-*  
*bitandum per creaturas (quas non ipsi, sed Deus condidit) delectabilibus pro sua di-*  
*uersitate diuersis, non ut animalia cibus, sed ut spiritus signis, qua cuiusque delecta-*  
*tori congruunt per varia genera lapidum, herbarum, lignorum, animalium, carmi-*  
*num, rituum. Ut autem illiciantur ab hominibus, prius eos ipsi astutissima callidi-*  
*tate seducunt, vel inspirando eorum cordibus virus occultum, vel etiam fallacibus*  
 q tom. 1. *amicitijs apparendo, eorumque paucos discipulos suos faciunt, plurimorumque docto-*  
 mag. dif. *res. Neque enim potuit, nisi prius ipsis docentibus, disci quid quisque illorum appe-*  
 12. in fi. *tat, quid exhorreat, quo inuitetur nomine, quo cogatur; unde magica artes, earum-*  
 12 recog. *que artifices extiterunt. Ita Dæmonem familiarem Socrati fuisse passim scri-*  
 1 in vit. D. *bitur a Classicis: ita quidem Thasio cuidam Paredrum dedit Aristoteles in*  
 Io. Euang. *Admirandis Auditionibus, notatu Cl. (q) Delrij; sed tamen ego diligenter*  
 1 in chro. *lecto toto illo Aristotelis volumine, talem historiam inuenire non potui:*  
 2 in 1. 1. c. *sic eiusdem Delrij testimonio Paredrum tribuit Simoni Mago D. (r) Cle-*  
 mens: Cynopi (s) Prochorus: Aquitano militi (t) Frossardus: Alteri Io:  
 2 in 1. 1. c. (u) Cæfarius: ita communiter Theologi nostri decernunt, non aliter Dæ-  
 mo.

mones anulis includi, quam ex pacto, vel vi potentioris Dæmonis in eis detineri, si vere coacti detinentur; vel sponte sua fingere se in anulis detineri, ut Magos, aliosve decipiant, quibus anuli similes venditi fuerint. Ita certe apud D. Hieronymum in Hilarione, queritur Dæmon se licio, & lamina constrictum teneri. Ut iam dubium esse nequeat viro cordato, posse Dæmones anulis includi, adeoque Paredros haberi reuera, de quibus & insignium virorum testimonia habemus fide dignissima, & argumenta liberum intellectum plane conuincunt. At vero non diffiteor plerosque anulorum, qui pro magicis, & pro Dæmonem includentibus venditantur, esse meras imposturas, atque figmenta; cuiusmodi certe fuit ab Heliodoro descriptus, in hæc verba, (x) *Memineris ante omnia, ut inter pignora tecum exposita, anulum* x l. 4. *quendam inquiras, & tibi vendices; quem pater tuus mihi, quum illi desponsarer donauit, regio quidem signo in circulo sculptum, lapide autem Pantarbe, & occulta vi prædito, in pala consecratum. & inferius, (y) Chariclia præuertens rogam* y l. 8. *conscendit; & in medium se se conferens, diu intacta stetit, circumuagante potius igne, quam appropinquante, & nihil nocente, sed cedente in quam partem se Chariclia coniecisset, ac ut illustraretur tantum, circumstante splendore, magis ob pulchritudinem conspicua, & quasi in igneo thalamo nubens efficiente. Illa autem nunc in hanc, nunc in aliam partem rogi transiliebat, admirans illud quod fiebat, & ad mortem accelerans: ceterum nihil proficiebat, semper dante locum igne, & tanquam ad illius motum refugiente. Tortores autem non minus remittebant quicquam, sed magis etiam incumbabant (Arsæ quoque motibus minacibus imperante) ligna congerentes, & fluuiatilem arundinem cumulantes, ac omni ratione flammam alentes & concitantes. Sed nec ita quicquam proficiebatur, sed magis urbs perturbabatur; & diuinam opem esse existimans, Munda est muliercula, insonis est muliercula, exclamabat: & accedentes plerique, tortores a rogo repellabant: Thyami incipiente, & populo ad auxilium ferendum, animum addente (iam enim & ille aduenerat, immenso clamore id quod fiebat indicante) & Charicliam eripere cupientes, proxime quidem accedere non audebant, sed ut ipsa rogo excederet puella imperabant. Non enim quicquam periculi esse metuendum ei quæ in igne versata sit, si eum relinquere voluerit. Quæ videns & audiens Chariclia, & ipsa putans se diuino præsidio defensam esse, statuit se non ingrati esse debere erga numen, nec reiicere beneficium: & exiit e rogo: ut urbs præ gaudio simul & stupore magnum clamorem & consonantem tolleret. & mox Chariclia defensionem hanc sui ab igne refert in anulum, dicens, Inter hæc, Theagenes, quæ sunt monilia magno sumptu constantia, & lapides Indici, & Aethiopici, est etiam quidam anulus dono datus a patre meo matri, tum quum illi desponderetur, lapidem qui vocatur Pantarbe, in pala insertum habens, & literis quibusdam sacris pictus: denique cæremonia quadam, ut videtur, diuiniore plenus: a qua coniecto vim aliquam lapidi accedere, quæ ignem depellat; hoc ijs, qui illum habent, ut nullo sensu, nec detrimento in flamma afficiantur, dono dantem. Quæ & me forsitan voluntate diuina seruauit, &c. Similiter & impostores multi passim anulos magno pretio venditare solent, credulis nimirum hominibus affirmantes inclusos in ijs esse familiares Dæmones, quos illis ostendunt imagine scorpion ferrei, vel alia sub gemma translucida se se motitante, nimirum stilo latenter inixa. Sed tamen absolute constat de superioribus, anulos mag-*

21. 5. c. 6. gicos reuera comperiri, & eos in quibus Paredri sunt inclusi. Nec enim de roganda fides est Eusebio Casariensi, qui de (2) Præparatione Euangelicæ scribens, fatetur Dæmones ab hominibus cogi posse, proindeque anulis includi. Quare satis constat Paredros in anulis includi posse tum a potentiori Dæmone, tum a magis ex pacto cum Dæmone, tum etiam sponte seipso vincetos simulando. Sed hætenus de Magicis anulis.

De Anulis superstitiosis.

Cap. XXIII.

Idem finis.

de medicam. comp. 252.

**A**ffuem anulo Magico superstitiosum facile dixero; de quo anulorum genere Paroemiographus ait, *Priscorum superstitio plurimum tribuit anulorum efficacia, ita ut venderentur incantamentis varie efficaces, alij contra morsus ferarum, alij aduersus calum riam, alij ad alia vel depellenda incommoda, vel commoda concilianda ijs, qui gestarent.* Sed & Scribonius Largus inter antiquos medicos illustris de anulo superstitioso mentionem habet inquiring, (a) *Ad callosos, cucumeris seminis, dauci, anesi, apij, petroselini, mirrha, singulorum \* P. trium, & victoriati, cassi & daphnidis, cinnami, nardi, singulorum \* P. unius; aqua colliguntur, fiunt pastilli, lupini magnitudinis. Ex aqua dantur cyathis tribus per dies quadraginta. Hoc medicamentum quum componitur, pilum ligneum sit, qui contunditur, anulum ferreum non habeat.* Hanc enim superstitionem adiecit Ambrosius, Medicus Puteolanus, qui adfirmavit multos se hoc medicamento sanasse: *detrabere autem dixit post diem septimum fragmina quadam lapidum, quasi arenam.* Quem locum valde corruptum in suis emendationibus restituit apte Io: Rhodius noster, dum legit, *Hoc medicamentum quum componitur, pilum ligneum sit: qui contundit, anulum ferreum non habeat.* Recte ferreum; nam hic proprie seruorum erat, quales olim Seplasiarij omnes: verum ita fortassis anulus iste poterit a superstitione liberari, si dixerimus, triplici de causa Seplasiarium seruum in hoc medicamento contundendo detrabere sibi debuisse ferreum anulum: vna quidem est, quod anuli ferrei seruorum erant crassiores, teretes, & solidi; quare nimis impediabant contusionem seminum duriorum & aliorum ingredientium, quæ minutissimum in pollinem oportebat abire, quo posset eorum substantia per aquæ vehiculum deferri vsque ad vesicam, lapides effractura; secus enim aqua sola, quantumuis alterata qualitatibus illorum, impar erat calculis effringendis; ac eo magis, quo pilum ligneum ad comminuenda semina in subtilissimos pulueres, debet ictu valido impelli, proindeque manu stringer arctissime; cui functioni ferreus anulus ille seruilis teres & crassus impedimento non paruo futurus erat. Altera vero causa est, quod anuli ferrei seruorum sordidiorum potuerunt esse rubigine quapiam infecti, cuius portionem aliquam inter contundendum contingat in medicamentum decidere; qua vis medicamenti plurimum hebetetur; quia rubigo vim habet potius (\*) adstringentem & enaplasticam, quam lapidis incisoria. Tertia demum causa potuit esse, quod anulus ferreus grandis in digito contudentis ea semina pilo ligæo, iugi continuaque

\*Diosc. l. 5. cap. 53.

con-



contritione potuit facillime, terendo lignum, ex eo multa sensim excutere corradereque ramenta; quæ in medicamentum decidenda, virtutem illius infringerent, atque turbarent. Quare facile liberari potuit eius medicamenti compositio a suspitione anuli superstitiosi. A qua tamen liberari non posse videtur aliud medicamentum, descriptum a Marcello, pariter inter anti-  
 quos medicos principes insigni, dum ait, (b) *Ad coli dolorem scribere debes in lamina aurea de graphio aureo infra scriptos characteres Luna prima vigesima, & laminam ipsam mittere intra tubulum aureum, & desuper operire, vel in zolucro tubulum ipsum pelle caprina, & caprina corrigia ligare in pede dextro, si dextra pars corporis colo laborabit; aut in sinistro, si ibi causa fuerit, habere debebit. Sed dum utitur quis hoc præligamine, abstineat Venere, & ne mulierem, aut pregnantem contingat, aut sepulchrum ingrediatur, omnino servare debet. Ad ipsum autem coli dolorem penitus evitandum, ut sinistram pedem semper prius calciet, observabit. Hi sunt characteres scribendi in aurea lamina,*

L \* M θ R I A

L \* M θ R I A

L \* M θ R I A

Certe vinculum atque ligamen hoc ad anulos, vel anos coriaceos redigi debet: ita Festo dicuntur anuli *circites circuli ex are facti*, circus enim deducitur a [*K I R C O O*,] *ligo-anulo, seu ducto in orbem vinculo*, Glossæ veteris notatu. Anuli vero superstitio tota mihi sita videtur in istis characteribus nullius, aut ignotæ significationis; etenim cetera possunt habere rationem causæ naturalis; etenim quum dolores coli potissimum oriantur in parte membranacea & exanguis, cuiusmodi sunt omnia intestina, præsertimque colon appellatum, a causa frigida calorem illius nativum debilem adhuc magis everuante, cruditates atque flatus propterea generante, a quibus dolor promouetur ac exacerbatur: sane quæcunque calorem infirmare labefactareque poterunt, ea coli dolorum curationem impediunt; quæcunque viceversa calorem roborare, flatus discutere, crassosque succos ob cruditatem attenuare, poterunt, ea colico dolori mire suffragabuntur. At aurum mirifice nativum calore proprietate quadam insita servare, ac roborare, proindeque putredini, malignitati que resistere, communissimum est Medicorum dogma; quorum plurimis aurum potabile si fieri contingat, eius usu calor insitus, vita, sanitasque diutissime conferuetur incolumis: ne vero contactu metalli ullius quomodocunque labefactetur auri virtus, est a simili potius conferuetur & augeatur, optime præcipit Marcellus ut alliganda pedi sit aurea lamina, scripta graphio aureo, missaque intra tubulum aureum. Lunam præterea nemo nescit habere dominium in humores atque flatus, qui cum ea turgescunt atque decrescunt: vigesimam primam diem Lunæ certum est illius tenere decrementum; adeoque tempus esse diminutionis flatum & humorum; quo nomine supra notauimus ex (d) Plinio, (e) Columellaque, ligna, quæ ad edificiorum durationem cadenda sunt, tenescente Luna, non ante vigesimam diem prosterni debere; quod post diem Lunæ vigesimam omnia ligna

sicciora sint. Constat item experimentis Medicorum, maximum esse consensum pedum cum intestinis; nam ex sola pedum refrigeratione statim quibusdam aluus laxatur, & plurimis exoriuntur tormina; meminique dudum mihi iuueni Cl. Virum Costæum præceptorem dixisse, quum olim Ferrariæ Antonius Musa Brasauolus Eitenfi Duci Medicinam faceret, forte contigisse ut ille Princeps alui adstrictione laboraret; quumque nollet pharmacis uti, neque clysteribus, aut suppositorijs, iussisse Medico rationem compariret, qua sine medicamentis illi flueret aluus. Medicus præscripsit deambulationem nudis pedibus marmoreo superpauimento; quare deambulanti frigore pedum pulsus & concentratus calor influens ad imum ventrem, eo virtus intestinorum expultrix corroborata paulo post fæces excreuit: vnde Medicus a Duce donatus est aureo torque: facile sit ergo Marcelli medicamento pedibus adhibito, ex eo vapores ad intestina sursum ascendere, qui flatus discutiant, colicum dolorem aduehentes. Deinde quis ignorat, usum Veneris valde debilitare calorem naturalem ventriculi, intestinorum, & aliarum corporis neruofarum partium omnium? A muliere, potissimum menstruata, si tetriores effluunt halitus, qui speculorum læuorem inficiunt; quidni contactu feminei corporis, fæculenti vapores per meatus corporis hominis tangentis intro recepti, calorem ipsius naturalem eneruent, ac male protinus afficiant? Id ipsum dixeris de muliere prægnante; nam in ea fetus, attracto sibi de maternis venis puriore sanguine ad sui nutrimentum & incrementum (vt late probaui dudum agens de (f) perfecta constitutione hominis in utero) matri relinquit impuriorem sanguinem; vnde & ipsa decolor est, & ex ipsa per insensibilem a Medicis appellatam transpirationem assidue tetriores halitus exeunt, caloris naturalis eneruatores in eo corpore, in quod permeantes accipiuntur. Sepulchrorum itidem caueæ scattent putridis cadauerum vaporibus, a quibus plurimum debilitatur calor innatus viuentium in eas ingredientium, vt moris erat (g) antiquorum; etenim per sæpe contigit (quod alibi notaui) vt ingressi sepulchrum breuissimamora temporis in eo necarentur a malis pestilentibusque vaporibus; nam & olim ex apertis vetustissimis monumentis Aegypti tetri vapores egressi, ventisque per aerem in Græciam delati sæuissimam illam pestem excitarunt, de qua (h) Thucidides, & post eum (i) Lucretius mirabilia commemorauit. Et non ita pridem in Arce Venetorum munitissima Fori-Iulij Palma-Noua memorabile facinus accidit, cuius historiam mihi nuperrime curauit a Parocho loci Excellentiss. I. C. Sebastianus Columbina Vtinentis in Patauino Lyceo publicus Legum Interpres, in hæc verba, a me Latio data, *In medio Cathedralis Ecclesie Palma sepulchrum amplum excauatum est ad humanda cuiuscumque generis humana cadauera, proindeque profundum ad surgentis aquæ scaturiginem; qua defunctorum putredine coinquinata tetris, & crassis admodum vaporibus caueam replebat; nam ad centum fere busta continebat; & quum ante sex menses non esset apertum os tumuli, anno 1638. die 19. Aprilis, circiter horam primam noctis, dum sepultura daretur Iacobus quidam fumulus Illustrissimi D. Francisci Badoarij Thesaurarij, a tribus Vespillonibus, Ioanne Ripa, Francisco Mauro, & Ioanne Hortulano; Ripa descendens in criptam per scalam, vel ut solueres*

fcap. 21.

g Petron.  
orb. c. 71.

h l. 2. bell.  
Peloponn.  
lib. 6.

cadaver a reſte, vel potius vt ipſum ſpoliarct indumentis, illico ſuffucatus interiit. Animaduertentes poſtea ſocij Riſam nec eloqui, nec aſcendere de ſepulchro, poſt aliquam temporis intercapedinem Maurus & iſe deſcendit in foueam, auxilium Riſe laturus, exiſtimans cum occupatum eſſe in extricando funiculo, quo vinctum fuerat cadauer, aut illi mali quidpiam accidiffe. Hoc etiam neque vocem edente, neque ſuſum aſcendente, timor præſentes inuaſit, & inde plebecula clamorem tollere. Sed Ioannes Hortulanus ille tertius Veſpillo clamauit intrepide, volo quoduis ego ſubire periculum in auxilium meorum comitum, & ſigno crucis munitus ait, Domine Deus vobis commendo filios meos, & hoc effatus deſcendit ſcalam. Circumſtantes animaduertentes etiam hunc poſt certum temporis interuallum nihil dicere, nec aſcendere, confuſione ſtuporeque capti, nonnulli currerunt ad nuntiandum facinus Illuſtriſſimo & Excellentiſſimo D. Bertucio Valerio Generali illius temporis; qui auditis quæ acciderant, cenſens ab aere intra ſepulchrum corrupto & putrido Veſpillones interemptos fuiſſe; ad tetrum & craſſum aerem attenuandum & vtcumque purificandum, iuſſit in criptam diſplodi ſimul pleraque tormenta bellica, quos Moſchettos appellant; & mane proxime ſequenti iuſſit e ſepulchro tres illos Veſpillones extrahi, vt in eorum corporibus inquirerentur indicia, ſi qua forent, adeo repentine mortis. Inunctum fuit id mureris cuidam Francisco & ſocijs, quorum nomina lætent; hi longioribus vnicis haſtatis eduxere Veſpillorum corpora, in quibus nihil aliud quam inſignis nigredo conſpici potuit: expoſita fuere tria iſta cadauera mane pro foribus Ecclieſie, quibus poſtea ſolita exequiarum ſolemnia celebrata ſunt; & alio loco ſepultura tradita; nec vllus operariorum, aut aſſiſtentium quidquam detrimenti perpeſſus fuit. Medicorum opinio fuit, aerem clauſum in ſepulchro, ſine debita ventilatione computruiſſe, veneficamque qualitatem contraxiſſe; aut admixture craſſiorum vaporum adeo denſum euafiſſe, vt reſpirationi penitus ineptus continuo viuenteſ illos in ſepulchro ſuffocauerit. Et obſeruatum fuit a circumſtantibus, tertium illum Hortulanum ſtatim ac in deſcenſu faciem habuit ſub fornice cauea, loqui voluiſſe, verum nequiuiſſe; ſed illico de ſummo ſcalæ præcipitem in imum foueæ cecidiſſe. Sepulchrum obturatum fuit, & ita ſuperne lapidibus conſtratum, vt nullum ambulantiſ apparet eius veſtigium. Tria vero illa cadauera non potuerunt aſtanteſ afficere, quod non halarunt ex ſe qualitatem vllam peſtilentem; ſimiliter apertum ſepulchrum extrinſecus præſenteſ male non habuit; quia tetrum aerem intra ſe continuit. Ac vere potius craſſitudine ſua dēſis halitibus oppletus aer in ſepulchro Veſpilloneſ ſuffocauit, quam venefica, peſtiferave qualitate illoſ necauerit; etſi non nihil malignitatis in ſe retinere potuerit: ſed Aegyptiaca ſepulchra vapores peſtilenteſ halarunt, quibus per aera ventorum flamine delatiſ Athenas peſte ſæuiſſima deuaſtarunt. Nec abnuero tertiam cauſam addere ſepulchro Palmenſi, nimirum Veſpilloneſ a tetrif vaporibus caput illico replentibus inducſta vertigine cecidiſſe, ſuffocatoſque ſtatim defeciſſe; quod tertiuſ ille cadens de ſummo ſcalæ maniſteſſime comprobauit; vt repentina mors illiſ obtigerit tum cerebro vertigine circumactō, tum corde refrigeratione priuato; nam (k) Hippocrates admonet cerebri concuſſione, atque circumductione mortaleſ repente mutos fieri, ac interiſ; nam vt ait in commento Galenus, aphonix nomine ſignificat Hippocrates iacturam ſenſuſ, & motuſ voluntarij, quo non aliter atque apoplectici, & attoniti ſine vllō

k 7.aph. 58

16. epid.  
tom. 2.  
4. de vl.  
part. c. 7.  
  
† cap. 9.  
\* in Athen.  
l. 3. c. 34.

sensu omnino, & motu prostrati iacent, ac in ea passione moriuntur. Quin etiam loca subterranea cuncta, quod intra ea comprehensus aer solaribus radijs minime purificetur, minimeque concoquatur, sed ibi stagnans immotus hæreat, halitibusque terræ faculentioribus inquincetur; loca inquam subterranea cuncta sunt hominum valetudini colorique naturali maxime noxia. Pedis etiam sinistri prior calceatio non caret ratione physica, quod mira pedibus (vt adnotabam) cum imo ventre, contentisque intra eum intestinis, adeoque cum colo nuncupato consensio intercedere videatur; qua statim ex pedum frigore tormina suscitantur, communicato frigore intestinis: Quam autem pars humani corporis dextera longe calidior sit quam sinistra, vt cum (1) Galeno fatentur omnes Medici, ratioque confirmat, quoniam in dextro latere iecur est, & venarum omnium truncus maximus; propterea pes dexter diutius magisque resistere potest ambientis frigiditati, quam sinister, qui citissime refrigeratur, & sui noxam ocysime communicans intestinis, coli dolorem promouet & auget: quare sapienter dicitur a Marcello, pedem sinistrum in colico dolore prius esse calceandum, quam vestiatur dexter. Ad solos itaque characteres ignotæ, nulliusve significationis referenda nobis est vniversa superstitio vinculi Marcellini. Sed & alium anulum superstitiosum attulit idem Marcellus Empiricus, (†) inquit, *Ad colicum dolorem facit* (obseruatu quoque (\*) Causaboni) *anulus de auro texta turica exusta, qui habeat in ambitu rotunditatis vtriusque, idest exterius, & interius Græcis literis scriptum, [THEOS KELLYEI MH KOEIN KOLON PONEYS.]* sane superstitio est, tum quod literis Græcis inscribi debeat anulus, tum quod intrinsecus & extrinsecus, tum quod ad auxilium diuinum confugitur, vbi potest haberi naturale, ac humanum: an non Deus literas latinas, & alias præter Græcas audit, & exaudit? an non vel extrinsecus, vel intrinsecus tantum inscriptas? sed Theophrastus in characteribus ait superstitiosos. Sed ad eiusmodi superstitiosorum anulorum genus facile reuocauero priscum illum, in cuius Iaspide sculptos vidit Cl. Pignorius noster holce characteres iidem ignotæ, nulliusve significationis, vt ipse notauit ad oram Marcelli Empirici, quem habet Io: Rhodius,

F V A V S  
T N T O R D F  
N E A T I D F D

Quin & ad characteres etiã notæ significationis in anulo descriptos, verum ad propositum nihil attinentes, referri debet anuli superstitio; cuiusmodi reor esse anulum, de quo mentio fit in Empiricis Medicis Hieronymi Boniporui M. S. apud Ioan. Rhodium nostrum, his plane verbis, *Ad epilepsiam anulus ex auro fiat, in quo includatur de umbilico pueri nouiter nati, & de pilis canis albi, & modicum rad. Peonia ac pyrethri: & de superpone Smaragdum: & circum circa sculptantur, Gaspar fert Myrrham, Thus Melchior, Balthasar curum. Hic anulus in digito, vel ad celum portetur. Cetera possunt habere rationem physicam; epigraphæ meram habet superstitutionem. Hanc eandem anulorum*

rum

rum confectionem ad Epilepsiam proponit cum alijs Antonius Guairerius, inquit (\*) *Accipe de umbilico puelli nouiter nati, & anulo auri cum include, Sme-* \* pract. ur. raldum vero desuper. Vel accipe de pilis canis albi cum modico peonia radice, ac ra- 7.c.8. dicis pyrethri, & anulo aureo includantur. & si super hos anulos infra scriptum feceris, Gaspar fert myrrham, thus Melehor, &c. Quid si retulerimus ad anulos aut magicos, aut superstitiosos illum, de quo Petrus Aponensis libro de (m) remedijs in hæc verba? Aliud est etiam, quod scriptum est in libro Regum Per- m cap. 4. sarum, quod si sculperere feceris in lapide Hamatus virum genu flexum cinctum serpente, cuius caput teneat dextramans, & caudam sinistra, posuerisque lapidem hunc in auro anulo, & sub lapide posueris radicem serpentaria tritam; portauerisque hunc anulum, ab omni veneno praeseruat. Quod quidem ego quandoque prepara- ri feci, & ad praedictum usum seruavi. Sed tamen non addidit an vlti fuerit. Si superstitiosus anulus est, vniuersa superstitio residet in imagine hominis genu flexi serpente cincti, manuque dextera caput, sinistra caudam angui- nam tenentis; nihil enim hæc habet virium naturalium contra venena: sed facile crediderim hunc anulum esse magicum, sicut & illum Tralliani; de quo superius. Ad hoc idem genus anulorum superstitiosorum armillam referas, quam ita celebrat (o) Plinius, *Pueri qui primus ceciderit dens, ut terram* o l. 28. c. 4. *non attingat, inclusus in armillam, & assidue in brachio habitus, muliebrium loco- rum dolores prohibet. etenim dens, qui primus cadit, ac terram non attingit, nihilo magis quam secundo cadens, ac e terra statim collectus virium natu- raliu habet in proposito. Superstitiosos eadem ratione referas ad anulos ea vincula, quæ statim subdit Plinius, inquit, *In manu dextra duo medijs lino leuiter colligati, distillationes atque lippitudines arcent. Quin & eiectus lapillus calculoso, alligatus supra pubem, leuare ceteros dicitur, ac iocinoris etiam dolores: ac celeritatem partus facere: addidit Granius, efficaciorum ad hoc esse ferro exem- ptum. Partus accelera vicinos, ex quo quaque conceperit, si cinctu suo soluto femi- nam cinxerit, deinde soluerit, adiecta precatione, se vinxisse, eundem & soluturum, atque abierit. & mox, Inguinibus medentur aliqui, licium tela detractum alli- gantes nouenis septenisve nodis, ad singulos nominantes viduam aliquam, atque ita inguina illigantes licio. Item capitis dolorem sedare, laqueum suspensios circum- datum temporibus. Nec a superstitione distat, quod Didymus ait, *Si vir mingat per anulum pronubum antequam cum sponsa coeat, inuictus se reddet incanta- mentis, nec striges ei nocere valebunt. Quum itaque superstitione sit maxime iun- cta cum Idololatria, Dæmonumve cultu, apud homines tum magiæ deditos, v. Theo- tum etiam astrologiæ; quod apertissime constat non solum ex Iamblico, de phr. cha- ract. de su- prijs Aegyptijs asserente apud Cælium, (p) Illorum religionem non fere perstitio- aliud quam superstitionem fuisse magna ex parte, in malorum Dæmonum sis. cultu præcipue debacchantium hominum. Quæ res, ait Cælius, amplissime p l. 16. c. 4. gentium earum ruditatem coarguit in primis: nam vt hebetissimus quisque est, ita facillime superstitionum vanitatibus mancipatur: quas ingenium ve- getum doctrinæ nitoribus defacatum excultumque præcipue auersatur, al- liditque. Adde, quod præter Idololatriæ insaniam, mathematicis maxime incubuisse homines illi pernoscuntur: ad quam rem prolectabat eos regio- num illarum benignior tractus, patentibus late campis, ac noctibus sereni-***

928.17.

tate perpetua siderali contemplationi nitescentibus: eo proclivius avido ingenio viros præcellentes ad se perlicuerunt; nam & in epistola ad Pherecydem scribit Thales, in Aegyptum se cum Solone comisse, studio sacerdotum inuisendi, & astronomos; quin & ab eisdem se geometricis imbutum, non inficiatur: verum etiam ex D. (q) Paulo dicente, *Viri Athenienses, per omnia quasi supersticiosos vos esse video: præteriens enim, & videns simulacra vestra: inveni aram, in qua scriptum erat, IGNOTO DEO.* quod enim syriace est, *nimios in cultu Dæmonum*, Græce legitur [DEITIDAIMONESTEROYS] a quo *superstitiosiores*; eo scilicet, quod vano Dæmoniorum timore, lapides, ligna, spiritus, ignota quoque & ambigua numina colerent: Quo sensu Gentilium errorem Patres superstitionem nuncupant. Quare iam anuli supersticiosi parum, vel nihil potius dissident ab Astrologicis, & a Magicis, antea satis explicatis; & propterea de his eadem ratio debet haberi, quam de illis habuimus, aut parum differens, quæ ex illa facillime noscatur.

*De Anulis ad Fascinum: & qua ratione physica malum id auerterent, ac in fascinatores regerent. Deque anulis ad ani prolapsum & ulcera mirabilibus. Cap. XXIV.*

19. an. fn.

**N**ON valde quoque dissident a propositis anuli ad Fascinum antiquitus efformati; quum enim apud antiquos fascinatio frequens haberetur pariter, atque timeretur; quam nihil aliud esse credebant, nisi noxam quandam ab oculis inuidorum per oculos fortunatorum atque pulchrorum, maxime puellorum illata vehiculo tetrorum halituum in corpus inspecti atque laudati, ipsum misere crucians atque tabefaciens; multis remedijs aduersus eam vsi sunt, quæ memorantur a Plinio, nimirum osse fructus (a) palmæ lunato: radice (b) satyrii orchis: adoratione peculiari (c) Græcæ Nemesis, siue incantatione: (d) despuitione: corio frontis (e) hyenæ: tamen inter alia præsidia præcipuum fuit simulachrum pudendi virilis collo appensum, vel anulo gestatum; quod ab effectu nomen fascini sortitum fuit: non enim audio Porphyriorem ad illud Horatii,

„ Minusve languet fascinum.

fl. 4. c. 6.

a (f) Cælio citatum, dum ait, *Fascinum pro virili parte posuit; quoniam fascinandis rebus hæc membri deformitas apponi solet: sed potius Varronem ausculto, cui Pueris turpicula res quedam in collo suspenditur, ne quid obsit, bona secunda causa:*

g s. symp. qu. 7.

nam & Plutarcho, (g) *Id genus anulata, quæ a prohibenda fascinatione [PROBASKANIA] vocantur, sunt qui putent aduersus inuidiam conferre, quia scilicet sic trahatur visus per absurditatem, quo minus irritatur affectus: nimirum,*

h de somnijs c. 2.

*ut ait Aristoteles, (h) Quod autem ser. seria cito, & modicas differentias sentiant, signum est quod in speculis accidit: de quo utique per se insisteris considerabit quis, & cubitabit. Simul autem ex ipso manifestum, quod quemacmodum visus patitur, sic & facit aliquid; in speculis enim valde nitidis, quum menstruis aduenientibus mulieribus in speculum, fit superficies speculi ut nubes sanguinea: & si quidem novum sit speculum, non facile est abstergere huiusmodi maculam: si vero vetus,*

facile . *Causa vero, ut diximus, quoniam non solum visus patitur aliquid ab aere, sed & facit aliquid, & mouet quemadmodum splendida; nam visus splendorum, & habentium colorem est. Oculi igitur rationabiliter, quum fiunt menstrua, afficiuntur, sicut & alia pars qualibet corporis: etenim natura existunt pleni venarum: ideo quum fiunt menstrua, propter turbationem & sanguineam ebullitionem, nobis quidem quæ in oculis differentia incerta est, inest autem; nam eadem natura seminis & menstruorum; aer autem mouetur ab ipsis; & eum, qui supra specula est, aerem continuum existentem, qualem quendam facit & talem, velut ipse patitur: hic vero speculi superficiem; quemadmodum enim vestium, quæ maxime munda sunt, citissime inquinantur; nam purum exacte monstrat quicquid exceperit, & praesertim minimos motus; ac vero, eo quod planum sit, quicquid tactum maxime sentit: oportet vero intelligere, tanquam attritionem esse aeris tactum, & tanquam extersionem, & ablationem: propter munditiam vero manifestus sit, qualiscunque sit: non exeundi vero celeriter ex nouis speculis causa est, quod purum sit & lenis: serpit enim per huiusmodi & in profundum & in omnes partes; nam eo quidem quod purum est, in profundum; eo autem quod lenis est, in omnes partes: in veteribus vero non immanet, quoniam non similiter ingreditur macula, sed superficialitè magis, &c. ita sane de fascinatione dicendum est, nam inuidis hominibus ab affectu sanguis non minus perturbatur, & commouetur quam mulieribus menstruatibus; ex qua commotione perturbationeque sanguinis, qui potissimum in senibus faculentus est, & in inuidis, ac iratis atrabilarius, & (i) feruens, multi vapores i. de an. t. 16. trice facultate, veluti noxii, sed magna ex parte per oculos, in quibus hiant patentiores meatus lacrymarum, ac per patentiores oris, & narium poros, qui mali vapores aerem inficiunt; a quo male affecto facile communicatur infectio tabifica tenello cuiuscunque corpori, potissimum hominis; maxime penetrante vaporibus malis & impuris oppleto aere tum per inspirationem oris nariumque meatus ad cor, tum per intuitionem oculorum poros ad cerebrum, duo membra principalia, quæ non facile sustinent malas affectiones, quas illico toti corpori communicant, a se tetros illos halitus excutientia per arterias, venas, atque nervos in vniuersum corpus; quod ideo facile contabescit & languet: si enim speculi corpus durissimum & densissimum penetratur & inficitur ab aere polluto vaporibus egressis ab ore, naribus, & oculis mulieris menstruatæ, quæ qualemcunque sustinet commotionem turbationemque sanguinis; quidni corpus humanum longe mollius, ac vbiq; foraminibus etiam valde patentibus peruium permeetur, & male afficiatur ab aere pleno tetrioribus halitibus, qui feruidi, faculenti, plurimi pelluntur ex ore, naribus, & oculis inuidi ac irati maleuoli falcinantisque senis, anusque maleficæ? tale quid autem contingere comprobatur experimento lippitudinis, quæ per intuitum facile communicatur oculo sano; siquidem ex oculis lippitudine purulenta laborantibus exeunt in aerem putridi vapores; quibus inquinatus aer facile sanos oculos praesentes, quos tangit, afficit eadem aegritudine. Quin eadem ratione non solum hominibus adultis, verum etiam plantis obesse quorundam aspectus apertum est; nam & apud (k) Plutarchum, Thibios, id genti nomen est, Ponti quondam accolæ Phylarchus k 5. symp. 7. scri-*

*scriptam reliquit, non pueris modo, verum etiam adultis pestiferos esse; etenim visum animam (hoc est anhelitum) & alloquium eorum, tabem contactis corporibus & morbum afferre. & apud (l) Plinium, inuidos Imperatoribus fascinationem in 2. Bom-*  
*incutere solitos, habemus; & apud (m) Vidam oculatum testimonium legimus,*  
 by.

„ Quandoquidem memini Tusci alta in rupe Viterbi  
 „ Ipse senem vidisse ferum, cui dira vigeant  
 „ Ora, grauesque oculi suffecti sanguine circum,  
 „ Fronsque obsœna situ, hirtique in vertice cani.  
 „ Ille truci (scelus) obtutu genus omne necabat  
 „ Reptantum, tenues animas, paruosque volantes:  
 „ Quin etiam si quando hortos ingressus, vbi annus  
 „ Exiit expleto turpem nouus orbe senectam,  
 „ Floribus, & passim per agros incanuit arbor;  
 „ Ille hortis stragem dedit, arboribusque ruinam:  
 „ Spemque anni agricolæ mælti fleuere caducam:  
 „ Nam quocumque aciem horribilem intenderit, ibi omnes  
 „ Cernere erat subito afflatus languescere flores.

3. mag. Etsi vero Cl. (n) Delius opinetur vno humore naturaliter tam diuersas  
 disp. sect. speciei res afflatu solo non potuisse corrumpi, sed hoc fieri vi pacti cum Dæ-  
 r. f. monibus initi, quibus ea labefactentur omnia, in quæ magus oculos inten-  
 derit; non abnuens ego tale quid fieri posse; reor attamen etiam eundem  
 halitum pestiferum atque noxium, qui citra violentiam Dæmonis potest  
 physice pueros tabefacere teneros, & homines adultos, posse quoque flo-  
 res omnium generum teneriores adurere; qui vel solo ambientis frigore  
 corrumpuntur, cui resistunt infantium corpora mollia nullo negotio. Sed  
 non ne ab vnis & iisdem halitibus tetris, atque pestilentibus aerem inficien-  
 tibus olim, (o) Thucididis, & Lucretij testimonio, corrupta sunt variarum  
 specierum viuentia, segetes, animantia bruta, & homines Atheniensi peste  
 grassante? non ne nouimus hominis veneni esu famigerabilis contactu  
 muscas pariter & homines vna cubantes interimi? Ne dicam Poetam ex ar-  
 te potuisse quadam amplificatione vim mali corpora virorum labefactan-  
 tem ad arborum flores extendere. Hac de re pulchre satis Heliodorus,  
 (\* ) Hic aer undiquaque nobis circumfusus, per oculos, nares, & anhelitum, & alios  
 poros intus ingrediens, & una secum exteriores qualitates, quibus imbutus est, in fe-  
 rens, qualis influxerit, talem quoque affectum ijs, qui illum exceperunt, insinuat.  
 Quamobrem cum aliquis cum inuidia res præclaras est intuitus, simul & circum-  
 stantem aerem infesta qualitate impleuit, & spiritum a se amarulentia plenum in id  
 quod propinquum est, transmisit. Ille autem, ut tenuis & subtilis, usque ad ossa  
 ipsa & medullas penetrat: atque ita plerisque fuit inuidia morbi causa, qui proprium  
 nomen fascinationis accepit. Immo autem & illa considera, Charicles, quam multi-  
 ti do'rem oculorum & pestis contagionem hauserint, quum haudquaquam attri-  
 gissent illis morbis laborantes, immo ne lecti quidem, nec mensæ eiusdem, sed tantum  
 aeris fuissent participes. Ceterum illud omnino certum est, fascinationi ab  
 inuidorum inspectu præsentiaque præscos occurrisse simulacro mentula viri-  
 lis

o 2. bel. Pe-  
 lop.

p lib. 6.

q 2. de his  
 qui di. si.

al. viu. c.  
 220.

to. 1. nauig.

p. 157. 296.

\* 1. 3.



his appensæ, vel gestatæ quomodocunque, præsertim sculptæ in anulo.  
 Quinimmo non gestatæ tantum, sed etiam vel prima syllaba Mutonis enun-  
 ciata; nam quod Plinius ait (r) *Nos si hæc & illa credamus rite fieri; Extranei* r l. 28. c. 4.  
*interuentu, aut si dormiens spectetur infans, a nutrice ter adspui; quanquam religio-*  
*ne mutatur & fascinus.* Turnebus scriptum inuenit in antiquis exemplari-  
 bus, *religione mutueatur.* Ea syllaba veteres utebantur ad inuidiæ, mali, fa-  
 scini depulsionem. ut qui facile diuinis honoribus colerent, quicquid exi-  
 stimarent aliqua ratione mortalibus prodesse; censentes tum enunciata pri-  
 ma syllaba Mutini, qui prorsus idem est cum virili pudendo, fascini nomine  
 quoque nuncupato; tum gestatione simulacri partis illius obscenæ, seu in  
 anulo, seu ad collum, seu aliter appensæ, tueri mortales ab inuidorum fasci-  
 natione; religiosum habuerunt colere tanquam Deum mentulæ simulacrum;  
 & illud appendere pulchrorum, atque fortunatorum corporibus, & rebus  
 alijs ad eos attinentibus; ut addit ibidem Plinius; *quanquam religione muta-*  
*tur, seu mutueatur & fascinus, Imperatorum quoque, non solum infantium custos,*  
*qui Deus inter sacra Romana a Vestalibus colitur, & currus triumphantium sub his*  
*pendens defendit medicus inuidia, iubetque eosdem respicere.* Quam insaniam ita  
 deplorat D. Augustinus, (s) *Iam vero Liberi sacra, quem liquidis seminibus, ac* s 7. de ci-  
*per hoc non solum liquoribus fructuum, quorum quodammodo primatum vinum te-* uit. c. 21.  
*net: verum etiam seminibus animalium præfecerunt, ad quantam turpitudinem*  
*peruenerint, piger quidem dicere, propter sermonis longitudinem: sed propter superbiam*  
*istorum hebetudinem non piger. Inter cetera, quæ prætermittere, quoniam multa sunt,*  
*cogor: in Italia compitis quadam dicit Varro sacra Liberi celebrata cum tanta licen-*  
*tia turpitudinis, ut in eius honorem pudenda virilia colerentur: non saltem aliquan-*  
*tum verecundiore secreto, sed in propatulo exultante nequitia; nam hoc turpe mem-*  
*brum per Liberi Dies festos cum honore magno plostellis impositum, prius per rura in*  
*compitis, & usque in urbem postea vectabatur. In opido autem Lauinto vnus Libe-*  
*ro totus mensis tribuebatur, cuius diebus omnes verbis flagitiosissimis utebantur, do-*  
*nec illud membrum per forum transuectum esset, atque in loco suo quiesceret. Cui*  
*membro inhonesto matrem familias honestissimam palam coronam necesse erat impone-*  
*re. Sed videlicet Liber Deus placandus fuerat pro euentibus seminum: sic ab agris*  
*fascinatio repellenda, ut matrona hoc facere cogeret in publico, quod nec meretricæ,*  
*si matrona spectarent, permitti debuit in theatro. Sic ergo veteres etiam ad fa-*  
*scinationem auertendam anulos parabant, in cuius pala, seu loco fundæ*  
*sculpebant simulacrum membri virilis; cuiusmodi anuli vetustissimi nuper*  
 35 *iconem habui ab eruditissimo viro pulcherrimam; e loco palæ videtur exer-*  
*ta manus humana: quæ medium teneat complectaturque mutinum. Cete-*  
*rum ut ad religionem fatuum est referre gestamen huius partis obscenæ* Turpium  
*pro depellenda, impediendæ fascinatione: sic absurdum est opinari, pri-* inspicio cur  
*scos illos absque sensibili quopiam experimento passim existimasse; pro cer-* fascinatione  
*toque habuisse rerum turpium gestatu fascinationem impediri, regerique in* prohibeat.  
*inuidos fascinatores; etenim Turnebi (r) relatu, Aptendebatur olim trium-* cap. 28. g.  
*phantium curru Fascinus Deus, ut in autores fascinum reijceret, eosdemque fasci-*  
*num & inuidiam recipere iuberet: quod & Plinius obseruat, cui, (u) ut visum* u l. 28. c. 4.  
*est, Religione mutatur & fascinus, Imperatorum quoque, non solum infantium cu-*

*stos, qui Deus inter sacra Romana a Vestalibus colitur, & currus triumphantium sub his pendens defendit inuidia, iubetque eosdem respicere, siue recipere, qui scilicet fascinationem inuehere gestiebant. Causa vero physica duplex esse videtur, altera quidem, quod inuidi fascinatores, dum virulentos halitus intenta visione per oculos in aliquem recta iaculari satagunt; insolitæ turpisque rei conspectu statim ad eam vertunt obtutum, visionemque auerunt ab oculis fascinandi; quare vapores illi tetri non ingredienti per oculorum & oris alios patentis meatus, non afficiunt interiora puelli, neque triumphantis viscera. Sed altera mihi potior est; quod fascinatorum animus inspectu rerum turpicularum non potest non commoueri ad risum, & ad aliquem gradum lætitiæ; quis enim non rideat aspiciens pendentem Ityphallam ex curru triumphantis? appensum mutinum collo puelli? gestatum in anulo virile membrum manu comprehensum? quin & nutricem ter despuentem in infantuli sinu? & similia turpia? certe Theocritus etiam quemque aduultum monet olim sibi cauisse a fascino terna sputatione in sinum proprium, dicens.*

„ Ut non fasciner, ter in meum expui sinum!

l. 1. el. 20 & ipse (\*) Tibullus de fascinatore,

„ Hunc puer, hunc iuuenis turba circumstetit arcta

„ Despuit in molles & sibi quisque sinus.

Quis item ignorat lætitiæ sedari turbulentos humorum motus? iram leniri? rabiem inuidiæ demulceri? Quis ambigit, ex humoribus pacatis atque quiescentibus nullos, vel paucos, eosque minime noxios vapores & halitus extra corpus ex oculis & ore aspicientis extrudi? sane sicuti morsus tum hominis, tum canis rabie furentis letifer est, non autem canis & hominis rabie carentis: ita virulenti sunt vapores ex oculis inuidi ferocientis, innoxij sunt vapores ex oculis hominis animo læto ridentis; perinde ac ex oculis mulieris menstruatæ vapores effluunt multi fæculenti que ex massa sanguinis intra venas agitati, qui speculum inficiunt; alio tempore mensis e sanguine muliebri quieto in venis nulli tetri vapores exeunt, qui specula maculent. Non solum autem turpicularum rerum aspectus fascinum auerunt ab alijs ob istam rationem physicam, sed etiam ob aliam fascinum regerunt in autores; quia fascinatores inuidi videntes se turpium rerum visu suo sine frustratos, procul amota causa risus atque lætitiæ, cogitantes animo felicitatem eorum, quos oderunt, iterum furoribus inuidiæ stimulati misere torquentur, & a semetipsis fascinantur, ob vnâ inuidiam corpore tabescentes, seque macerantes; namque spiritus tristis (x) exsiccat ossa. Sed & ad fascinum inuidorum non autem ad ornatum priscas mulieres pulchras gestare consueuisse inter crines manum illam obscænam arte fabrefactam, quæ pudendi virilis purum putum symbolum est, vt (y) antea vidimus apud (z) Valerianum, cui digitus medius exporrectus, reliquis in pugnum attractis, ideo dicitur infamis & impudicus, quod virilis pudendi speciem quandam ostendit: conijcios ex antiquarum imaginibus; quos imitantes etiam nostræ potius ad ornatum quam ad fascinum capitis inter ornamenta portare solent eiuscemodi manum ex corallio, vel auro factam, nihil de fascinatione amolenda

x Prou. 17.

y cap. 1.

z Hiero. 36.

lienda cogitantes : nec illius manus mysticam significationem a Pierio propositam intelligentes. Ad anulos etiam fascini referre lubet coronam, de qua (a) Virgilius,

a Ecl. 7.

- „ Pastores hedera crescentem ornate Poetam
- „ Arcades, invidia rumpantur ut ilia Codro.
- „ Aut si ultra placitum laudarit, baccare frontem
- „ Cingite, ne vati noceat mala lingua futuro.

Verum hæc habent aliam rationem physicam : sane fascinantis lingua laudatrix ultra placitum, mala dicitur ; non quia laudet laude dignissimum, sed quia laudat ultra id quod sibi placet, adeoque quia non laudat ad honorem laudati, sed ad maleficium fascinationis facilius & altius imprimendum in laudati corpus ; etenim fatagit, ut ad laudum suarum auditum exultet animus lætitia, qua calor ab intimis ad extimas corporis partes delatus & eneruetur ipse nimium, & cutis omnes pori latius aperiantur ; atque per eos patientiores promptius & altius inferat se se turbidis invidi corporis halitibus infectus aer, qui vel ex ore tetri laudatoris multi iaculantur in laudatum ; & calorem gaudio satis eneruatum dissipant, ac humores inficiunt lue tetra fascini. Sed huic opponitur ex baccare confecta corona ; quod ea planta (b) Plinio, (c) Dioscoridique coronaria sit, & odorata, nempe Nardi quædam species, Baccharis, inquit, vocatur Nardum rusticum, de quo dicemus inter flores : ubi ait, (d) Bacchar quoque radicis tantum odorata est, a quibusdam Nardum rusticum appellatum. Unguenta ea ex radice fieri solita apud antiquos, Aristophanes prisca Comedia poeta testis est : Vnde quidam errore falso barbaricam eam appellant. Odeur est ei cinnamomo proximus. Gracili solo, nec humido provenit. & infra, (e) Bacchar in medicina usu, aliqui ex nostris perpersam vocant : auxiliatur contra serpentes, capitis dolores, feruoresque : item epiphoras. Imponitur mammis tumentibus a partu, & agilopis incipientibus, & ignibus sacris. Odeur seminum gignit. Radicem decoctam bibere spasticis, euersis, conuulsis, suspiriosis salutare est. In tussi veterer radices eius tres quatuorve decoquuntur ad tertias partes. Hac potio mulieres ex abortu purgat : laterum punctiones tollit, & vesica calculos. Conditur cum diaspasmate. Vestibus odoris gratia inseritur. & adhuc infra referens remedia contra morbos, qui totum corpus occupant, ait, (f) Comitiales sacra & Baccharis radix arida in puluerem contrita, cyathis tribus cum coriandro in aqua calida. Dioscoridi quoque, (g) Fruticosa & coronaria herba Baccharis est : aspera folia eius sunt : flores habet in purpura albicantes & odoratos : radices nigro veratro similes, cinnamomi odori proximios. Aspera nec humida amat loca. Medetur decocta in aqua Baccharis radix conuulsis, ruptis, ex alto precipitatis, angustij's spiritus, diutina tussi, & urina angustij's. Ducit eadem menses, & utiliter cum vino bibitur contra venenatorum morsus. Subdita feminis ex viridibus radicibus eius una fetus ex utero trahit : puerperisque decoctum eius insidentibus accommodatum est. Utiliter etiam sicca & in puluerem trita corpori inspergitur odore iocundo. Foliaque astringendi vim habent. Contra dolores capitis emplastri modo imponuntur. Oculorum itidem inflammationes, incipientes a gyloas, mammis a partu tumentes, & sacros ignes curat. Præter hæc omnia somnum Baccharis odore conciliat. Ex quibus omnibus apertum est, Baccharim habere vires tum adstringendi, proindeque

b l. 12. c. 13.

c l. 3. c. 47.

d l. 21. c. 6.

e cap. 19.

f l. 26. c. 11.

g l. 3. c. 27.

deque roborandi caput: tum excalfaciendi, propterea que fouendi, & augendi calorem innatum, qui resistere queat virulentia vaporum fascinantium, & eos a se propulsare: tum exsiccandi, dissipandi, temperandique retros illos halitus a fascinatore impressos aeri, corpus fascinationi obnoxium ambienti. Ceterum an ad fascinum etiam effectus fuerit anulus in anulo, quorum vterque loco fundæ retinet hiatum quendam aperto podici turpi confimilem, non satis liquet; liquet attamen ex historia sacra, *Philistheos olim a Deo percussos in secretiori parte (h) narium, & computruisse prominentes extales eorum; Qui a Sacerdotibus consultis audiuerunt, (i) Iuxta numerum Prouinciarum Philistinorum quinque anos aureos facietis, & quinque mures aureos: quia plaga una fuit omnibus vobis, & Satrapis vestris: Facietisque similitudines anorum vestrorum, & similitudines murium, qui demoliti sunt terram: & dabitur Deo Israel gloriam; si forte releuet manum suam a vobis, & a Dijs vestris, & a terra vestra. Quare aggrauatis corda vestra, sicut aggrauauit Aegyptus, & Pharao cor suum? nonne postquam percussus est, tum dimisit eos, & abierunt? Nunc ergo accipite, & facite plaustrum nouum unum: & duas vaccas fixas, quibus non est impositum iugum, iungite in plastro, & recludite vitulos earum domi. Tollitisque arcam Domini, & ponetis in plastro, & vasa aurea, qua exoluistis eis pro delicto, ponetis in capsellam ad latus eius: & dimittite eam ut vadat. & aspicietis: & si quidem per viam finium suorum ascenderit contra Bethsames, ipse fecit nobis hoc malum grande: sin autem, minime: scimus quia nequaquam manus eius tetigit nos, sed casu accidit. Fecerunt ergo illi hoc modo: & tollentes duas vaccas, que lactabant vitulos, iunxerunt ad plaustrum, vitulosque earum concluderunt domi. Et posuerunt arcam Dei super plaustrum, & capsellam, que habebat mures aureos & similitudines anorum. Ibant autem in directum vacca per viam, que ducit Bethsames, & itinere vno gradiebantur, pergentes & mugientes: & non declinabant neque ad dextram, neque ad sinistram: sed & Satrapæ Philistinorum sequebantur vsque ad terminos Bethsames. Porro Bethsamitæ metebant triticum in valle: & eleuantes oculos suos, viderunt arcam, & gauisi sunt quum vidissent. Et plaustrum venit in agrum Iosue Bethsamitæ, & stetit ibi. Erat autem ibi lapis magnus, & conciderunt ligna plaustrum, vaccasque imposuerunt super ea holocaustum Domino. Leuitæ autem deposuerunt arcam Dei, & capsellam, que erat iuxta eam, in qua erant vasa aurea, & posuerunt super lapidem grandem. Viri autem Bethsamitæ obtulerunt holocausta, & immolauerunt victimas in die illa Domino. Et quinque Satrapæ Philistinorum viderunt, & reuersi sunt in Accaron in die illa. Hi sunt autem ani aurei, quos reddiderunt Philistinorum pro delicto, Domino: Azotus unum, Gaza unum, Ascalon unum, Geth unum, Accaron unum. &c. Quid vetat, hos anos fuisse anulos aureos, in cuius funda fuerit ani similitudo, ad instar vasis, ut illi supra depicti? non ne anuli a sola funda vocantur gemmæ passim apud antiquos, nulla circi habita ratione? non ne funda propositorum anulorum vasis imaginem habet & ani? Sed non ne anuli dicuntur minores ad maiorum differentiam, qui vocantur ani? sic apud Isidorum legimus in Originibus, (k) Anuli autem per diminutionem dicti a circulis & anis, qui sunt circa brachia, & circum crura: vnae & signa eorum per diminutionem sigilla; nam signa maiora sunt; sigilla vero quasi minor signa. Quod fortasse voluit indicare, qui ano maiori minorem anulum affixit*

h 1. Reg. 5.  
s cap. 6.

kl. 19. c. 32

fixit in præfenti figura, vtriusque fundæ podicis hiantis imaginem affingens. Nisi velimus imagines istas anulorum fuisse ad venena, de quibus luculenter in (1) superioribus. Quid vetat ab istis anulis ethnicos alios morem *l cap. 20.* sumpfisse gestandi anos aureos ad morbos ani, sicut & in more iam habuerunt gestandi anulos in pala mutinum habentes ad fascinationem auerendam? at de his hæcenus dicta sufficiant.

*De Anulis Antiquorum ad Sortes .*

*Cap. X X V.*

**A** Nulis antiquos vsos etiam fuisse ad Sortes, indicat aperte Plinius, dum ostendere conatur, Homeri tempestate nullum anulorum vltum adhuc extitisse, dicens, (a) *Nec Iliacis temporibus vltos fuisse anulos video: nusquam certe Homerus dicit; quum & codicillos missitatos epistolarum gratia indicet (scilicet non adhibens vllam anuli sigillaricij notam) & conditas arcis vestes, ac vasa aurea argenteaque, & ea colligata nodi, non anuli, nota (nempe non meminit anuli clauem habentis ad custodiam, de quo fusius intra) Sortiri quoque contra prouocantium Duces, non anulis tradit.* nimirum Homerus non meminit anulorum ad Sortes. Ceterum quomodo probet id Plinius, & quomodo sortitio fieret antiquitus non anulis, non ita liquet. Dalechampius quidem ait in hoc Plinij loco, *Iliad. H. prouocat Hætor proceres Græcia ad singulare certamen: illi iactis sortibus in galeam, deligunt quem opponant,*

„ Sic dixit: hi autem sortem signauerunt singuli,

„ Et iniecerunt galeæ Agamemnonis Atridæ.

*Idem fit & in duello Paridis, Iliad 7. Sortes autem, [O I K L H R O I,] calculi fuerunt, aut ex terra facti globuli, nota quadam signati, que suum quisque agnosceret. Sophocles in Aiace,*

„ Sortem in medium quum posuisset, humidæ terræ glebam.

*Sortes ea licet signata forent, non tamen anulo signabantur; quum eo tempore anulus prorsus in vsu non esset, nedum signatorius. Fuerunt & sortis indicia, concha, ascia, ac sæpius lignum proprio quodam signo notatum; vnde [K L H R O N] dictum vult Herodianus, [A P O T O Y K A L O Y, & P O L L O N,] quod sortes coniectas mouerent, antequam proferrentur: quanquam alij dictum malint a [K I O,] quod [K A L E I N] significat. (b) Hadrianus Iunius. Ego vero non ob id asseruo, temporibus Iliacis non extitisse anulorum vltum ad sortes, nec Homerum exclusisse anulos a sortitione, dum ait Achaos signasse sortem singulos, & iniecisse in galeam Agamemnonis; tum quia sortem signare poterunt anulo signatorio, qui multo vetustior in vsu passim fuerat apud (c) Aegyptios, & (d) Hebræos; quorum notitiam Homerum habuisse probabilissimum est; nimirum poetam scientissimum de nationibus olim celebratissimis, & de Mosaicis libris antiquissimis inscium fuisse, credibile non est: tum quia signare sortem interpretari potest, eam anulo signatorio in galeam immisso significare; nam singuli propriam vniuscuiusque sortem anulo suo sigillaricio vere signarunt. Nec accipio, voce [K L H R O S] ita simpliciter*

ter significari calculum, aut globulum ex terra fictum, quin potuerit etiam significari sigillaricius, aut proprius cuiusque anulus alius: etenim huiusmodi morem fuisse veterum in sortitione, constat ex Plutarcho in Timoleone, cui Timoleon Iceten antevertere permittens, cum equitatu & levi armatura confectatus est cum. De eo factus certior Icetes, transmissa Damyria substitit in ripa Timoleonem prohibiturus transitu: quippe animum ei cum vadi difficultas tum abrupta utrinque ripa dabat. Ibi decuriones Timoleonis mirificum incessit certamen & contentio qua moram pugnae fecit; nemo enim post alterum transire in hostem sustinebat, sed postulabat quisque priores pugnae partes: eratque confusionis plenus transitus impellentium se mutuo, & praecurrentium. Ergo Timoleon iussis sortiri praefectis accepit anulum singulis: quos quum in lacernam suam coniecisset & confudisset, primum forte eduxit qui sigillo trophaeum habebat insculptum. Quod ubi iuvenes viderunt, lato clamore sublato, non ultra ullam expectare sortitionem: verum pro se quisque occyissime superato fluvio conseruerunt cum hoste manus. At illi non sustinuerunt horum impetum, sed in fugam effusi, omnes pariter armis exuti, mille interfecti, desideratique. Nec ego versiculum allatum in Sophoclis Aiace reperio: sed, & si foret, non arguit id semper Sortes fuisse terrae glebulas, & nunquam anulos; nam ex varia materia, & variae figurae sortes antiquitus esse potuerunt, anuli, globulae terrae signati, lignae tesserae, ac alia multa; speciatimque meminit Suetonius in Tiberio talorum aureorum ad Sortes inquiring, Et ingressa primam expeditionem, ac per Macedoniam ducente exercitum, accidit, ut apud Philippos sacrata olim victricium legionum Ara sponte subitis cellucerent ignibus: & mox quum Illyricum petens, iuxta Patavium adisset Geryonis oraculum, sorte tracta, qua monebatur, ut de consultationibus in Aponi fontem talos aureos iaceret, euenit, ut summum numerum iacti ab eo ostenderent. hodieque sub aqua visuntur hi tali. Sed non amplius aetate nostra. Praeterea nonne potuerunt eo tempore Graecae pariter, atque Troiana mulieres vti anulis ad ornatum; quibus vix fuerant antiquiores (e) Hebraeae? Quare non est Plinio concedendum, temporibus Iliacis nullum extitisse anulorum usum. Ceterum anulos priscos cum inciso trophaeo posuit in sua Dactiliotheca Gorlaus vigesimum ferrum cum gemma granata: quinquagesimum septimum argenteum, cupidine veluti trophaeum ponente, vel potius gloriante se maiora trophaea quam bellica ponere: trigesimum aereum inauratum cum gemma Sarda inter duos iuvenes; quorum alter stans velut hastam addit posito trophaeo: alter sedens indit ori dexteram, sinistra gerens baculum humero nixum, in summo pileum ex quo veluti tania dependet habentem: & centesimum secundum argenteum cum strijs aureis, & sigillo ex Iaspide, utrinque Achatem habentem. Anulis huiusmodi sortiarijs etiam intelligi potest in sacra pagina facta fuisse sortitio D. Matthiae ad Apostolatum; quum enim, vel obseruatu (f) Valeriani, In Diuinis literis anulus sit Fidei signum; quo spectare Euangelicum illud Theologi aiunt, (g) Date anulum in manum eius: proindeque fideles haberent anulum proprium singuli: propterea congregatis Discipulis Iosephus, & Matthias fortasse dederunt anulos proprios, & in lacernam Petri, vel alterius coniectorum & confusorum, post orationem ad Deum, caeca manu primus eductus est anulus Matthiae, quo signo ce-

e Exod. 32.

35. 39.

f Hierog.

41. c. 8.

g Luc. 15.

cidisse super eum fors dicitur a Domino, qua electus est in Apostolum loco Iudæ proditoris. Historia legitur hæc in Actis Apostolicis, (h) *Exurgens h cap. 10.*  
*Petrus in medio fratrum dixit, erat autem turba hominum fere centum viginti: Viri fratres, oportet impleri scripturam, quam produxit Spiritus-Sanctus per os David, de Iuda, qui fuit dux eorum, qui comprehenderunt Iesum, qui connumeratus erat in nobis, & sortitus est sortem ministerij huius. Et hic quidem possedit agrum de mercede iniquitatis, & suspensus crepuit medius, & diffusa sunt omnia viscera eius. Et notum factum est omnibus habitantibus Hierusalem, ita ut appellaretur ager ille Acheldemach, hoc est ager sanguinis: scriptum est enim in libro Psalmorum, (i) Fiat commemoratio eorum deserta: & non sit qui habitet in ea. Et, (k) Episcopatum eius accipiat alter. Oportet ergo ex his viris, qui nobiscum sunt congregati in omni tempore, quo intravit & exiit inter nos Dominus Iesus, incipiens a baptismo Ioannis usque in diem qua assumptus est a nobis, testem resurrectionis eius nobiscum fieri unum ex istis, & statuerunt duos: Ioseph, qui vocabatur Barsabas, qui cognominatus est iustus, & Matthiam: & orantes dixerunt: Tu Domine, qui corda nosti omnium, ostende quem elegeris ex his duobus unum accipere locum ministerij huius & Apostolatus, de quo prævaricatus est Iudas: ut abiret in locum suum. Et dederunt sortes eis, & cecidit fors super Matthiam: & annumeratus est cum undecim Apostolis. Licet huiusmodi sortitio facta fuisse potuerit alia quoque ratione; si quidem nihil certi de proposito determinare valemus. Satis est, antiquitus fieri consuevisse sortitionem per anulos eligendorum immisos in unum locum, & inuicem confusos, indeque cæca manu vel innocentis pueruli, vel principalis viri conuenientium, eductos.*

,, i Pl. 68.

,, k Pl. 108

## De Anulis ad Nobilitatis indicium.

## Cap. XXVII.

**T**Rahit ad se nostram orationem nunc Anulus, qui veteribus erat index Nobilitatis, de quo Plinius ait, (a) *Anuli distinxere alterum ordinem a plebe, ut semel ceperant esse celebres, sicut Tunica ab anulis Senatuum tantum: quam & hoc sero: vulgoque purpura latiore tunica vsos etiam præcones, sicut patrem L. Aelij Stilonis, Præconini ob id cognominati. Sed anuli plane medium ordinem, tertiumque plebi & Patribus inferuere: hoc nunc pecunia Iudices tribuunt: nec id prius factum. Diuo Augusto decurias ordinante, maior pars Iudicum in ferreo anulo fuit; & que non Equites, sed iudices vocabantur. Equitum nomen subsistebat in turmis equorum publicorum. scilicet cum Romani triplici continerentur ordine vniuersi, Senatorio, Equitri, Plebeio; primum distinguebantur, quod Senatores appellati Patres a senectute, vnde & Senatores, tunicam latiore purpuræ fascia circumdatam & ornata habebant: Equites ab equis de publico sibi donatis denominabantur: Plebs equis carebat, & latiore fascia purpuræ in tunicis: quam tunicam latam clauum appellabant; nam obseruatu Budæi, Senatorij ordinis insigne latus clauus erat, & calceus lunatus; qui tamen communis Nobilitati fuisse putatur. Iuuenalis de Quintiliano,*

,, Appositam nigræ Lunam subtextit alutz.

21. an. finis.

a l. 33. c. 1.

Phil. 13. (\*) Cicero, est etiam Asinius quidam Senator voluntarius, lectusque a se apertam curiam ridit post Caesaris mortem: mutauit calceos: Pater conscriptus repente factus est. id est lunatos calceos sumpsit. Latus clauus, quod laticlauium etiam dicitur, pro Senatoria dignitate ponitur: ut ius anulorum aureorum pro equestri ordine: & hodie calcar aureum. Omnes tamen ordines Romanorum, quia milites erant, anulo ferreo militari utebantur. Verum postea datus est equitibus anulus aureus, quo distinguerentur a plebe, quæ remansit in solo ferreo. Num vero anulus aureus distinguens equestrem ordinem a plebe, simul & Nobilitatis insigne foret, & bellicæ virtutis; an præter anulum ferreum militarem, gererent equites anulum etiam aureum, viris Cl. non ita facile constat: opinor tamen Equites vnico aureo vsos fuisse, ferreumque dimisisse; tum quod id satis aperte declarare videtur Papinius, (b) cui

b3. filu. de  
sacr. Herc.

„ Atque idem in cuneo populos quum duxit equestres  
„ Mutauitque genus, læueque ignobile ferrum  
„ Exiit, & cello natorum æquauit honore.

c cap. 2.

d cap. 48.

el. 19. c. 32.

quem locum late (c) superius explicauit: tum quod antiquitus anuli fierent grandiores (ut infra (d) patebit) atque ideo duo forent impedimento clypeis apte gestandis in pugna: magnaque probabilitate scribit Isidorus in

Originibus, (e) Apud Romanos anuli de publico dabantur, & non sine discrimine: nam dignitate præcipuis viris gemmati dabantur, ceteris solidi. Anulum aureum neque seruus, neque libertus gestabat, aut in publico: sed anulo aureo liberi utebantur, libertini argenteo, serui ferreo utebantur. Quod posteriori tempore factum fuit,

dum anuli aurei gemmati dabantur vnis Senatoribus, aurei solidi sine gemma Equitibus, ferrei militares plebi, vel etiam argentei, ut & libertate donatis. Illud enim pro certo a usum affirmare, seruis interdictum fuisse vsum anuli tam militaris, quam Nobilitatis; quorum apud liberos tantummodum ius erat. Plebem autem, etsi libertate gauderet, quia tamen Nobilitate carebat, non habuisse anulum aureum, constat ex Suetonio in Cæsare Dictatore, a quo concionante sibi plebs aurei anuli ius pollicebatur; ait enim,

f cap. 33.

(f) Cæsar, traiecto exercitu, adhibitis Tribunis plebis, qui pulsati superauerant, pro concione fidem militum stens, ac ueste a pectore discissa inuocauit. Existimatur etiam equestres census pollicitus singulis, quod accidit opinione falsa: nam quum in alloquendo, exhortandoque sapius digitum laeue manus ostentans, adfirmaret se ad satisfaciendum omnibus, per quos dignitatem suam de ferisurus esset, Anulum quoque a quo animo detracturum sibi: extrema concio, cui facilius erat videre concionantem quam audire, pro dicto accepit, quod visu suspicabatur; promissumque ius anulorum cum millibus quadringentis fama distulit: adeoque pater vniciuique, Senatores anulum aureum gestasse, non autem plebem, quæ sibi ius aurei anuli pollicebatur ex ea concione Cæsaris: quod & Grotius indicat, dum inquit,

„ Anule testis opum, quo plebs Romana carere  
„ Cogitur, Augustus quem sibi Clauus habet.

gl. 2. c. 19.

Quare non audio libenter Alexandrum ab Alexandro scribentem, (g) Anulum aureum esse insigne, quo Equester ordo a Senatoria discretus nascetur: quasi Senatores non vterentur anulis aureis, dum eis utebantur Equites; & quasi purpura latior in tunica non satis esset ad discernendos Senatores ab Equitibus,



bus, seu equus Equites a Senatoribus; & quasi gemmatus anulus aureus non discerneret apte Senatores ab Equitibus, qui donabantur aureo anulo solido, id est sine gemma; qui solidus appellatur, quod non esset ob gemmam; in se recipiendam excauatus. Quin & Alexandrum arguit apud Coelium (h) Dion Historicus, qui auctor est, nemini veterum Romanorum, gestare aureum anulum, præter Senatores ac Equites fuisse permissum. Pierio (i) similiter, atque i Hier. 41. (k) Liuius, Apud Romanos anulus aureus omnino signum Nobilitatis fuit; k 2. bell. nam Mago qui Canensis victoriæ nuncius Carthaginem missus erat, post rerum gestarum seriem enarratam, ad rerum tam lætarum fidem effundi iussit in vestibulo Curia ingentem illum aureorum anulorum aceruum: deinde verbis adiecit, quo maioris cladis indicium esset, *Neminem nisi Equitem, atque ipsorum primores, insigne id gestare.* Atque (l) alibi Liuius inquit, *Tantum Flaccij Comitibus indignitatis habuere, ut plerique Nobilium anulos aureos, & phaleras deponerent.* Et ubi Cicero redarguit Verrem, quod indignissimos in Concione anulis aureis donasset, (m) *Honori, ait, A sconius, & lucro sunt, ut hasta, vexilla, phalera, corona ciuica, item anuli aurei ingenuitatis signa.* Plinius etiam anulos aureos a Senatoribus gestatos asserit, (n) *Additum Flaccio, ut simul & Tribunus plebis esset: quo factò, tanta Senatus indignatione exarsit, ut anulos ab eo abiectos fuisse, in antiquissimis reperiat Annalibus.* Fallit plerosque, qui tum equestrem ordinem id fecisse arbitrantur: est enim adiectum hoc quoque, *sed & phalera posita, propter quæ nomen equitum adiectum est.* Anulos quoque depositos a Nobilitate, in *Annales* relatum est, non a Senatu uniuerso. Loquitur autem de anulis aureis, ut etiam nuper, dum dixit, *Manus, & prorsus sinistra maximam auctoritatem conciliauere auro, non quidem Romane, quorum more ferreum id erat, & bellicæ virtutis insigne.* De Regibus Romanis non facile dixerim: nullum habet Romuli in Capitolio statuam: nec præter Numæ, Seruique Tullij, alia, ac ne L. quidem Bruti. Si ergo Regum aliquorum statuæ aureum anulum habuere, si pariter Equites; quidni Senatores, qui medijs sunt inter Equites & Reges? Addit, *Longo certe tempore, ne Senatum quidem Romanum habuisse aureos, manifestum est; si quidem hi tantum, qui Legati ad exteras gentes ituri essent, anuli publici dabantur: credo quoniam exteriorum honoratiores intelligebantur. Neque alijs utimos fuit, quam qui ex ea causa publice acceperant: vulgoque sic triumphabant.* Et quum corona ex auro Etrusca sustineretur a tergo, anulus tamen in digito ferreus erat, a que triumphantis, & serui fortasse coronam sustententis. Sic triumphauit de Iurgurtha C. Marius: aureumque non ante tertium Consulatum sumptisse traditur. Hi quoque, qui ob legationem acceperant aureos, in publico tantum utebantur eis: intra domos vero ferreis. Vnde constat, aureos anulos Romæ primum gestatos a Regibus, dein a Legatis, deinde quoque a triumphantibus consulibus, deinceps a toto Senatu, demum ab Equitibus dono publico; nec vnquam Equites habuisse anulum aureum, dum Senatores erant adhuc in ferreo. Quum autem Romana Nobilitas uniuersa duplici contineretur ordine supra plebem, Senatorio, & Equestri; iam anulus aureus apud Romanos erat insigne Nobilitatis; quod apertissime testatur post Cannensem cladem Mago Carthaginensis, de quo Liuius ita, (o) *Ad fidem deinde tam lætarum rerum, effundi in vestibulo Curia iussit anulos aureos: qui tantus aceruus fuit, ut metientibus di-*

hl. 6. c. 12.

i Hier. 41.

k 2. bell.

pun. 3.

ll. 9. ab V.

C. inf.

m orat. 4.

nl. 33. c. 1.

o lib. 23.

midium super tres modios expleſſe, ſint quidam autores: *Fama tenuit, quæ propior  
vero eſt, haud plus fuiſſe modio.* Adiecit deinde verbis, quo maioris cladis indicium  
eſſet, neminem, niſi Equitem, atque eorum ipſorum primores, id gerere inſigne. Non  
tamen ab aureis anulis abdicauit ideo Senatores; quod Senatus ad bellige-  
randum non ibat, ſed Reipublicæ gubernandæ vacabant. Romæ manentes  
Senatores; at intellexit Mago de militibus in pugna Cannenſi cæſis agere,  
qui fuerant omnes ex equeſtri ordine, quorum anulos aureos Carthaginem  
detulit, Nobilitatis Romanæ cæſæ proprium inſigne: de quo Grotius ita,

„ Anule, Cannenſis quo ſanguinis indice, menſa eſt

„ Carthago modijs Romula caſtra tribus.

Sed & Athenienſes olim conſtat ad Nobilitatis teſſeram auribus anulos au-  
phd dogm. reos geſtaſſe, præſertim florenti ætate, vt ait (p) Apuleius: etſi omnes ad  
Plat. idem ſymbolum Nobilitatis, cicadas ex auro ferrent in pileis; vnde dicun-  
q in limin. tur a Thucydide [TETTIGOPHORO I,] Cicadiferi nuncupantur: &  
pag. Græci pariter omnes nobiles, præſertimque Lacedæmonij comam alerent,  
r Iliad. (r) Homeri, (ſ) Ariſtophanis, & (t) Plutarchi relatu. Quin & ſemicir-  
ſ in Anib. culus ille, quo nobiles Romani aureo calceos exornabant, ad anulum Nobi-  
t in Solon. litatis referri poteſt; ſiue Numa voluerit eo ſymbolo Romanam antiquita-  
tem referre ad Arcades, qui ſe Luna priores & altris iactitabant, vt aſſerit  
Ouidius in (u) Faſtis: ſiue, quod ego malim, indicarit, Romanam Nobili-  
tatem ortum habere a Centum primis illis Senatoribus, quos Romulus Vrbi  
ab ſe conditæ præfecit, nota illa C. nobilis Centenarij propagineſ obſignans:  
de quo ſigno, quo Luna falcatam referret Poetæ meminere ſub nomi-  
ne Lunæ; ita (x) Iuuenali,

„ ----- & nobilis, & generoſus

„ Appoſitam nigræ Lunam ſubtextit alutæ.

yl. i. ep. 17. ita (y) Martialis,

„ Lunata nuſquam pellis, & nuſquam toga.

al. 5. ita Statius in (z) Siluis,

„ Genitum te curia ſenſit,

„ Primaque Patricia clauſit veſtigia Luna.

Poni vero voluit hunc ſemicirculum aureum Nobilitatis indicem in calceis,  
vt ante oculos ſemper haberent antiquam originem nobilem, & in via vir-  
tutis graderentur, quam auos & atavos ſuos triuiſſe ſciebant.

*De Anulis ad fidem faciendam, qui ſignatorij, ſeu ſigillarij  
fuere. Cap. XXVII.*

22 an. ſinis. **C**ommunis uſus ac ſinis anulorum fuit ad fidem faciendam de quapian  
a 7. ſatur. (a) **C**actione voluntate uero anulo ſignantis: Fuerunt autem hi, de quibus At-  
c. 13. teius Capito, ex Etruſcorum libro Pontificali, tractat apud Macrobiuſ ita,  
que ſignacula continetur: ideo ius anulorum famuli non habebant. Imprimebatur

autem sculptura materia anuli, siue ex ferro, siue ex auro foret: & gestabatur, ut quisque vellet, quacumque manu, quolibet digito: postea vsus luxuriantis aetatis pretiosis gemmis cepit insculpere. Post anulos apiros, & alithos, de quibus (b) Aristoteles, fuerunt anuli cum pala sine lapillo; de quibus alio loco dicit Aristoteles, (c) Sensus est id, quod est susceptiuum formarum sine materia, ut cera anuli, sine ferro & auro, recipit signum: accipit autem aureum, aut aeneum, sed non in quantum aurum, aut aes: ubi folius metalli meminit, non lapidis. Ex quo constat, primos anulos signatorios fuisse prorsus alithos, quod figuram in metallo sculptam haberent, non in gemma, sicuti posteriores. De his & Valerianus agit inquitens, (d) Praecipuum anuli significatum, hieroglyphicumque verum, est ingenui hominis fidem indicare; quandoquidem anulum veteres, non ornatus; sed signandi causa circumferbant: nec plus habere quam unum licebat (& mox) nam signum in notantum habere permittebatur: nec cuiquam nisi libero, quos solos fides deceret, quae signaculo contineretur (quae omnia desumpsit ex Macrobio: addit autem de suo statim) In diuinis quoque literis anulus est fidei signum: quo spectare Evangelicum illud Theologi aiunt, (e) Date anulum in manum eius: & quod Psal. legitur, (f) signatum est super nos lumen vultus tui Domine. De hoc Cic. ad Q. Fr. Sit, inquit, anulus tuus non minister alienae voluntatis, sed testis tuae. Sed hoc in loco Pierius difficultatem declinauit, mutilans contextum Tullianum, qui sic habet integer, Sit anulus tuus, non ut vas aliquod, sed tanquam ipse tu, non minister alienae voluntatis, sed testis tuae. Manutius hic, quem collaudat Sigonius, anulum vasi comparat, Robertellus vadi; legit enim iste, non ut vas aliquis; vas autem Varrone (g) teste, qui pro alitero vadimonium promittebat. Aduersus hunc eius Antagonista Sigonius pro Manutio pugnat inquitens, (h) In hac Ciceronis, Manutius ita, Non ut vas aliquod, quod assidue circumfertur, sed vide quibus illum tradas, ne quis accepta pecunia, signet ea qua tu non probas. Aduersum hanc expositionem conterdit Robertellus: primam autem telum, quod robustum iaculatur, est verbi n. utatio; legit enim, & quidem ex ingenio, vas aliquis non aliquod. Deinde ait, vas non dolium hic, sed vadem intelligi, id est si or solem; ait etiam, inquit Cicero, videndum est, o Quinte, ne anulus tuus sit tanquam vas alienae voluntatis, id est, ne alicuius tuorum quassum hac ratione faciat in prouincia, dum anulo tuo pratorio signet te insciente, corruptus largitione prouincialis alicuius: fuisse igitur anulus tunc vere spersor, & vas voluntatis alienae, id est eorum, qui corrupti fuerant. Sed expositio Manutij cur nunc a Robertello improbetur, non video. Monet enim Cicero Fratrem, ne temere committat alteri, ut liberto suo, quem plurimum amabat, Statio, anulum ob signatorium; sed secum perpetuo haberet; nam si eum, ut vas aliquod omnibus dabit utendum, fiet ut sit minister alienae voluntatis, non testis sua; qui enim anulum cum habuerit, is qua placuerit pro libidine sua ob signabit, corruptus scilicet pecunia ab ijs, qui ab ipso pratore gratis id impetrare non potuerunt. Apparet autem, translationem a vase sumptam esse: nam praeterquam quod anulos scimus tanquam vasa fuisse, quum ijs condi venena etiam sepe solita tradat Plinius; hoc etiam declarauit Cicero, quum subiicit: Non minister alienae voluntatis: nam quod dixerat, Anulus tuus non ut vas aliquod, exponit dicens, Non minister alienae voluntatis: quod dixerat, sed tanquam ipse tu, exponit, Sed testis tuae voluntatis. Opponit ergo vas Ciceroni, id est, instrumentum

b 3. pl. yf. t. 62.

c 2. de an. t. 121.

d Hierog. 41.

e Luc. 15. f Psal. 4.

Cic. explic.

g l 5. de lin. lat.

g 2. emend. in c. 17.

33

33

33

33

*Domino: & usum instrumenti, quod etiam ad alienos transferripotest, usui proprio, quo debet esse testimonium voluntatis Domini. Quod si Robertellum, audias, primum verbum, Aliquod, corrumpes: deinde, vadem, idest Sponsorem dixeris, qui nihil ad Ministrum, quam vocem attulit Cicero, ut translatum illud Vas declararet: postremo præclara hac antitheta non seruabis, & omnem sententia venustatem obscurabis. Ego vero, qui semper odi textuum mutationes, hac præcipue de causa Pierij mutilationem æque ac Robertelli mutationem laudare nequeo, sed Manutio, Sigonioque subscribendum censeo; vel in hoc dicto Ciceronis obseruans Anulum præclare fidem facere, quod esse dicatur testis voluntatis; i. rhetor. nam testis proprium est, fidem facere, ut ait (i) Aristoteles; quodque prohibeatur esse minister, quum ministri non sit fidem facere, sed famulatum c. 15. k Hierog. seruitiumque præstare. Bene tamen adit illico Pierius, (k) Sane apud veteres testamentorum tabula, septem testium signis anularibus munitabantur, que facti 41. testamenti fidem facerent. Quod vero seruis, atque libertis ius anulorum negaretur, quo tamen impetrato, ingenuitas simul impetrata intelligeretur, XL. Digestorum lib. Papinianus, Neratius, Paulus, & Ulpianus ostendere. Verum enim vero quemadmodum ego quidem his addendum arbitror, signari potuisse solis anulis testamenta, non alio villo signi genere; nam Iurisconsultus ait, (l) Si ab ipso testatore anulum accepero, & signauero, testamentum valet, quasi alieno signauerim. ff. qui test. Si signaturbata sint ab ipso testatore, non videtur signatum. Si quis ex testibus nomen suum non adscripserit, verum tamen signauerit, pro eo est atque si adhibitus non esset. Et si, ut multi faciunt, adscripserit se, non tamen signauerit, adhuc idem dicemus. Signum autem verum anulo tantum impressum adhibemus; an vero si non anulo, verum alio quodam impresso? varie enim homines signant: Et magis est ut tantum anulo quis possit signare, dum tamen habeat [CHARAKTHRA,] imaginem scilicet, siue signum. Ita circa dicta Valeriani alia tria me retardant; primum quidem est, vnitas anuli signatorij, qui vt antiquissimis temporibus vnicus esse potuit apud vnumquemque signantem; at tamen pluribus etiam anulis video signasse priscos; etenim non solum apud Romanos inter initia Imperij, Cæsar Augustus anulo signatorio Sphingis imaginem impressam habuit, donec lepore non infaceto eorum, qui quæ rescripta & edicta acciperent, ænigmata vocabant, eo perductus est, vt Alexandri Magni imagine signaret; quod & Plinius adnotat, cui (m) Diuus Augustus inter initia Sphinge signauit: Duas in matris anulis iam indiscreta similitudinis inuenerat: altera per bella ciuilia, absente eo, amici signauere epistolas & edicta, quaratio temporum nomine eius reddi postulabat, non infaceto lepore accipientium, ænigmata afferre eam Sphingem. Quin etiam Meccenas Rana, per collationem pecuniarum in magno terrore erat. Augustus postea ad euitanda conuicia Sphingis, Alexandri Magni imagine signauit. In publico tamen anulo regio Meccenatem usum fuisse, scribit Cl. Panciroli (n) Scholiastes. Augusto (o) Rhodiginus tertium assignat anulum inquit, Anulum sigillaritium pro signatorio, apud recentiores el. 6. c. 12. comperies. Qua in re sciendum amplius, Sphingis imagine Augustum signasse primo, mox Alexandri, postremo sua: Qua, vt prodit Tranquillus, & Imperatores alij postea usi: at Galbarn excipit Dion; hic enim signatorium habuit anulum maioribus suis familiarum, cuius erat sculptura, Canis e prora se se preclinans. Verum etiam apud*

apud Græcos Alexander Macedo duplici signabat anulo; nam duos anulos habuit; alterum, quo signabat literas in Europam; alterum, quo mittendas in Asiam; ita siquidem Alexander ab Alexandro de Magno Macedone scribit, (p) *Ipse tamen Alexander de iuncto Dario, quas destinabat in Asiam literas, Darij anulo imprimebat; quas vero in Europam, suo.* Secundum est, quod non accipimus a Pierio, interdictio anuli signatorij seruis; nam vt facile concedam, seruis interdictum fuisse ius anuli tum militaris, tum nobilitatis, & aurei simpliciter; non ita tamen gratis dedero, signatorium anulum omnem seruis olim negatum fuisse; nam Alexander ab Alex. scribit, (q) *Atheniensibus autem etiam seruis nequissimis ferreo anulo signare permittitur: sicut Babylonijs, qui anulo signatorio utuntur omnes.* Hac de re multo prius, vt antea notavi pulcherrimam texi narrationem (f) Apuleius. Interdictus ergo fuit antiquitus seruis anulus aureus, & gemmatus, non autem ferreus signatorius ad fidem faciendam; quia serui sæpe fidem facere tenebantur de suismet actionibus; & quam verbis nudis apud alios, etiam iurati, fidem facere non poterant, anulo proprio signatorio facere valebant, & cogebantur acta sua comprobare serui quoque nequissimi; vt constat ex Apuleio. Tertium mihi difficile videtur, antiquos dici non ornatus, at solum signandi causa circumtulisse anulos; nam in oppositum reclamant Historiæ; Liuius (r) siquidem, antiquissimi Sabini gemmatos magna specie anulos habuerunt. Ceterum eiusmodi anuli signatorij sculpturam alias in solo metallo, alias habebant in gemma; namque Plinio, (u) *Non signat Oriens, aut Aegyptus, etiam nunc literis contenta solis. Multis hoc modis, vt cetera omnia luxuria variauit, gemmas addendo exquisiti fulgoris, censuque opimo digitos onerando, mox & effigies varias calandos; vt alibi ars, alibi materia esset in pretio. Alias deinde gemmas violari nefas putauit: ac ne quis signandi causam in anulis esse intelligeret, solidas induit. Quasdam vero neque ab ea parte, qua digito occultatur, auro clusit, aurumque millibus lapillorum vilius fecit. Contra vero multi nullas admittunt gemmas, auroque ipso signant, vt Claudij Cesaris principatus repertum.* Ego vero in hisce Plinianis illud accipere nequeo, Non signari in Oriente, nec in Aegypto, literisque solis res agi tempestate sua; nam in sacra pagina multo vetustiore legitur, (x) Aegypti Regem anulum (y) signatorium tulisse de manu sua, & Iosepho dedisse, dum eum totius Aegypti proregem constituit: & (z) Assuetum Regem tulisse sigillaritium anulum Amano, dedisseque Mardochoo ad literas regias obsignandas. Et Iezabel (\*) scripsit literas nomine Achab, & signauit eas anulo eius, & misit ad maiores natu. Minus accipio, repertum fuisse morem signandi metallo sine gemma principatu Claudij Cesaris; quia multo prius id factitatum in Græcia, constat ex (a) Aristotele, qui Claudio longe vetustior, meminit anulorum sigillaritiorum sine gemma, ex auro, ferro, & ære simplici, vt antea notavi. Alexander ab Alex. scribit in proposito, (c) *Superior Africanus Sardonicen, quod sola gemmarum ceram non auferret. Polycratis anulo celebratam. Lentulus aut figuram, Africani filius patris effigiem insculpsit anulo. Nonnulli Hippocrate, & Aegyptijs Dijs vsi sunt. Notaque est Pyrrhi gemma, in qua Apollo & Musa cum suis insigatijs, non efficta, sed naturalia specie visabantur.* In his primum obseruo, Sardonicæ ceram non auferenti

p l. 2. c. 19.

q l. 2. c. 19.

f 10. me-  
tam.

r l. 1.

u l. 33. c. 15.

x Gen. 41.

y Iose. ant.

Jud. 1. 2. c. 3.

z Esther. 8.

\* 3. Reg. 21.

a 2. de an.

t. 121.

c l. 2. c. 19.

- d Dactyl. (d) Gortæum adiungere Sardam, Onychen, & Achatem: hæ vero gemmæ  
 f. 10. ceram non auferunt, quod ob suæ substantiæ compactionem vniformem, &  
 Gamma ce- qualemcumque pinguedinem, atque mollitiem, lapideâ naturâ congruam,  
 rom cap. 15. in sculpturâ retinent superficiem læuigatam; aliæ vero gemmæ sculptura sca-  
 auferant, & brosiore & asperiores fiunt, ob substantiæ sicciorem duriorique naturam,  
 cur. qua scabritie sicca ceram facile secum auferunt. Dein obseruo Pyrrhi Regis  
 Achatem notam quidem & celebrem esse; verum ea nihil omnino signari  
 potuisse, quod a natura varijs coloribus pictæ, non autem sculptæ forent, va-  
 rijs eminentijs ac depressionibus in ea Musarum & Apollinis imagines, vt  
 l. 37. c. 1. ait Plinius, cui (e) *Post hunc anulum Polycratis, regia fama est gemmâ Pyrrhi il-  
 lius, qui aduersus Romanos bellum gessit; namque habuisse traditur Achatem, in qua  
 nouem Musæ & Apollo citharam tenens, spectarentur, non arte, sed sponte natura ita  
 discurrentibus maculis, vt Musis quoque singulis suæ redderentur insignia.* Subdit  
 flocc. cit. autem Alexander ab Alex. (f) *Et anulus Syllæ, in quo traditus Jugurthæ in scul-  
 ptus erat: celebratur quoque Rana Mecanatis, & erisifer Lco magni Pompeij in gem-  
 ma, & Seleuci anulus fatalis, in quo anchora efficta visibatur: cuius imago in femo-  
 re pesteris familia natua apparuit. Sicut Thebis habere lacteam genitrius rotis  
 Satorum nomini & Familia datum erat. Inter quos fertur in brachio Dacorum, no-  
 tam originis quarto quoque partu regenerari. Et Augustus corpore maculoso in mo-  
 dum & ordinem celestis Vrse notas habuisse. Quas quidem notas vt ab imagi-  
 natione vehementiore prægnantis matris impressas fætui fuisse, probabile  
 g cap. 26. satis ostendimus olim agentes De (g) perfecta constitutione hominis in vte-  
 ro; sic eiusmodi vehementem imaginationem imprimi potuisse ab anulo  
 signatorio Seleuci Regis vxori propriæ, constat ex eo, tum quod Cicero scri-  
 bin 5. Verr. bit, (h) *Anulus aureus scriba tui me deterret: tum quod Aristoteles ex Home-  
 i 2. œcon. ro refert, (i) Et si ipse sibi maxime dominatur, optimus totius vitæ rector existet, &  
 c. 1. vxorintalibus vti docet: nam neque amorem, neque timorem absque verecundia  
 laudauit Homerus, sed vbiq; amare præcepit cum modestia & cum pudore: eo qui-  
 dam more Helenam timere Priamum, inquit, ita dicens,*  
 O metuende mihi semper, semperque tremende  
 Chare focer -----  
 Sic igitur anulus, quo Seleucus rescripta signabat & edicta, valde timeba-  
 tur ab vxore, perinde anulus scribæ a Cicerone; mulierisque mentem affi-  
 due multum percellerat, & imaginationem plurimum mouebat; vt facile  
 fuerit, eius grauidæ prolem eo signo notari tam femineam, quam mascu-  
 leam; atque deinceps familiæ posteris ad femur insigniri, vt naturâ sibi si-  
 miles etiam in accidentibus generantis, eo modo, quo dudum (k) Hippo-  
 crates obseruauit, nonnullis puellis enatis a matre capita in acumen fasti-  
 giata per aliquot successiones, processu temporis vniuersam gentem semper  
 l loc. cit. exortam acuminato vertice. Subdit autem Alexander (l) idem, *Præ ceteris  
 autem magnis offertur laudibus Norij Senatoris anulus, gemma viginti millibus sex-  
 m l. 37. c. 6. tertijs taxata, propter quam ab Antonio proscrip-tus fuit. (De qua (m) Plinius;  
 at non constat, fuerit ea sculpta, nec ne,) Præditumque memoria est, Macriano-  
 rum familiam hæc habuisse propriam, Magni Alexandri imagines tam viri quam fe-  
 mina in anulis deferant, & reliqua suppellectile effictas. Ipse tamen deucto Dario,  
 quas**

quas destinabat in *Asiam* literas, anulo *Darij* imprimebat; quas vero in *Europam*, suo. Quibusdam vero *Epicuri* imagines, non anulis modo, sed & poculis habere, magna cura fuit: hoc fausti ominis generi & nomini suo esse arbitrati. (Hoc idem ait *Cicero*, (n) Nec tamen *Epicuri* licet obliuisci, cuius imaginem non solum in tabulis, sed & in poculis, & in anellis habebant.) Addit (o) *Alexander* ex (p) *Plinio*, *Claudij* vero *Casaris* principatu compertum est, non gemma signare, sed auro: quod violare signis gemmas nefas ducerent. (At hoc ostendimus esse fallum ex (q) *Aristotele*, & ex historia (r) sacra: Quorum testimonijs ratio potest addi, quia *Sarda*, *Iaspis*, *Achates*, & id generis gemmae non ita pretiosae sunt, ut eas insculpere ditissimi Romanorum recusauerint, parcentes pretio.) Quomodo *Commodus* Imperator signo *Amazona* signasse dicitur: donec scitis temporibus passim id insigne appeti capit. Anulorumque frequens usus fuit, & promiscuus, ita ut Romani milites sine delectu, & demum libertinae conditionis homines. Quin etiam feminae, & extremae mancipia, quod antea non licuit, aurearum anulorum iure donarentur. Quorum plurima desumpsit *Alexander* is a (s) *Plinio*. Illud autem non est omittendum, consueuisse priscos Imperatores, exercituumque Ductores, hostium caesorum anulos detrahere, quibus vel insidias viventi Collegae mortui, vel hostis Ducis interfecti, veluti spoliū secum habeant: sic *Alexander* anulo *Darij* ab se devicti signabat epistolas Asiaticas: sic (t) *Plutarcho* teste, *Annibal* cetera vilipendens, eade nunciata *Marcelli*, ipse confestim properat in tumultum. Corpus contemplantis, postquam diu & robur & speciem consideravit, nullum dictum excidit arrogantius, nec latitiam vultu, ut alius fortassis acri, & graui sublato hoste, pra se tulit; sed ad insperatam mortem obstupescens, anulo eius ablato, corpus eximie ornatum & cultum honorifice cremavit. Reliquias in argenteam conditas urnam, iniecta aurea corona, remisit ad filium. & paulo (\*) post agens de *Annibale* scribit, *Annibal* postquam *M. Marcellum*, qui maxime ex Romanis ducibus represserat cursum victoriarum suarum, interfectum audiuit, subito in collem, ubi pugnatum fuerat, transtulit castra; ibi inuentum *Marcelli* corpus honorificentissime sepeliri iussit. Ex quo persici licet, quantum valeat apud omnis generis homines animi magnitudo excellentiaque virtutis, quum interitum praestantissimi ducis ne crudelissimus quidem hostis honore sepultura passus sit carere. Romani interim altero Consule amisso, altero saucio, extemplo se in proximos montes receperant, & in loco tuto posuerant castra. Ipse autem *Crispinus* ad vicinas civitates nuntium miserat, quia Collega interisset, & Anulo eius potitus esset hostis, a literis nomine *Marcelli* compositis ut cauerent. *Salapitanam* iam *Crispini* nuntius venerat, quum litera ab *Annibale* afferuntur, significantes *Marcelli* nomine se eo proxima nocte venturum. *Salapitani* cognita fallacia viri, nuncioque remisso, intentissima cura hostium aduentum expectant. Quarta vigilia *Annibal* ad urbem venit. In primo agmine locati ex industria erant perfuga Romanorum, ut latine loquentes fidem facerent *Marcellum* adesse. Horum quum ad sexcentos opidani introduxissent, clausa porta reliquas copias telis repellunt; introductos ad internecionem cedunt. Ita *Annibal* irriti incepti pertusus castra movet, & in *Brutios* proficiscitur. & alibi, (u) *Pompeium* paulo post egressum ex naui comprehenderunt, necaueruntque. Hic exitus *Pompeij* fuit. Haud multa post in *Aegyptum* ita percussam *Casari* veniens, eum, qui caput *Pompeij* sibi obtulit, ut detestabilem auersatus est. Anulum eius accipiens . . .

u 5. de finib.

02 genial.

19

1.33.c.1.

9 2. de ar.

t.121.

r Gen. 41a

(1.33.c.1.

&amp; 37.c.1.6

z in Mar-  
cello.

\*in Annib.

u in Pom-  
peio.

- piens illacrymavit : insculptus Leo erat ensem tenens . Achillam autem & Pothinum interfecit : qui nempe Pompeium interemerant . Sic alio in (x) loco , Demetrius vero, postquam in eam decidit fortunam, mandavit filio suo Ducibusque & amicis , qui Athenis & Corinthi erant, ne literis vel anulo suo fidem adhiberent , sed ut si mortuus sit, reseruent oppida & reliquias regni Antigono . Illud tamen memorabile , quod ait inelytus (†) Petra-sancta , Carolum Magnum , non in anuli gemma , sed in gladij capulo sigillum habuisse ; ut edicta , & leges obsignaret ; putabat enim eiusdem gladij debere esse , leges tueri , ac eas promulgare : sed fortasse nolit uti Cancellario , cui tribueret anulum , ac ipsemet suae fidei custos esse ; proindeque satis excusari de apistia , si gladium non daret , quam excusare non ita facile poterat , si sigillum in anulo gestare consuevisset . Quin & antea multo Pausanias in ensis capulo calatam quadrigam habuit , quae frequens fuit apud antiquos imago anuli signatorij ; sic apud Valerium Maximum , (\*) Eodem oraculo Macedonum Rex Philippus admonitus , ut a quadriga violentia salutem suam custodiret ; toto regno disjungi currus iussit, eumque locum, qui in Bœotia quadriga vocatur, semper vitavit: nec tamen denunciatum periculi genus effugit ; nam Pausanias in capulo gladij , quo eum occidit , quadrigam habuit calatam . Sed & illud etiam est mirabile, quod olim non solum Imperatoris literis aliorum sibi fidem comparabant, quod quidem frequens, & solemne , sed aliquando etiam sola cera Imperatorio anulo signata : Habetur hoc a Ioanne Cantacuzeno (y) dicente , Interea quidam Batilus nomine ab Imperatore adueniens, non ille quidem literas , sed ceram anulo eius signatam fidei causa afferebat ( & paucis interpositis ) Accedens rogavit , ut , quoniam tempore exclusus scribere literas non posset , signum ex anulo impressum daret, quo sibi gesta memoranti Didymotichenses crederent . Tempestive locutum arbitratus Imperator , ita fecit . Ceterum variae quum fuerint imagines in anulis cuiusque signatorij, Plinij iunioris anulus quadrigam habebat impressam , ut ipse monet ad Imperatorem Traianum ita scribens , (z) Callidromum, Domine, mittendum ad te putavi ; quod paulo tardius feci, dum requiro gemmam , quam sibi habentem imaginem Pacori, & quibus insignibus ornatus fuisset, subtractam indicabat . Volui enim hanc quoque, si inueniri potuisset, simul mittere, sicut glebulam misi, quam se ex Parthico metallo attulisse dicebat : signata est anulo meo , cuius est apophragisina quadriga . Licet autem imago quadrigae frequentissima fuerit in anulis antiquorum , nam Gortæus antiquos ponit vigesimum septimum argenteum in auratum , cum gemma onychina incisa Apolline quadrigam agente : centesimum decimum sextum aureum eadem gemma incisa Neptuno quadrigam aurigante , iaculato in aërem tridente : centesimum vigesimum tertium aureum cum gemma Sarda incisa signo victoriae alatae coronam porrigentis, & quadrigam gubernantis: atque centesimum sexagesimum secundum aureum cum Onyce incisa victoria quadrigam regente, præterque coronam gestante ramusculum oleæ , symbolum pacis ad quam victoria dirigi debet : Plinius tamen tantus vir etiam quadrigam anulo proprio non dubitavit insculpere . Qua in re prætermittendum non duco , veteres quatuor equos in quadriga iungere currus remoni pares , non ut ævo nostro binos remoni , binos alios extra seu ante remonem distantiores a curru ; quod factum fuisse reor duplicem*



cem ob causam ; altera fuit , quod antiqui vias latiores habebant , per quas facile quadrigis vehi poterant ; nostrates autem via plerumque sunt angustiores , per quas non nisi bini simul equi valent currum trahere : fuit altera , quod grauius pondus trahere possunt equi quaterni simul ad temonem iuncti ; nam procul a curru distantes illi , qui *Bilancini* vulgo nuncupantur , non afferunt tantam vim curru trahendo quantam a temone nuncupati ; namque magis ac velocius moueri mobilia , quæ sunt viciniora mouenti , docuit (a) Aristoteles . Verum & Socrates , vt obseruat Pignorius (b) noster , non raro comparet in antiquis gemmis signatorijs , Antisthenes , Plato , & alij aliquando viri magni nominis . Ceterum anulos huiuscemodi signatorios , vt priuatæ conditionis homines quisque suum digito gestabant , Principes tamen sui vicem gerentibus , aut Cancellarijs appellatis gestandos dabant , quibus edicta Principum , epistolia , rescriptaque regia signarent ; ita non solum Aegypti Rex Pharaon tulit (c) anulum de manu sua , & dedit eum in manu Iosephi , quem constituit proregem atque gubernatorem totius Aegypti ; quum Historicus Iosephus (d) asserat illum anulum fuisse signatorium : verum etiam & Assuerus Rex infensus Amano proteruo ademit anulum suum signatorium , deditque Mardocheo patrio suæ coniugis (e) Estheri , quo signaret literas regias in omnes sibi subditas prouincias , ad periclitantium Iudæorum salutem celeriter mittendas . Quin & apud Romanos , notatu Dionis (f) Cassij , Augustus promiscue sigillum præcipuum credidit Mecœnati & Agrippæ ; tantumque tribuit ambobus , vt literas ad Senatum scriptas , vel alio , impune relegerent , & immutarent . Atque Xiphilinus in Augusto memorat , Mecœnate mortuo , Augustum ægrotantem in XI. Consularu , deplorata salute , vt credebat , postquam de Republica multa grauiter disseruisset , Calpurnio Pisoni Consuli Collegæ libellum dedisse , in quo scriptæ erant copiæ & reditus Ciuitatis , tradito Agrippæ anulo , tanquam ipsi ob signandorum rescriptorum & libellorum curam iniungeret , & iustitiæ sollicitum præ ceteris iudicaret . Adeo magnum habebatur Regium anulum custodire ; hoc est post Principem in publica gubernatione prostare , quo nihil potest esse sublimius . Nam anuli curam habere , quod ex Trogo Iustinus , est sustinere dignitatem Cancellarij ; quæ vox habetur in Inscriptionibus antiquis apud (g) Grotium . Fuit autem antiquissimus anulus ob signatorius , quem alij sigillaricum appellant ; etenim præter datum a Pharaone (h) Iosepho Proregi totius Aegypti , Iudas (i) anulum suum sigillaricum nuri Thamari scortum simulanti dedit arrabonem pro hædo stupri premio promisso ; nam Hebraica litera legit *Chotam* , quod est sigillum . Ceterum anuli signatorij fiebant in Bithynia præstantissimi pulcherrimique , qui propterea vocabantur chirographi Tynij , vel cyrographi , cerographive Tynij ; nam libenter hic audio eruditissimum (k) Salmasium , cui chirographi anuli apud Catullum signatorij sunt , qui in Bithynia fiebant , & ex eo Thyni ab illo dicuntur ,

„ Remitte pallium mihi meum quod inuolasti ,

„ Sudariumque setabum , chirographosque Thypos .

hodie in editione etiam Scaligeri , *catagraphosque Thypos* excusum est ; quum

T

ipse

a 8. physk  
t. 84.  
b epist. 10.

c Gen. 47.

d 2. ant.  
Iud. c. 3.

e Esther.  
3. 8.

f lib. 51.

g pag. 647.

h Gen. 41.  
i Gen. 38.

khist. Aug.  
in Fl. Vop.  
201. p. 412.  
col. 1. n. 40.

ipse fateatur se reperisse in libro suo *cyrographos*, ex quo faciebat *Tylographos*. Sed libri omnes, vidi etiam aliquot, legunt *cyrographos*: hoc est *chirographos*. sic *cyragra* in veteribus libris non raro scriptum occurrit. Sic *cyras* apud Isidorum vetustissimæ etiam membranæ præferunt: manus quas Græci *cyras* vocant. ita etiam apud Adelmum in veteri codice, vel potius veteris exemplaris apographo, quem a Franc. Iureto habui, scriptum esse memini,

„ Pulcra comis, cyrisque decens, & candida vultu.

adoram vetus Glossa erat apposita: *cyris idest manibus*. in editione Caninij vulgatum est; *cyrisque decens*. *chirographi* igitur Thyni, sunt anuli Thyni signatorij sculpturæ Bithynicæ. ut siadones aut velles in Bithynia texti solitas accipiamus, qua ratione possumus induci? quis veterum meminit vestium Bithynica textura nobilitatarum? At Thyni anuli ex politura Bithynica celebres & nominati. De quibus leguntur versus apud Isidorum ab omnibus fere doctis diuersis temporibus, tacti, tentatique, nunquam tamen recte emendati. eos ponemus, vt legi emendarique debent.

- „ Lucentes, mea vita, nec smaragdos:
- „ Berillos mihi, Flacce, nec nitentes:
- „ Nec percandida margarita quæro.
- „ Nec quos Tynia lima perpoliuit
- „ Anellos: nec Iaspios lapillos.

fic autem habet vulgata,

Lugente mea vita, nec smaragdos  
Berillosque mi Flacce, nec nitentes  
Per candida margaritas quæro.  
Nec quos Thynica lima perpolibit  
Anulus, nec Iaspus lapillus.

*Chirographos* olim legebam in versibus Catulli: nunc placet magis *cirogrāphos* que *Tynos*: hoc est *cerographos*, & ceram imprimentes, & signantes anulos accipi. [ *KHROGRAPHON* ] est de cera pictum: [ *KHROGRAPHON* ] autem, quod ceram pingit & signat vel charaxat, quod anulorum sigillaritorum est proprium. Ceterum hic illud omittendum non est, antiquos anulos signasse non solum in cera, quod frequentissimum fuit; sed etiam in creta, de qua pulchre Cicero, tum in Verrem ait, (\*) *Quum Valentio, eius interpreti, epistola Agrigento allata essent, casu iste signum animaduertit in cretula; placuit, &c.* tum etiam pro Flacco dicit, *Hæc, quæ a nobis prolata laudatio, ob signata erat creta illa Asiatica, quæ utuntur omnes in publicis & priuatis literis.* Certe de Tynis anulis intelligendum illum Catulli locum nemo nisi nullius rei prorsum intelligens possit inficias ire. De anulo signatorio pulcherrime Grotius ita,

- „ Anule, qui missæ signas arcana tabellæ,
- „ Legitimi sacrum pignus & arra thori.
- „ Anule secreti vindex custodia veri,
- „ Qui perhibes pactis muneribusque fidem?
- „ Anule, cui moriens & villas credit & agros,
- „ Tutelamque suæ prolis, opesque pater.

## De Anulo ad Silentium Secretorum imperandum .

## Cap. X X V I I I .

**A** Nulo præterea veteres imperare consueuisse silentium , dum illum ori alicuius admouissent , præclare nos edocet Plutarchus , ita de Alexandro scribens, *In ditandis amicis & stipatoribus suis quam fuerit prolixus , declarat Olympias epistola , quam ad eum scripsit . Bene merere alias , inquit , de amicis , & splendore utere . Enimvero nunc omnis regi efficit pares , multosque amicos eis paras , remctij sum vero readis solitarium . Ea quum identidem ad illum scriberet Olympias : seruabat in abũto epistolas . nisi semel Ephestioni , ut assueuerat , solutam epistolam secum legenti non vetuit : verum detracto digito anulo sigillum ori illius admonit , ita silentium secretorum iubens amico .* 23. an. finis

## De anulo ad rerum custodiam , siue ad clauas .

## Cap. X X I X .

**P** Riscis etiam temporibus communis vsum anulorum fuit ad rerum materialium custodiam . Eiuscemodi autem anuli fuere clauas , vti nostrates , at loco longi manubrij tenebant anulum digito interendum . De hoc anuli genere ( a ) Plautus in Amphitruone sic , 24. an. finis

- „ A. Enimvero præter alia miror maxime  
 „ Si habet hæc pateram illam . S. An etiam id credis ,  
 „ Quam in hac cistula tuo signo ob signata ferunt .

a act. 2.  
 sce. 2.

ideft anulo tuo . Plinius nullos anulos , & speciatim hos ad clauas rebus custodiendis inuentos , ait extitisse Homeri tempestate , dum ait , ( b ) *Nec Ilia- 61. 33. c. 11*  
 eis temporibus ullos fuisse anulos video : nusquam certe Homerus dicit , quum & codicillos missitatos epistolarum gratia indicet ; & conditas arcis vestes , ac vasa aurea argenteaque , & ea colligata nodi , non anuli , nota . & mox . Denique vt plurimum opum scelera anulis fiunt . Quæ fuit illa prisorum vita , qualis innocentia , in qua nihil signabatur ? at nunc cibi quoque ac potus anulo vindantur a rapina . Hæc proficere mancipiorum legiones , & in domo turba externa ; ac seruorum quoque causa nomenclator adhibendus . Aliter apud antiquos singuli Marcipores Lucipores ve deminorum gentiles omnem victum in promiscuo habebant , nec ulla domi custodia a domesticis opus erat : nunc rapienda comparantur epula ; pariterque qui rapiunt eas , & clauas quoque ipsas signasse non est satis . De hoc anulo ad clauas Tacitus , describens mores Vononis Parthorum Regis , ( c ) *Accendebat dedignantibus & ipse , e 9. annal.*  
 diuersus a maiorum institutis , raro venatus , segni equorum cura , quoties per vrbes incederet lectica gestamur , fistuque erga patrias epulas : irridebantur & Greci comites , ac vilissima consilium anulo clausa . Quem locum loculente tractat in Notis Lipsius addens , signatorium anulum intelligit , siue , vt alij appellant sigillaricium , qui habet [ C H A R A K T H R A . ] De quo Vopiscus in Aureliano , *Vxori & filie anulum sigillaricium quasi priuatus instituit .* Moris autem Ro-

mani, ut domi supellex penusque omnis eo signaretur: ne quid negligentia aut furto periret, Apud Plautum materfamilias,

- „ Obfigurate cellas, referte anulum ad me,  
 „ Ego huc transeo in proximum ad meam vicinam.

& alibi seruus,

- „ Isti parciptomi, qui salinum seruis obfignant cum sale.

Plinius xxxi i i. *At nunc cibi quoque & potus anulo vindicantur a rapina. Ab hoc more Martialis lib. ix.*

- „ Septem post calices Opimiani  
 „ Denso quum iaceam triente læsus,  
 „ Adfers nescio quas mihi tabellas,  
 „ Et dicis, modo liberum esse iussi  
 „ Zenam, seruulus est mihi paternus.  
 „ Signa cras melius, Luperce, fiet:  
 „ Nunc signat meus anulus lagenam.

Et simile, quod mater Ciceronum amphoras vinarias signare solita etiam inanes. Clemens lib. i i i. Pædag. feminis Christianis talem anulum dat. Tribuit etiam feminis anulum aureum, non hercle ad ornatum, sed ad signandum ea, que domi custodienda sunt, propter curam domesticam, que illis incumbit. Si enim omnes a pædagogo recte instituti essemus, superuacua essent signacula, omnibus ex æquo bonis, seruis, dominisque. Sed quoniam aut nulla, aut mala institutio causam magnam præbet iniuria, opus habemus sigillis. Vbi vides etiam illo æuo morem præscum. Anulos eiusmodi signatorios (ferreos tamen, ut appareat seruorum fuisse, aut vulgarium militum) complures editos ipsi vidimus in Batauis cum adiuncta clauis, ad duplicem scilicet vsum, signandi aperiendique. Eorum hæc forma, magnitudine minimissimi digiti. Plinius Iliacis temporibus ignotum anulorum vsum fuisse docet, quoniam conditas arcis vestes vasaque aurea & argentea, & ea colligata nodi, non anuli, nota. Versus Homeri, quos respexit, sunt Odyss.

*Ipse tunc vide de operculo, statim vero vinculum circumliga*

*Ne quis tibi in itinere damnum afferat. -----*

Ad hos anulos pertinere velim Valerij locum lib. vii. cap. vlt. Insuperque anulos suos ei tradidit: videlicet ne quid ex ea hereditate, quam non erat aditurus, amitteret. Quos eius vir diligens, sed morientis amici plenum contumeliæ ludibrium, in locellum repositos, & a presentibus obfignatos diligentissime, heredibus illius exheres ipse reddidit. Ad quod quidem anulorum genus ego libentissime

Alar ep. 9.  
v. Aldr. de  
fest. p. 174  
el. 2. epil. 2

referrem, tum de quo Cicero scribit ad (d) Atticum, Nam quod designata sunt, habet opinor eius signum Pomponia: tum de quo (e) Flaccus,

- „ Comis in vxorem possiet qui ignoscere seruis,  
 „ Et signo lato non insanire lagenæ.

tum quos ponit Plautus in manu serui fidissimi patrifamilias, cui dominus custodiendam crediderat supellectilem domesticam; iuducit enim ancillam Astaphium ita seruum Straulaum in Truculento præcontantem,

- „ ----- ASTAPH. Dic quod te rogo,  
 „ Mancupio, vnde accepisti quos gellas athenos anulos?

„ STRAT.

STRAT. Dignis dant. . . . .  
 nempe quorum fidei ab hero domestica res omnis custodienda creditur, & signanda clauibus anulatis. Huiuscemodi anulos cum clauis antiquissimos vidi nuper æneos apud Cl. Virum Ioannem Galuanum Patauinum Jurisconsultum, rei antiquariæ studiosissimum, quorum vnus est valde similis Lipsianis, solum illis magnitudine cedens, & clauem habens ab anulo paulo magis exertam. Alter non ita videtur exacte delineatus a Cl. Pignorio de Seruis agente; cui dederat eum Galuanus ad effigiandum, vtriusque summam vetustatem facile noscas ex rubiginis specie, qua obducuntur. Pulcherrimum anulum nobis describit Cl. Gorlæus quadragesimum secundum æreum, cum gemma onyche in funda, temonem inter duas tritici spicas insculptas incisum habente, a cuius fundæ latere clauis erigitur consimilis Galuanicæ: caret tamen Galuanus anulus pala signatoria & lapillo penitus. Horum imagines (f) antea proposuimus vna cum multis alijs. De hoc anulorum vsu Cl. Gorlæus ita, (g) *Romani ab exteris acceptum hunc anulis signandi ritum, tam auide amplexi sunt, ut non solum in epistolis vltro citroque mittendis, aut rebus pretiosis condendis uterentur; quin etiam cibos & potus hac ratione à rapina vindicarent, clauisque etiam ipsas signarent. Certe matronam quod loculos, in quibus erant claues cellæ vinariæ, resignaret, a suis inedia mori coactam inter vetera exempla legimus. Hinc, & illud Comici: Omnes releui ferias: scripsitque M. Tullius, matrem suam lagenas etiam inanes obsignare solitam fuisse, ne dicerentur inanes aliqua fuisse, quæ furtim essent exsiccata. Sed quomodo claues etiam ipsas, quæ sunt anuli signatorij prisca signarent, ego quidem non satis assequor; nisi forte velit, antiquos alias claues anulata clauis seorsum in loculo signasse adiecta sigilli sculpta figura. Ast hoc sigilli, anulive genus constat antiquissimum esse non solum ex ijs, quæ referuntur ab Aristotele in Admirandis Auditionibus, dicente, (h) In Elide domicilium quoddam inesse legitur, quod ab opido stadiorum discrimine maxime distat; in quo, quum Dionysia per soluuntur, tres vacuos lebetes imponunt: at hæc ita agentes Græcum peregrinum, quem volunt vasa explorare, fores domicilij sigillo concludere adhortantur: & postquam portas aperire decreuerint, sigilla ciuibus aduenisque ostendunt, foresque aperiunt: qui vero ingrediuntur, lebetes vino repletos, locique paruum ac eius parietes minime oblesos inueniunt: qua de causa nequaquam suspicandum est, ut id arte aliqua incolæ moliantur: tum ex ijs, quæ multo prius exarata fuerunt apud Danielelem, primo quidem, ita (i) Tunc Rex præcepit, & adduxerunt Danielelem, & miserunt eum in lacum Leonum. Dixitque Rex Danieli: Deus tuus, quem colis semper, ipse liberabit te. Allatusque est lapis vnus, & positus est super os lacus: quem obsignauit Rex anulo suo, & anulo optimatum suorum, ne quid fieret contra Danielelem. Scilicet, metuebat ab hominibus inimicis Danielis, quod Deum cogitaret non cogere voluntates hominum, quibus datam semel arbitrij libertatem, non adimit; sed facile posse Leonum ora prohibere ne Danieli seruo suo nocerent; Rex itaque securus de Leonibus, quorum ora satis obturare poterat innocentia Danielis, illi metuebat ab inuidia suorum hostium, qui nisi sigillis disruptis, non poterant aliquid mali contra Danielelem moliri per se se; quod & factum est. Deinde vero sic, (k) Erant autem sacerdotes Bel septuaginta, exceptis vxoribus*

f cap. 4.  
g pag. 8.

h nu. 118.

i cap. 6.

k cap. 14.

bis

bus & parvulis & filijs. Et venit Rex cum Daniele in templum Bel; & dixerunt sacerdotes Bel: Ecce nos egredimur foras: & tu Rex pone escas, & vinum misce, & claude ostium, & signa anulo tuo: & quum ingressus fueris mane, nisi inueneris omnia comesta a Bel, morte moriemur, vel Daniel qui mentitus est aduersum nos. Conzemnebant autem, quia fecerant sub mensa absconditum introitum, & per illum ingrediebantur semper, & deuorabant ea. Factum est igitur postquam egressi sunt illi, Rex posuit cibos ante Bel: praecepit Daniel pueris suis, & attulerunt cinerem & cribrauit per totum templum coram Rege: & egressi clauserunt ostium: & signantes anulo Regis abierunt. Sacerdotes autem ingressi sunt nocte iuxta consuetudinem suam, & uxores, & si ij eorum, & comederunt omnia, & biberunt. Surrexit autem Rex primo diluculo & Daniel cum eo. Et ait Rex; saluane sunt signacula, Daniel? Qui respondit, Salua, Rex. Stetitque quum aperuisset ostium, intutus Rex mensam, exclamauit voce magna: Magnus es Bel, & non est apud te dolus quisquam: Et risit Daniel: & tenuit Regem, ne ingrederetur intro: & dixit: Ecce pauimentum, animadvertite cuius vestigia sunt haec. Et dixit Rex, video vestigia virorum, & mulierum, & infantium. &c. De confimilibus anulis ad custodiam loquitur etiam Euangelista dicens, (1) Conuenerunt principes Sacerdotum & Pharisei ad Pilatum, dicentes, Domine recordati sumus, quia seductor ille dixit adhuc uiuens, Post tres dies resurgam. Iube ergo custodiri sepulchrum usque in diem tertium: ne forte veniant discipuli eius, & furentur eum. & dicant plebi, Surrexit a mortuis: & erit nouissimus error peior priore. Ait illis Pilatus: Habetis custodiam; Ite, custodite sicut scitis: Illi autem abeuntes, munierunt sepulchrum, signantes lapidem cum custodibus. scilicet, ut hi custodes procul arcerent discipulos a furto cadaueris, munierunt sepulchrum militibus; & ne subornari possent custodes a discipulis, corrumpique pecunia, permittereque furtum defuncti Magistri, signauerunt anulis proprijs impositum lapidem super os monumenti.

! Match. 27

## De Anulis ad somniorum Diuinationes.

## Cap. X X X.

.25. an. finis

in Alex.

**A**T veto nec illud omittendum duxi, veteribus anulos etiam in somnijs visos usum habere praesignificandi futura. Namque Daniel ille, qui Oneirocritica pridem edidit, aperte fatetur, Dormientibus anulos accipere, securitatem significat: & anulos dare, vel perdere, dolorem significat. Quin & Plutarchus historiam de proposito pulcherrimam attulit inquit, (a) Alexander ex gente Herculis per Caranum, & genere materno Acacidem per Neoptolemum fuisse pro certo creditur. Fama in Samothrace innotuit cum Olympiade Philippum, quum esset ipse tum adolescens, illam item puellam parentibus orbam amasse, atque inde parata fratris voluntate Arybba nuptias coisse. Sponsa ante noctem, qua thoro genitali iuncta fuere, visus est Ioue tonante venter suus de caelo tangi, atque ex ictu largum succer sum ignem, qui mox erumpens in flammam passim dispersas dissiparetur. Philippus spatio aliquo post nuptias vidit in somnijs, uxoris se ventrem consignare: habebat sigilli sculptura, ut visus ei est, imaginem Leonis. Ea visione votibus interpretantibus ceteris Philippo custodijs acrioribus sepiexdam coniugem, Aristander T. b.

*mesius uterum illam ait ferre: nihil enim, quod inane sit, signari: ac concepiſſe eam inſan-tem animoſum & natura leonina. Viſus draco etiam ad dormientis Olympiadis corpus ex porrectus: idque præcipue Philippi erga eam amorem & familiarem conſuetudinem aiunt extenuaſſe, ut raro cubitum ad illam commearet: quod vel timeret faſcinationes eius & veneficia; vel conſuetudinem eius, ut qua conſueſceret cum maiore, deuitaret. Alij aliter de his memorant, omnes iſtius regionis feminas Orphicis & Liberi patris ſacris antiquitus contactas, Clodonasque & Mimallonas cognomento diſtas multas Edonidibus ac Threſſis Aenum accolentibus agere conſimilia. unde [THRHSKEYEIN] dictio tributa eſt immodicis & ſuperſtitioſis ſacrificijs. Olympias autem præ ceteris motum lymphaticum æmulans, & fanaticum peragens ritum horridiore ſpectaculo, ſerpentes manſuefactos trahabat thiaſis ingentes, qui ex hederæ ſubinde & myſticis cunis obiter prorepentes, thyrſosque & coronas circumiecti percellabant viros. Verum Philippo, qui poſt eam ſpeciem Megalopolitanum Chæronem Delphos miſit, ſortes referunt fuiſſe ab Apolline allatas iubente, ut Ammoni ſacrificeret, atque hunc Deum coleret imprimis: amiſiſſe vero eum alterum oculum, quem rime oſij admouens Deum conſpexit ſerpentis figura cum uxore ſua concubantem. Olympias, ut Eratoſthenes eſt autor, quum euntem ad bellum proſequeretur Alexandrum, arcanum ortum eius ſoli detexit, hortata ut pro natalibus gereret animos. Alij hoc illam aiunt abdicaſſe ac dixiſſe: Non deſinet Alexander in crimen me apud Iunonem vocare? Ceterum ut eiulmodi mirabilia ſomniorum, poſiſſimum ex anulis, aliquam rationem in Peripato reddamus, omnino præmittendum eſt, ex Ariſtotele trium eſſe generum ſomnia diuinantia, & a triplici cauſa prouenire poſſe; trium quidem generum, quod alia res futuras aut longiſſime diſtantes a ſomniante ſolum iudicent ut ſigna; alia eaſdem producant ut cauſæ; alia per accidens ijs utcunque neſtantur: a triplici vero cauſa prouenire poſſunt inſomnia diuinatoria, nimirum a Deo mittente viris optimis & ſapientibus; ab anima quomodo locumque libera a corporis perturbationibus, quam Ariſtoteles naturam Dæmoniam appellat, ut ostendi latius in reſponſo ad Quæſitum Cl. (b) Nudæi; atque a calu, ſiue fortuna. b de Quæſ. ep. 34 c cap. 10  
 Verba Magiſtri clariffima ſunt in opere proprio de Diuinatione per ſomnum, (c) De diuinatione vero, que in ſomnis fit, & dicitur accidere a ſomnijs, neque contempſiſſe facile, neque ſuaſum eſſe. Nam quod omnes quidem, vel plures exiſtimant habere aliquam ſignificationem ſomnia, præſtat fidem, tamquam ab experientia dictum. Et quod de quibuſdam ſit diuinatione in ſomnis non eſt incredibile, habet enim aliquam rationem. Ideo & de alijs ſomnijs ſimiliter utique quis arbitratur. Sic ergo concedit Ariſtoteles reuera dari ſomnia diuinatoria, tum ex communi hominum conſenſu, tum ex experientia. Monet attamen dubium id aliquatenus eſſe, nec eui tenter ac neceſſario certum apud omnes, quia nulla propoſiti ſit cauſa cunctis euidentis atque manifeſta, ſubdens, Nullam vero rationabilem cauſam videre, ſecundum quam utique, fiat hoc non credere facit. Et quia diuinatione non videtur conuenire vulgo niſi ſomnijs illis, quæ a Deo mittuntur, qui ſolus exiſtimatur agnoſcere futura; quin omnia ſomnia diuinatoria non ſint a Deo, quippe multi tum prauis, tum fatuis præuident in ſomnis; propterea nulla videtur assignari poſſe cauſa propoſiti; quod multorum dubium illico refert Ariſtoteles, Nam Deum quidem eſſe mittentem; cum  
alia*

*alia irrationabilitate, & non optimis & prudentissimis, sed quibuslibet mittere in-  
 conueniens. Ablata vero, quae a Deo, causa, nulla aliarum conueniens esse videtur  
 causa: quandoquidem eorum, qui secus Herculeas columnas, & qui in Borysthen.  
 prauidere aliquos, supra nostram videatur esse prudentiam inuenire originem horum.  
 Sed non obstantem tali quorundam dubitatione, statim Aristoteles diuinau-  
 tia somnia refert ad tres species, addens ex propria sententia, Necessesse igitur  
 somnia vel causis esse, vel signa eorum quae fiunt, aut accidentia, vel omnia, vel ali-  
 qua eorum, vel unum solum: Dico autem causam quidem ut Lunam defectus Solis,  
 & laborem febris; signum vero defectus, stellam subintrare: asperitatem vero lingua,  
 febriendi; accidens vero, aliquo ambulante deficere Solem; neque enim signum defi-  
 ciendi hoc est, neque causa, neque defectus ambulandi: ideo accidentium nullum ne-  
 que semper fit, neque ut plurimum. Sunt ergo somniorum, haec quidem cause, illa  
 autem signa, velut eorum, quae circa corpus accidunt. Dicunt enim & Medicorum  
 elegantes, quod oportet valde intendere somnijs. Conueniens autem sic existimare &  
 artificibus quidem, considerantibus autem aliquid & philosophantibus. Post haec  
 explicat singula somniorum genera; & primum quidem id, quod est futuro-  
 rum signum, inquit, Nam qui in die motus, nisi magni valde fuerint, & fortes,  
 latent secus maiores, qui in vigilando sunt motus: in dormiendo autem contrarium,  
 parui magni videntur esse. Manifestum autem ex ijs, quae in somnis accidunt, fre-  
 quenter: arbitrantur enim fulgura cadere ac tonitrua fieri, quum paruus sonus in  
 auribus fit; & melle, & dulcibus saporibus perfrui, minima pituita defluente; &  
 ambulare per ignem, & caleferi vehementer, quum paruus calor circa quasdam par-  
 tes fit: Quum autem expergiscuntur, haec manifesta hoc modo se habere. Quare quo-  
 niam parua omnium principia, manifestum quod & aegritudinum & aliarum passio-  
 num, quae in corporibus debent fieri. Manifestum ergo, quod necessarium haec in som-  
 nis esse euidentia magis quam in vigilando. Deinde vero id, quod est futurorum  
 causa subdens, At vero quaedam quidem, quae in somnis, phantasmata causas esse  
 priorum cuiusque actuum non est irrationabile: quemadmodum enim debentes agere,  
 & in actibus existentes, aut operari, recta somnia saepe his contuemur & agimus:  
 causa autem, quod preparatus existit motus a diurnis inchoationibus: sic rursus ne-  
 cessarium est, eos, qui in somno sunt, motus frequenter principium esse diurnorum  
 actuum, eo quod preparata sit retro & horum cogitatio in phantasmatibus nocturnis.  
 Sic ergo contingit somniorum quaedam signa & causas esse. Denique vero id, quod  
 est accidens futuris utcumque respondens, addens, Plurima vero accidentibus  
 assimilantur: maxime autem & transgredientia omnia, & quorum non est origo in  
 nobis, sed de nauali bello, & de ijs, quae procul accidunt, sunt: De his enim eodem mo-  
 do se habere verisimile est, ut quando alicui memoranti de aliquo contigerit hoc factum  
 esse: Quid enim prohibet & in somnis ita? magis autem verisimile multa huiusmo-  
 di accidere. Quemadmodum igitur meminisse de aliquo, neque signum, neque causa  
 accedendi ipsum, sic nec ibi euenisse somnium videnti, neque signum, neque causa, sed  
 casus: Ideo & multa somniorum non eueniunt; fortuita enim neque semper, neque  
 frequenter fiunt. Post haec somniorum tres causas afferens affert, primum  
 ostendens non omnia somnia mitti a Deo, clare supponit aliqua mitti a Deo,  
 scilicet hominibus optimis, & cordatis, Omnino autem quoniam & aliorum  
 animalium somniant quaedam, a Deo utique missa non erunt somnia, neque facta  
 sunt.*



sunt huius gratia: *dæmonia tamen; natura enim dæmonia; non diuina.* Signum autem, valde enim degeneres homines præuidentes sunt, & recte somniantes, tanquam Deo non mittente. Sed quorumcumque quasi loquax natura est, & melancholica, multimodas visiones vident. Quod autem nomine naturæ Dæmonia significauerit hic Aristoteles animam rationalem utrumque a corporis perturbationibus abdicatam, a sensuum somno sopitorum agitationibus liberam, adeoque valentem agnoscere leuiores motus causarum effectus mox euenturos producere potentium, abunde satis (d) alias explicauimus, sicuti notabam; *d de Quæf. per epist. 34* Illico vero docet quomodo a casu, & fortuna somnia diuinantia fiant, addens, *Et vero quod secundum plura & multifariam moueantur, assequuntur: sicut quidam tota contendentes, rapiunt; nam quemadmodum & dicitur: si multa iacis, alias aliud iacis: & in his hoc accidit. Quod autem non eueniunt multa somniorum, nihil inconueniens; neque enim eorum, que in corporibus sunt, signorum, & celestium, velut quæ aquarum, & quæ ventorum: si enim alius vehementior isto acciderit motus, a quo futuro factus est, non sit signum, &c.* Quoniam vero similitudo quæpiam fere semper intercedit inter signum & rem significatam; inter causam & effectum, nulla vero inter accidentia & id cui accidunt; propterea priora somnia facilius est interpretari, quam fortuita; & illorum interpretores aptiores sunt, qui rerum similitudines magis agnoscunt; ut ait mox Aristoteles asserens, *Artificiosissimus autem est iudex somniorum, qui potest similitudines inspicere; recta enim somnia iudicare cuiusque est; dica autem similitudine, quoniam similia accidunt phantasmata eis, que in aquis sunt, simulachris, sicut & prius diximus: ibi vero, si multus fiat motus, non similis fit imago & simulachra veris. Promptius vero erit imagines iudicare sufficienter, qui potest cito inspicere & sentire dissipata & distorta simulachrorum quod sunt hominis vel equi aut cuiuscumque, & ibi itaque aliquid simile potest somnium; motus enim impedit rectum somnium.* His ita constitutis, allatorum somniorum causas asserere poterimus in Peripato; nam quod anulos accipere, securitatem significet; & anulos dare vel perdere, significet dolorem; id mihi videtur casu temereque contingere; quoniam hoc nulla necessario nititur similitudine; siquidem & vir sponsæ suæ tribuit anulum, a qua liberos, leuamen curæ familiaris, & gaudium habet: & Princeps cancellario suo dat anulum, nihil inde doloris habens. Nisi forte dicamus, anulos ad clauas indicare custodiam rerum, & securitatem obsignatorum; & moribundos tradere consueuisse superstitionibus anulos, atque ni tradiderint, ab eis eripi solitos, ut (e) infra latius apparebit. *e cap. 54.* Ceterum Philippi de Alexandro somnium aptissime fuit interpretatum a Telmesio; fuit autem signum futuræ vitæ Alexandri, non causa, & non a casu, nec a natura Dæmonia, quæ fuerit anima Philippi, quantumuis a sensuum sopitorum perturbationibus libera; quia mens humana tam longinqua præuidere non potest; vix enim moribundi vicina futura vaticinantur, ut de morte Achillis Hector apud (f) Homerum. *f Iliad. 22.*

*Hunc autem moriens allocutus est galeam moxens Hector:*

*Certe te bene noscens præuidebam: neque sane eram*

*Persuasurus: certe enim tibi ferratus intus animus:*

*Considera nunc ne quo pacto tibi Deorum ultio fiam*

Die illo, quando te Paris & clarus Apollo

Strenuum existentem perdet in Scæis portis.

Sic igitur ipsum locutum finis mortis cooperuit.

g 2. ant.  
Iud. c. 7.

b 11. ant.  
Iud. cap. 8.

Quod præfagium euentu confirmatum fuit. Sed a Deo missum fuisse somnium id bifariam dici potest; primum, quidem a vero Deo, si audias Iosephum historicum (g) asseuerantem non solum, sicut Hebræis mare rubrum, ita Alexandri ductu Macedonibus Pamphylium mare cessit, & aliam viam non habentibus illac iter aperuit: quum Deus eius opera ad destruendum Persarum imperium vti decreuisset. verum etiam infra, (h): Quum Phœnices, ac Caldæi sperarent sibi licere quicquid itatus Rex posset permittere, direptionem Urbis, & Pontificis exquisitum supplicium: plane contrarium euenit: Alexander enim ut vidit e longinquo candidatum populum, & sacerdotes ante agmen in amictu byssino, Pontificemque in stola hyacinthina auro distincta, tiaram in capite gestantem, cum præfixa aurea lamina in sculpta Dei nomine; solus ad eum accedens, Nomen illud adorauit & salutauit Pontificem: Iudæis autem omnibus uno ore Alexandrum consalutantibus, & in orbem cingentibus, Syriæ Reges, & reliqui obstupuerunt, vix credentes Regem mentis competentem: Solus Parmenio propius accedens rogauit familiariter, quid ita quum ipse adoraretur ab omnibus, nunc adoraret Iudæorum Pontificem? at ille, non hunc se adorasse respondit, sed Deo, cuius Pontifex esset, honorem eum exhibuisse; hunc enim, inquit, vidi & antea hoc ipso habitu, quum adhuc essem in Dio Macedonia, qui me deliberantem quomodo Asiam possem subigere, hortatus est forti esse animo, & sine mora exercitum traicere; nam suo ductu potiturum me Persarum imperio; quapropter quia nunc primum talem habitum vidi aggressus hunc, & visionis memor, quæ me ad hanc expeditionem impulit, puto me non sine Numine in Darium exercitum ducere, & breui fore victoria competentem: & sublato Persarum imperio, cessura mihi omnia ex sententia. Hæc locutus ad Parmenionem, & comiter complexus Pontificem, deducens sacerdotibus in urbem peruenit: & ascendens in Templum immolauit Deo ex sacerdotis præscripto, ac Pontifici quoque suum honorem exhibuit. Ostensoque sibi Danielis libro, in quo Gracum quendam Persas debellaturum significat, hunc ipsum se esse interpretatus, latus dimisit multitudinem. &c. Ex quibus verisimile satis est, Deum summum, qui Daniele de Alexandro prophetari voluit, quique Alexandro in somnis apparuit, & in Asiam contra Persas mouere cohortatus est facile somnium misisse non solum Olympiadi matri, sed etiam Philippo patri, quo præmoniti de gloria, & fortitudine nascituri; filium erudirent in bellicis & regijs exercitationibus: est autem id vtrunque somnium; non fortuitum, non causa rei futuræ, sed signum diuinum ac supernaturale vitæ celebris Alexandri Magni. D. autem (i) Gregorius præter somnia a Deo missa, & quæ nascuntur ex naturali causa, siue sint euentuum futurorum signa, siue sint eorundem causæ, siue fortuita & per accidens, de quibus Aristoteles, recte meminit etiam somniorum, quæ dormientibus immittuntur a Dæmone: licet hæc ad supernaturalia referantur, & vtrumque ad ea, quæ mitti dicuntur simpliciter a Deo, tum quia fiunt permittente Deo, vel iubente Deo; iubente quidem, Angeli somnia mittunt, vt olim (k) Iosepho Virginis coniugi non semel, & Magis sanctis: permittente vero, cæcæ demones etiam somnia mittunt; quæ ideo a Deo mitti dicuntur, iuxta illud, (l) Non est

g 8. moral.  
c. 13.  
4. dial. c. 48

k Matth. 1.  
& 2.  
l Amos 3.

est malum in ciuitate, quod non faciat Dominus; malum quidem pænæ, non raro positivè; malum vero culpæ non nisi permissivè: tum quia Dei nomen apud (m) Aristotelem sumitur in amplissima significatione, communiter ad m 3. hist. omnes substantias separatas, siue bonas, siue malas, ut fuse probamus in opere De Pietate (n) Aristotelis. Itaque priscis etiam anulorum usus fuit ad somnia diuinatoria. Quanquam illud vere dixerit Heliodorus, (o) Oracula c. 18. & somnia ut plurimum ex euentibus iudicantur. Sed iam redeamus ad anulos veros & materiales; hi siquidem somniantium apparentes fuerunt & imaginarij, non autem reales. c. 20. & 2. ma. mor. c. 18. n lib. 2. c. 5. & 6. o l. 2. inf.

## De Priscorum Anulis ad ornatum.

## Cap. XXXI.

Post hæc agendum nobis est de priscorum anulis ad ornatum. Quamquam in re video plerosque cum Macrobio constituere ex Atteio Capitone, proferente libros Pontificales Etruscorum, non ita vetustos esse anulos ad ornatum, Veteres, (a) inquit, non ornatus, sed signandi gratia anulum secum circumferbant; unde nec plures habere quam unum licebat, nec cuiquam nisi libero; quos solos fides deceret, quæ signando continetur. In oppositum tamen habemus tum Liuium, tum potissime sacram historiam; Liuius enim ait, (b) Notissimum ab Sabinis bellum ortum, multoque id maximum fuit; nihil enim per iram aut cupiditatem actum est: nec ostenderunt bellum prius quam intulerunt: consilio etiam additus dolus. Sp. Tarpeius Romanæ præerat arci: huius filiam virginem auro corruptit Tatius, ut armatos in artem accipiat: aquam forte ea tum sacris extra mœnia petendum iterat: accepti obrutam armis necauerunt: sed ut vi capta potius arx videretur, seu prodenari exempli causa, ne quid usquam fidum proditori esset; additur fabula, quod vulgo Sabini aureas armillas magni ponderis brachio lauo, gemmatisque magna specie anulos habuerint, pepigisse eam, quod in sinistris manibus haberent: eo scuta illis pro aureis donis congesta. Quum certum cuique sit, Sabinos in primordio Romæ nascentis anulos gemmatis magna specie non nisi ad ornatum circumtulisse, ut & aureas armillas magni ponderis. Moses item multo vetustior Etruscis Pontificibus ait, Deum hæc sibi mandasse, (c) Faciesque vestem sanctam Aaron fratri tuo in gloriam & decorem. Et loqueris cunctis sapientibus corde, quos repleui spiritu prudentia, ut faciant vestes Aaron fratri tuo in gloriam & decorem, in quibus sanctificatus ministret mihi. & mox, Facies in rationali catenas sibi inuicem coherentes ex auro purissimo. & duos anulos aureos, quos pones in utraque rationalis summitate: catenasque aureas iunges anulis, qui sunt in marginibus eius: & ipsarum catenarum extrema duobus copulabis uncinis in utroque latere superhumeralis dorsum, quod respicit contra faciem iunctura inferioris, ut aptari possit cum superhumerali: & stringatur rationale anulis suis cum anulis superhumeralis. & inferius, (d) Quicquid ad cultum & vestes sanctas necessarium erat, viri cum mulieribus prabuerunt, armillas, & in aures, anulos, & dextralia: omne vas aureum in donaria domini separatim est. & adhuc infra, (e) Fecerunt in rationali & catenulas sibi inuicem coherentes de auro purissimo: & duos.

- uncinōs, totidemque annulos aureos: Porro annulos posuerunt in utroque latere rationalis, &c. Sed & quum paulo (f) superius habeatur, Dixit Aaron: Tollite in aures aureas de vxorum, filiorumque, & filiarum vestrarum auribus, & afferte ad me. Fecitque populus qua iusserat, deferens in aures ad Aaron: quas quum ille accepisset, formauit ex opere fusorio, & fecit ex eis vitulum conflatilem. & mox, Quibus ego dixi; Quis vestrum habet aurum? Tulerunt, & dederunt mihi, & proeci illud in ignem, egressusque est hic vitulus: hunc locum afferens Tertullianus inquit,
- g lib. adu. (g) Quum ex monilibus feminarum, & anulis virorum aurum fuisset igne conflatum, & processisset eis bubulum caput. &c. Iudith (\*) etiam assumpsit dextrario-
- lud. or. la, & lilia, & in aures, & annulos, & omnibus ornamentis suis ornauit se. Quin &
- \* Iud. c. 10 Iosephus in Antiquitatibus Iudaicis ait, (h) His dictis profert duas tabulas
- h l. 3. c. 4. continentem decem præcepta descripta, in singulis quinas; erat autem Dei manus ea scriptura. Illi vero presentia sermoneque Moysis læti, pro se quisque certatim ad structuram tabernaculi conferebant aurum, argentum, cuprum, materiam ligneam elegantem & contra tariem firmam, pilos caprarum, & ouium pelles partim hyacinthina, partim purpurea tinctura, quasdam etiam candidas colore, & alias purpura flore infectas: adhuc lanas eisdem coloribus, tinctas, & byssinum: lapillos quoque pretiosos, qui ad ornatum auro includi solent. nimirum annulos aureos gemmatos. Ut iam aperte constet, antiquissimum extitisse vsum anulorum ad ornatum. Ceterum apud Græcos, & Romanos etiam anuli ad ornatum antiquitus erant & grandes, & multi, & gemma pretiosiore micantes: qua de re Cælius
- i l. 6. ant. ait, (i) Qui vero anulis digitos onerant, confragoso verbo in Nebulis Aristophanes
- lect. c. 12. Sphragidony cargo cometas vocauit. & Plautus in Milite glorioso;
- „ MI. Ab illa quæ digitos despoliat suos, & tuos digitos decorat:
- „ Nam hunc anulum ab tui cupiente huic detuli huic porro.
- k cap. 32. Apud Arbitrum etiam, impuritatum illum purissimum scriptorem, (k) Trimalcio habebat etiam in minimo digito sinistra manus anulum grandem subauratum, extremo vero articulo digiti sequentis minorem, ut mihi videbatur, totum aurum, sed plane ferreus velut stellis ferruminatum: & nichas tantum ostenderit diuitias, dextrum vultu lacertum armilla aurea cultum, & eborco circulo lamina splendente connexum. In eandem sententiam Plinius de anulis agens in fit, (l) Multis hoc modis, ut cetera omnia, luxuria variant, gemmas addendo exquisiti fulgeris, censuque opimo digitos onerando, sicut dicemus in gemmarum (m) volumine: mox effigies varias celando, ut alibi ars, alibi materia esset in pretio. Alias deinde gemmas violari nefas putauit: ac ne quis signandi causam in anulis esse intelligeret, solidas induit. Quasdam vero neque ab ea parte, qua digito occultatur, auro cludit; aurumque millibus lapillorum velius fecit. Contra vero multi nullas admittunt gemmas, auroque ipso signant, ut Clauaij Cesaris principatu repertum. Nec non & seruitia iam ferrum auro cingunt, alia per se semero auro decorant; cuius licentia origo nomine ipso in Samothrace id institutum declarat. Singulis primo digitis gemmas fuerat, qui sunt minimo proximi: sic in Numa & Seruij Tullij statua videtur: postea pollicis proximo induere, etiam Deorum simulachris: dein iuuat & minimo dare: Gallia Britanniaque in medio dicuntur & sa: hic nunc solus excipitur, ceteri omnes onerantur. Sunt qui tres in minimo congerant; alij vero & huic vnam tantum, quo signantem signent (emendare vult Gelenius legens, quo signanda signant.

gnent. Sed ego censeo nihil immutandum; nam existimo, velle Plinium, per anulum vnum digiti minimi signari, hoc est vel ostentari videntibus manum alium anulum pretiosiore in proximo digito latentiore; quo pretiosiore anulo literæ, testamenta, & id generis alia signentur ad fidem: vel etiam claudi tanquam clavi pretiosiore illum sigillatitium in theca, qui non ita semper digito gestaretur; quod indicant apertissime verba Plinij sequentia) *Conditus ille, ut res rara, & iniuria usus indigna, velut e sacratio promitur: & unum in minimo digito habuisse, pretiosioris in recondito suppellectilis ostentatio est.* Verum & priorem meam coniecturam evidentissime comprobare videtur apud (n) Macrobius Atticus Capito, cui *Electus est in ipsa laeva manu digito minimo proximus, quasi aptior ceteris, cui commendaretur anuli pretiositas; nam pollex, qui nomen ab eo quod pollet, accepit, nec in sinistra cessat; nec minus quam tota manus, semper in officio est; unde apud Græco [ANTICHEIR] vocatur, quasi manus altera; pollicis vero vicinus nudus & sine tuitione alterius oppositi videbatur; nam pollex ita inferior est, ut vix radicem eius excedat: medium, & minimum vitauerunt, ut ineptos, alterum magnitudine, breuitate alterum: & electus est qui ab utroque clauditur, & minus officij gerit, & ideo seruando anulo magis accommodatus est: quem propterea Plinius (o) condum ac veluti sacratio apte nuncupat, e quo promeretur anulus gemma signatoria pretiosior, quæ veluti condita significaretur, & indicaretur ab anulo minimi digiti latentiore. Hoc etiam ostendit, apud veteres anulos fuisse gestatos ad ornatum, quod ex Diodoro Siculo legimus, (p) *Zaleucum lege lata sanciuisse, Mulierem liberam neque aureis circumponi ornamentis, neque contextis indumentis, neque laboratis venustari, nisi quum scortari, atque amatorem sibi moliri studuerit: neque viros anulis aureis splendescere, neque Isomilisia veste contegi, nisi quum lenocinari, aut adulteria committere viderentur. Atque ita facillime poena genere, vituperio scilicet probri, perniciosam deliciarum omnem, atque intemperantia labem coercuit, exclusitque licentia procacitatem, maxima impudentia irritamenta: nemo enim tam perditæ libidinis inueniri poterat, qui domestica attestacione & proprio sua turpitudinis testimonio, vellet se perpetuo inter cives probro ludibrioque damnare.* Sed & hanc anulorum ad ornatum antiquitatem comprobat Iulius Pollux, dum recensens Mundi muliebris nomina meminit in primis anulorum ita, (q) *Qua vero in digitis, anulus, anellinus (ita vertere lubet [DAKTYLIDION,] potius quam cum Interprete, Condulus) sigillum, signatorius: sic enim signatos anulos vocarunt: sigilla autem gemmas continentes. Digito autem minimo anulum gestabant, qui [AKARE] propter paruitatem dicebatur, & alter Corianum dictus, medio aptatus digito. Scilicet mulieres antiquitus ad ornatum simul plures anulos gestabant, nimirum & in digito minimo paruulum, quem vocabant [AKAREN,] siue [DAKTYLIDION,] nos Itali anelletto: alium signatorium, nempe clauem ad signandum habentem: quales proposuimus antea Galuanios: alium item maiorem in digito prope minimum, quem sigillum, & [DAKTYLION] appellant, ut pote signandis epistolis incisa gemma destitutum: tertium in medio digito aptatum, ad ornatum tantum, quem anulum Corianum dixerunt. Apud (r) Isidorum Gracchus in Mæuium, Considerate Quiritis sinistram eius, in cuius autoritatem sequimini, qui propter mulierum cupiditatem, ut mulier**

n 7. Satur. c. 13.

ol. 33. c. 12

p lib. 12

q lib. 5. c. 18.

v. Hip. de dec. orn. medici.

r l. 19. c. 31

fin Verr.  
Orat. 4.

est ornatus. Ad anulos ad ornatum gestatos illud facit, quod olim Romani Imperatores, quum hostes superassent, optime gesta re publica, scribas suos anulis aureis in concione donare solebant. Vnde Cicero (/) queritur, quod indignissimos in concione eo munere ornasset Verres. In anulorum genere, qui ad ornatum ferebantur, in aures aureas esse, nemini dubium est; has nedum feminas gestasse, ut notat Plautus in Epidico, ubi Ieruus heræ virginis ait,

„ Non meministi me in aurem auream ad te afferre natali die?

verum etiam viros, potissimum barbaros Reges hoc ornamenti genere usos, comprobat Plutarchus in Mario talia de Iugurtha scribens, *Marius deportatis ex Africa legionibus, ipsis Calendis Ianuarij, quem diem Romani initium anni celebrant, consulatum inijt, & triumphauit, atque incredibile populo Romano spectaculum exhibuit vincitum Iugurtham; quo viuo nemo sperauerat se provinciam illam confecturum: adeo erat versutus ad se omni fortuna accommodandum, magnoque animo misto cum vafricie praditus. Verum tunc arte currum ductus de gradu, ut perhibent, decicctus est. Post triumphum in carcerem condito alij tunicam violenter dilacerauerunt, alij vi demere auream in aurem accelerantes una infimam auriculam auulsere. Vbi detrusus nudus & eiecctus in infimum carcerem est, attonitus & caecillans, Papa, inquit, quam est frigidum vestrum hoc balneum! At hic cum fame sex dies luctatus, atque ad extremum usque vite cupiditate hians, dignum sceleribus suis exitum inuenit. Itaque anulorum vsus ad ornatum antiquissimus fuit atque præcipuus inter homines. Quum Catena sit ex anulis confecta, quin & ipsa recte numeretur in anulorum serie, dubio procul ad anulos ornatui dicatos apud antiquiores attinet, quod Albertus Crantzius refert agens de*

l. 1. præf.

*Suetia sic, (r) Nobilissima Gens Suecorum templum habuit, quod Vpsala dicitur: Sedes hodie metropolitana Regni ibi perdurat, non longe a ciuitate Sictona & Birea. In hoc templo (quod totum fulgebat ex auro) statuas trium venerabantur Deorum, antequam Christo crederent. & paulo post: Arbor iuxta templum stabat ingens, patris diffusis ramis, æstate & hieme iuxta virens: genus eius nemo potuit edicere. Fons scaturiuus ad locum sacrificiorum: Sacrificaturi hominem hic immergere viuum, qui si facile mergeretur, faustum renunciauere votum. Aurea Catena fertur cinxisse templum, ad mœniana, domusque fastigia suspensa, late rutilans accessuris: nam templum in planitie situm montibus ambitur. De hoc Vpsalia templo sumptuo-*

l. 3 cap. 6

*ssimo delineationem habet Olaus Magnus in (u) Historia Septentrionalium Regnorum, ac testimonium præclarum Olaus Vvormius in suis*

l. 1. c. 3.

*(x) Monumentis Danicis.*

*De Anulis ad ianuas ornandas, claudendas, pultandas  
& aperiendas. Cap. XXXII.*

27. an. fin. is

Q uod apud nostrates hoc æuo passim vsu venire conspicimus, domorum ianuas, potissime luculentarum, affixum anulum habere, plerumque fabrefactum artificiose satis, frequentissime rude atque simplex e ferro, vele cupro, æreue, ad eas attrahendas a claudente forinsecus exeunte, pa-

ritèr ad eas pultandas a mox ingressuro reſerationem poſtulante, ſimul & ad eas exornandas: id ipſum apud antiquos etiam in more poſitum fuiſſe, præclare docet in ſuis (a) Monumentis Danicis eruditiffimus Vvormius ita, a l. i. c. 3.  
*Nec minoris æſtimij fuiſſe videtur fanum & lararium, quod in Noruegia, prope Nidroſiam extitit in Läden. Quod ab Haquino Comite Ladeiari dicto, magnifice exornatum erat. Refert nanque Snorro Sturla in hiftoria Olai Tryggonis, eum, quum Noruegiam ad Chriſtianam religionem perducere conaretur, huius fani Idola conſreſſiſſe, tectum diruiſſe, & ingentem ex auro Anulum, qui Ianuam & Valuas exornabat, tanquam magnificentia teſtem abſtuliffe. Quem Anulum deinde Sigrida Storrada dono miſit, quum eius ambiret coniugium.* Apud noſtrates tamen & hoc æuo fere templorum ianuis non affiguntur anuli, ſed valuis domorum; & potius ad eas pultandas, atque trahendas, quam ad exornandas; propterea non ex auro, ſed ex viliori metallo cuduntur.

## De Anulo Iuramenti.

## Cap. XXXIII.

Conſueuiſſe veteres in Altaribus anulos habere ſacros, præſtando iuramento publico deſtinatos, aperte conſtat ex Arngrimi Crymogæa: Quem locum nobis affert eximius Olaus Vvormius item in ſuis Monumentis Danicis inquiring, (a) Nec Islandia ſuis deſtituebatur delubris & fanis, Arngrimo noſtro Lararia dictis; quorum delineationem ex eiufdem (b) Crymogæa hic repetere licet. Lararium quodlibet, inquit, pro ratione huius terra, magnifice extructum erat: Quorum duo leguntur fuiſſe CXX. pedum longa: unum in Prefectura Madſidal Islandiæ Borealis: alterum in Rialarnes meridionalis Islandiæ: & hoc quidem pedes latum LX. Singula ad hæc Lararia Fanum in Sacelli morem ſibi adiunctum habebant. Hic locus ſacratiffimus: Hic Idola & Dii manu facti in Suppedaneo, ſeu Ara quadam conſiſtebant: quos circum pecudes, iſdem mandanda diſponebantur. Mox poſt quædam ex Mackhyrna, characteribus Danicis, quæ Runæ dicuntur, delineata, Ante Deorum illud Suppedaneum in prædictis Fanis ſitum, Ara extructa ſtabat ferro ſuperne inueſtita; ne igni, qui ibi perennis eſſe debuit, laderetur. In ara etiam lebes, ſeu aneum vaſculum reſoſitum erat, quo hoſtiarum ſanguis exciperetur; adiuncta luſtrica & aſpergillum, ad victimarum cruorem aſtantibus aſpergendum. In Ara præterea Anulus aſſeruabatur argenteus (vel ex orichalco) unciarum XX. quem forenſi aliquo munere fungentes, inſurandum iam præſtituri, victimarum illinitum cruore, religioſe inter iurandum contrectabant. Ad victimas ut plurimum quadrupes deſtinabantur in ſacrificantium epulas conuertendas. Quamvis interim (dolendum) comperiam cæcos ethnicoſ vitimicis humanis etiam uſos loco prædicto Rialarnes: ubi pro lararij ſcribis puteus profundiffimus, in quem victima humana demergebantur. Qui puteus a ſacrificio Blotfelda dictus eſt. Sic ergo veteres anulum, ſuo ritu ſanguine victimarum conſecratum, ac ex Ara depromptum, manibus contrectabant, dum Iudicium perſonam agentes in foro iuramentum ſolemne præſtabant: Non aliter & nos iuramenta facimus apud Iudices in foro ſolemnia, manu tangendo por-

rectas ab ipsis sacras Scripturas: & nostri Sacerdotes apud eosdem Iudices iurare consueuerunt manu tangentes proprium pectus, quod sacrum est. Ut semper iuramenta fieri consueuerint contrectatione rei cuiuspiam sacra; que p̄ficus Islandis Idololatriis fuit anulus magnus argenteus, aut ex oricalcho, victimarum sanguine perlitus, & in Ara fani ad hunc usum conseruatus.

De Anulis ad artes.

Cap. XXXIV.

*a 9. an. Anis.* **A**D artes etiam exercendas, velut instrumenta quædam oportuna, planeque necessaria, veteres anulos adhibuisse, non difficile probatum fit: non solum enim apud Oribasium de Machinis agentem, (a) Anuli adhibentur ad organa tractoria, vt alligari possint; ad alia vero, vt machinationes contineant, quemadmodum in Menecriti Bucranio, vbi axis continetur, atque eadem de causa in alijs organis forfices in organis arte transuersaria cum crucibus iungunt: verum etiam legimus in vetustissima sacra (b) pagina, *Faciesque supra coronam auream per circuitum, & quatuor circulos aureos, quos ponet per quatuor arcu angulos: duo circuli sint in latere vno, & duo in altero: Facies quoque vctes de ligno Sethim, & operies eos auro: inducesque per circulos, qui sunt in arce lateribus, vt portetur in eis. Qui semper erunt in circulis: nec vnquam extrahentur ab eis.* & infra, (c) *Et fecit illi coronam auream per gyrum constans quatuor anulos aureos per quatuor angulos eius: duos anulos in latere vno & duos in altero. Vctes quoque fecit de lignis Sethim, quos vestiuit auro: & quos misit in anulos, qui erant in lateribus arca, ad portandum eam.* Ceterum, & ad artes etiam viliores anulorum vsus fuit ab antiquo cum ipsismet artibus incipiens; namque par est, artibus coæua fuisse necessaria illis instrumenta; vt puta sutoria arti digitalius anulus medio digito impositus, quo acus impellitur, aut etiam indici; cuiusmodi sutorium anulum antiquum antea retulimus valde dissimilem a nostratibus digitalijs, nempe verum anulum cum latiore pala, plurimis cavitatibus excauata ad excipiendam aciculæ basim, & in gyrum circumdata limbo quodam eminentiore, ne transcurrere posset acus extra fundam; cuius imaginem Roma transmisit ad me cum alijs eruditione pariter ac nobilitate Illustrissimus Cassianus Eques a Puteo cum ista descriptione, *Al quarto era vn anello, che seruiua di ditale per cucire, molto più commodo de ditale nostrali; haueua, come si vede, vna piastretta di ferro, incauata tutta di que piccolifogni, che V. S. vedrà; la quale haueua come vn orletto rileuato, acciò l'ago non scorresse, se non si fermava bene in quelle intacche; & era la piastra attaccata, non nel mezzo, ma da vno de lati, per poterla far venire al polpostrello del dito, e che quiui spianasse bene, per poter far forza allo spignere dell' ago nella roba, che veniu cucita.* Consimiliter anuli fuerunt vsui arti nauigiorum effectrici, cuiusmodi fuit olim Noemi tempore ad seruandos iustos homines paucos ab vniuersali diluuiio; cui quidem arti necessarius est anulus coriaceus biceps, quo digiti minimus & minimo proximus in apice vestiuntur ad secure tenendum ferreum scalprum, quo pellitur ictu mallei per tabularum rimas intorta stuppa, ne per eas com-



missuras introgrediatur aqua submergens. Quin & alterum anulum coriaceum pariter artifex ille gerit in pollice, ne teratur digitus is ab eodem ferreo scalpro, cuius per eum digitum motus est frequentior. Et quum anuli fere omnes alij ad artium opera manum dexteram artificis arment, hi soli sinistra induuntur; quia dextera malleum ligneum tenet, quo scalpellum ictibus impellit. Ars itidem coriariorum ad consuenda coria consuevit anulo vti coriaceo; sed quæ recentes pelles insuit ad primam earum condituram, pollicidexteræ manus ita induit, vt extra eum anulum nudus pollex exertus ad sui radices habeat anuli palam crassiolem, qua totam fere volam contingente violenter impellitur acus ad consuenda coria madidâ crassiora: quæ vero coria sicca consuit in calceos, & ocrea, coriaceum pariter habet ars ad instar Zonæ latioris, in quam non digiti, sed manus tota supra digitos inferitur; quo quidem anulo, non impellitur acus, sed trahitur filum, quo duriora coria siccioraque stringuntur arctius. Alij vero vestium sutores, & mulieres communiter ad consuendas vestes; & ad varia ornamenta formanda digitum medium dextræ manus armant anulo qua ferreo, qua argenteo, qua eburneo, qua chalceo ad acum impingendum sine digiti detrimento. Plinio (d) quoque Persica est arbor in Aegypto, cuius *lignum intus grande, firmaque duritia, ex quo velares detornant anulos*: nimirum per quos, vt ait (e) Pollux, rudentes trahuntur; etenim & hodie tales in septétrionalium nauiculis cornei, ac ligni conspiciuntur, quibus vela antennis pendent, Rhodij testimonio: ferreis plurimis vtuntur ad varios vsus in arte nauigandi suis in nauigijs Itali nautæ. Ad hanc rem faciunt, quæ contra Dalechampium animaduertit (f) Casaubonus apud Athenæum, dicens, *Ne quem decipiant qui ista paulo post corrigunt*, [PSILOT APIDA ECHONTA KRIK OTHN KATHAPER TOYS STROMATEIS EYTELH,] idest, *super tapete leui anulos habente, vt illa sequestria, quibus anuli inuoluuntur*. Habuisse [TOYS STROMATOYS] anulos, quibus vtabantur in constringendis stragulis, testis locuples (g) Theophrastus loquens de arbore Cucifera, quam & ipsam Plinius vocat Cuci. Habet, inquit, [PYRHNA MEGAN KAI SPHODRA SKLHRON. EX OY TOYS KRIKOYS TORNEYSI, TOYS EIS TOYS STROMATEIS TOYS DIAPOIKILOIS.] Plinius vertit, sed accommodans sententiam seculo suo, *lignum intus grande, firmaque duritia, ex quo velares detornant anulos*. Vberius ista in commentario de lectis veterum. Inunc, & lege [KROKOTHN] cum Dalechampsio, ac de croceo colore interpretare. Hæc ille. Verum præter antiquos inuenerunt etiam æui nostri Medici celebrati nominis anulos ad artem; nam si meticulosi ægri in apostematum apertione astu fallendi sint, anulos parandos monet Cl. Ambrosius (h) Paræus, quibus idonei scalpelli occuluntur, quique, ægro non animaduertente, exerti, in tumorem adigantur: formamque anuli delineat aptam ad hoc munus. Aptiorem tamen ad id anulum efformauit Iulius Casserius, non ita pridem Patavinus Anatomicus Cl. viri Fabricij ab Aquapendente discipulus & successor; nam reperit anulum, e cuius inferna parte ad volam emineret acuta cuspis, qua manum ducens Chirurgus veluti frictionem leuem agens, locum affectum in-

d l. 13. c. 9.

e l. 1. c. 9.

f 12. anis  
mad. in  
Ath. c. 12.g 4. hist.  
plan.h l. 6. Chi-  
rur. c. 10.

opinantibus incideret. Nec minus aptam, sed in praxi commodiorem Ambrosiana compertam sibi dicit Veslingius noster anulorum Chirurgicorum efformationem, quæ thecam scalpelli digito subiectam habet, & incidendo tumori aduersam; nam impulso ad secundum vsque indicis articulum anulo, exserta scalpelli cuspis, facile pollice proximo, digitoque longiore comprehendi, atque in tumorem obuium impelli potest. Denique Rouletus agens de partu Cæsario, commendat anulos ad impediendum vteri prolapsum e leui materie paratos, diuersa magnitudine pro loci conditione exactos: idque vel hoc nomine potissimum, quod intra sium pudoris inuersum hoc anulare pessarium mulieris cum viro [SYNERSIAN] congressum non impediat.

De Anulis violentia.

Cap. XXXV.

3<sup>o</sup> an. finis.

Prou. II.

cap. 40.,

el. 7 c. 16.

d 4. de gen.

an. c. 4. f.

l. 12. c. 3. E

\* l. 2. Ly-

diorum.

Non valde varium a proposito genus aliud anulorum fuit apud antiquos, quod a violentia denominare libuit, quam afferunt naturali cuiuspiam actioni, propensionique: siquidem naturale suis est rostro terram scindere, vt radicibus, & bulbis tenerioribus, potissimumque tuberibus erutis vescantur; id ne facerent, rostro ferreus vel æreus anulus inferebatur etiam antiquitus; nam dolorem inferens in effossione durior anulus belluam ab hoc opere procul arcebat: Antiquissimum extitisse eiusmodi anulorum usum constat ex Salomone, qui eiusdem meminit, agens de anulo aureo in naribus (a) suis, tanquam de re incongrua, & reprobanda, comparans illi mulierem pulchram & fatuam; *Circulus aureus in naribus suis, mulier pulchra, & fatua*: tam enim dedecet pulchritudo fatuam mulierem, quam anulus aureus narem suillam. Iridem bubalus animal est in genere bouis filustris, natura liberum; sed violentia cogitur ad humana seruitia; nam homini famulatur violenter tractus anulo perforatus aures; cui comparatur a Iobo (b) patiente diabolus Leuiathan, An extrahere poteris Leuiathan hamo, & fune ligabis linguam eius? Nunquid pones circulum in naribus eius, aut armilla perforabis maxillam eius? Præterea feminarum vterus hiat natura ad excipiendum genitale masculi pro sobolis procreatione; vt infausto nasci dicantur omne mulieres, quæ concreto genitali gignuntur; qualem ortam (c) Plinius ait Corneliam Gracchorum matrem; quam necessarium fuit aperire ferro, vt de vacca Perinthis memorat (d) Aristoteles. Frequenter attamen anulo clauditur vterus equarum, asinarum, & id generis, ne masculos admittant: quin & inuenti sunt inter homines, qui zelotypi proprias vxores anulo clauerint. Huiusmodi feminarum iniuria videtur apud Lydos ortum habuisse, castrationisque nomen meruisse; nam apud Atheneum dicentem, (†) ex Xantho, (\*) *Lydiarum Regem Andranyrin feminas primum castrauisse, & eunuchorum loco usum illis fuisse*: notat Dalechampius, *castratas illas feminas fuisse putari muliebribus infibulatis, vt equarum quas concipere & parere nolunt ferreis circulis ordine traiectis naturalia clauduntur, quod*

Galli

Galli vocant, Boucler. Immo vero masculos, ut nunc etiam apud turcas, ita pridem anulo magno pudendum infibulatos, ne veneris desiderijs satisfacere, iussibusque naturæ possent obtemperare, neminem latere censeo.

De Anulis priscis ad emblemata, siue hieroglyphica, textentibus aureum Cornu vetustissimum nuper in Dania repertum.

Cap. XXXVI.

**O** Laus Vvormius Danus Medicus admirabilis cornu recens inuenti fabricam explicans edito libello scribit ad verbum, Anno MDCXXXIX. regnante in Dania Christiano Quarto, Dania, Noruegia, &c. Rege augustissimo, mensis Iulij die XX, puella quaedam Dana Christina Suenonis filia nomine, pagi Osterbyj, distantis a Megeltundero Diœcesis Ripensis Opido, vix dimidio milliari, eo itura, in itinere in cornu hoc aureum casu incidit. Quod quum annosa arboris prominentem existimaret radicem (cano enim & luto undique obsitum erat quod se in conspectum dedit) baculo, quem manibus tum gestabat, quid rei esset, quod hic gressum moraretur, fertentare cepit. Sed quum hoc medio nil se detegeret, quod animum pelliceret, nullius pretij radicem esse autumans, iter suum persequendo intactum illud reliquit. Octiduo elapso rursus Osterbya Meltunderam tendens, duabus alijs comitata ancillis, qua ad pagum Galhusam nomine, non procul inde distantem, proficiscebantur, iterato in biuio in idem impegit cornu. Quod cum diligentius aliquanto, non sine indignatione lustrasset, rarum quid, nec radicis propaginem esse animaduertit. Quia vero baculi tum destituebatur adminiculo, digitis terram fodere incipit, magnoque conatu obuium eruere. Dum ita operi intenta esset, pergunt in itinere relique; non tamen prius destitit, quam totum vi summa crutum, manibus teneret. Aliquosque progressas comites, in altera biuij scmita Galkusam tendente, mox lata acclamauit, se sisterent, aut accelerarent, visum quid rari offenderit. Erutam simul tractantes prædam, nil aliud, quam cascum venatorium cornu, esse concludebant, quod tanquam inutile, nulliusque momenti, ut abijceret, hortabantur. At illa: quia tanto mihi constitit labore, ad urbem ferre non recusabo. Progressa ulterius in aquæ dulcis incidit riuum, cuius latice crutum cornu abluere, & a cani, ac luti quisquilijis, quibus obductum erat, purgare cepit. Tum commune cornu, venatorij vsibus deputatum esse ut crederet, ei dissuadebat & operis moles, & pondus, & metalli paulatim detecta micantes stria. Hinc animosior facta, omnino (dissuadentibus comitibus ob ponderis, & grauitatis molem onus sarcina, quam gestabat, duplicaturam) in opidum secum deferendum decreuit. Culeo igitur inclusum Tunderam detulit. Sed quia ex are confectum putabat, tunc temporis nemini examinandum tradidit. Domum reuersa, reliquis eiusdem familiae ostendit; qui stultitiam & temeritatem puellæ increpabant, quod in re nauicartum posuerit opera. At illa, sequenti die, ulterius poliendo cornu incubuit; in quo dum occupatur impensius, interuenere viri duo, de conatu interrogantes, quibus respondit, se inuentum heri cornu mundare, ut ex quo constet metallo commodius explorare posset. Illi opus aliquantulum lustrantes. Tubicinem quendam hoc olim vsus fuisse, regerebant, eamque rem sibi commodam facturam, si talis rursus venderet professionis homini. Puella in errore eos versari argue-

31 an. finis.

Inuentio  
cornu aurei  
diligenter de-  
scribitur.

bat, ex eo, quod tot constaret partibus (dum enim violenter e terra illud euellebat;  
 unulos quosdam ex ijs, quibus interior cingitur lamina, a reliquo corpore extraxit)  
 Tunderam se rursus ituram asserens, ut certius de usu & materia huius cornu ab  
 alijs edoceret. Eo iterum ubi se contulisset, femina cuidam aurifabro examinan-  
 dam ut offerret, eius tradidit particulam: (verebatur namque, si per se negotium ex-  
 pediret, ne deciperetur, veritatem dissimulante Artifice.) Redijt illa; sententia Au-  
 rificis aurum esse referens. Quo responso quantum sit recreata quivis facile colligit.  
 Hinc fama de aurco inuento cornu longe lateque spargebatur, multosque pellicebat  
 Osterbiam, visum thesaurum ut tenderent. Tandem ad Tunderensem praefectum de-  
 lata res ubi fuit, nuncium puellae misit, ad se ut aduolaret, inuentumque secum de-  
 ferret thesaurum: illa parens monitis, se cornuque stetit, rogans sibi facultatem cur-  
 rumq. dari, quo Regiam Maiestatem coram conuenire, inuentumq. cornu asferre pos-  
 set; at ille prius Praefidi Regio territorij Ripensis monstrandum visit: Non repugnauit  
 puella; una igitur itineri Ripas versus se accingunt: eo ubi peruentum, Praefidem  
 non inuenere; alio enim, negotiorum publicorum curandorum causa, concesserat. In  
 eius igitur aduentum cornu asseruandum ratus arcis Scriba, puellam domum dimisit,  
 se cuncta accurate expediturum pollicitus. Praefes ubi redijt, puellam ad se uocari  
 iussit, rem gestam praefens ut exponeret, atque num plura eius generis ibidem loci re-  
 ferri possent, edoceret. Illa disertis quae iam retuli effata, se nescire an plura eius ge-  
 neris in dicto extent biuio protestata est: interim si periculum facere luberet, locum  
 monstraturam. Mox, duce puella, ablegati sunt, qui diligentius cuncta lustrarent,  
 terram effoderent, & in thesauros accurate inquirerent; sed nihil inuenere momenti  
 quod esset alicuius. Interea Tychoopolim, quam Gluckstadium vulgo vocant, (ubi  
 tum cum filio Principe commorabatur Rex noster Christianissimus) attulit quidam,  
 inter socios rem gestam narrans, aureique huius cornu praestantiam miris encomijs  
 depredicans: tantum thesaurum solis Regibus & Principibus dignum, ab indignis  
 tractari, nefas esse iudicans. Vnde ad aures Regias delata hac fama, an vera narra-  
 ret homo, diligentius inquiri iussum est. Ille non modo rem gestam, ut fide dignorum  
 relatione accepit, narrare, sed & locum, & tempus, & puellam, & reliquas circum-  
 stantias a primo ovo enumerare pergens, ubi iam hoc extaret aureum cornu, subiun-  
 gere non destitit. Meruit narratio fidem; tantumque apud Magistratum obtinuit,  
 ut aduena acrius assertionem documentis euidens confirmante & defendente, ab-  
 legatus sit proba fidei vir, qui cuncta accuratius exploraret, & inuentum cornu ad  
 Regiam Maiestatem aditum deferret. Is rediens & aurum ipsum, & rei gesta se-  
 riem literis consignatam attulit. Spectaculo tam iucundo dum oculos pasunt pre-  
 sentes; animaduertit Maiestas Regia Serenissimum Principem magno opere eo delectari:  
 Liberali igitur animo dono dedit, utque in rei memoriam & antiquitatis honorem, ex  
 eo poculum conficere curaret, quod perenne esset in uerbi thesauri monumentum, iniur-  
 xit. Tam praclarum antiquitatis [KEIMHLION,] destruendum aut temer-  
 randum, sano consilio, dissuasere consiliarij, autoresque fuere Principi, a foribus pur-  
 gari curaret, nitidumque in poculi usum ut conuerteret: quum ex historijs constet,  
 maiores nostros cornibus poculorum loco in hisce regionibus usos fuisse antiquitus.  
 Non displicere Principi consilia; quocirca non solum Aurifabro mundandum & pu-  
 liendum tradidit; sed & uocatam ancillam, quae illud e terra eruit, ubi rem gestam  
 praefens accurate exposuisset, amplo ditauit honorario. Turgatum aurum, nicaissi-

mum & pretiosissimum iam præbet poculum, in quo arte prisca varia emicant homi-  
 num, & animalium figura hieroglyphica, qua mysticum earum sensum indagantium  
 ingenia indies fatigant. Aureum hoc Sereniss. Principis cornu ex duplici constat la-  
 mina, quarum interior solida & integra, lauis utraque superficie; exterior vero non  
 continua est, ut prior, sed ex undecim conflata contiguas quasi latis anulis (et si ego  
 tresdecim numerem in schematibus delineatis ab hoc autore) suis interno-  
 dijs distinctis, & diuisis: qui tamen omnes eiusdem nec sunt latitudinis, nec crassitiei.  
 Maiores excipiunt minores hoc pacto, ut quamuis suis articulis (committuris) arte  
 claudantur, circumuolui tamen possint, & eximi pro lubito, salua (immo taque)  
 interiori lamina. Anuli hi lauitate cedunt interiori substantia; duum enim generum  
 figuris sunt exornati, quarum altera punctulis quibusdam constant, stylo lamina im-  
 pressis; altera eminentes sunt & solida, non quidem malleo e superficie procusa encolap-  
 ticæ, ut iam in eiusmodi fieri solet operibus, sed ex solido auro fusa & fabrefacta, ac pecu-  
 liari arte agglutinata anaglyptice, ut extent & emineant supra laminam secundam;  
 apparent namq. in quibusdam rimula inter laminam & imagines, quæ diuortium ali-  
 quale constituunt: si cohererent hæc statua, signa, seu imaginacula, ac tanto intervallo  
 segregata non essent, tertium constituerent operis corpus. Materia ex qua constat  
 cornu, purissimum est obrizum Vngarico ferme præstantius, nisi quod interior ei pau-  
 lulum cedat lamina. Magnitudinem quod concernit, rotundum quum sit & incur-  
 uum, prona sui parte (seposito cochleato epistomio, nuper claudendo orificio minori ap-  
 tato) longitudine æquat pedes duos Romanos, cum quinque pollicibus: supra pedes  
 duos cum pollice uno: linea recta ab una extremitate transversim ad alteram ducta  
 pedem continet unum & pollices nouem. Orificium maius, ex quo bibitur, in cir-  
 cumferentia præcise pedem habet unum, in diametro pollices quatuor: minus, quæd  
 cochlea clauditur, ambitu quatuor est pollicum, in diametro unius cum semisse fer-  
 re. Liquoris capit duos sextarios cum semisse, qui constituunt mensuram nostratam  
 cum quarta una. Pendet, absque globo cochleato nouiter addito, uncias nonaginta  
 nouem cum drackmis duabus: centenas olim compleuisse mihi persuadeo; sed dum in-  
 cautius id eruendo tractauit puella, & a ceno & quisquilijs purgauit Aurifaber, re-  
 liquum perisse futo. Aes imatur mille ducentis Imperialibus; sed ob antiquitatis  
 splendorem & raritatem nullus thesaurus ei comparandus. Globulus cochleatus, ei  
 nupere additus, octangulus est: in ventris circumferentia inscriptionem continens  
 .... DENNE SKRVEVE ERGIORT AF NY 1639. quod sonat:  
 COCHLEA HÆC FABREFACTA EST ANNO MDCXXXIX.  
 curante scilicet Serenissimo Principe CHRISTIANO Quinto, cuius nomen  
 exhibet C litera coronata cum inclusa quinary numeri nota. Aurum vero, ex quo  
 constat hæc cochlea, quamuis præbioris sit nota, si tamen in comparationem cum reli-  
 quo, quoad colorem veniat, præ eo orichalcum esse iurares. Hunc vero globum eo fine  
 aptari curauit Serenissimus Princeps, ne quid liquoris inclusi efflueret. Anuli, ex  
 quibus exterior constat lamina, pro ratione proportionis ipsius cornu, quod consti-  
 tuunt, magnitudinem & amplitudinem sortiuntur diuersam: amplissimus & latissi-  
 mus omnium est, qui labrum, s. u. summitatem cingit: strictissimus & minimus, ul-  
 timus, vicinus globo cochleato: intermedij ratione proportionis (apte inuicem coniun-  
 ctæ) se habent. Sed quæd omnium oculos maxime in se conuertit, est imaginum &  
 statuarum mira, & iuxta seculi istius morem, rudis satis structura, antiquitatis

Fabrica .

Materia .

Magnitudo .

Pondus .

Pretium .

Globulus  
cochlea ad-  
dita .Anulorum  
proportio ad  
inuicem in  
magnitudi-  
ne .Imagines  
inseptra in  
anulis .

Ufus cornu & emble-  
matum in  
anulis .

maiestatem commendans . In quosnam olim fabricatum sit usus, non minus anxie dis-  
quiritur, quam quid Emblemata sibi velint, quibus exornatur . Sunt qui tuba aut  
litui vices in bello sustinuisse rentur, ad accendendum militum animos, & inclinan-  
tem aciem erigendam, classicumque canendum: sunt qui in venationibus ad socios &  
canes conuocandos, Reges eo usos existiment: Sunt qui in sacrificijs Scaldros, Runas,  
& Sacerdotes nostros eius sonitu & boatu populum conuocasse & inuitasse putent:  
sunt qui in Regum inunctionibus, pretioso cuidam balsamo aut oleo capiendo deputa-  
tum velint, ut per orificium grandius infusus liquor unctuosus, per angustius in ca-  
put distillaret: alij vices poculi subiisse dicunt . Et post multa de cornibus in ge-

Cornu fuis-  
se lituum .

nere prolata, subnectit . Non possumus quin statuamus Buccina vices in bellis  
subiisse aurcum nostrum cornu: attestatur fabrica, testatur materia, testatur locus  
ubi inuentum . Dum primum in auras extractum, amplo satis dotatum erat forami-  
ne in apice, per quod flari commode posset; oblongum praeterea est, & strictum, tuba-  
rum in modum: quod si poculi partes suppleuisset, pro ratione proportionis amplius  
omnino ut fuisset necessum est . Interior praeterea illius lamina, duriori constat auro,  
quam exterior, ut contusionibus resisteret melius, & reboaret fortius: flatus namque  
per mollius protrusus metallum, nec alio distinctum, nec tanto cum impetu sonum  
explodit . In via arcta & angusta inuentum, per quam eius possessor in fugam forsitan  
coniectus, dum ab hostibus arctius premeretur, ruptis vinculis quibus corpori alliga-  
batur, illud amisit; atque sic ab insequentibus conculcatum, terra ac luto altius quo-  
que infixum; ibidem relictum est, caeno ita in dies magis magisque obrutum, donec  
casu iam in lucem productum . Nisi fortes res ita se habeat, ut in calce huius discursus  
dicam . Reget forsitan quispiam anulis destitutum, per quas traiectioni funes vel  
cerasbola illud corpori alligaret; manibus namque in bello semper gestare non potuit,  
qui arma tractare, hostique resistere tenebatur: at harum vices supplebant internodia  
& prominentes circuli, inter quos commode ligari lora potuerunt aut funes alij, qui-  
bus indigere videbatur . Et haec forsitan causa fuit cur exciderit & perierit; strictius  
namque eius corpus coercuissent anse . Concludamus igitur, quod

„ Hae tuba terribili sonitu Taratantara dixit .

Poculum  
non fuisse .

Poculum non fuisse olim, vniuersa eius cuincere videtur structura; ventre enim pro-  
culdubio fuisset ampliori, nec in eam longitudinem productum . Interior praeterea la-  
mina ex eodem constitisset auri metallo cum exteriori, immo nobiliori; ut potus ex eo  
vini cordialem acquireret maiorem, ac inspicientibus color esset gratior . Sed omnium  
evidentissime hoc curcit, firamen in apice existens, per quod commode flare etiamnum  
quis potest, nullo episcirio olim obturatum: poculum enim si fuisset, liquor ei infusus  
certa uo coactum impetu per illud effluxisset . Nec est quod existimes, extremitatem  
violenter a quella abruptam, quum maximo illud e terra extraheret nisu, siquidem  
aliquot eius anuli se a lamina interiori separarunt eodem impetu . Res si ita se haberet,  
ruptiois & fractionis inaequalitate extremitatum, relictas aliqua fuissent vestigia;  
molle, & ductile auri metallum non commode frangi, sed potius flecti & incuruari se  
patitur; fracturam animae uertisset procul dubio inuentrix, antequam violentius  
processisset, & frustra colligisset . Iam vero in poculum quod sit conuersum, nihil de-

Non esse  
venatorium  
cornu .

trahit pristino eius usus . Venatoribus utile esse non potuit; boatum enim edit cani-  
bus insuctum, diuersum longe ab eo, quum taurina proficiunt, cum ijs canes conuo-  
cantur . Ut nihil dicam de pondere & longitudine, quibus ijs impedimento potius quam

usui futurum fuisset. Nec tantum thesaurum per dumetorum aspera, montium iuga, silvarum inuia, sine periculo venatorem,

„ Silvarum canibus dum inuia lustra pererrat,

deferre potuisse, quiuis sanus facile intelligit. Nullo praterea nititur fundamento, **Non conuo-**  
quod quidam aiunt, in sacrificijs usum obtinere potuisse ad populum conuocandum: **casse populos**  
ubi enim hoc aut scriptum, aut pictum? consule Saxonem, consule vetustissimos de re- **ad sacra.**  
bus Danicis scriptores, ne gry quidem inuenies, quod huic opinioni fauere queat.

Quae veterum Danorum fuerit olim sacrificandi ratio lib. 1. Monumentorum Dani-

corum ex probatis autoribus delineauimus; haecenus nullibi inuenire potuimus, ad  
conuocandum populum Runas nostros vsos fuisse cornibus aut tubis. & mox, **Quin**  
moles & capacitas aurei nostri Cornu ab huiusmodi vsu prorsus abhorrere videtur, ut

si nil aliud esset, haec abunde euincerent eo traduci non posse. Regum inunctionibus **Non ad Re-**  
illud qui deputarunt, procul dubio permoti sunt loco a nobis supra citato ex 1 Samue- **gum inun-**  
lis cap. 16. v. 1. ubi Samuel cornu suum oleo implere iubetur, ut Dauidem in Regem **ctiones.**  
more populo Iudaico consueto inungeret. At nondum a quoquam demonstratum, eun-

dem extitisse ritum Reges Danicos inaugurandi, per vunctiones, quo inaugurabantur

Israelitici. Aliud nos docet Saxo noster, vir antiquitatum nostrarum, si quis alius,

callentissimus: Lecturi Regem veteres, inquit lib. 1. affixis humo saxis insistere, suf- **22**  
fragmaque promere consueuerunt, subiectorum lapidum firmitate, facti constant: am **22**  
ominaturi. Idem totidem ferme verbis repetit Crantzius. Certe non tanta pompa,

tanta solemnitate, tot adhibitis symbolis olim creabantur Reges, ut iam fieri consue-

uit: prisca simplicitas paucis contenta, potius egregijs facinoribus, quam externa

pompa, se Regio throno dignam reddidit. Ratum igitur nobis est o, aureum hoc Sere-

nissimi Principis poculum olim buccinam aut tubam fuisse, non vero poculum. & mox,

Calaturam vero nostri Cornu rudiolem esse quid miri? quum Plinij seculo, nullus

inuentus sit artifex, qui auri calatura claruerit: sic enim ille l. 33. c. 12. Mirum in

auro calando inclaruisse neminem, argento multos, maxime tamen laudatus est Men-

tor. Inter sigillata etiam locum inueniat. Sigillata enim ea dicebantur, quae simu-

lacrata Deorum, vel Heroum, vel alterius rei continebant, Graci [ AGALMATIA, ]

& [ AGALMATIA, ] item [ EIDH THEON ] appellant: quo sensu Cic.

in Verr. act. 6. Quum federem domi tristis, occurrit Venerius, iubet me scyphos sigil-

latos ad Praetorem statim adferre. & mox, Crustatum denique dixero, eo quod inte-

rior eius lamina, pluribus crustis, anulorum forma exterius tegatur. De talibus Cic.

in Verr. Cybirata fratres vocantur, pauca improbant; quae probarunt, ijs crusta aut **22**  
emblemata detrahebantur. Sic Haluntini, excussis delitijs, cum argento puro domum **22**  
redierunt. Hinc Crustarij dicti, quorum artificio vasa crustis illigebantur. Vide **22**  
Turneb. aduersar. l. 3. c. 10. ubi inter reliqua haec habet, Crustas & Emblemata ne- **22**  
minat Cicero vasorum ornamenta, inter quae videtur interfuisse, quod Crusta & tectoria **22**  
quaedam erant, & tanquam bractea quaedam illitae, & lamina inducta, inaurataque: **22**  
Emblemata pretiosiora erant & operis exquisitioris, exemptiliaque erant, quum illi- **22**  
gata essent vel affixa: crusta autem etsi reuelli poterant, tamen firmitus inharebant. **22**

Hinc facile quispiam etiam collegerit, ad emblematica r. ferri quoque posse. Sed quid **Emblem-**  
nostrum cornu crustatum, suis nobis notet crustarum sigillis, altioris est indaginis, tum enod- **tum enoda-**  
re certo quis facile demonstrauerit. Nobis in tantis tenebris cacutientibus, diuina- **tio difficilis.**  
re si quid licet, salua meliorum iudicio, paucis mentem aperiemus. Cornua olim di-

gnitatis, potentia, fortitudinis, imperij & autoritatis apud omnes gentes extiterunt insignia, etiam in Sacris ipsis, unde ista, Samuel. 2. v. 1. Exultavit cor meum in Domino, exaltatum est cornu meum in Domino. v. 10. Dominus iudicabit fines terra, & dabit fortitudinem Regi suo, & sublimabit cornu Christi sui: & apud Profanos quoque: eodem enim collimat Horatius in Epod. inquit,

„ ----- namque in malos acerrimus

„ Parata tollo cornua.

& Plautus in Pseudol. act. 4. sce. 3 v. 5.

„ Ne in re secunda nunc mihi obuertat cornua.

Eleganter Paschalius coron. l. 10. c. 4. Quum Regum & sublimium hominum sit potentia, in hoc hominum genere per effigiem Cornu significatur summa illa, cuius in omnia imperium est, potentia & autoritas. ( & paulo post ) Nulla causa est, quapropter quisquam miretur, si Cornu censetur inter precipua symbola Regia sublimitatis: si ipsam inter diademata & coronas locum inuenit. &c. Verum cur quadam ex iisdem cornibus, in quo censu aureum nostrum est, peculiaribus insigniuerint emblematis & hieroglyphicis, dispiciendum. Sunt qui arbitrentur fortuita ferme haec esse, ab arbitrio artificis dependentia, nihil significantia; sed ornatus tantum gratia addita, nequaquam eo fine, ut reconditum quid sapiant, & de mysticis spectatores admoneant. Non diffiteor quandoque talia inueniri in poculis & alijs mornu non numentis ornamenta: sed de nostro hoc aureo Cornu si loquantur, vehementer fallere ad ornamentum tantum. cur eadem figura bis quandoque repetita? cur aliter atque aliter disposita? Maioribus nostris in more positum animaduerto, quum aliquid ornatus saltim gratia, siue cornibus, siue lapideis monumentis mandare voluerunt, plexibus pampancis, gyris, labyrinthis & intricatissimis linearum circumuolutionibus id prestare; quum vero memorabile quid ac mysticum, prater literas, animalium & hominum figuras, varie dispositas, appingere: quod exincunt, tot in saxis & cauitibus incisa emblemata, memoriae defunctorum deputata; tot in auleis & cornibus acu picta & sculpta hieroglyphica; consule, si lubet, saxa Hunestadensia, Iellingensia, aliaque, de quibus in nostris monumentis Danicis pluribus disseruimus. ( & mox ) Ita nostrates quoque Runa duobus modis populorum de rebus necessarijs erudierunt: plane & aperte, per literas Runicas, de quibus fuse in nostra Literatura disseruimus: tecte & hieroglyphice, per animalium figuras, aliarumque rerum paradigmata, quorum vestigia adhuc, tam in relictis monumentorum saxeorum ruderibus, quam in lignis, ossibus, cornibus, & tapetibus acu pictis extant. Non igitur absone Causinus in Horum, Apud Aegyptios frequentius celebratam esse hieroglyphicorum rationem asserit, sed late deinde in alias gentes manasse. Quinimmo hanc scribendi normam, Septemtrionalibus populis non fuisse ignotam, ibidem ostendere allaborat. Schyctis quoque, & Aethiopicis: ne quis existimet nos paradoxa proponere, dum nostratibus nostra tribuimus hieroglyphica, imagines nempe & figuras ad aliquid significandum ex hominum arbitrio determinatas. De Schycticis hieroglyphicis memorabile illud est &c. Quid igitur vetat, quin statuamus imagines, emblemata & statuas in aureo hoc cratere contentas, Danica nostra esse hieroglyphica, ad mores informandos, politiam stabiliendam, virtutumque studium excitandum spectantes? quod ut commodius ostendamus, sigillatim singulos annulos, seu circulos lustrabimus, hieroglyphica examinabimus, & quid probabiliter



ex ijs colligere nos posse speramus, breuibus indicabimus: nihil sine ratione, & probatorum autorum euidentibus testimonijs producturi. Circulus primus labro vicinus, Circuli primus maior est & amplior reliquis; duplici quoque donatur emblematum & hieroglyphicorum serie, quas utrasque eo directas arbitror, ut humanam miseriam ob oculos ponant, mediaque ostendant, quibus ex ea eluctari, & tutum se reddere quiuis valeat ab insultibus illorum, qui animum varijs modis oppugnant, & ad illicita ac minus honesta pellicere conantur. I. Emblemata. Occurrit homo nudus in angustijs constitutus, manibus ac pedibus expansis, suam quasi miseriam deplorans, quum utrimque a serpentibus in ipsum impetum facientibus, virusque suum ei aculantibus petatur. Quo quid aptius humanam exprimere possit miseriam, non video. A dextris antiquus serpens Diabolus assidue hominem vellicat, prauas cogitationes inspirando &c. A sinistris serpens hostium corporeorum spicula ac virus minatur; quibus utrimque ita vellicantibus, non potest non externo habitu, membrorumque lineamentis, lamentum praeferre, opemque implorare. Serpente veteres perniciem, malum, terriculamenta, aliaque eius generis incommoda indicasse testis & Puerius l. 16. &c. Hinc legimus Tiberium Gracchum non sine causa timuisse, quum in galea, qua in bellis uti consueuerat, angues offendit ova peperisse, foetusque iam formatos, paulo ante quam multitudine Quiritum oppressus interficeretur. Serpentes igitur nudum hominem undique petentes, miseriam, in qua in hac mortali vita constitutus est, indicare reor.

II. Bestia humano capite utrinque assidet homo manibus ad caelum porrectis: Per bestiam humano praeditam capite, procul dubio, hominem vitiorum caeno immersum, & ad bestialitatem redactum insinuat, cui opem ferro assidentes conantur, a superioribus petendum auxilium gestibus docentes &c. III. Pravis resistendum inspirationibus innuit ille, qui telo vel hasta, irruentem abigit viperam. IV. Luxuria, ingluuiei, & gula non indulgendum, monet vultur auidius impetum in piscem faciens, quem instigare quasi videtur a tergo serpens, capite & rictu facinus approbans. Piscis olim ganeae & popinae symbolum fuisse ex multis liquet. Heraclitus omnem carnem corpus esse aiebat, vel corporis partem; maritimum vero vis tanquam anima compacta, gratiam & voluptatem illis comparasse. Hacque unica fuit causa, quare sacerdotis Aegypti maritimi abstinerent, sic casteque ut viverent. &c. Vulturem vero curctis auibus voraciorem notat Epiphanius in suis expositionibus: quadraginta diebus cibo abstinet, inquit, quem quum inuenit, totidem se ex illo libris ingurgitat, ut quadragenariam abstinentiam, quadragenaria ingluuie compenset. Frugalitati igitur & sobrietati studendum esse monet emblemata; nec suauibus serpentis venenati sibilis, se permoueri sinet quisquam, aurea frugalitatis ut transfiliat limites, & delicijs ac voluptatibus se emancipet &c. V. Homo admirandus quasi in medio relictus, eandem ferme repetitam delet fabulam, coercereque videtur auem (Miluim puto) piscem rapaci rostro petentem. Hoc vero quamuis eodem dirigi posse videatur; quia tamen & auis figura diuersa, & piscis alius; si fugiendam rapacitatem, hoc nos moneri dixerit, nihil a ratione alienum produxisse spero: veteres namque Philosophi, Plato, eiusque Interpretes, per eiusmodi aues, pisces tanquam tardioris & imbecillioris natura denotantes, eos qui auaritia studuissent, promptique ac parati essent ad imbecilliorum expillationes, rapinas & violentas tyrannides, non solum denotarunt; sed & talium hominum animas in eiusmodi aues migrare statuerunt: de quo Socratem in Phadone disputantem consule &c. Tyrannidem igitur, rapinas, subditorum emun-

*Anuli primi series altera.* *ctiones, aliaque eius generis vitia fugienda monet emblemata. I. Primi huius anuli seriem secundam, cum prima conuenire statuarum & imaginum dispositio ostendit. Homo anguem unum a se abigens, imminentem a tergo alterum non sentit antequam laedatur: Circumspectos, & in rebus gerendis cautos nos esse oportere, mox et emblemata: ita enim nobiscum comparatum est in hac mortalitate, ut non uno premamur incommodo, sed undique hostibus quum cingamur, Argos esse decet; continuoque vigilandum tibi est, ne quam uni restiteris, plures ex improviso te incautum a tergo obruant. Terunt Herculem mox in cunabulis angues trucidasse, innuere volentes, eum qui ad magna & praeclara natus est, mox a teneris voluptatibus extinguere debere, ut per reliquum vita cursum reliquis vitiorum anguibus cautius resistere discat &c. II. Sequitur hominis in angustias constituti eadem ferme icon cum ea, quam in primo expendimus emblemata: quae procul dubio nil aliud nobis indicabit, quam id quod supra diximus. Imaginum vero harum repetitio notat eiusmodi monita nunquam satis inculcari posse, propter eorum tum necessitatem, tum utilitatem: [DISKALITRISTAKALA.] Sinistra casu, an studio amputata num sit, vix dixerit: quod si hoc, & manus victas vitij haud dederit. III. Repetitur deinde secundum primae seriei lemma, sed immutatum aliquantulum, alioque traductum. Cynocephalus enim ille, inter duos medius, obtorto collo trahitur ab assidentium altero: ab altero baculus ostenditur in spiras contortus, quo minitari repugnanti videtur. Hoc autem indicari puto, eos quos nec recta ratio, nec bonae leges, nec proborum exempla & cohortationes in orbita honestatis continere possunt; iustitia habenis, & poenarum baculo coercedos esse &c. IV. Bestia humano capite, piscem pedibus tractans, hominem notat suis indulgentem cupiditatibus; qui licet facie sit humana, bestiis tamen annumerandus venit, quum ratione sana neglecta, libidinibus delictijsque frena laxat: per pisces namque luxuriam, ganeam & libidinem notari, supra dictum &c. V. Otij incommoda, & pericula ultimum monstrat: deses enim & otiosus assidue vitiorum telis petitur, venenatisque serpentis morsibus se obijcit; otium namque puluinar Diaboli vulgo iactatur:*

„ Otium Reges prius, & beatas

„ Perdidit vrbes.

inquit Horatius.

„ [OS POLLA THNHTOIS H SCHOLH POIEI KAKA.]

„ Cernis ut ignauum corrumpunt otia corpus:

„ Ut capiant vitium, ni moueantur, aqua!

Hoc est quod vult imago serpentis, brachium manumque desidis vellicantis, &c. Circulus secundus: ut praecipua animi circa virtutes exercitia, prima symbolorum classe exhibuit cornu nostrum: ita secundo hoc anulo ea proponit, in quibus corpus honeste & commode occupari potest, quaeque ignauo otio pellendo in primis conducunt.

*Circulus secundus.* *1. Embl.* I. Lemma primum equitationem ob oculos poni, quae tanti semper a maioribus nostris facta, ut ferme omnibus reliquis corporis exercitijs sit praelata. De Alanis, &c. Ad equitatum igitur non immerito hortatur cornu nostrum, Principes praesertim & magnates, quibus equos alendi facultas est. &c. II. Armorum tractatio homine utraque manu gladios ventilante innuitur. Alludit procul dubio ad priscum nostratum armis ludendi modum, quo ita gladios utraque manu tractabant, ut alter semper in

acre

æere quasi pendulus libraretur, alter dextra alternatim exciperetur. &c. Maiores nostros ea religione arma tractasse legimus, ut nihil facerent non armati: epulabantur armati, concilia armati inibant, pactiones armorum contactu firmabant: armati etiam iurabant; vel armata dextra, vel super armis interdum honoratioris alicuius, vel proprijs. Unde & armorum ademptio, apud omnes gentes grauissima habita est pena. III. Venationis exercitium ob oculos ponit ille, qui arcu & sagittis instructus feram prosternere nititur: Quum nihil æque corpus ad labores, & animos ad resistendum hosti corroboraret, ac venatio, attestante Xenophonte de venatione, non mirum inter ea, in quibus Principem exerceri honeste conuenit, hic etiam poni venationem, &c. In nostro Emblemate notandum, arcu & sagitta instructum depingi venatorem feras petentem, non vero bombardam aut alijs nouiter inuentis instrumentis: quod de antiquitate huius cornu testimonium præbet indubitatum; &c. IV. Vir grandæuus, barbatus, sacerdotali habitu, cornu manibus tenens, ad mediocritatem in omnibus seruandam, & hilariori quandoque potu curas animi leuandas hortari videtur, dum cornu mulso repletum equiti porrigere tentat: ut enim exercitatio vehementior corpus frangit, calorem natiuum dissipat, vires exhaurit (& mox) cibo quin etiam & potu exhausta resarcienda: quod prudens hicce senex, medicum & sacerdotem agens, suadere suo cornu videtur. Athenæus l. 5. refert Amphiaræum cornu manu gestasse, [OSTA ENYPNIA DIA THS ALTHS ANAGON,] ut vera somniaret: somnia enim vera per cornu, falsa per ebur proficisci docuerunt veteres. Audi meum somnium, inquit quidam apud Platonem, siue per cornu venit, siue per ebur. Quod hisce expressit Virgilius 6. Aeneid.

- „ Sunt gemina somni porta, quarum altera fertur
- „ Cornea, qua veris facilis datur exitus umbris;
- „ Altera candenti perfecta nitens elephanto.

Hinc vera somnia Aristides vocat, commemorationes venientes per cornua, splendidiore omni elephanto. Hoc sensu innuere forsitan vult Emblemata, aliquid animi tribuendum, lectioni, studijs, historijs, alijsque regimini Principum commodaturis, ut ex ijs tanquam somnijs per cornu delatis, quid factu opus, erudiamur. Obseruatum haud indignum, quod quum omnes reliqua huius cornu statua, qua homines representant, nuda sint, sine vestibus: nuditatem proculdubio & infirmitatem nostram in hoc est & virtutis studio ut representent, hæc sola veste talari & caputio cum firmate oblongo in humeros proferente donetur: ut quales esse debeant aliorum Doctores & Magistri, ostendat; virtutum nempe, scientiæ & pietatis tecta indumentis. Barbata quoque est, ut sapientiam & prudentiam in eo requiri doceat. Cornu vero, quod manibus tenet, quum in apicem acutum terminetur, atque ita manibus apprehendatur, ut liquorem continere & exhibere possit, etius cum poculo, quo corporis exercitijs defessos recreare velle videtur senex, quam cum tuba aut buccina affinitatem habet. Obiter etiam hic nota, quo habitu tum vsi sint Runæ, Scaldri, & Sacerdotes nostrates, quum hoc cornu fabricaretur. III. Omnia huius tertij circuli Emblemata eo directæ esse videntur, ut bellorum atrocitatem, feritatem, calamitatem & incommoda ob oculos ponant; quo eius fœditate deterriti Principes, non temere, sed grauibus saltem de causis & coacti se eius retribus implicent &c. I. Hæmo hominem mactans & crebris vulneribus conficiens, immanitatem aduersariorum & hostium ostendit; & nescio an alludat ad præscum morem nostri æui, quo diuisis hostibus ut agris

3. Embl.

4. Embl.

Circulus 3.

1. Embl.

facerint, eosque maiori ignominia afficerent, prostratis gladium circa scapulas ad spinam dorsi adigebant, costasque amplissimo facto vulnere utrimque a spina separabant; quæ ad latera deductæ alas representabant aquilinas: hoc genus mortis vocabant, Aquilam in dorso alicuius figurare: sic Saxo l. 9. hist. Danic. de Hella a Siuardo & Berrone occiso, Comprehensi, inquit, ipsius dorso plaga Aquilam figurante affici iubet, feruissimum hostem atrocissimi alitis signo profligare gaudentes. Olim etiam ut in Ormsagu, Ormerus euaginato gladio in dorso Brusi Aquilinam inflixit plagam, separatis a dorso costis, & pulmonibus exemptis . . . . . etiam vocatam inuenio, in Iarlasagu: Tunc comes Einarus in dorso Alfdani Aquilinam excitauit plagam, ita ut gladium dorso adigeret, omnesque costas a spina separaret usque ad lumbos, indeque pulmones extraxit. &c. Verum hæc explicatio (quam tamen etiam vir Cl. cum hæsitacione proponit) non mihi videtur imagini cohærere; nam imaginacula non in dorso, sed in abdomine vulnera representat, nec vlla costarum diuarcicatio a spina, ut dicitur in alarum typum, a summo ad imum ducitur: sed solum quatuor vulnera recta videntur a dextris ad sinistra, vel e contra in imo ventre inter diaphragma & pubem inflictæ. Neque vero virum Cl. in secunda editione scribentem audio, Nec apodictica ex harum imaginum constitutione & circumstantijs depromi posse argumenta, existimo: quum isto auro in tanta artificum ruditate, res ut potuerunt, non ut debuerunt, expresserint: supinum pro prono, plures pro vna atque altera fingere plagas, ipsi fuit æqua potestas: etenim ob oculos ponuntur in iconibus vtrisque tam æneo, quam ligneo, propositis a viro Cl. figuræ mactati supinæ satis euidenter expressis, tum in facie, fronte, supercilijs, oculis, naso, genis, ore, mento; tum in pectore mammis; tum in artubus flexura brachiorum interior ad cubitum, & manuum palmæ; crurumque genua: ut apertissime pateat figura supina, nec artificis imperitia confuderit eam cum prona, sed ab illa distinxerit euidentissime.

1. 7. Quare potius ego dixero cum (a) Strabone, representari hoc emblemate mulierem Danicam veneficam, quæ ex extis captiui necati uicinaretur suis Cimbris, victoriam acclamitans, ut infra suo loco patebit, allatis verbis e

2. Embl. textu Strabonis. Sed redeamus ad explicationem Cl. viri. II. Centauri effigiem, hominem moribus rusticis & furibundum denotare docet Aristophanes in Lubibus. Quum centaurus pubetenus humana facie, reliquo corpore equina fingatur, eo denotare voluere veteres, milites & bellorum ardore flagrantes, quamuis humana aptarent facie, animum tamen calcitrantis & indomiti equi possidere, qui nullis frenis & repagulis coerceri potest, ubi semel bello furis, rapinis, & latrocinijs aditus est patefactus. &c. III. Idem velunt duo inuicem se prouocantes lupina aut canina facie, quorum alter gladio falcato armatus, aduersarium securi munitum adoratur: exorbitationem, seditionem, & tyrannidem bellorum, & rixarum ostendit, quæ homines rationales in bestias conuertit, canibus & lupis atrociores: ut pote qui in propriam seuiant speciem, nihilque in facinoroso paratu, sibi non licitum esse putent.

3. Embl. Hæc quam

„ Nulla fides pietasque viris qui castra sequuntur!

Circulus 4.

Pacis commoda bellicis tumultibus opponit Circulus quartus. Pastorem enim arma pascerentem, baculo ad pabula adigentem, & securi lupos, aliasque inmanes bestias arcentem introducit, ut aurea pacis incurditatem & suauitatem feliciter

exprimat. Videtur mihi plane illud Comici delineare voluisse;

„ [EIRYNH GEORGON K' AN PETRAIS TREPHEI KALOS:

„ POLEMOS DE KAN PEDIO KAKOS EPHEI.]

„ Alit colorum vel in saxis Pax bene:

„ At bellum in ipso noxium campo quoque.

Quia olim maximam diuitiarum & felicitatis mundana partem, in armentorum & pecorum possessione sitam fuisse, vel ex sacris docemur Gen. 13. &c. Circulus quintus totus dicatus videtur Prudentia Commendanda. Homines duo speculum varijs virtutum gemmis illustre, homini in belluinam formam a vitijs redacto, ostendunt; suam ut agnoscens fœditatem, ab illecebris malorum se auertat, atque prudentia ope ad saniolem redeat mentem. Serpentum maiorum & minorum adsunt icones, voluptatum & libidinum pisces conculcantes ac coercentes; ut hoc prudentia munimine septus, securius cursum vite absoluit quis valeat. Speculum explorationis olim fuisse hieroglyphicum, docet Pierius l. 61. propterea quod naues, maculas & rugas latentes detegat & ostendat. Pictores eo statuum prudentia, eisdem de causis orri. are scilicet. Serpentibus vero ipse Seruator prudentiam tribuit, dum Matth. 10. iubet ut simus simplices ut columba, sed prudentes ut serpentes. &c. Circulus sextus. I. Iustitiam mihi adun. brare videtur. Caput grande oculis destitutum, inter bestias duas locatum, Iustitia, vel Iudicis iusti emblema est. Pingitur a multis Iustitia velata facie, ut non tam personas litigantes aspiciat, quam causas auribus percipiat; ut suam cuique [ANEN PATHOS] tribuat. &c. A capite equaliter deperdent cirrhi; a collo diuinationes in nullam inclinant partem; quod iubet Comicus inueniens,

Circulus 5.

„ [BADIZE THN EYTHEIAN HN DIKAIOS HS.]

„ Recta incede qui iustus es.

Inter duas vero bestias locatur, quarum accusationes & causas audire; tyrannicas vero formas respicere non conuenit. Aegyptij contrario modo Iustitiam adun. brarunt per oculum,

Circulus 6.

„ [OMMADIKHS KATHORA TA GYGNOMENA.]

„ Iustitia oculus que sunt videt.

inquit Iocata. Hinc illud [DIKYS OPHTHALMOS,] quo sensu & Plato, Iustitiam speculatiuam & iudicem vocat: sed alio respexerunt. Ut singula rerum momenta commodius exspectat, perspicacem esse oportet iudicem, & e nudo Solis throno per cur. et. a propagare suos radios; omniaque, veluti Sol ipse, dirigere conuenit, ut vult Proclus: Verum cognitare, ne a persona splendore obfussetur, spe, metu, aut donis corrumpatur, cecum hic oportet esse Iustitiae adm. istratorem. II. Fructum & premium iustitiae vite administrata promittere mihi videtur sios ei comes, qui liliu[m] representat. Spei symbolum liliu[m] esse docet in inscriptiones variorum numismatum, Alexandri, Fij, Augusti, Emilianii, Claudij, in quibus cernere licet Deam liliu[m] dextra tenentem, cum hac in inscriptione, Spes publica, Spes Augusta &c. Totum negotium commodissime expressit Mer. ar. der. a. u. d. Stobaeum. serm. 7.

2. Embl.

„ [OTAN TI PRATTEIS OSION, AGATHHN EN PIDA

„ PROBALL' EAYTO TOYTO GINOSKON, OTI

„ TOLMH DIKAI A KAI THEOS SYLLAMBANEI.]

„ Quum quid sanctum agis, bonam spem

„ Tibi propone, certus, quod

„ Conatur in iustum etiam Deus adiuuat .

„ ----- si qua fata aspera rumpas ,

„ Tu Marcellus eris ; manibus date lilia plenis .

Celebratur a Saxone nostro , ob Iustitiæ cultum , Ericus Rex , qui Nicolao successit  
 33 lib. 14. Interea , inquit , Ericus quasitam armis pacem Iustitiæ ornamentis extollere  
 33 cupiens , conditas a Maioribus leges , ac tunc pene ingenti bellorum tempestate subuer-  
 33 sas , ad pristini vigoris habitum reuocauit ; utque fortitudine fuerat , ita iustitiæ insi-  
 33 gnis apparuit , irrogatas minoribus iniurias superiorum supplicij pensabat ; nihilque  
 33 familiaritati aut necessitudini parcens , aut ferro , aut laqueo inconsultam maiorum  
 33 auaritiæ castigabat . Quam sane Iustitiæ patratae notam in duplici crucis fi-  
 gura , & in ternis punctis quater in hoc anulo formatis , & in astro magno  
 stellam primæ magnitudinis efformante , cur omiserit Cl. vir , mirari subit .

Circulus 7. A quo statim adijcitur , Circulus septimus . Vltimus hieroglyphicis dotatus circu-  
 lus , vltimum etiam vitæ nostræ exhibet finem , Mortem ; quæ in omnibus nostris actio-  
 nibus ante oculos ponenda , ut quæ recta sint faciamus , quæ iniusta fugiamus , Deum-  
 que sincere timeamus : Mors , & exilium , & omnia quæ in malis habentur , ob oculos  
 tibi quotidie versentur : [ MALISTA DE PANTON O THANATOS. ]  
 sic nihil unquam humile cogitabis , nec impense cupies quicquam , inquit Epictetus  
 Ench. c. 28. nam ut idem ait c. 10. Mors non est malum ; sed opinio de morte est , quæ  
 malum eam facit . Hinc recte eloquentiæ parens Cic. Tusc. Quæ. Non deterret sapien-  
 tem mors , quæ propter incertos casus , quotidie imminet & propter breuitatem vitæ ,  
 nunquam longe potest abesse . Ossa binæ inter duas lacertarum aut anguium combi-  
 nationes , vermicum nos escam post obitum futuros admonet : nil iam tritius eodem hoc  
 symbolo cranio enim humano & ossibus serpentibus implicatis , statum nostrum post  
 fata prefigurare solemus . ( & MOX ) Quidam duo hæc crurum ossa intermedio quasi  
 vinculo iuncta , H literam Latinorum exprimere putant : sed falluntur ; non enim ob-  
 seruarunt manifestissimos articulationum nodos ; non obseruarunt intermedium ,  
 ( quod vinculum esse volunt duarum linearum ) continuum non esse ; sed interrup-  
 tum , & certis punctis dotatum ; nec eo auo , quo hoc cornu elaboratum , vlla apud nos  
 extitit literarum Romanarum notio ; cur præter hanc , nullam præterea adhibuissent ?  
 sed manet quod : Mors vltima linea rerum . Recte Democrates : [ O KOSMOS  
 33 SKHNH ; O BIOS PARODOS HLTHES , IDES , APHL-  
 33 THOS. ] Mundus scena , vitæ transitus : venisti , vidisti , abiisti . Vide Simplicium  
 in c. 23. Epict. In quod subsistimus , si prius monuerimus , anguium , serpentum , dra-  
 conum , & Chymærarum varie intricatarum , & hinc inde per maiores circulos di-  
 spositarum imagines , punctulis notatas , nil aliud notare , quam cuius æqui & honesti  
 studioso , latentes vitiorum iungentium & irritantium pertimescendos esse stimulos ;  
 quos a se ut abigat , virtutum contrariarum clypeo & armis diligenter animum mu-  
 niat necessum est : vtrius enim locorum latet anguis in herba . In vltimo circulo ex-  
 tat quoque cordis imago , punctulis constans , & nouies repetita : quæ indicat hæc hic-  
 roglyphicorum monita , ita comparata esse , ut non oculis solum eorum imagines obter-  
 re surpare conueniat ; sed potius intimis cordis recessibus , non nouies solum , sed & mil-  
 lies , eorum stimuli condendi , ut in usum quotidianum traduci , ac in recta vitæ factis  
 exprimere possint . Scita hæc in pectus demittere da sunt , non memoria tantum commen-  
 danda , inquit Cl. Salmasius in præf. ad Epict. Non verba hic exiguntur , sed opera .

[ APOLEIPETAI CHRHTHAI TOIS PARHGGELME-  
 NEIS, TOYTO ARTO MONON SEMNON ESTI:] monet Epi-  
 ctetus c. 73. Reliquum est uti praeceptis: id quod solum praeclarum est: nam [ A N-  
 DRIANTA TO SCHHMA, ANDRA DE H PRA XIS KOS-  
 MEI, ] inquit Demophilus, Statuam figura, virum actio ornat. Ego vero nec  
 absolute istum anulum vltimum in cornu symbolicum censeo; quum videam  
 minores istum sequentes plusculos lineis rectis & helicis ad normam effigia-  
 tis hieroglyphicum aliquod habere posse: nec absque hieroglyphici decla-  
 ratione relinquendos arbitror tum sex illos orbes in duobus quadratis effi-  
 ctos ab utroque ossium dependentibus: tum etiam helicos illos veluti ba-  
 cillos inter ternas rectas veluti columellas conclusos. Pergit autem vir Cl.  
 postremum exponere quæ sit, *Aetas huius Cornu*, dicens, *Superest ut de etate Aetas Ceru-*  
*aurei huius monumenti nostram proferamus sententiam. Malo hic [ EPECHEIN, ] nu.*  
*quam inepte multa proferre: quum indicia hic videam rara, vel potius nulla, quibus*  
*coniecturas nostras firmare licet. Ne tamen nihil dixisse videamur: quum inter tot*  
*emblemata, nulla prorsus extent, quæ Christianos sapiant ritus aut Religionem ( ego*  
*tamen non omnino negligerem in anulo sexto geminas illas Crucis imagi-*  
*nes, & signum T. & literam Pythagoræ bicornem Y. licet illæ non ad reli-*  
*gionem, sed ad patibulum fontium & ad eruditionem Iudicis ac Regis re-*  
*ferri valeant ) opus quoque ipsum, omniaque sculptilia, & imaginum summam*  
*pra se ferunt ut ruditatem, ita antiquitatem: adducor ut credam ante veri Dei cul-*  
*tum ( cuius stricturas primulum sub Rege. Haraldo Blatand. circa annum Christi*  
*848. efficaciter sensimus ) a nos delatum, fabricatum fuisse. Quumque non pri-*  
*uati cuiusuis fuerit eo seculo, ex tam nobili metallo tanti ponderis opus constare; Re-*  
*gium plane duco; & inter thesauros ditissimi cuiusdam Regis depositum. An vero*  
*alius quis hoc [ KEIMHLEIO ] dignior extiterit Frothone Magno, qui tempore*  
*nati Christi imperium in Danos, multasque alias regiones obtinuit, alijs dispiciendum*  
*relinquo. Hoc certe ex Saxonis nostri relatu l. 5. constat, cum ditissimum fuisse, &*  
*armillam unam in rupe, quam Frothonis petram nominant; alteram apud V uig pro-*  
*uinciam, habita cum Noruagiensibus concione, defixisse, eucta a se innocentia expe-*  
*rimmentum daturus; subductis eisdem, in omnis regionis praesides animam inuertendum*  
*minatus. Itaque, subijcit Saxo, Summo cum praefectorum periculo, aurum absque*  
*custodia medijs affixum triuijs magnum auaritia irritamentum extabat, oportuna ra-*  
*pina prada, plena cupiditatis ingenia prouocante. An vero aurum hoc eius cornu,*  
*ex eorum extiterit numero, quæ in triuijs tractus Ripensis locuerat, ac demum in-*  
*tactum, luto pluuijs liquesfacto, obrutum fuerit, nescio an asserere ausim. Tu*  
*Lector cense, & iudica: ego manum de hac tabula. Hæc ille vir Cl. Quæ diligen-*  
*tius multis asserere volui, tum quod historia mira, noua, & nostratibus igno-*  
*ta; tum quod Anulorum ad Emblemata, siue hieroglyphica notionem pul-*  
*chram & admirabilem nobis exhibet. Quamuis autem Cl. Vvormius omne*  
*tulisse punctum videatur in huiusce Cornu historia dilucidanda; tamen*  
*animi gratia liceat & mihi vires ingenij exercere in his emblematis iterum*  
*enucleandis. Censeo sane Cornu fuisse Regis antiqui Daniæ; quæ Cimbrica Cornu fuisse*  
*Chersonesus a Magino dicitur: quod in ditione Ripensi repertum; quæ se Danicū.*  
*praecipua regio Daniæ celebratur: quodque nouena corda retinet in Anuli*  
*se-*

septimi hieroglyphicis ; quum nouem corda sint proprium insigne Cimbrorum veterum ; quia Cimbria tota in nouem ditiones , siue prouincias distributa continetur : armigeras , & bellicosas apte per corda significatas , ut puta cor facultatis irascibilis domicilium , ac fortitudinis propria sedes , militiæ deditas prouincias mirifice refert : vnde vir Cl. Ioannes Rhodius Danus in laudem conciuis sui carmen edidit ,

„ Cimbria clara viris , & corde superba noueno .

Regis .

Refero facile Cornu tanti pretij solum ad Regem Daniæ , quod verisimile non est alium vllum tantis opibus abundare potuisse , ut aureum Cornu pondere centum vnciarum sibi fieri curauerit . Inter Reges autem duos eligendos arbitror cum viro Cl. Frothonem , & Haraldum : sed ut Haraldum utcumque signare videntur duæ Cruces effictæ in Anulo sexto ; nam istius æuo Dania Christo Domino nomina dedit : ita , quum Cruces illæ potius ethnicorum patibula denotare valeant , quam Christianorum mysteria , Frothonem satis indicat inuentio Cornu in biuio , structura sine ansulis , & mos eiusdem Regis ponendi pretiosas armillas in rupibus locisque non habitatis , ad experimentum sumendum de cultu Iustitiæ a subditis pariter atque Præfectis : etsi Frothonem imitatus Haraldus armillarum vice , Cornu potuerit exponere . Nec obstat , quod in Danicis opponit vir Cl. asserens ,

- *creditu sibi valde difficile , usum cornu hoc alium obtinuisse nullum , quam ut eo Præsidum exploraret vigilantiam : quia hoc rudi massa aurea , aut minori labore in aliam redacta figuram , præstari commode potuit . Nam Regi nullus labor est Cornu artificiose fieri mandare ; nec alia figura careret eadem obiectione : rudisque massa facilius occultari posset a fure , quam Cornu miro conditum artificio . Mirum vere , difficileque mihi creditu sit , hoc aureum Cornu Danicum adeo magnum , adeo graue , fabrefactum fuisse ad usum litui , buccinæque , seu venatoriæ , seu bellicæ , cui nullæ forent ansulæ , quasique manu gestandum foret assidue , quod inter dimicandum , venandumve non exiguo fuisset impedimento . Nec ad commissuras anulorum eminentiæ tam extuberare , prominereque videntur , ut lora facile discurrere non permiserit . Quare potius opinarim , ut armillas , ita Cornu fabrefactum ad tentandam Præsidum vigilantiam in regendis prouincijs , & populorum integritatem ad abstinendum a furtis ; atque sponte proiectum , siue relictum in biuio Ripensi ; quod pridem tanquam obsoletum a viatoribus , Iustitiæ Regiæ seueritatem timentibus , intactum multo tempore vitum , sed in biuio spectatum sit , audente nemine periculosius auro Tholosano decerpere ; quare neglectum sensim luto puluereque obrui cæpisse , tandemque penitus obduci , atque multo tempore delituisse . Simulacra vero in eo ficta censeo nihil aliud indicasse , quam optimi Regis Danici mores , & attributa tum belli , tum pacis tempore Regnum sibi subiectum bene gubernantis , & Rempublicam prudenter & iuste administrantis . Nam imagines illæ serpentum , passim tenuibus punctis fere per omnes anulos maiores efformatæ , mihi prudentiam indicare videntur , qua debet uti Rex bonus in qualibet sui actione , seu bella gerat , seu iura dicat , seu propria negotia curet . Ut autem ad singulorum anulorum emblemata peculiaria propius accedamus : primus , qui omnium maximus & latiss-*

Ad quem  
usum .

Emblemata



eiffimus est, duosque figurarum ordines habet, proponit ob oculos homi-  
 nem nudum manus ad caelos tendentem, & stantem medium inter serpen-  
 tem a dextris, atque piscem & alitem pisci inhaerentem, ipsumque depalcen-  
 tem a sinistris: etenim Rex homo debet esse dominium habens subiectæ sibi  
 terræ, aquæ, & aeris vtramque tegentis; hoc est dominari debet ac præesse  
 viventibus in terra, in aquis, & in aere: quare dominium terræ per serpen-  
 tem, aquarum per piscem, & aeris per alitem insinuatur apte; ales autem in-  
 haerere ponitur pisci, & illum veluti depasci, quod aer aquis incubat, & ex  
 aqueis vaporibus assidue fiat, ac veluti nutriatur; quodque aues in sacra pa-  
 gina (b) primam originem habuerint ex aquis; & apud Septentrionales  
 passim tum Barnidæ aues nuncupatæ nascantur ex arborum folijs in (c) aquas  
 delapsis; & auium ortus primus e (d) mari fuerit, nec non auium plurimæ  
 piscibus e mari raptis enutriantur: vt aerem, & mare facile significauerit Rex  
 Daniæ per alitem, atque piscem ab alite comedente corrosus. Nudus Rex  
 fingitur, quia proprijs affectibus exutus, & omni priuatus passionum pro-  
 priarum habitu, totus esse debet in commodis subditorum; proprijsque  
 substantijs priuari, ac nudus etiam fieri, si oporteat, vt populorum commo-  
 dis & saluti consulat. Manus insuper ad caelum tendit; quia cælitus auxi-  
 lium sibi petere debet ad populos bene gubernandos, vt (e) Salomon a Deo  
 petijt; & Moses eleuatis ad caelum (f) manibus orans, victoriam Israelitico  
 populo pugnanti impetrabat a Deo. Geminum est in hoc anulo simula-  
 chrum eiusdem nudi hominis ad caelum manus attollentis, & inter serpen-  
 tem, alitem & piscem stantis, vt insinuaretur Regem esse ve electum, vel  
 hereditarium, qui bene Regnum gubernat. In eodem primo ordine circuli;  
 siue anuli, ponuntur quatuor subditorum imagines ad Regem palmas ten-  
 dentium, eumque tantum non adorantium; quorum vnus genuflexus est, in  
 tegro corpore, sacerdotum chorum designat; tres alij sedentes laicorum va-  
 ria genera repræsentant; etenim eorum medijs corpore brutali facinorosum  
 genus humano capite significat; a dextris eius est homo frugi sua viuens in-  
 dultia: tertius a sinistris indicat ordinem ministrorum Iustitiæ, qui quatuor  
 hominum status, sacerdotes, laici probi, facinorosi, & satellites ita sub Re-  
 gia potestate ponuntur, vt eorum Rex curam habere debeat, & eos regere  
 custodireque cum prudentia summa & vigilancia; quarum virtutum sunt  
 symbola serpentes hæc hominum genera vndique ferme intersepiantes. Sed  
 inter hos duos ordines emblematum in hoc anulo primo, duo serpentes in-  
 ter se complicati sic, vt vnus cauda terminetur ad alterius caput, & pari  
 prorsus interuallo septem rosæ punctulis itidem sculptæ seu distinguant,  
 seu potius vniant vnum ordinem cum alio, mihi significare videntur pru-  
 dentiam, qua debet Rex vti semper cum placiditate, suauitateque mo-  
 rum in administrando regno erga subditos omnium generum. Serpentes  
 enim symbolum prudentiæ sunt, complicati mansuetudinis, & pacis, vt in  
 caduceo. Rosæ vero placiditatis, & suauitatis. Hæc autem emblemata  
 præterijt vir Cl. In secundo ordine primi anuli describuntur modi præcipui  
 generales, quibus optimus Rex debeat ista quatuor hominum genera bene  
 gubernare; ac primum quidem genuflexus iterum sacerdos est, manus ad

1. Anuli ex-  
plication.

1. embl.

Rex.

b Gen. 1.

c 3. de sp.

vi. or. c. 47.

d Gen. 1.

e 3. Reg. 3.

f Exod. 17.

2. embl. sub-

diti 4. gene-

rum.

3. embl. 2.

ordinis.

caelum tendens, ac orationi vacans pro Rege, & pro Regni populis; quod autem manu sinistra truncus habeatur, id si non accidit iniuria temporis, apte potest indicare sacerdotum actiones omnes esse debere sanctas, rectas, & probas, nihilque sinistre praeque vel turpe ipsum agere decere; sinistra namque manus ad dexteram comparata signat imperfectionem; apud Valerianum (g) Cyrillus, vel Adamantius, per brachium a vulgo separatum significari ait, Pontificem debere dextera quaque, hoc est proba, & honesta facere, ut qui tanquam lampas illucescit in atrio exemplo reliquis esse possit, non opinione tantum, verum etiam operibus, quam quisque viam ad virtutem & pietatem ingrediatur: contra vero sinistra, hoc est prava & turpia non attingat; vitaeque sit omnino integra & inculpabili. Quare sacerdos manu carere sinistra debet hoc sensu mystico; quem sine dubio respexisse videtur Dominus apud (h) Euangelistam inquam ad Apostolos & Discipulos suos, ac sub eorum personis ad omnes sacerdotes, Te autem faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua: vbi Glossographus: Sinistra, vitia: dextera, virtutes: quod ergo agit virtus, nesciat elatio, vel vana gloria, seu aliquod vitium: sed lux rectae operationis fuget tenebras peccati. Notatu quoque (i) Pierij, Apud autores aliquos inuenias lauam manum pro furacitate positam: nam Plautus, Persa vbi Sophoclidisca lena Pechrij pueri manum deposceret, atque ille dexteram porrexisset, respondit ea: Vbi illa altera est furtifica laua? Ita & Catullianum illud intelligitur de Marrucino, qui manu sinistra non bene utebatur, sed in ioco atque vino tollebat lintea negligentiorum. Huc mihi videtur etiam apte referri posse praecipuum Domini prolatum de eleemosyna; scilicet ne prava voluntas furetur aliquid de eleemosyna, quam recta propinat integram; neve sinistra manus eleemosynam totam furetur, ac impediatur, quam dextera molitur erogare. Profecto propter hanc rationem arbitror consulto formatam fuisse sacerdotis imaginem sinistra manu truncam; non autem id vitij contigisse temporis iniuria; quod vel ex eo conuincas, quia reliquae figurae sunt integrae; nulla prorsus in cornu mutila videtur inter plurimas ipsum adornantes, vt ista sola. Secundum simulacrum sub humano capite bruti gerens effigiem in hac anuli primi secunda classe bis ponitur duplici pænarum genere notatum; nam & collo catena vincitum, fustique veluti vibrato, seu verius virgarum fasci lictoris obuersum, carceris, & verberum pænis mulctatum: & pisci velut insidens designat non minus ad triremes damnatum, quam ad insulam exilio relegatum. Tertius homo facinorosum catena vincitum detinens est iustitiae minister fatelles officio sui ministerij fungens. Quartus homo bis in eodem circulo inter serpentes collocatus, & semel inter sacerdotem & lictoris virgas positus prope facinorosum sibi veluti minitantem, ob oculos ponit insontem varijs angustijs circumseptum, varijs terroribus & periculis expositum; cui tamen adest proximum Numinis auxilium sacerdotis orationibus imploratum, quibus ipse proprias preces adiungere debet, vt indicat emblemata. Secundus anulus vnico figurarum ordine mihi videtur ostendere, quisnam debeat ac mereatur in Regem vngi; nimirum qui non solum tempore belli nouit arma tractare, tum equitatus, tum pedetris militiae scientissimus; verum etiam tempore pacis ad robur virium sibi conseruandum, & belli fortitudinem atque spe-

Anuli 2.  
explicatio.

speciem iugiter exercendam, venationibus indulgeat, vacetque frequenter; etenim, ut ait in Pædia Cyri Xenophon, (k) *Bellica exercitationis gratia eos ad venationem educebat, quibus hac exercenda existimabat: hanc exercitationem rerum bellicarum esse omnino ratus optimam, equestris autem verissimam: hac enim in omnifariam locis equitantes maxime ostendit: quoniam insequi oportet feras fugientes; & hac item reddit ab equis maxime agilis ad efficiendum opus, quoniam capiuntur & cupiditate, & honoris studio: & hic etiam maxime familiares assuefaciebat ad ferendam & continentiam, & labores, & frigora, & calores, & famem ac sitim. Atque hoc etiam tempore Rex ac Regis familiares hac assidue faciunt. Quod igitur existimaret neminem imperare dccere, qui melior subditis non esset, & ex antedictis omnibus patet; & quoniam ita suos exercens, multo etiam magis ipse Rex exercebat & continentiam, & bellicas artis, meditationesque: etenim ad venationem alios educebat, quando aliqua manendi necessitas non esset: At ipse in necessitate quoque domi venabatur eas feras, que in hortis alebantur. Atque ipse nunquam antequam sudasset, cœnam capiebat: nec equis priusquam essent exercitati, pabulum iniiciebat. Quin etiam ad hanc venationem inuitabat sceptriferos suos. Itaque longe ipse Rex in omnibus honestis operibus excellebat: longe etiam sui præstabant ob exercitationem assiduam. Et de se quidem tale præbebat exemplum. Ac id sane satis ostendit in hoc nostri cornu anulo figura tum hominis in equo currentis cum venabulo ad manum aptato; tum peditis utraque manu gladium tenentis; anbi dexter enim miles pariter ac venator esse debet, si optime militiae genus utrumque, contra feras inquam, & hostes homines exercere vult: tum etiam homo sagittans arcu fugientem feram: Cimbrī siquidem bellicosa gens scribitur passim ab (l) Historicis. Post hæc tria simulacra militaris hominis, ac venatoris, in anulo spectatur imago barbati sacerdotis, talari tunica vestiti, cum dependente longiore cucullo ex capite post humeros ad vsque renes, in manibus cornu gestantis liquore veluti plenum; quem quidem liquorem potius quam vinum ad vires reficiendas militis, aut venatoris exercitio defessi, reor esse sacrum oleum vngendis regibus ab antiquo destinatum; nam lassos exercitio militari Reges, vino refocillare sueuerunt ministri pocillatores laici, non autem sacerdotes, qui Regibus vngendis aptabantur; ut ex historia sacra constat de Samuele, (m) *Dixitque Dominus ad Samuelem: usque quo tu luges Saul, quum ego proiecerim eum, ne regnet super Israel? Imple cornu tuum oleo, & veni, ut mittam te ad Isai Bethleemitem: Prouidi enim in filijs eius mihi Regem. & mox. Misit ergo & adduxit eum (Isai scilicet filium suum Dauidem) erat autem rufus, & pulcher aspectu, decoraque facie (in super fortis venator aduersum (n) feras) & ait Dominus: Surge, & unge eum, ipse est enim. Tulit ergo Samuel cornu olei; & unxit eum in medio fratrum eius, & directus est spiritus Domini a die illa in Dauid; & deinceps. Itidem & Dominus eidem Samueli præcepit ungere Saulem in Regem, quando is erat (o) frugi, & eius pater Cis fortis robore: & erat ei filius vocabulo Saul, electus & bonus, & non erat vir de filijs Israel melior illo. Ab humero & sursum eminebat super omnem populum. Itaque sacerdos ille cornu tenens in anulo nostro, signat in Regem ungi debere; qui præter alias virtutes infra per alia simulacra notandas, obtineat maxime robur virium, & fortitudinem bellicam aduersus hostes, & contra**

k 18.

l Lucan. l 1

Cas. bell.

Gal. l. 1.

&amp; 7.

Saxo Græ.

Ol. Mag.

m 1. Reg.

8.9. 15. 16.

n 1. Reg. 17

o 1. Reg. 9.

feras in venationibus; cuiusmodi Dauidem extitisse testatur Historia sacra; p 1. Reg. 17 (p). Ad Saulem quum fuisset adductus Dauid, locutus est ei de Gigante Philistæo fortissimo bellatore, Non concidat cor cuiusquam: ego seruus tuus vadam, & pugnabo aduersus Philistæum. Et ait Saul ad Dauid: Non vales resistere Philistæo isti, nec pugnare aduersus eum, quia puer es: hic autem vir bellator est ab adolescentia sua. Dixitque Dauid ad Saul: pascebat seruus tuus patris sui gregem, & veniebat leo, vel ursus, & tollebat arietem de medio gregis, & persequabar eos, & percutiebam, eruebamque de ore eorum. Et illi consurgebant aduersum me, & apprehendebam mentum eorum, & suffocabam interficibamque eos. Nam & leonem, & ursum interfici ego seruus tuus. Erit igitur & Philistæus hic incircumcisus quasi unus ex eis. Nunc vadam, & auferam opprobrium populi: quoniam quis est iste Philistæus incircumcisus, qui ausus est maledicere exercitui Dei viventis? & ait Dauid, Dominus qui eripuit me de manu leonis, & de manu ursi, ipse me liberabit de manu Philistæi huius. Quem mox interfecit, & obruncavit. Anulus autem tertius tria monstra referens armata, centaurum, hominem serpentino capite, atque Cynocephalum, & insuper duos homines, quorum alter alterius ventrem plurifariam ab se discissum intuetur, duas habere potest interpretationes: vna quidem respicit officia Regis, potissimum Cimbrum tempore belli; nam consuevit Cimbrorum gens olim e proprijs finibus egressa tam equitatibus, Centauro notatis; quam peditum turmis, non ex maribus tantum, sed etiam ex feminis coactis, galea brutali effigie horrorem hostium cuilibet incutientibus; rapinis & cædibus cuncta complere; quod gemina figura cynocephali, & altera duplicem peditum sexum innuere videtur. Alia vero statua refert mulierem incantatricem captiui exta inspicientem ad augurium victoriæ præfagiendum exercitui Cimbrico: Quæ cuncta satis aperit ipse Strabo dicens, (q) Huiusmodi autem Cimbrorum morem fuisse, scriptores commemorant, ut eorum vxoribus in militando societate coniunctis, consequentes nonnullæ diuinationis perita sacerdotes adharebant, quibus canus capillus erat, alba vestis, lintea e carbaso super tunicam fibulis annexa, ahenis incicta Zonis, pedes nuda. Captiuis per castra strictis occurrebant ensibus, quos sternentes humi, ad arcum pertraherant craterem, viginti capacem amphorarum. Habebant & pulpitum, quo agiliter ascenso, tollentes in sublime captiuum, super lebetem iugulabant: tum profuso in craterem sanguine, inde, quum stillaret, vaticinium edebant. Alia vero scisso ventre, intestina speculabantur, suis victoriam acclamitantes. Quem sane morem ad vnguem exprimere videtur iste tertius anulus cornu. Cuius altera est explicatio, quod illæ tres monstrorum hominum imagines facinorosos indicant, de quibus in quarta iussu Regis tam pace, quam bello sumitur supplicium; namque Centaurus (r) Valeriano typus est meretriciæ proccacitatis, effrenisque libidinis: secundum emblemata furem atque rapacem hominem rictu pariter & adunco gladio representat. Effigies tertia canino, vel ursino capite, securim manu minaci velut adigens, iracundos & homicidas ostendit; ad quæ tria scelestorum genera, luxuria venerea, furtis, & homicidijs infames, omnia fere facinorosorum hominum, bonum Reipublicæ statum perturbantium, referuntur. De his optimus Rex poenas oportet vt sumat supplicio capitali, vel atrociorē; quod quarta figura satis innuit, in

qua

qua carnifex hominem fontem cultro videtur atrociter excarnificare. Ceterum priori similem explicationem tertiam afferre videtur. De Gentibus Septemtrionalibus agens ille priscus Olaus Magnus, dum inquit, (f) Saxo scribit XII. lib. quod violentiore morte captiuos Teutones Iulienfes Dani consumerent: reuinctis post terga manibus, palis primum affigendos curabant: deinde ventrium caua cultro rimati, nudatis extis, primaque viscerum parte protracta, cetera stipitibus explicabant: nec ante supplicium remisissent, quam tortos extis funditus aluo ogestis, horrida rapacitatis spiritum profundere coegissent: quod spectaculum ut specie triste, ita re nostris per quam utile exitit: non solum enim reis poenam infligit, sed etiam ceteros consimilem cruciatus causam vitare permonuit. Itaque non minori visentibus documento, quam afflictis supplicio fuit. Quare facile iam æquaerim, at tantum non prætulerim hanc tertiam expositionem Emblematum anuli tertij de seuera captiuorum furum, & hostium rapacium punitione duabus antea propositis. Pacato iam regno ab insidijs & latrocinijs hostium, lustrato purgatoque a furibus etiam regionis, alijsque scelestis hominibus, Quartus Anulus ostendit alijs Emblematis optimum Regem habere debere curam & patrocinium Artium, potissimumque pastoralium operum & Agriculturæ, vnde victui necessaria suppetunt omnibus populis Regi subiectis in vniuersa Republica: demonstrant autem id affabre, appositeque, hieroglyphica non solum hominis læua securim, & dextera baculum gerentis; at etiam ouis, aselli, & canis imagines; etenim homo fabriles artes indigitar apte securi; baculo vero canem, asellum, & ouem virga regens, Agriculturam, & pastoriciam maxime significat; de quibus tempore pacis in primis optimus Rex sollicitus esse debet. Quintus Anulus in quo speculum habetur, a duobus hominibus manu detentum, sub quo sedens est Cynocephalus; & gemini serpentes exsectis caudibus veluti stantes, piscem, & anguillam inter se retinentes; iste inquam anulus indicat, optimum Regem debere non solum explorare populorum suorum mores, tam belli, quam pacis tempore; summaque perspicacia internoscere subditorum virtutes, & vitia, ut valeat iuste pro cuiusque meritis præmia, vel poenas irrogare, sed etiam semetipsum offerre perspicuum & illustre penitus exemplar imitandum omnibus gentibus sibi subiectis: qui facile nauos omnes vitiorum in Rege notant, ac vident velut in speculo: sane speculi hieroglyphica talia describit Hierius, (t) Sunt autem qui speculum explorationis signum esse velint propterea quod & nauis & ruga, & vniuscuiusque color, & alia qua forent incognita, indice speculo deprehenduntur. Sed enim sapientius illi rem expendisse mihi videntur, qui falsum ex speculo significari tradiderunt, in quo scilicet quamuis similitudo quædam appareat, eo tamen falsa est, quod in speculo, qua læua sunt dextra: qua dextra, læua referantur; atque ita veritati fucus fiat. Alioqui speculum Pindaro est hymnus, in quo scilicet res præclare gestas, virtutesque cuiuspiam celebres possimus intueri. Quarum significationum extrema Regem referunt, media subditos. Duo vero viri speculum tenentes vitam geminam Regis, & subditorum indicant, bellicam, nimirum, atque pacificam; nam a que pacis bellicue tempore Rex debet populum sibi subditum exemplis, & actionibus bene gubernare. Cynocephalus autem sedens inter vtramque vitam sub speculo hieroglyphi-

fl. 8, c. 37.

4. Anuli explicatio.

5. Anuli explicatio.

fl. 42.

phice signat, optimum Regem ad instar speculi esse debere bonum exemplar non solum suis subditis, verum etiam orbi vniuerso; nam in optimum Regem etiam exteri oculos intendunt; per Cynocephalum autem Aegyptios orbem terrarum mystice significasse, declarat idem Valerianus. Atque quum homines in Regis vitam intuentes, quam suspiciunt, & imitari satagunt, vel terram incolunt, vt serpentes, vel maritimam vitam vt pisces nauæ degunt, vel etiam fluuiorum commercijs insistant; propterea tria hæc hominum genera satis exprimuntur imaginibus serpentum, piscis, & anguillæ, quæ plurimum fluuios incolit. Quoniam vero serpentibus in cauda maxime venenum esse solet; propterea significaturus autor anuli mortales imitatione Regis optimi fore bonos atque frugi, sine vitiorum veneno, notantur anguibus cauda præfecta; vt & Reges apum sine aculeo ponuntur: serpentes autem in hoc emblemate gemini sunt, vt indicetur imitari debere Regem tam militari tempore, quam tempore pacis: *Quod vero terra signum sit anguis, inquit Pierius, plerisque historiarum locis, sed eo præcipue reperias, ubi Croesus aduersus Cyrum bellum suscepit; eo enim tempore vis colubrorum ingens in suburbanis Sardium locis repente coorta est; quos equi in pascua dimissi passim deuorarunt: responderunt diuinationum periti, futurum vt externa gentes indigenas consumerent; indigenam enim esse colubrum, terraque filium: equum vero & aduenam, & bellicosum hostem.*

6. Anuli explicatio.

Sextus autem Anulus hieroglyphicis alijs longe diuersis, ob oculos ponit optimum Regem subditis administrantem Iustitiam de rebus ciuilibus; etenim illa statua magni capitis humani, sine oculis, prægrandes aures habens, carensque manibus, nec obtinens pectus, nec abdomen, in duos pedes diuaticatos veluti stans; est iustissimi Iudicis hieroglyphicum; qui debet oculis carere, ne miserorum aspectu, aut personarum illustrium respectu commotus remoueatur a recto iudicio. Capitis magnitudo cerebri, sapientiæ, iudicijque signat magnitudinem. Aurium quoque granditas indicat, quia Rex, & iudex optimus audire debet indefinenter omnes maxima cum patientia, quicumque ad eum veniunt locuturi. Manibus carere Iudicem oportet, vt sit incorruptus a muneribus. Carere debet & pectore, in quo Plato sedem iracundiæ posuit, quæ turbat semper iudicij rectitudinem; sed animo pacato quietoque de rebus etiam turbulentissimis & atrocissimis æquam sententiam ferre tenetur. Carere similiter & imo ventre debet, qui sedes est luxuriæ, domiciliumque gulæ, ob quarum vtrasque sæpe fiunt iniusta, pessimaque iudicia. sic & Paris ob luxuriam promissæ pulcherrimæ mulieris iniusto iudicio prætulit Venerem animo foedam & corpore luscam, Mineruæ, atque Iunoni, quarum vtraque longe pulchrior erat & animo, & corpore. Stat immota statua iusti Iudicis, quia firmus & immobilis esse debet, nec vlla violentia moueri, nec ipse sponte vacillare. Ponitur autem inter duos canes, Actorem scilicet atque reum, nunquam non rabide sibi inuicem oblatrantes in clamoso foro: habet canis ad Iudicis dexteram situs ob oculos effulgens lucidæ magnæque stellæ signum, indicium æquitatis & innocentia, cælestisque patrocinijs: licet non improbem quod in secunda editione vir Eximius ait, hacce stella denotari Iustitiam procul a ternis apud astra volasse in cœlum. Canis autem inter duas furuas seu stellas, seu cruces

positus imago est iniuste litigantis, qui terris mendacijs vndique stipatus contra fas oblatrat; cruces enim ethnici patibula fontium erant. Aliud simulacrum, si florem lilij refert, vt opinatur Cl. Olaus, ostendit candorem recti iudicij lati contra fontem inter atras cruces locatum: si vero referat, vt ego suspicor, Idoli simulacrum ab illa prisca Gentilitate cultum; indicat Regem, ac Iudicem in iudicando debere Numen respicere, pietatemque colere: certe prisca septentrionalium idola ruditer admodum ex ligno fabricata fuerunt, vt hoc longiore collo gerens turbinatum caput nullis faciei vestigijs, & sub collo brachia vtrunque velut ansas absque manibus, quasi tunica velante thoracem & imum ventrem vsque ad pedes; cuiusmodi fuere Samogitorum Idola, de quibus in secunda Nauigatione Hollandensium ad plagam septentrionalem ista leguntur, (u) *Quelli così licenziati, & al-* u pag. 408  
*quanto scostati, vno di essi caualcando venne al lito a torre una rozza statua, che i no-* in f.  
*stri haueuano tolta dal lito, e posta nel copano; quegli entrato nel battello vide la sta-*  
*tua; e con segni ci diede ad intendere che haueuamo fatto male a portarla via; noi ciò*  
*considerando, gliela restituimmo; quegli come l' hebbe, la pose sopra vn tumulo vicino*  
*alla riuu del mare, nè la portò altrimenti seco, ma mandò vna carretta a torla, che*  
*la portasse. Datutte queste cose, che potemmo offeruare, facemmo giuditio che quelle*  
*statue, ouero imagini di legno, fossero da loro adorate per Dei; percioche allo incontro*  
*di Vueygats, in quel luogo, che chiamammo Capo delle imagini, ne trouammo alquante*  
*centinaia di simili imagini di legno grossamente lauorate, cioè dalla parte di sopra ro-*  
*tonde con vn poco di rilieno nel mezo in segno del naso, di sopra del quale dali' vna par-*  
*te, e dall' altra haueuano due tagli, separati vno dall' altro, in vece de gli occhi; & sotto*  
*il naso vn' altra fissura, in luogo della bocca; & trouammo anco dinanzi ad esse molte*  
*ceneri & ossa di Rangiferi; dalle quali cose si può far congettura, che quini facessero*  
*i loro sacrificij. Sed in imaguncula simili nostri cornu aurei non aspiciuntur*  
*eminentia nasi, nec oculorum, aut oris vlla vestigia, quod oblitterata fuerint*  
*ob auri mollitiem attritione a duritie telluris, in qua diu neglectum iacuit,*  
*& compressionem tum puellæ inuentricis cornu anxie sollicitæque purgantis,*  
*tum Aurificis idem iussu Regio repurgantis. Ad la uam statua locata est in*  
*altum prope canem priorem imago rudis literæ Pythagoricæ Y. quam etiam*  
*neglexit Cl. Olaus, de qua pulchre Virgilins in Carmine,*

- „ Litera Pythagoræ discrimine secta bicorni
- „ Humanæ vitæ speciem præferre videtur:
- „ Nam via virtutis dextrum petit ardua callem,
- „ Difficilemque aditum primum spectantibus offert;
- „ Sed requiem præbet fessis in vertice summo.
- „ Molle ostentat iter via lata, sed vltima meta
- „ Præcipitat captos, voluitque per ardua saxa.
- „ Quisquis enim duros casus virtutis amore
- „ Vicerit, ille sibi laudemque decusque parabit.
- „ At qui desidium, luxumque sequetur inertem,
- „ Dum fugit oppositos incauta mente labores,
- „ Turpis, inopsque simul miserabile transigit auum.

Quam etiam tetigit (\*) Lactantius, cui dicunt humana v. ta cursum Y, litera \* l. 5. c. 3.  
 esse

esse similem; quod unusquisque hominum, quum primum adolescentia limen attingerit, & in eum locum venerit, partis ubi se via findit in ambas, hæreat nutabundus, ac nesciat in quam se partem potius inclinet. Si ducem nactus fuerit, qui dirigat ad meliora titubantem, hoc est, si aut philosophiam didicerit, aut eloquentiam, aut aliquid honestæ artis, quo euadat ad bonam frugem, quod fieri sine labore maximo non potest: honestam, ac copiosam vitam disputant peracturum. Si vero doctorem frugalitatis non inuenerit, in sinistram viam, qua melioris speciem mentiatur, incedere, id est, desidia, inertia, luxuria se tradere; qua suauia quidem videntur ad tempus, vera bona ignorantibus; post autem amissa omni dignitate, ac re familiari, in omnibus miserijs, ignominiaque victurum. Ad corpus ergo, & ad hanc vitam, quam in terra ducimus, fines earum viarum retulerunt. Poeta fortasse melius, qui hoc biuium apud inferos esse voluerunt. Sed in eo falluntur, quod eas vias mortuis proposuerunt. Vtrique ergo vere, sed tamen utrique non recte, quia oportuit vias ipsas ad vitam, fines earum ad mortem referri. Nos igitur melius, & verius, qui duas istas vias, celi, & inferorum esse dicimus, quia iustis immortalitas, iniustis poena aeterna proposita est. &c. Huius Herculei biuij meminit ante hunc ex Prodicolo luculentissime (x) Xenophon in Opere de factis & dictis Socratis: Debet autem Rex optimus, iustusque Iudex animaduertere, quisnam duorum litigantium, viam virtutis terat, quis vitiorum; ut illi præmia, huic poenas irroget; quum & ipsemet in eo iudicio, ut & vniuerso suæ vitæ tempore, neglecta voluptaria laxaque vitiorum via, terere teneatur arctam, & senticosam iustitiæ, atque virtutis; etenim vere cum (y) Hesiodo scribit in Protagora Plato, effici bonum difficile quidem esse, quum ante virtutem sudor a Dijs positus sit: verum ubi ad summum verticem peruentum sit, facilem esse, qua comparatu difficilis fuit. Ultimo loco terna illa puncta minuta, quinquies in hoc anulo repetita; Cl. viro non explicata, mihi non videntur absque causa formari; licet hæc ratio difficillima sit inuestigatu: Puncta certe significant terminum, & stabilitatem; ut patet de puncto centri; & de punctis literarijs, integram sententiam terminantibus: an & hic indicent simile quid? nempe innocens actor terna puncta videt ante se posita, quibus a Iudice veluti seiungitur; quinimmo Iudex ac Rex inter duo punctorum ternaria collocatur, quibus innuitur forsan, post auditum actorem in litigio, non debere statim a Iudice Rege sententiam ferri contra reum; sed immorandum sibi esse in consideratione rationum productarum ab actore; quibus mature perpensis, tempus defensionis reo debet assignare; Qui quidem reus & ipse stat inter duas punctorum triades; quarum prima signat sibi standum esse in silentio dum actor in se causam perorat; secunda notat, sibi terminandam esse orationem: quinta vero punctorum trias est ad Idoli statuum, indicans, Regem auditis litigantium vtrisque partibus, neque statim suam sententiam promulgare debere; sed consulendum a se Numen esse, ac ab eo petendum rectum iudicium, adeoque in precibus aliquandiu standum, & immorandum. Septimus Anulus continet nouem corda secundum rectam lineam disposita; & duo mortuorum hominum ossa, seu tibiæ, seu cubiti, e quorum vtriusque medio pendet veluti vexillum geminum quadratum, in quo tres orbiculi picti conspiciuntur; & vtrunque has figuras complectuntur caudis inuicem

x lib. 2.

y oper. & di.

7. Anuli explicatio.



obuersis, & complicatis duæ lacertæ; quæ quatuor animalia discriminantur ab inuicem veluti columna ex duabus virgulis helicis intra ternas rectas comprehensis ac velut allurgentibus. Certe nouena corda sunt insigne gentilitium Regni Cimbrici, vt dicebamus; adeoque signant Regem Cimbrorum, ad Iustitiam recte administrandam semper ob oculos, & in cogitatione cordis habere debere, mortem, quam non potest effugere; mundum hunc terrenum, quem pro parte sibi credita debet bene, ac iuste gubernare: mundum cælestem, ad quem iustitiam colens debet aspirare: & mundum inferum, a quo vitans omnem iniustitiam semper abhorrere studeat: lacertas inuicem complexas cogitet esse vermes in quos eius cadauer post funus abire debet, atque ab eis deuorari. Quæ si mente recolat, facile poterit Regno sibi que consulere perquam optime. Reliqui sex anuli minores, qui manentur cornu sonanti, strijs, siue lineis, virgulisve, qua rectis, qua curuis intra rectas comprehensis, vt & in superiori anulo quoque, nisi dicantur ad ornatum esse, nulloque nisi hieroglyphico, vt facile concessero cuilibet, indicant Regem vias rectas facere, curuasque ad rectitudinem manu cogente reducere debere; iuxta Propheticum (2) præceptum, nec vlla ratione alio Regium munus adimplere posse. Hactenus de mirabilis, & pretiosi cornu antiquissimi huius anulis emblematicis, atque hieroglyphicis. His attexendum est, Florentiæ in regio Gazophilacio Serenissimi Magni Ducis Etruriæ duo pulcherrima cornua reperiri ex ebore longitudinis vnae circiter, eo deuecta inter spolia Turcarum Africanis pyratis adempta virtute Militum Equitum Sancti Stephani, quæ fuisse cornua venatoria Regis Lusitaniæ, qui pridem ad Africam debellandam traiecerat, & infecta re infausaque fortuna mortem ibi obiit, apertissime declarant affabre sculpta in ijs hominum tam peditum, quam equitum apros, & alias feras venantium simulachra, Crucisque magnæ signum; & in eorum altero stemma Regis Lusitaniæ proprium, quod Quinas vocant: & Epigraphe literis Maioribus nomen Infantis Don Ludouici referentis ita **IMFAMTE DOM LVIS.** Quæ quidem venatoria cornua facile lata fuerunt in Africam eo tempore, quo Lusitaniæ Rex eo traiecit cum exercitu potenti ad prouinciam illam debellandam, & infideles Saracenos atrocissimos Christiani nominis vlciscendos; at pestilentia simul & infinita barbarorum multitudine victus interiit, relictis in hostili regione gazis, & omnibus quæcunque secum aduexerat: inter quæ duo cornua venatoria prænotata, quæ tandem in Turcarum spolijs pyratarum victores milites D. Stephani reperta retulerunt in Gazophilacium Magni Ducis Etruriæ, nobilis illius militiæ Magni Magistri. Quorum cornuum explicationem luculentam habet inclytus Vvormias in suis Danicis (3) monumentis, optime notans artificis imperitia pro *Infante Don Luis*, insculptum fuisse *Imfante Dom Luis*, apertissimo solœcismo.

2 Esai. 40.

3 lib. 5.

*De Anulo simbolo libertatis ingenuæ .**Cap. XXXVII.*

32 an. finis.

Hier. 41.

**V**eteribus Romanis anulus aureus erat ingenuitatis atque libertatis testis ; proindeque Valeriano (a) recte scribitur, seruis atque libertis ius anulorum negatum fuisse ; quo tamen impetrato, ingenuitas simul impetrata intelligeretur ; quod a Papiniano, Neratio, Paulo, & Ulpiano se recepisse fatetur in XL. Digestorum lib. Dum autem ingenuam libertatem dico Libertinorum conditionem excludo, quibus pariter atque seruis ius anuli aurei primitus interdicebatur.

*De Anuli usu ad opum, siue diuitiarum ostentationem .**Cap. XXXVIII.*

33 an. finis.

l. 2. c. 19.

vide infra.

c. 49.

Sat. 14.

**N**on solum Nobilitatis, & Ingenuitatis indicium fuit anulus aureus apud Antiquos, verum etiam opum, atque diuitiarum : Quod quidem aperte constat ex Alexandro ab (a) Alexandro, scribente Anulum Romæ gestari non potuisse pridem nisi ab ijs nobilibus ingenuis, quorum & patris & aui fuisset census sextertia quadringenta. Apud Tranquillum in Casare, Decius Laberius eques Romanus mimum suum egit, donatusque quingentis sestertijs, & anulo aureo, sessum in quatuordecim ex scena per orchestram transijt. *Laberius, inquit, poeta, quum in scena poema, quod composuerat, egisset, donatus est ordine, & censu, & dignitate equestri.* Budæi notatu, *Anulus aureus insigne erat ordinis equestris, census autem equestris quadringenta sestertia. Hic etiam ordo ius habebat spectandi in quatuordecim ordinibus theatri, idest, quatuordecim gradibus, ut Senatorius ordo in Orchestra spectabat.* (\*) *Iuuenalis,*

,, ----- effice summam

,, Bisseptem ordinibus, quam Lex dignatur Othonis

*idest, quadringenta sestertia : & paulo post,*

,, Sume duos equites, fac tertia quadringenta.

*id est, apta tibi duplicem, triplicemque censum equestrem : ex Equestri autem ordine ad Senatorium transitus erat. Vnde Alexander Imperator Romanus dicere solebat, Seminarium Senatorum Equestrem locum esse. Diuitiarum item indicium fuisse prius anulos, apparet ex Epistola canonica B. Iacobi Apostoli scribentis, (b) Fratres mei, nolite in personarum acceptione fidem habere Domini nostri Iesu Christi gloria. Etenim si introierit in conuentum vestrum vir aurum anulum habens in veste candida, introierit autem & pauper in sordido habitu ; & interdatis in eum, qui indutus est veste preclara, & dixeritis ei : Tu sede hic bene : pauperi autem dicatis : tu sta illic, aut sede sub scabello pedum meorum : nonne iudicatis apud vosmetipsos, & facti estis iudices cogitationum iniquarum ? vbi contraponitur diues pauperi, quod ille aureum anulum habeat, & vestem candidam, ut puta byssinam ; quod & in Euangelio legitur, vbi homo diues introducit, qui indu-*

due-

c. 2.

duebatur purpura & (c) bysso : præterea quod purpura quoque candida c Luc. 16.  
 reperiebatur apud antiquos in magno pretio : pauper autem ponitur in ha-  
 bitu sordido , nulla penitus anuli mentione , vt cum (e) Plauto dicam , e Trucul.  
 (f) exungulus . Verum & apud Isidorum in (g) Originibus habemus , f vide sup.  
 quum diuites omnes alij singulos anulos gestarent , qui tamen ditissimi fo- c. 1.  
 rent , binos anulos habuisse , verba viri sunt , Crassus , qui apud Parthos perijt , in gl. 19. c. 32.  
*senectute duos habuit anulos , causam præferens , quod pecunia ei immersa creuisset .*  
 De qua opum tessera simul & nobilitatis , notauimus etiam Grouij disti-  
 chum in superioribus ,

- „ Anule, testis opum , quo plebs Romana carere  
 „ Cogitur , Augustus quem sibi Clauus habet .

*De Anulis ad memoriam tam exteriorem , quam interiorem .*

*Cap. XXXIX.*

Veteribus ad memoriam tum interiorem , tum etiam exteriorem anulos 34. an. finis.  
 vsui fuisse , clarissime constat ; memoriam interiorem dico , quæ de rebus  
 gerendis aut dicendis in animo seruari debet ; exteriorem appello , quæ poni-  
 tur in signis materialibus extra animum . Porro de anulis ad memoriam in-  
 teriorem ita Quintilianus , (a) *Dandi sunt certi quidam termini , vt contextum* al. 11. c. 2.  
*verborum ( qui est difficillimus ) continuet crebra meditatio , partes deinceps ipsas re-*  
*petitus ordo coniungat . Non est inutile , quo facilius hæreant , aliquas apponere notæ ,*  
*quarum recordatio commoneat & quasi excitet memoriam . Nemo enim fere tam in-*  
*felix , vt quod cuique loco signum destinauerit , nesciat : vt si erit tardus ad hoc , eo quo-*  
*que adhuc remedio vtatur , vt ipsa excitent nota . Hinc est ex illa arte non inutile ,*  
*attendere signa ad eos , qui exciderunt seruis : anchoram ( vt supra p̄sui ) si de nauis*  
*dicendum esset : sticulum , si de prælio . Multum enim signa faciunt , & ex alia me-*  
*moriam venit alia , vt quum translatus anulus , vel alligatus commoneat nos cur id fece-*  
*rimus : nempe si fuerit deferre anulum in digito prope minimum , transfe-*  
*ramus ad indicem , aut pollicem , aliumve digitum , in tesseram rei , cuius*  
*meminisse volumus ; vel , si fuerit solum anulum gestare nudum in eodem di-*  
*gito , vinciamus ipsum filo serico , vel alio quolibet vinculo . Ceterum auo*  
*nostro formantur anuli ad memoriam tres ad inuicem concatenati , quos*  
*vna iunctos eodem digito gestare solemus ; at quando signum esse volumus*  
*vnus rei , tunc pendulum vnum gerimus extra digitum ; quando vero duarum*  
*meminisse lubet , binos pendere sinimus a tertio digito vestiente : at vero si*  
*trium , vel plurium rerum memoria seruanda sit , mutamus anulo digito , &*  
*internodium . Eiuscemodi , siue aureos , siue argenteos , siue ex alio metallo ,*  
*nuncupare consueuimus a fine , Anulos memoria ; formanturque teretes ali-*  
*thi , & apiri , sine gemma , & sine funda : colligantur vel vnico vinculo trium*  
*foraminum , vel inuicem ipsi sibimet vincula sunt , instar catenulæ . Nun-*  
*quid autem duplex ille , minor in maiore , quem supra delineatum habuimus*  
*inter Puteanas icones , antiquis ad memoriam seruiert , asseuerare non ausim .*  
 Ad memoriam externam vero facit ille , de quo pius & eruditus Nouarinus

- l. 2. c. 21. in schediasmatibus (b) vbi Anulum in pisce repertum legimus, eius nomen referentem, qui illum piscem in flumen locauisset, Fridericus II. Imperator, cum alias vir eruditus fuit, & Græce etiam (mirum illo seculo) calluit, tum animalium naturæ studiosus fuisse videtur, ex eo quod (vt tradit Conradus Celtes) Lucius piscis anno Sal. 1267. captus est in stagno circa Haillum, Imperialem Sueviæ urbem; & repertus in eo anulus ex ære Cyprio, in branchijs, sub cute, modica parte splendere visus est Anuli inscriptio fuit hæc: *Ego sum ille piscis, in stagnum omnium primus impositus per Mundi Reëtoris Fridrici II. manus, die V. Octobris.* Sic ex Græco interpretatus est Ioannes Dalburgus, Vvormaciensis Episcopus. Huic simile satis est, quod Athenæus ait, (c) *Ego vero in Chalcidis Arethusa cum admiratione vidi, cæstros mansuefactos, & anguillas aureis argenteisque ornatas in auribus: qui, & qua tum obiectum cibum a spectatoribus acciperent; tum a sacerdotibus victimarum exta, & musteum ca. s. am.*
- d l. 32. c. 2. Plinio quoque, (d) Anguillæ in Iouis Labradij fonte in aures additas gerunt.

*De Anulis ad Donaria.*

*Cap. X L.*

35. an. finis. **V**Sos etiam fuisse veteres Anulis ad Anathemata, patet euidenter ex Iano Grutero, qui ponit in antiquis inscriptionibus, a se collectis, hanc sub titulo, *Dijs Dedicatum.*

Malca Hispan.

VENEREM. AVG. CVM. PARERGO  
ITEM. PHIALAM. ARGENT. AEMIL.  
RVST. F. ITEM. TABVLAM. AR-  
GENT. M. ANNIVS. CELCITAN.  
TEST. SVO. POST. MORTEM  
AEMILIAE. ARTEMISIAE. VXORI  
ET. HEREDI. SVAE. PONI. IVS  
AEMILIA. ARTEMISIA. TIRA  
POS. EADEMQ. DE. SVO. ANVLVM  
AVR. GEMMA. MELIORE

gemmæ melioris nomine significauit pretiosorem, vt adamantem, carbunculum, & id generis, ad gemmarum vilioris pretij differentiam, cuiusmodi sunt Achates, Onyx, Iaspis, Sarda, & huiusmodi, quæ frequentissime conspiciuntur in antiquis anulis incisæ apud Gorlæum. Plinius item ait, (a) A Pompeio Dactylithecam, quæ Mithridatis Regis fuerat, dicatam inter dona in Capitolio: quam non inane, sed anulis refertam fuisse, mihi probabile satis est. Addit, hoc exemplo Cæsarem Dictatorem sex Dactylitheas in Aede Veneris Genitricis consecrauisse: Marcellum item, Octauia genitum; vnam dedicasse in Apollinis æde Palatina. Spectare censeas ad hoc propositum illa Nouarina, (b) Anulos, numosque Sanctorum corporibus adnotos lego; qui deinceps pro reliquijs sacris seruabantur. Huc priorum mentes egit pietas & religio erga Sanctum Hugonem, Episcopum Gratianopolitanum, de quo ita scribit Guigo in eius vita: *Lactentes affirebantur paruuli, quo tam sancti corporis tactu aduersus omnia muneretur aduersa. Nonnulli etiam sandalia ipsa, ardentiori fide osculando, mordabant, aliquid inæ ob sanctitatem ferro volentes. Anuli, ac numi, & res alia sancto applicabantur corpori, vt eo sepulto pro Reliquijs haberentur.* Sed & anis, siue anulis aureis vsos fuisse Philisthæos olim ad Donaria, legimus in sacra (c) pagina, vt (d) antea notaui-  
 mus.

al. 37. c. 1.

b 6. sacr.  
sche. cap. 2.c 1. Reg. 5.  
& 6.

d cap. 24.

## De Anuli vsu ad Lipsanas, &amp; deuotionem.

## Cap. XLI.

**A** Pudeundem virum pie-eruditum (a) habemus: Sanctorum reliquias anulo inclusas a collo dependentes olim deferebant: nam in actis S. Erendrudis virginis habetur: *Henricus Imperator cognomento Pius, permittente, siue disponente Deo, in morbum incidit phrenesis, siue epilepsia, & multa medicorum sollicitudine curari non potuit. Multorum etiam Sanctorum liminibus visitatis, tandem ad tumbam S. Erendrudis peruenit, & optata sanitatis sortitus effectum, reliquias eiusdem gloriose Virginis impertiri sibi petiuit, & tandem anulo aureo (b) recludi fecit, collo suo iugiter portauit; & interim motum, siue rabiem dictæ infirmitatis nunquam sensit: & ad tumbam prædictam duo calcaria aurea obsulit.* Huc ea certe faciunt, quæ de colendis Sanctorum imaginibus olim scribens S. Nicolaus Papa, primus eius nominis, Michaeli Græcorum Imperatori dixit, *Quid Fidei nostræ contradicit, quod in centro camera super altare, eius figuram, quod Verbum caro factum est, & habitauit in nobis, anima nostra affectando desiderant, cuius imago nominis titulum retentat: & quia per naturam Filium adoramus, quare per adoptionem nomen nouum scriptum in calculo, vel gemmis non adoremus?* Quin etiam fortassis Anulatas clauas extitisse credendum, quas olim Leo Papa misit ad Carolum Magnum, thecas nimirum pretiosas, quibus Lipsanarum fragmenta seruabantur; vt ostendit aduersus Illyricum Eminentiss. Card. Bellarminus in opere De Translatione Romani imperij ad Francos, inquit, (c) *Solebant enim Pontifices, quum summo aliquem munere afficere voluissent, rasuram catenarum S. Petri, aut aliquid aliud generis eiusdem, clavicula*

36. an. finis.  
a 2. sched.  
sacrop.  
c. 13.

b includi.

c 1. c. 13.

atrea vel argentea inclusum mittere. Audi S. Gregorium in epist. 23. lib. 6. ad Theostum & Andream: [Præterea, inquit, benedictionem S. Petri Apostoli, Clauem a sacratissimo eius corpore transmisisti.] Et in epist. 126. lib. 7. ad Rhecaredum Regem Visigothorum, [Clauim, inquit, paruulam a sacratissimo B. Petri Apostoli corpore, pro eius benedictione transmisimus, in qua est ferrum de catenis eius inclusum; ut quod collum illius ad martyrium ligauerat, vestrum ab omnibus peccatis absoluat. Crucem quoque deditatori præsentium vobis asserendam, in qua lignum Dominica Crucis inest, & capilli B. Io: Baptista: ex qua semper solatium nostri Salvatoris, per intercessionem Præcursoris eius habeatis.] Talem igitur Clauem, non insigne Papale, sed religiosum munus Christianissimo Principi summus Pontifex misit; nam idcirco Rhegino in Chronico sexta ætate, & Abbas Vrþpergensis item in Chronico eiusdem anni, has ipsas Claues Confessionis S. Petri, id est, Sepulchri Claues appellat, & pro munere missas a Leone ad Carolum scribunt. Qui etiam Autores in Chronico anni 800. simile quoddam donum ab Episcopo Hierosolymæ ad eundem Carolum transmissum his verbis tradunt, [Eadem die Zacharias Pater cum duobus Monachis, uno de monte Olivæ, altero de Bethleem, Romam venit: quos Episcopus Hierosolymorum ad Regem direxit; qui benedictionis causa Claues Sepulchri Domini, & loci Caluaria; claues etiam Ciuitatis cum vexillo detulerunt.] Hac illi. Nec sane dubitari vlla ratione potest, quin fuerint omnia illa religiosa munuscula, non insignia dignitatum: Quare Paulus Aemilius in vita Caroli, pia magis quam magnifica munera esse dixit. Sic igitur existimo, claues eiusmodi nihil aliud extitisse, quam anulos aureos, vel argenteos, exerta clauis, intra cuius cauum Sanctorum Lipsanæ conderentur, nimirum rasura catenarum S. Petri, capilli D. Io: Baptista, lignum S. Crucis, frustulum Sepulchri Domini, montis Caluariae portiuncula, sanctæque Ciuitatis, & vexilli, sub quo Dominus Crucem baiulauit, fragmentum aliquod, & similia. Quas pias reliquias, clauiculis insertas, anulis attextuerunt, ut manu iugiter ab Imperatore pijsimo gestari valerent, maxime solemnibus diebus. Eiuscemodi vero clauium anulatarum imagines aliquot ex antiquitate superius adduximus.

De Anulis ad gratitudinem, honorem, ac pietatem.

Cap. X L I I.

37 an. sris. **A**ntiquitus Anulos efformari, gestarique consueuisse ad honorem aliquis, & ad gratitudinem erga benemeritos, nec non etiam ad pietatem erga maiores, obseruat in suis Antiquis Læctionibus Rhodiginus asserens, (a) Batti vero Anulus apud Cyrenæos gratitudinis habet, atque honoris argumentum, Condita ab eo Cyrene ex responso, sicuti Aristoteles quoque commemorat. Quo nomine Ciuitatis consensu conflatus est Anulus, Cuium Conditori suo, veluti parenti, Silphium offerentium nota; quod esse inter olera constat pretiosissimum, Comici veteris astipulante versiculo, quo ille ait, Ne Batti quidem Silphio adduci posse, ut faceret quod rotabatur. Alexander ab Alexandro quoque de proposito scribit in suis Genialibus, (b) Epicuri imagines frequenter in anulis habuere eius discipuli: hos fausti ominis generi & nomini suo esse arbitrati. Additque Africa-

ni filium, vt suam in patrem pietatem declararet, eius imaginem perpetuo anulo insculptam digitis gestasse. Quin & Lentulum Aui sui figuram & imaginem anulo suo insculpi fecisse, ne eius amor citius quam par esset, animo excideret: Ita cælabant anulis frequenter Antiqui Deos, quos præcipue colebant; etenim Dioni Cassio, (c) Venus armata gestabatur a Casare in anulo sculpta, ad quam Romani suum genus referebant Aeneæ matrem: Ita satis expresserunt in anulis Philosophos, quos sectabantur, Stoici Zenonem, Academici Platonem, Peripatetici Aristotelem: Quo pacto etiam, ait (d) M. Tullius, non in tabulis solum, sed in poculis, & in anellis spectari solitam Romæ imaginem Epicuri. Sæpe numero Patriam, parentes, auos in eis figurarunt: sic in clytæ Petra sanctæ, de Symbolis Heroicis luculenter (e) agenti, Hebræi, præsertim exilij tempore, urbem Ierosolymam: & fortasse eo spectat illud, (f) *Si oblitus fuero tui Ierusalem, obliuioni detur dextera mea,* ferens nimirum in anulo tui delineationem: ita Galba Imperator suæ profanæ signa, hoc est, Canis caput sub prora nauis insculpere suis met anulis consuevit; vt omnibus notissimum sit, Antiquos in more habuisse, proprijs anulis effigiem illorum gestare, quos insigniter amore, vel gratitudine, vel etiam pietate venerabantur.

## De Anulis ad Hospitalitatem.

## Cap. XLIII.

Quum homo sit animal natura sociabile, neque solum ciuile, sed & œconomicum, vt ait (a) Aristoteles; propterea morales inter virtutes nulla videtur humanior, hoc est homini cõuenientior, quam Hospitalitas; vt iccirco inhumani dicerentur Inhospitales; & e contra quicumque colebant Hospitalitatem, apud omnes gentes merito celebrarentur: quin & ab ipso Numine mirifice remunerarentur: Nam vt autore Theopompo, notatu (b) Cælij, *Incessitur a celeberrimis Scriptoribus Laconum [XENHLASIA,] quod verbum signat hospitem expulsionem; siquidem non tempore omni peregrinis licebat Spartam adire, sed præstitut. s diebus; quod tamen ab Lycurgo sancitum ait Thucydides, ne amuli politia modi eius fierent, ac inde perdiscerent, que in virtute proficerent. (quod tamen & vitium est inuidiæ) Quanquam malint hinc exatum morem alij, ne rubiginis affricarent quippiam; siquidem corpora peregrina & peregrina consecratur oratio; noua autem oratio [KRISEIS KAINAS EPIPHEREI] lites nouas inuehit; unde affectiones oriri multas, necessum fere. Peculiarem barbaris omnibus, autor Eratosthenes est, hospitem esse exactionem: quo nomine propter Busirim infamantur Aegyptij quoque; etiam si ea nomenclatura nullus unquam fuerit vel Rex, vel Tyrannus. (Eusebius (c) tamen, (d) D. Augustinus, (e) Boccatius, & alij secus opinantes, præferendi sunt nudæ Rhodigini autoritati, negationem suam non probantis; nam Busiris esse potuit Regulus, aut Tyrannus vnius Urbis, aut partis Aegypti, si non totius regionis, vti Ptolemæi), Illud planemirum, a Platone quoque hospitem probari expulsionem. Ceterum hæc aut eos tamen appellatione dedecorosa; nam Diironoxenos nuncupant, id est per simu-*

lationes & ironiam fallentes hospitem. & mox. Quod ad hospitem attinet expul-  
 sionem, Romæ id quandoque factitatum, autor est Ammianus Marcellinus, etiam  
 codicibus præcipue interpellatis: Postremo, inquit, ad id ventum indignitatis est,  
 quum peregrini ob formidatam haud ita dudum alimentorum inopiam pellentur  
 ab Vrbe præcipites, & autoribus liberalium disciplinarum impendio paucis sine ulla  
 respiratione extrusis, tenerentur minorum affecta veri, quique id simularant ad tem-  
 pus: & tria millia saltatricum ne interpellata quidem cum choris, totidemque re-  
 manerent magistris. & mox. Quum esset, inquit, aliquando virtutum omnium do-  
 micilium Romæ, ingenuos aduenas plerique nobilium, ut Homericarum baccarum  
 suauitate Lotophagi, humanitatis multiformibus commodis retentabant: At nunc  
 inanes quorundam flatus vile esse, quicquid extra Urbis pomœrtû nascitur, estimant,  
 præter orbos, & cœlibes: (quorum licet hereditatibus inhiant.) Quin &  
 Legum octauo, ex Spartanæ forsân imitatione Plato sancit, ne post annos viginti quattuor  
 in Urbem commigrarint, liceat permanere. Liberos item eorundem ab anno vigesima  
 pellit: numeri vero eius initium facit annum ætatis quintum decimum. Ex aduer-  
 f Rhod. 1. so laudantur Lucani, quibus lege (f) sancitum est, ne quis Sole occaso di-  
 19.c.26. uertentem hospitem exigeret: quod si fecisset, [ΚΑΚΟ ΞΕΝΙΑΣ,] in-  
 hospitalitatis agebatur reus; atque eo nomine mulctam soluere, prorsus ne-  
 cessum erat. Plutarchus in Conuiuio septem sapientum inducit Perian-  
 drum ea dicentem, Equidem laudo, amici, ciuitates earumque Rectores, qui ho-  
 spitibus primum, deinde ciuibus vacant: & mox vituperat id, quod tollit Ho-  
 g d. 16. q. 1 spitalitatem. Ceterum & Canonicae Leges (g) commendant Prælati of-  
 ficiu Hospitalitatis. Carolus Suecorum Rex iubebat incendio vastari do-  
 b Iudic. 19 mum hominis ter hospitium negantis. Beniamitæ, Gabaonitæque cladem  
 20.21. extremam perpeffi sunt non aliunde quam ex hospitij iure violato. Nec ob  
 aliud magis quam ob Hospitalitatem Abraham Deo summo dilectissimus  
 i Genes. 18 fuit, quem habuit contubernalem, ac tantum non conuiuium in (i) taberna-  
 culo suo. Quin & Ethnici veteres opinabantur, Deos peregrinorum specie  
 ad mortales non raro diuertere. Immo & Aristoteles inter epitheta summi  
 k cap. 7. Dei non infimum posuit Hospitalis tum in opere de (k) Mundo, tum etiam in  
 lib. c. vit. Hymno virtutis, quem clausis hocce disticho, ut ait (l) Laertius,  
 „ Hunc immortales mæx auctiorem reddent Musæ memoriæ filiæ,  
 „ Quæ Iouis Hospitalis decus augere solent.  
 Ceterum inter Ciuitates omnes, quæ ius Hospitalitatis ad miraculum vsque  
 coluerunt antiquitus, proposita dubio procul habentes in animo, duæ cele-  
 brantur a Scriptoribus in Italia: Cæsenam laudat Ioannes Hollanderius in  
 m pag. 32. suo libro Pro dromo de Nobilitate, sic inquit, (m) Libet hic narrare obserua-  
 tum superiari seculo in Flaminia vrbe Cæsena morem mehercle memorabilem. Ibi  
 quum publicorum diuersorium nullus pene esset usus; accidebat ut singuli ill. us  
 ciuitatis Patricij ciues, quum primum hospitem conspexissent, eundem vellent in do-  
 mum suam recipere. Hospitalitatis studio ita certantes, ut non raro res a rixis ad  
 conflictum veniret. Quamobrem prospècta fuit via, qua salua cuique humanitatis  
 & hospitalitatis fama, homines exciperentur. Locata enim fuit in Fori umbilico  
 Columna, ac in ea circumfusi tot anuli ferrei, quot essent Nobiles familie; utque  
 forte sic omnis tolleretur controuersia, Cautum fuit, ut ad cuius Familie Anulus  
 alli-



*alligasset hospes equum ( omnes enim notis distincti erant ) in illam familiam aut domum diuerteret . Hanc eandem laudem Foro Truentinorum , siue Brintanorum , ( de quo (n) Plinius , & Blondus ) attribuit Christophorus Landinus ;* n l. 3. c. 15.  
*in expositione carminum illorum Dantis Aligherij* Purg. cant.

„ O Brettinoro , che non fuggi via ? 14.

„ Poi che gita se n'è la tua famiglia ,

„ E molta gente , per non esser ria .

*ait enim Landinus , O Brettinoro . E' bel Castello in mezzo di Romagna , posto in monte , sopra Forlì . Che non ti fuggi via : quasi che dica : Che non ti disfai : poi che gita se n'è la tua famiglia : Et intende la famiglia di questo Guido del Duca ; nella quale dicono essere stati a vn tempo molti huomini , e di tanta liberalità , che nasceua spesso controuersia , quando quivi arriua uon forestieri ; perche ciascuno lo voleua a casa sua . Il perche feciono rizzare in piazza una colonna , & intorno a quella mettere tanti Anelli , quanti erano Padri di famiglia : & a ciascuno consegnarono il suo . E quando ueniua il forestiero , legaua il Cavallo a vno de gli Anelli : & di subito quello , a chi era consegnato l' Anello , conduceua in casa sua tal forestiero , & liberalissimamente l' honoraua . Nimirum imitantes morem Vidi Ducis Carpineæ , de quo paulo antea dixerat Landinus , Guido di Carpigna fù nobile huomo di Montefeltro , al quale nessuno fù pari in liberalità . Quam historiam ex Landino refert ad verbum Fr. Leander Albertus in Italiae descriptione tractans de xiv. (o) regione , verbis ipsissimis , Dice il Landino in questo luogo , esser Brettenoro vn bel castello in mezzo di Romagna , posto nel monte sopra Forlì , oue fù Guido da Prata ( ch'è una villa fra Faenza , e Rauenna ) con la sua famiglia , & altre famiglie di tanta liberalità , che nasceua spesso controuersia quando quivi arriua uano forestieri , perche ciascuno li voleua a casa sua . Laonde fecion drizzare in piazza una colonna , & intorno a quella metter tanti anelli , quanti erano padri di famiglia , & a ciascuno consegnato il suo . Et quando ueniua il forestiero , legaua il cavallo a vn de gli anelli ; e di subito quello , a chi era consegnato l' anello , conduceua in casa sua tal forestiero , e liberalmente l' honoraua . Verum enim vero , quia non est arbitrandum , Hollanderium sibi fabulam confinxisse de Cæsenatium Hospitalitate mira , neque visam historiam apud Landinum ( si forte iunior illo fuit ) a Foro Truentinorum ad Cæsenam gratis tranduxisse ; lubet existimare vtramque historiam fuisse veram ; sed primam originem apud Cæsenates habuisse , quorum Ciuitas & opulentior , celebrior , & multo vetustior fuit Castro Truentinorum ; qui morem Hospitalitatis Cæsenatium egregium postea nobili quadam æmulatione voluerint imitari , sicut insignem liberalitatem olim Natani senioris Mithridatem iuniorem imitari voluisse ( p ) Boccatus*

o pag. 274.

p Decami

l. 10. nou. 3.

q l. 3. c. 15.

r l. 2. & 3.

s l. 3. t. 6.

Ital. c. 1.

t pag. 116.

u pag. 132.

x pag. 274.

yr. de orat.  
& 5. Verr.  
In Lucull.

assumpserit anno Domini M C C C L X X. ab Aegidio Darilla Hispano Italiae Legato, qui vastato Foro-Pompiliensi, vulgo *Forlimpopoli*, sedem huius Episcopalem ad Forum-Truentinorum transtulit: Nec aucto Strabonis, aut Ptolemæi Truentinorum vlla mentio fuerit. Quare Truentini recentiores a vetustioribus celebrioribusque Cæsenatibus Hospitalium anulorum ad publicam columnam positorum morem accepisse dicendi sunt. Et sane simile quid olim contigisse mihi videtur Athenis, a quibus consimilem morem Alexandrini, Cyziceni, & alij multi didicerunt, hospites liberaliter alendi: quum enim apud Athenienses Prytanæum esset, in quo viris bonis & de Republica præclare meritis victus quotidianus publico sumptu præbatur, ut ex (y) Cicerone discas; qui honos erat vel maximus. Vnde Plutarchus Luculli magnificentiam extollit eo maxime nomine, quod viris doctis ædes ipsius Prytanæum quoddam extiterint; ait enim, *At commendanda fuit eius & perhibenda in librorum suppellectilem impensa: multos enim & eleganter descriptos cumulavit. Erat etiam eorum usus quam comparatio liberalior: quod bibliotheca omnibus paterent, atque in adiectas ambulationes scholasque reciperentur omnes Græci, velut ad Musarum hospitium diuertentes, tempusque inter se traducentes. Ingrediebatur subinde Lucullus ipse ambulationes, ac cum studiosis conferebat; atque negotia procurantibus publica, ubi opera ipsius requirebant, erat præsto. In summa erant conuiuium & Prytanæum Græcum omnibus Romam commigrantibus eius penates. Colebat ille quidem omnem philosophiam &c. Ita Musæum mensa fuit Aegyptia, ad quam cunctis, quos tota passim Aegypto celebres eruditio faciebat, aditus patebat: ita enim scribit Philostratus de Milesio Dionysio loquens, quem ab Hadriano Imperatore adscriptum fuisse Equitum ordinibus, & ijs qui in Musæo alebantur, dicit: subiungit, *Musæum autem, mensa Aegyptia conuocans omnes in tota terra literatos. Idem de Polemone scribit, quod illum Hadrianus adlegit circulo Musæi ut Aegyptiaco more illic aleretur. Ex quibus aperte colligitur, Musæum apud Aegyptios fuisse, quod ferme apud Athenienses Prytanæum. Hæc Adagiographus. De Prytanæo quoque Rhodiginus ita, (a) *Tholus, si paroxytonon fuerit, orbicularem signat domum, in qua epulari Prytanes consueuerant. Et si cui quotidianus in Prytanæo cibus fuisset decretus, honestissimum in Græcia censebatur. Tholum rotundum columnatum legimus apud Varronem Prytanæum dicebatur proprie, quod in ea triticum seruaretur, quod dicunt Græci [PYRON,] quasi [PYROY TAMIEION.] Autor Plutarchus est, Cimone Atheniensem liberalitatis animi præalti, domum suam ciuibus fecisse [PRYTANEION KOINON,] id est publicum Prytanæum (Xilander vertere voluit, Cœnationem publicam) quoniam munifice illos epulo identidem exciperet, ut volentibus pateret perpetuo. Sed præstat integram Plutarchi sententiam referre, quæ sic habet, *At hic (de Cimone loquitur) ædes suas pro publico Prytanæo aperiendo, & ruri fructus tempestiuos capiendos, ac quacunque anni tempora gignunt bona fruenda sumenda peregrinis præbendo, quasi fabulosam illam, quæ Saturni regno fuit, rerum communionem in orbem reduxit. Pergit Rhodiginus, Ab eodem Plutarcho mandatum memoria scimus, structis ab Lucullo numerosis bibliothecis, quæ aduentibus paterent semper, domum eius habitam [OLOS ESTIAN KAI PRYTANEION ELLHNIKON.]****

(i. omnino larum & Prytanarum Græcum.) Faciunt & ad propositum nostrum, quæ subdit illico Cælius, & notandus parte hac error Interpretis Plutarchi in Demosthenē: nam quum ita Græce scriptum comperias, [ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΑΤΟΝ ΕΠΣΥΦΗΣΑΤΟ ΤΟΝ ΑΠΟ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ ΕΝ ΠΡΥΤΑΝΕΙΟ ΣΙΤΗΣΙΝ ΕΧΕΙΝ.] Iste sic Latinitate cœsuis dōranda, Decretum a populo est, ut maximus natu generis eius publice stipendia acciperet: Ego autem eo verbo [ΣΙΤΗΣΙΝ.] non stipendia intelligo, sed alimenta verius. Cicero quoque in (\*) Verrem, Nizolij notatu, inquit, Prytanarum publica domus est, in qua viri de Republica benemeriti publice alabantur: ad cuius imitationem alterum erat in Sicilia, in Vrbe Acradina ornatissimum. Apud Liuium de Perleo Rege lego, (b) Cyzici in Prytanarum, id est penetrabile Vrbs, ubi publice, quibus is honos datus est, vescuntur, vasa aurea mensæ vnus posuit. Athenæus itidem ait, (c) Cœnabant autem quotidie ij, qui in Prytanæo versabantur, moderatas cœnas, ciuitatibusque salubres: ad quod Symposium testatur Demosthenes vniuersam Eleatia assumptionem sublatam fuisse: Vesper enim quispiam nunciatus ad Prytanenses accedebat, quod Eleatia assumpta fuisset. Calio quoque, (d) Apud Eleos in Prytanæo Hestiatorium fuit, siue cœnaculum, ubi Olympionicas conuiuio excipere, moris fuit. Idem, Inuenio, inquit, (e) in Græcorum thesauris, Naukratitas in Prytanæo conuiuia solitos agitare in genethijs, hoc est natalijs Vesta, quam Prytanitida dicunt; nec non in Cœmai Apollinis anagyri, stolis indutos canaidis, quas etiamnum vestes nuncupant Prytanicas. Iulius Pollux (f) in Prytanæo dicit Aram esse, ubi æternus ignis incenditur. Obseruatione dignum est, in Prytanæo duas hominum classes alio solitas, Magistratum, qui Iudices frugaliter alabantur: & homines alios doctrina claros, vel aliter de Republica benemeritos, qui lautiori victu dōrabantur. De prioribus (g) Athenæum egisse vidimus; de quibus & Rhodigi us ita, (h) Dignum situ: Prytaniam, ia est [ΠΡΥΤΑΝΕΙΑΝ,] dici Græcis imperium dici, quum in orbem inter plures digreditur imperandi vicissitudo. Hinc Herodotus: Miltiades, inquit, non prius congregari statuit, quam ipsius aduenit Prytania. & multo post, (i) Illud modo adiectisse contentus: pecuniam apud Græcos ab actore ac reo constituendi gratia iudicij contributam depositamque, prytanæa nuncupari: quæ a Romanis sportula signatur nomine. Ceterum qui succubisset, omnia resolvebat: ea vero in publicum cedebant, aut iudicum mercedem. Ex quo & ipsas iuris dicendi stationes, theses quandoque appellatas legimus. Prytanæorum meminit Isocrates ad Callimachum. De iisdem pariter, & de posterioribus idem paulo postea dicit, ut vidimus, (k) Nam tholus si paroxytonon fuerit, orbicularem signat domum, in qua epulari Prytanæi consueuerant: & si cui quotidianus in Prytanæo cibus fuisset decretus, honestissimum in Græcia censebatur. Et Casaubonus l. 5. c. 2. in Athen. [ΟΙ ΠΕΡΙ ΠΡΥΤΑΝΙΝ,] non sunt, qui in Prytanæo alabantur, ut putarunt: sed summus Prytanis cum suis Collegis & adfessoribus, qui Remp. curabant. Frugalitatis autem Prytanum iudicum idem antea meminerat, inquit, (l) Seruatum vero Athenis Græci tradunt, antiqui victus exemplum, quum Dioscuris in Prytanæo apponeretur prandium: mensis enim inferebatur caseus, ac physte: est autem eorum maza species: Oliua quoque, quas drypetes vocant: item porrum. De luxu vero mentis doctorum apud Antiquos in Prytanæo Scaliger in Epistolis ait, (m) Parodia est ex Timonis Sillis, qui [ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΤΟΝ ΑΛΕΧΑΝΔΡΕΟΝ

\* act. 5.

b lib. 41. an.

ab V. C.

575.

c lib. 5. c. 10.

d l. 13. c. 19

e l. 16. c. 10.

f lib. 1. c. 17.

g l. 5. c. 1.

h l. 8. c. 1.

i l. 12. c. 21.

k l. 13. c. 32

l lib. 7. c. 11

m epi. 294.

**TALARON**] (Musæum Alexandrinorum Calathum) vocat, *Qualum, quasi-*  
*lum: cuiusmodi, in quo Gallina ponunt oua, aut incubant: quia Gallinis incubanti-*  
*bus large cibis obsipari solet. Inde [TO MOYSEION] (Musæum) poeta*  
*ille mordax [TALARON] (Qualum, aut Calathum) vocauit, in quo Sophi-*  
*sta, grammatici, poeta, & id genus homines optimis honorarijs, quæ a Ptolemæis*  
*percipiiebant, alebantur. Quod & non diffitetur Cælius, addens superiori-*  
*bus, (n) Mensa vero Aegyptia cuiusmodi foret (nam neque hoc ab proposito differen-*  
*taneum est) ex Philostrati verbis licet coniectare in Dionysio sophista, quem ab Ha-*  
*driano Imperatore illis insertum tradit, qui in Musæo pascerebantur. Musæum vero,*  
*inquit, mensa Aegyptia, conuocans omnes in orbe terrarum eloquentia illustres. Ad-*  
*notatum in Grecis autoribus, democraticam vocari mensam, quæ sumptu modico plu-*  
*res alat, cuius fuit modi Atheniensis Cimonis. Satrapicam vero, quæ impensa nimia*  
**[OLIGOYS TRYPHONTAS,]** id est paucos admittat delicijs disfluentes, qualis  
*visebatur Lucullea. Ceterum de Prytanensium Magistratu fufe Suidas, &*  
*Aristoteles in (o) Politicis. Vbi [PRYTANIAN MILHTOY,] Prytaniam Mi-*  
*leti versam in Tyrannidem obseruat: & alio loco, (\*) [KALOYSI D' OI*  
*MEN ARCHONTAS TOYTOYS, OI DE BASILEIS, OI DE PRYTA-*  
*NEIS,] vocant autem eos, qui illis præsunt, alios quidem Reges, alios vero Pryta-*  
*nes. Casaubonus etiam in Athenæum l. 15. c. 19. notat habuisse Prytanæum*  
*Tarentinos, Corinthios, Rhodios, Milesios, Tenedios, Argiuos, Siphnios,*  
*Thasios, Eresios, Mytilenæos, Cyreneos, Naxios, Ephesios, Eleates, &*  
*Naucratis. At in Prytanæo, vt duo virorum genera conuiujs excipiebantur*  
*tum Prytanes vocati, qui Magistratus erat Reipublicæ pro tempore præ-*  
*fectus: tum etiam viri clari, qui in Prytanæo semper alebantur publico sum-*  
*ptu: sic illi Prytanes agitare solebant conuiuia modesta, & suis ciuitatibus*  
*salutaria; quod æuo nostro fieri quoque testatur Casaubonus Argentinæ, &*  
*in alijs plerisque Germaniæ Ciuitatibus: in quibus annui Consules in loco*  
*publico singulis diebus prandent. At viri docti, & benemeriti totam vitam*  
*in Prytanæo, & lautius alebantur publico sumptu; sicut Athenæus, Hesy-*  
*chius, Casaubonus, & iunior Scaliger contestantur. Si ergo laudantur Lu-*  
*cullus, Alexandrini, Cimon Atheniensis, Acradina Siciliae Ciuitas, Cyzice-*  
*ni, Eleates, & alij multi, quod omnes ad imitationem Athenarum, Pryta-*  
*naum, atque Musæum instituerint, locum in quo viri præclari splendidius*  
*alerentur hospites: iam facile fuit ad imitationem Cæsena Ciuitatis anti-*  
*quioris & illustrioris olim Castrum Truentinorum recentioris originis, &*  
*inferioris conditionis, æmulam columnam Anulorum Hospitij similiter in*  
*Foro posteriori erexisse. De vetustate quidem Urbis Cæsena multa superius*  
*attulimus Classicorum testimonia, quæ leuiter tacta, planius hic referenda*  
*videntur: Sane Plinio (p) Cæsena opidum in eodem capite dicitur, in quo &*  
*Rauenna Sabinorum opidum appellatur. Mox agenti de vinis generosis, plu-*  
*rimum celebrantur nascentia in mediterraneo (q) Cæsennatium ac Mecænatiana.*  
*Antoninus Augustus in Itinerario Prouinciæ Cæsennatium ponit inter Ci-*  
*uitates, dicens,*  
*Per Picenum & Campaniam ad Columnam idem Traiectum Sicilia ducit*  
*M. P. DCCCCLVI. sic*

A Mediolano *Lande Ciuitas* M.P.XVI.  
 Placentia Ciuitas M.P.XXIIII.  
 Fidentiola Ciuitas M.P.XXIIII.  
 Parma Ciuitas M.P.XV.  
 Regio Ciuitas M.P.XVIII.  
 Mutina Ciuitas M.P.XVII.  
 Bononia Ciuitas M.P. XXV.

Foro Corneli Ciuitas M.P. XXIIII.  
 Fauentia M.P.X.  
 Casena Ciuitas M.P.XXIIII.  
 Ariminum Ciuitas M.P.XX.  
 Pisauro Ciuitas M.P.XXIIII.  
 Senogallia Ciuitas M.P.XXIII.  
 Ultra Anconã milia plus minus quatuor

& mox,

Item ab Arimino Casena Ciuitas  
 M. P. XX.

Foro Corneli Ciuitas M.P.X.  
 Bononia Ciuitas M. P. XXIIII.  
 &c.

Fauentia Ciuitas M.P.XXIIII.

Ptolemæo, (r) Gallia vero Togata ipsis subiacet montibus, Rauennam vsque produ- r l.3.tab.6.  
 ita, habetque Ciuitates has, Eur. Ital.

Placentia	31. 20. 43. 30.	Bononia	33. 30. 43. 30.
Fidentia	31. 40. 43. 30.	Claterna	33. 50. 43. 30.
Brixellum arx	32. 43. 10.	Forum Corneli	34. 15. 43. 30.
Parma	32. 43. 30.	Casena	34. 40. 43. 40.
Regium Lepidam Colonia	32. 30. 43. 30.	Fauentia	35. 20. 43. 30.
Nuceria	32. 30. 43. 20.	Forum Liuij	33. 30. 43. 40.
Tanetum	33. 20. 43. 40.	Tuscorã mediterranea Ciuitates hæ sunt,	
Mutina	33. 43. 40.	Biracellum	31. 45. 43. 10. &c.

cap. 10.

Vbi nulla mentio Fori Truentinorum; quum tamen paulo prius Truenti fluij mentio facta sit. Henr. Stephanus in Onomastico Geographico ponit, *Truentum, fluius Picenorum, de quo Ptol. l. 3. c. 1. Druentum per D legit.* Sed in meo codice per T lego *Truentum*. Ex quibus apparet, æuo Ptolemæi non extitisse Forum Truentinorum vlllo modo, quando iam celebris Vrbs erat Casena. Straboni, (s) tum *Fauentia ac Casena ad Isapin fluium & Rubiconem, iam Arimino appropinquant.* Ita legitur in codice Parisijs edito cuna adnotationibus eruditissimi Casauboni, Codicum omnium emendatissimo; quum exemplaria Basileæ prius edita corruptum habeant hunc locum, & in errorem traxerint Claramontium. Sic ergo multo vetustior est Casenæ Ciuitas, cuius meminere Ptolemæus, Antoninus, atque Strabo, qui nullam Fori Truentinorum mentionem habuere. Qua ratione constituendum est, antiquum morem Anulorum Hospitalitatis appositorum columnæ in medio Foro locatæ, desumpsisse Truentinos a Casenatibus, non autem Casenates a Truentinis. Quod etiam a maiori celebritate Casenatum supra splendorem Truentinorum necessario colligitur; etenim Casenæ Ciuitas vt antiqua, sic ab antiquo semper illustris, & insignis fuit: in qua publicum adhuc est omnium disciplinarum Gymnasium, omni tempestate præclaris ornatum cultumque Lectoribus: inter quos (a) Rotæ, (b) Valentini, Albitij, Massini, Braschi, Arcani, Martinelli, & alij plures: Collegium, amplissima facultate præditum promouendi Doctores tam in vtroque Iure, quam in Philosophia & Medicina: celeberrima Offuscatorum Academia suauioribus Musis egregie canens: instructissima Bibliotheca ad D. Francisci, famigerabilis apud Historicos: antiquissimum Hasiludjum quotannis edi solitum ab equitibus

lib. 58

Casena pū-  
 blic. Gymn.  
 a Frā. med.  
 b Theol.  
 Collegium  
 Academia  
 Offuscatorum  
 Bibliotheca  
 Hasiludjum

gra-

*Nundina.*

gravis armaturâ, veri belli speciem atque pars, non imago simulata; quocirca ob occursum nimium periculosos, non ita pridem moderari necessum fuit. lanceis attenuatis ad confectionem in ictu non adeo difficilem: Nundinae tota prorsus Italia per integrum mensem Augusti singulis annis frequentissima. Quam publicam celebritatem nullo non tempore conseruare, quibus & augere studuerunt viri Ciues plurimi tum dignitatibus tam Ecclesiasticis, quam secularibus insignes: tum armorum gloria prestantes: tum Iurisperudentia, moralibus actionibus, politicisque negocijs preclare gestis eminentes: tum Philosophiâ, ceterisque liberalibus disciplinis admirabiles: tum etiam antiquæ Hospitalitatis fama conseruata memorabiles. Nam ut veneror inclytas familias, Guidiam a Balneo, Malatestam, Massinam, Ambroiam antiquissimas, & complures alias viris omni virtutum genere florentissimas; ita sane non suspicere nequeo semper & in stirpe Mazzoua Jacobum illum, famigeratissimum Danthis Aligherij defentorem, omnigena cumulatissimum doctrina & eruditione, ac in Danoina (præter Eminentissimum Cardinalem Hieronymum, & Herculem huius pronepotem, viros omni laude maiores) alterum in Soc. Ies. Hieronymum, Aristotelicæ Philosophiæ peritissimum; quorum sane dum literatorum Heroum vestigia non pressa leuiter in templo gloriæ ad exigui prædicationem temporis, at fixa firmiter ad memoriam omnium æternam, hoc æuo persequi videntur, ad parum celebritatem egregio conatu certatim anhelantes viri multiplices doctrina, & eruditione spectabiles, (c) Ambronij, (d) Rotæ, (e) Claramontij, & alij. Quos inter poesi claros elucet Io: Baptista Ambronus in sua Melpomene Offuscata recens edita: in qua tamen doleo mihi non auctori poemati gratis adscriptum fuisse secundum illud *Epigramma*, *Dum te aliosque facis &c.* quod nunquam e meo calamo defluxit: habeat suum id sibi carmen verus auctor, nec meo nomine fucum Lectori faciat: si mendum sit in alieno nomine, cognomineque, corrigatur, nec meum alterius loco substituatur. Sed inter Dandinos Anselmus Hospitalitatis fama cluet, qui non ita pridem proprio sumptu splendidissimis hospitij ad Portum Casenaticum excepit Summum Pontificem Clementem Octauum cum vniuersa Romana Curia, proficiscentes ad assumendam possessionem Ducatus Ferrariensis, post obitum Serenissimi Ducis Alphonsi, ad Ecclesiæ ditionem deuoluti, extincta linea Feudi. Ut nunquam intermortuus videatur Urbis Casenæ splendor antiquus Hospitalitatis. Quare tantæ Ciuitatis decora, speciatimque gloriam Hospitalitij splendoris olim imitari, ac tantum non amulari, laudi sibi ducere potuit Forum Truentinorum in publicæ columnæ positus Anulis ad Hospitij priuati fortes. Verum enim vero non satis Casenati cuiquam probare videtur Landinus ex loco Danthis, & ex Landino Leander Hospitalitiam illam columnam plures Anulos diuersarum familiarum habentem, quæ certatim Hospites ad se ducere contendebant ad Forum Truentinorum attingere, melius Hollanderius eam ad Casenæ Ciuitatem refert: namque Casenatum plures fuere familiæ splendidae, Truentinorum vnica celebratur Guidi Ducis a Carpineâ, siue a Prata, Landino citata. Immo vero non ab re forte quis existimauerit, Landinum a veritate deuiasse, quam optime

c Io: Bapt.  
d Franc.  
e Scipio.

uenit Hollanderius in proposito; namque Danthes apud Truentinos vnicam familiam liberalitate conspicuam celebrat; quam ipse Landinus memorat Guidiam; at vero columna vetus Hospitalitios anulos habuit multarum familiarum de liberalitate certantium; quum in vna familia nulla potuerit esse discordia de Hospitibus recipiendis: in vrbe vero Cæsena multæ fuere familiæ nobiles diuersi generis, inter quas contentio de recipiendis hospitibus esse potuit. Ceterum habuere Veteres in propria cuiusque domo locum separatam pro peregrinis hospitibus excipiendis, quem Hospitale diuersorium appellabant: nunc apud Monachos tantum, religiosorumque conuentus tale quid habetur, quod Italice vocatur *La Foresteria*: versus Anaxandridæ sunt hac de re, apud (\*) Athenæum,

\* l. 2. c. 9.

- „ Seni confestim stratum est triclinium:
- „ Conuocati qui tibia lyraque canerent:
- „ Hospitale diuersorium aperi: verre domum:
- „ Sterne lectos; ignem accende luculentum: tolle poculum:
- „ Vinum misce luauissimum.

& inferius addit Athenæus, (f) *In Creta ubique sunt destinata conuiujs canaculaduo: alterum [ANDREION] nuncupant (scilicet virorum domestico- rum conclaue) alterum in quo dormiunt peregrini & hospites, hoc Cameterium appellant: (Id nominis nostri religiosi tribuere loco, in quo mortui sepulti sunt, veluti dormientes, vltimam diem ad resurgendum expectantes.) In domus ea parte, ubi exulantur, mensa duæ statuuntur: hospitalis vocant, in quibus externi sedent homines, si qui forte adsunt: post illas sunt aliorum conuiuiarum mensa.* f l. 4. c. 9. & 10.

& adhuc infra, (g) *Conuiuium autem, quo accipiuntur hospites, quale esse debeat, ostendit Lycia Rex, excepto magnifice Bellerophonte; nam Homeri (h) testimonio* g l. 5. c. 1. h Iliad. §

„ Nouem diebus apud illum hospitatus est: nouem ille boues mactauit. Videtur autem vinum ad conciliandam alliciendamque amicitiam vim quandam habere: ut quod animum diffundat, & calfaciat. Quamobrem non antea qui essent, rogabant, quam bibissent: sed gustato iam vino, hospitij ius & fidem honorantes potius, quam priuatim hospites singulos. Itaque veluti sacram iure rem, hospitium colebant antiquiores, vt pote proprium humanitatis officium naturale; quod homo natura sit animal sociabile, vt ait (i) Aristoteles. Hospitalis autem tessera quid fuerit non ita constat; moris etenim antiqui fuit, tesseram dari hospitibus dimidiatam, quam quicumque attulisset ad hospitem continuo agnosci posset, & hospitio accipi, tanquam amicus & vetus hospes. hoc autem ius necessitudinis ad posteros transibat: propterea tesseram hospitalem diligenter asseruabant. Plautus in (k) *Pœnulo, Pœnum* k act. 5. sc. 2.

& Agorastoclem sic inducit,

- „ Pœ. Verum ego hic vnum hospitem habeo Antidamæ filium.
- „ Quæso commonstres, si nouisti Agorastoclem.
- „ Ag. Ecquem adolescentem tu hic nouisti Agorastoclem?
- „ Si quidem Antidamarchi quæris adoptaticium
- „ Ego sum ipse, quem tu quæris Pœ. Hem quid ego audio?
- „ Ag. Antidamæ gnatum me esse. Pœ. Si ita est, iam tesseram
- „ Confer, si vis, hospitalem: eccam attuli.

Ag.

33 *Ag.* Agēdum huc ostende : est par probe : nam habeo domi .

33 *Pæ.* O mi hospes salve multum, nam mihi tuus pater ,

33 Pater tuus ergo mihi hospes Antidamas fuit .

33 Hæc mihi hospitalis olim tesseræ cum illo fuit .

33 *Ag.* Ergo hic apud me hospitium tibi præbebitur .

1 act. 2. sc. 1. Qui vero ius hospitij violabat, nempe qui sibi reditum in domum hospitis aliqua ex causa præclusit, is tesseram hospitalem confregisse dicebatur. Sic in (1) Cistellaria Plautus Alcesimarchum adolescentem a lena Meleni domo ponit exclusum .

33 *Al.* Periurare me patiēre? *Me.* atque quam me, aliquanto facilius.

33 Meamque rem perire, & ludificari filiam .

33 Abi quærere vbi tuo satis sit subsidij ,

33 Hic apud nos iam Alcesimarche confregisti tesseram .

m 1. hist.  
c. 54.

Quæ quidem tesseræ, ut multiplex alia potuit esse res dimidiata, quæ non apte nisi cum sua compare conueniret; ita nihil iam prohibet fuisse dimidiatum anulum cum dimidiata funda certis cælata, sculptave figuris itidem dimidiatis, quæ sola iunctura comparis palæ possent integrari. Non obscure certe videtur id indicare Tacitus inquitens, (m) quod *Miserat ciuitas Langionū, veteri instituto, dona Legionibus, dexteræ hospitij insigne*: num hoc insigne fuerunt anuli, dexteræ se se complectentes funda retinentes? id anulorum genus apud antiquos non infrequens fuit. Ceterum occasione dictorum de Cæsena splendoribus, non ab re fuerit ea breuiter expendere, quæ in eius decorem nuperrime scripsit eximius eiusdem Ciuis Scipio Claramontius; is enim historiam Cæsena contexens, inter eius decora præcipuum posuit, quod ædificata fuerit in Umbria pridem a Gallis Senonibus, a quibus primo Sena nominata fuerit, & illorum Regia habitata; postea diruta & excisa, tandem reædificata dicta fuerit Cæsa Sena, & per syncopen Cæsena. Quæ quidem ut voluntarie dicuntur, ita nulla veterum autoritate solide firman- tur. Nec indiget Vrbs antiquissima falsis Encomijs; immo vero derogat hoc illius antiquitati; quum enim per excellentiam audiat vrbs antiqua, & vetusta ciuitas; quod attributum Romæ non conceditur; iam videtur ante Romam condita: proptereaque non a Senonibus, qui post Romam conditam primum in Italiam Alpibus traiectis irruerunt. Quin etiam quum a Tuscorum Rege fuerit ampliata, non potuit ædificari primum a Senonibus, qui Tuscos ex Umbria postea pepulerant; ut infra patebit. Deinde vero Cæsena fuit in ditioe Gallorum Boiorum, ut aperte post Leandrum, & Volaterranum, vel ipse (n) Scipio contestatur; Boij vero diuersa gens fuit a Senonibus, & diuersam in Italia regionem occupauerunt; ut apparet ex historicis; nam Plinius (b) agens de sexta, & octaua regione; quum posuisset Senones in sexta, vbi est Senogallia, & Boios in octaua, vbi collocat Cæsenam; vtriusque regionis tractum epilogo complens, in fine scribit, (c) *In hoc tractu interiere Boij, quorum Tribus CXII. fuisse autor est Cato. Item Senones, qui caeperunt Romam.* Strabo similiter Boios a Senonibus distinxit, inquitens, (d) *Hos ego Venetos existimo Venetiarum in Adriatico sinu esse Autores, (quando reliqui etiam fere omnes Galli, qui in Italia sunt, ex transalpinis eo immigrauerunt*

n pa. 122.

l. 3. c. 14.

15.

c cap. 15.

d l. 4.



regionibus, ut Boij, & Senones) cum Paphlagonibus. & clarius infra, (e) Circa flauium autem illum (Padum scilicet) quondam, ut dixi, Galli habitabant plurimi: quorum maxima gentes Boij & Insubres, et qui Romam aliquando subita incursione ceperunt, Senones cum Gasatis: Hos quidem postea temporis deleuerunt Romani: Boios autem suis domicilijs eiecerunt. & mox, Intra Padum continetur quicquid cingitur Apennino & Alpibus usque ad Genuam & Sabatios, obtinuerunt quondam Boij, Ligures, Senones, & Gasata maximam partem. Postea pulsus Boijs, & Senonibus Gasatisque deletis, successerunt Ligustica gentes, & Colonia Romanorum. In hac eadem Italiae parte Boios a Senonibus distinctos ponit Polybius aiens, (f) Ultra Padum circa Apenninum primi occurrunt Anianes, deinde Boij: post illos versus Adriam Aegones: postremi omnium ad mare Senones. & infra. (g) Boij, ut excidisse patria Senones vident, metu similis fortuna, omnibus suis, qui arma ferre poterant, Etruscis etiam aduocatis, aduersus Romanos proficiscuntur. Sic ergo Boij distincta gens fuit a Senonibus, & distinctas ab eis obtinuit Sedes in Italia: quum autem Caesena fuerit in regione Boiorum, ut ipse Cl. Scipio (h) dicit, Senae Boiorum mentionem faciens, quam Caesenam ponit: & ante illum (i) Leander, & ante vtrumque (k) Volaterranus; quin & (l) Plinius eam collocans in octaua regione a Boijs possessa. Necessario colligendum est Caesenam a Senonibus non possessam, nec aedificatam, nec denominatam fuisse vlllo vnquam tempore Senam. Deinceps necessitatem non habet vllam, neque momentum, quod Cl. Scipio scribit de mutatione nominis Senae in Caesenam, asserens, (m) Accisio forte, & excisio Senae nouo nomini occasionem praestitit, quasi scilicet Casa Sena tum diceretur, in Caesenam dua voces coaluerint: quia contra veterum omnium autorum testimonia, Senam Senogalliam declarantia, sola dubitatio, & voluntaria neoterici sententia, nihil habet roboris in proposito. Certe longe lecus rerum denominationes fieri docuit Aristoteles, quam dempta media syllaba; nam solum postrema variata res denominari posuit; dum inquit, (n) Denominatiua vero dicuntur, quaecumque ab aliquo, differentia casu, secundum nomen habent appellationem: ut a grammatica grammaticus, a fortitudine fortis: ita a Romulo Roma, & a Senonibus Gallis, Senogallia (o) Plinio, Sena-gallica (p) Ptolemæo, Senogallia (q) Antonino, & ab iisdem Senonibus Sena Silio, Luitio, Polybio, Straboni. Caesena vero, quae Boiorum fuit, non a Senonibus denominari potuit, sed a flumine, seu torrente Caesio, qui per eam fluit, denominationem habuit; ut antiquior eius poeta Tibertus eo disticho cecinit,

*Vrbs Caesena mihi Patria est, quam diuidit vnda  
Caesio, & a patrio flumine nomen habet.*

Quos versus mutilauit callide Cl. (r) Scipio, veram denominationem, ut putauimus commentum refellentem, occultans. H. Stephanus con similem denominationem ponit, aiens, (s) Caesena Vrbs Flaminiae prouinciae, a cadendo dicta, quod exiguo amne caesa, id est, diuisa sit: vel quod ager eius duobus fluminibus, Sati, & Rubicone sit diuisus. Mihi tamen potior est Tiberti denominatio a fluuio Caesio, qui nunc etiam Cesuola siue Cesula nuncupatur. Insuper id etiam satis ostendit, Caesenam non dictam fuisse Senam ab ortu ad sui excidium, deinde Caesenam, quasi Caesam Senam, post eius restaurationem; quod nun-

- quam alijs nominibus appellata fuisset; nam cur antiquum Ciuitatis nomen, vt in Diui Seueri Vita legitur, fuit Flauia Curua Papia tempore Sanctissimi eius Episcopi, sicuti Cl. (t) Scipio testatur? si quidem, vt (u) ipse ait multum probabilitatis habere, hoc nomine nuncupata fuit eo tempore, quo sub imperio Tuscorum erat, antequam Galli Senones hanc partem Italiae possiderent; ergo Cæsena vetustior fuit irruptione Gallorum in Italiam, adeoque non fuit a Gallis ædificata. Sed & voluntariæ Cl. Scipionis assertioni de Cæsena prima origine ac denominatione a Gallis Senonibus, anteponendum est vetus manuscriptum, de quo vel ipse meminit, inquiring, (x) *Quocirca multum probabilitatis accedit manuscripto cuidam nostrati, quod refert a Duce quodam Tuscorum conditum hic Opidum fuisse. Quod postea Flauius Papius Tuscorum Rex missa huc Colonia ampliavit, a seque Flauiam Papiam nominavit. Sic ergo Cæsena multo ante Senonum aduentum in Italiam condita Curuæ nomen habuit, quod in valle situm obtinens, figuram Curuam obtineret; vt etiam Cl. (y) Scipio notauit: deinde quod a Flauio Papius Tuscorum Rege coloniam habuerit, & ampliata nomen ab eo sumpserit Flauia Papia: Denique vero a paruo flumine, siue torrente Cæsis, quo interfecatur, Cæsena dicta fuit vsque in hodiernam diem. Quin & eiusdem Cl. Scipionis obseruatu, (z) Sunt qui Camefenam a Camefe dictam asseuerent, postea nomen, vt in seculorum diuturnitate contingit, in Cæsenam duabus subtractis literis contractum, vt Annio placuit. Quæ nominis origo vetustiore quoque Cæsenam facit aduentu Senonum in Italiam. Quam sane vetustatem, & inde prodeuntem Patriæ suæ nobilitatem videtur eripere Scipio, dum ab Etruscis vere conditam, vult a Senonibus post Etruscorum expulsionem primum ædificatam fuisse. Ceterum Senones non Cæsenam sub nomine Senæ, sed Senogalliam nunc appellatam condidisse, regiamq. sedem habuisse, veteres omnes historici contestantur, hocce Cl. Scipionis commentum apertissime refellentes: in primis quidem in emendato codice Parisiensi Strabo, Casauboni probatione, contempto Basileensi mendosissimo, legitur, (a) [PHAYENTIA DE KAI KAISHNA PROS TO ISAPI POTAMO, KAI TO ROYBICONI HDH SYNAPTOYSI TO ARIMINO.] idest, vt verit Casaubonus, tum Fauentia ac Cæsena ad Isapin fluuium & Rubiconem, iam Arimino appropinquant. Ex quo loco Strabonis habemus non solum Cæsenam proprio nomine dici, non autem Senam, neque [SINAN,] Sinam, vt in Basileensi codice legitur: sed etiam Cæsenam ad Isapin fluuium & Rubiconem Arimino propinquam esse, scilicet in ditione Boiorum, non autem Senonum, nimirum in Gallia Togata (b) mediterranea, quam possedere (c) Boij, non autem in maritima, quam tenuere (d) Senones; adeoque Cæsena non fuit Sena pridem a Senonibus condita, & denominata. Deinde Strabo dicit, Casauboni versione, Etruria, qua parte ortum Solis spectat, Umbria adiacet, & ab Appenino, atque etiam ulterius ab Adria vsque incipit. Nam a Rauenna Umbri propinquatenent, ac dinceps Sarsinam, Ariminum, Senam, Camarinum: ibi est & Aesis fluuius, & Ginguinus mons, Sentinum, Metaurus fluuius, Fanum Fortuna. Nam circa hæc loca limes est antiquus Italiae & Gallie ad huius maris partes: quanquam is limes saepe est a Magistratu mutatus. Primum Aesim fluuium litem esse voluerunt, deinde Rubico-*
- # l. 4. p. 155.  
# ibid.
- x ibid.
- y pag. 133.  
134.
- z pag. 156.
- a lib. 5.
- b Pli. l. 14.  
c. 16.
- c Volat. l. 4
- d Polyb.  
l. 2. c. 17.

*biconem . Aesis inter Anconam est, & Senogalliam : Rubico inter Ariminum, & Rauennam : ambo in Adriaticum mare effluunt . vnde satis aperte deducitur Senam Strabonis non esse Cæsenam , sed Senogalliam : in primis enim enumerans Umbriæ loca , quæ a Rauenna protenduntur vsque ad Aesim fluuium in litore maris ; ab occasu ad ortum tendens ; dumque a Rauenna ponit Sarsinam, Ariminum, Senam, Camarinum, vbi est Aesis fluuius : Senam collocat inter Ariminum & Aesim fluuium , eamque facit orientaliorem Arimino , eoque distantiore a Rauenna ; quare Senæ nomine non potest intelligere Strabo Cæsenam, quæ neque maritima est, neque media inter Aesim & Ariminum, neque orientior Arimino , sed est mediterranea , media inter Ariminum atque Rauennam , adeoque Rauennæ propinquiorem , & occidentaliorem, quam sit Ariminum . Deinde Senam Strabo ponit vbi est Aesis , & Metaurus fluuius : at Aesis , & Metaurus est prope Senogalliam , procul a Cæsena per octingenta stadia : quocirca Sena Strabonis non est Cæsena , sed Senogallia . Deinceps Cæsena Straboni est prope Rubiconem , at Sena est vbi est fluuius Aesis : Aesis autem a Rubicone fere quinquaginta millia passuum distat ; non minor enim est distantia inter primum terminum Italiae a Gallia, qui fuit Aesis fluuius , & secundum qui fuit Rubico : Quare Cæsena Straboni non est Sena Gallorum Senonum ; sed ea est Senogallia prope Metaurum & Aesim sita . Præterea Straboni Rubico est inter Ariminum , & Rauennam, vbi & Cæsena : sed Aesis est inter Anconam & Senogalliam : vnde Sena, quæ Straboni ponitur prope Metaurum & Aesim fluuium, non est Cæsena , sed Senogallia . Denique ceu synonymis vtitur in præsentia Strabo nominibus Senæ , quam ponit vbi est Aesis , & Metaurus fluuius , & Senogalliæ , inter quam & Anconam ponit Aesim fluuium in Adriaticum sicum effluere : promiscue namq. Sena, & Senogallia dicitur eadem vrbs Umbriæ . Sensit idem & Polybius inquiring, ( e ) *Secundum hæc montium iuga, quæ pro basi accipienda sunt trigoni, a meridie campi subiacerent, in vltima & maxime boreali parte Italiae siti; omnium, qui tota Europa nobis cogniti sunt, longe præstantissimi rebus vniuersis, latissimeque patentis: hæc loca sunt, de quibus nobis nunc est sermo . Habet vero planities etiam ista figuram & ambitum similem trigono: cuius verticem contactus duorum montium facit Apennini atque Alpium, non procul a Sardinio mari, supra Massiliam . Porro Boreale huius lateris clauant perpetua Alpium iuga, ut ante dicebamus, per millia passuum ducenta septuaginta quinque : Meridionale, Apenninus patens in longitudinem quadringenta septuaginta quinque millia passuum . Locum basis obtinet ora maritima Adriatici sinus, ab vrbe Sena ad vltimum vsque recessum, per tercentum duodecim millia, & quingentos passus, atque amplius : ut non multum absit, quin vniuersus ambitus dictæ planities millia passuum colligat mille ducenta quinquaginta . Quibus apertissime constat, Polybium ponere Senam in ora maritima sinus Adriatici ; quum autem in ora sinus , & in litore maris Adriatici Senogallia sit, non autem Cæsena , quæ procul abest ab ora stadijs octoginta fere, ac vrbs est mediterranea, non autem maritima, Plinio dicente, ( f ) *Ex reliquis autem a supero mari Praturia, atque Antone nascentia vina, & quæ a palma vna forte enata Palmesia appellantur . In mediterraneo vero Casenatica ac Mænatiana . mox ab intimo sinu Adriana . iam Sena Polybio non***

e l. 2. c. 14.

fl. 14. c. 6.

potest esse Cæsena, sed solum Senogallia vocata. Et eo magis, hæc ratio, Claramontij positionem arguit, quo sibi plane contradicens, alibi ponit Cæsenam esse mediterraneam urbem, procul ab ora maritima, dum ait in secunda parte sui Apparatus ipsissima verba, *His rationibus aut aliam a precedentibus, aut confirmationem precedentium subiicit, cuius (quocumque nomine appellamus) verba sunt, Itaque non video a quoquam mentionem vel minimam Cæsena fieri. Videtur autem esse ratio, quam hic iacit scriptor: In describendo Rubicone nulla mentio Cæsena: ergo non est is fluuius Cæsena propinquus. At iam ut vidimus, non recte consequitur, Non est cuiuspiam in describendo flumine ciuitatis facta mentio: ergo non est illi propinquum flumen; Tiberis enim non esset prope Romam, cuius in eo describendo nequaquam meminit Ptolemæus. Item Arnus non fuisset Pifarum, non Florentia, eandem ob causam. Præterea vero neminem meminisse Cæsenam occasione Rubiconis, falsum esse iam vidimus. Verum distinguere oportet, non parum interesse inter descriptionem locorum ex fluminibus, & fluminum ex locis; loca enim etiam mediterranea ex fluuijs describuntur, tumque propinqui prorsus, nisi findant urbem, assumuntur; at fluuij ex ostio, & locis maritimis proprie designantur, non ex internis; idque iure: si enim per mediterranea determinarentur; quum fluuij quique plura loca alluant, proluxa descriptione esset utendâ, instar eius, quam in Dante habemus, dum Arnicursum designat; ut in populos scilicet, quos alluit, inuehatur. Qui nunc asserit vir Cl. in descriptione Rubiconis a plurimis nullam Cæsena mentionem factam fuisse, quia fluuij describuntur ex ostio, ac ex locis maritimis, non autem ex Urbibus procul a mari mediterraneis, qualem esse Cæsenam vere dicit, & aperte supponit; quomodo non sibi metipso manifeste contradicit, falsumque statuit Claramontius? dum antea in prima parte Apparatus probare satagit Cæsenam esse Gallorum Senam, quam cum Polybio ponit in ora sinus Adriatici, in litore maris Adriatici, vbi campi Gallia terminantur, in basi trianguli continentis extremos campos totius Italiae, in termino Veneti litoris, in extremitate camporum Italiae, in extrema planitie, quam Padus irrigat; non ne contradictio est aper tissima? Cæsena ciuitas est mediterranea, non in loco maritimo; & propterea Rubico fluuius ex ea non describitur: quod asserit Claramontius in secunda parte Apparatus: & Cæsena est Gallorum Senonum antiqua Sena, quam Polybius ponit in ora sinus Adriatici, in litore maris Adriatici, vbi campi terminantur æquore, in basi trianguli continentis campos Italiae, in termino Veneti litoris, in extremitate camporum Italiae, in extrema planitie quam Padus irrigat, quod sæpiissime repetit in prima parte eiusdem Apparatus. Certe si hæc contradictio non est, nulla iam contradictio reperiri potest in Autorum scriptis. Deinde Polybius ponit distantiam basis trigono similis figuræ, ductam a Sena ad vltimum recessum Adriatici sinus, esse tercentum duodecim millia, & quingentos passus; quæ quidem distantia vere percipitur a Senogallia vsque ad intimum sinus recessum; quum ab isto recessu ad Cæsenam ducentum millia passuum non habeantur. Qua quidem in re notandum est, intimum recessum Adriatici sinus, a quo lineam basis trigoni ducit Polybius ad Senam, non ita geographice poni a Cl. Scipione*

(n) Tergeste; nam a Ptolemæo ponitur ostium Tilauempti fluuij procul a Ter.

a Tergeste; quod quidem Tergeste est post flexum intimi sinus Adriani; scribit enim (o) Ptolemaeus,

Adriatici sinus

o l.3.ca.6.  
Eur. Ital.

Intimus sinus, in quo est Tilauempti fluij ostium 37. 50. 44. 50. sit.C.I.

Natisonis fluij ostia 34. 44. 50.

Istria similiter post flexum intimi Adriatici sinus

Tergestum Colonia 34. 45. 44. 56.

Formionis fluminis ostia 35. 44. 56.

Linea vero quæ ab ostio Tilauempti ad Senogalliam ducta basim figuræ trigono similis continet, etsi plane recta non sit, nihil hoc refert; nam & latera Alpium & Apennini lineas efformant adhuc magis a rectitudine variantes, quam litus a Senogallia ad ostium Tilauempti. Quare duplici falso supposito nititur positio Cl.Scipionis, quod Polybius Campis Gallia Cisalpina figuram trilateram simpliciter assignauerit lineis rectis fere coercitam: quodque per vltimum recessum sinus Adriatici signauerit Tergeste: quoniam huic regioni figuram dederit similem trigonæ, lineis non rectis conclusam; & per intimum recessum Adriatici maris intellexerit cum Ptolemaeo Tilauempti fluminis ostium. Non minus abest a verbis, & a mente Polybij,

quin & ab historica veritate, quod addit Cl.Scipio, (p) *Accedit præterea esse Senam ex Polybio in extremitate temporum, planitie scilicet celebris, & a Cicerone usque decantata Gallia olim Cisalpina, nunc vulgo Lombardia; a qua longe Senogallia abest. Quum post flexum Adriaticilitoris trames potius quam planities inter montes, & mare euadat; præsertimque post Ariminum; qui quoque trames ad Catholica vicum a collibus abrumpitur, & a Pisauri montibus præcipue. Neque sunt hi despiciabiles, ut suadere videtur Leander; sed eius altitudinis, quam pro planitie nullus rerum iustus estimator sit transmissurus: Namque primo Gallia Cisalpina non omnis concluditur ea regione, quæ nunc Lombardia dicitur; sed ea, quæ Cis alpes a Gallis olim habebatur; in qua Gallia continetur Senogallia; reque vera Gallia Cisalpina dudum a Cicerone decantata, nulla est alia, quam que Togata cognominabatur, quum Transalpina diceretur Comata, & Bracata; de quibus ita Volaterranus, (q) Romani Galliam triplicem fecere: Togatam, eandem & Cisalpinam in Italia, a Toga cum Latio communi; Comatam, quo nomine, ut ait Plinius, omnem Transalpinam Galliam vocabant, ab intonsis crinibus, ut Lucani etiam carmen testatur, Crinibus effusis toti perlata Comata; & Bracatam olim, quæ nunc Narbonensis. Modo Gallia Togata Plinio continet etiam Senogalliam; ait enim, (r) Iungitur his sexta regio, Umbriam complexa, agrumque Gallicum circa Ariminum. Ab Ancona Gallica ora incipit, Togata Gallia cognomine. Siculi, & Liburni plurima eius tractus tenuere; in primis Palmensem, Pratutianum, Adrianumque agrum. Umbri eos expulere, hos Etruria, hanc Galli. Umbrorum gens antiquissima Italia existimatur, ut quos Cimbrios a Grecis putent dictos, quod inundatione terrarum imbribus superfuissent. Tercentum eorum opida Tusci debellasse reperiuntur. Nunc in ora flumen Aesis, Senogallia, Metaurus fluuius, Colonia Fanum Fortuna, Pisaurum cum amne. Quæ mire consentiunt cum dictis a Strabone, cui (s) A Rauenna Umbri propinqua tenent, ac deinceps Sarsinam, Senam, Camarinum; ibi est & Aesis fluuius, & Ginguunum*

p pag.10.

q l.3.inic.

r l.3.c.14.

s lib.5.

mons,

*mons, Sentinum, Metaurus fluuius, Fanum Fortuna.* Quum itaque Gallia Cisalpina sit ea, quæ cis Alpes est, & in se continet Anconam, Senogalliam Ariminum, & id generis Umbriæ loca; satis aperte constat non bene scribi Galliam Cisalpinam veterem excludere Senogalliam, & ab ea longe abesse. Præterea dum excludit Cl. Scipio Senogalliam a Gallia Cisalpina, quam ipse ponit esse Lombardiam, non minus ab eadem Gallia Cæsenam excludit, quæ non est in Lombardia. Quin etsi vere colles Catholicæ, montesque Pisauri simpliciter habendi non sunt pro planitie; tamen si conferantur cum altitudine, magnitudineque tum Alpium, tum Apennini, intra quos excelsos leuiter assurgunt in comprehensa planitie triquetra, de qua loquitur Polybius in relatione ad Alpes, & Apenninum, quibus duobus lateribus ea terminatur; certe colles Catholicæ, montesque Pisauri planitiem non turbant, & merito despici possunt ab Historico propter ipsorum exiguitatem, ut ait optime Leander; cuius autoritas anteporenda Claramontanæ. Posterius autem Polybius ipse Senam ponit non solum in extremitate camporum, sed in ora (r) *maritima sinus Adriatici*; modo Cæsenam non est in ora maritima, sed procul ab ea, quod Plinius non semel contestatur, ut l. 14. c. 6. tum vina Cæsenatia dicens in (u) *mediterraneo agro nasci*, ut vidimus; tum apertius inquit procul a mari, intus esse Cæsenam, & alia loca, ut l. 3. c. 15. (x) *Nec procul a mari Umbrorum Butrium. Intus Colonia, Bononia, Felsina vocitata quum princeps Etruria esset, Brixillum, Mutina, Parma, Placentia. opida Cæsenæ, Claterna, Forum Clodij, &c.* Immo vero ponens paulo postea Senam in extrema planitie Polybius maritimam facit, nam extrema planities alluitur mari; scribit enim, (y) *Sena hæc dicitur de eorum Gallorum nomine, qui prius tenuere: fecimus nos paulo ante eius mentionem, ostendimusque ad Adriam esse sitam, in extrema planitie, quam Padus irrigat.* paulo antea dixerat, (z) *Ultra Padum circa Apenninum primi occurrunt Anianes; deinde Boij: post illos versus Adriam Aegones: postremi omnium ad mare Senones.* Cæsenam vero non est in ora maritima maris Adriatici, non in extrema planitie camporum; sed procul ab ora maris, & ab extremitate camporum (ubi vere sita est Senogallia a Gallis Senonibus denominata) per octoginta stadia, ut unicuique mensuranti constat. Ciuitatem vero distantem a mari per octoginta stadia, maritimam non esse, nec in ora maris, nec in extremitate camporum, sed mediterraneam procul a mari, nemo poterit inficiari, potissimum historicus, qui nouerit apud Appianum Carthagenenses tanti fecisse distantiam istam urbis a mari, ut a Romanis victi, & armis exuti penitus, pacem vltro suppliciter postulantes, ac subditos imperio Romanorum sese offerentes, dum Carthaginem, in litore maris Romani non destruerent, nec inde sedem Pœni ferre cogentur in mediterranei stadium octogesimum: repulsam habentes, bellum vel inermes elegerint, & vitam pro vetere Patriæ loco maritimo, repudiantes mediterraneum octogesimi stadij, profuderint. Scribit enim Appianus in Libyco, *Hæc a Legatis Carthagenensibus palam dicta. Ad qua Cæsarinus: Obsidium vero, quos misistis, cum celeritatem, tum electionem commendamus. Sed quid armis vobis opus est, in pace nobiscum firma degentibus? Afferte quicquid apud vos publice priuatimque armorum, sagittas, catapultas, ac alia omnia nobis tradite.* Quibus

us legati se parituros responderunt. Assumptis igitur una Cor. Scipione Nasica, & in Cornelio Hispano, ad ducenta millia armorum attulerunt, sagittarum, telorum infinitam multitudinem; catapultas præterea, & acuta iacula, lapidum excutiendum machinas, usque ad duum millium numerum: quorum aspectus splendidus insignisque videbatur, tot hostilibus curribus ea deferentibus: quos legati reliquique seniores totius populi quicumque optimi in primis habebantur, Sacerdotes præterea & illustres viri, quo Consules ad pietatem & misericordiam fierent, secuti sunt, omnesque suo ordine ante ipsos constiterunt. Tum Censorinus: Vestra quidem obedientia, ac promptitudinis, o Carthagenenses, in exhibendis obsidibus, deferendisque armis, non mediocri laude dixi estis. Ceterum in rebus necessarijs quam breuissime loqui solentus est. Quamobrem residuum mandati huius, quod a Senatu nobis iniunctum est, obire dignum: Tradite itaque nobis urbem vestram, & aliam inde quocumque libello fert octoginta stadijs a mari distantem vobis condite; hanc enim, quam incolitis, auertere in animo est. & mox Hanno, post alia multa, respondit ad Consules, Quid Carthaginem metuere ulterius opus est, quum arma, naues, elephantos, quibus omnes adeo inuident, ipsi teneatis? De habitatione autem, etsi id deprecari fas est, hoc certe admirandum videtur, homines mari assuetos ad mediterranea velle traducere, quorum infinita multitudo in mari operatur. &c. Hæc Hanno. Iterum Censorinus: Hoc mare, quod vobis adest, principatus & potestatis antiquæ membris continua extollit, & ad rapinas inuitat, & ab illis in has deducit calamitates. Siciliam quum per ipsum aggressi essetis &c. Sic enim in mari degentibus a natura datum est, ut aliquid maius semper affectent ob operum oportunitatem, celeritatemque vehendi; quod & Athenienses &c. Et ipsi mediterranei quodammodo effecti: quæ res plurimum illis salutis attulit: stabilior quippe in mediterraneis vita est, o Carthagenenses, agricultura scilicet sollicitudoque laborum. Minora fortasse lucra: firmiora certe, & periculorum expertia multo magis quæ ab agricolis, quam quæ a negotiatoribus solent experiri. Omnino mihi ciuitas, quæ in mari sita est, nauis magis quam terra assimilis videtur esse, magnam in se negotiorum continens fluctuationem. &c. Ad Libyam vestram referte oculos. Cuiuscumque finitimi esse volueritis, per nos licebit fore, ut obstantem aliquando vobis aspectum, memoriamque malorum, quæ adeo moleste fertis, possitis auertere; ne, quum mare scaphis vacuum intucamini, continuo nauium multitudinem, quæ vobis adesse consueuerat, cogitetis; aut si oliorum quæ abstulistis, aut portuum in quos adeo superbe delati estis, recordemini. &c. Sin principatus synere ceditis, nec verbo magis quam animo dicitis, educite quæ vestra sunt, nulla excitatione proposita: promittite inquam, & opera ostendite, & in eam quam tenetis Libyam habitaturi concedite, ab hoc mari longe distantem: neque excusationem addideritis. &c. Ceterum sunt vobis mercenarij plurimi mari degentes. Hoc quidem notissimum nobis est, quam libenter mari cunctamini. Dispositionem igitur locorum, & electionem quam amplissimam habetis: non enim procul a mari incolere, sed per octoginta stadia abesse imperamus. Nos quippe qui hæc edicimus, per centum stadia distantamus a mari. &c. Quibus ad desperationem acti Carthagenenses, bello, defensionique ciuitatis, & armorum fabricationi se se parant, vel edicto raris mulieribus, ut capillis earum funes arcibus & balistis conficerent; tanti facientes, maritimam habitationem & litoralem urbem transferre per octoginta stadia procul a mari ad mediterraneam regionem. Non igitur Sena, quam

quam maritimam ponit Polybius in ora maris Adriatici simul & in extremitate planitie, quam mare terminat, potest ab historico dici Cæsena, quæ mediterranea est longe distans a litore maris per octoginta stadia. Polybius

a l. 2. c. 16. in hanc sententiam inquit etiam, (a) *Sequuntur Etrusci, & qui hos contingunt Umbri, dictorum montium latus utrumque inhabitantes: dehinc Apenninus, distans a mari Adriatico circiter sexaginta duo millia passuum, & quadringentos, relictis campis deflectit ad dexteram, & mediam Italiam secans, ad Siculum mare pertinet: campi vero, quos relinqui dicebamus ab Apennino in hoc latere, ad mare pertingunt, & urbem Senam.* Certe semper Senam ad mare ponit Polybius, si vero Sena foret Cæsena, quæ mediterranea est procul a mari distans octoginta stadijs, non autem Senogallia, quæ situm habet in litore maris Adriatici; campi non recte dicerentur ab eo latere pertingere ad mare, & ad urbem Senam; quum excurrant ultra Cæsenam ad mare distantius, non exiguo intervallo. Constat id ipsum apertissime pariter ex alio Polybij loco, quem affert ipse Cl. Scipio dicens, *Alia postrema ratio ex Polybio ducitur, si Eutropij dictum iungatur, quæ planissimam pariter sententiam meam reddat veritatem: Polybius ergo hac scribit,*

b l. 2. c. 19. (b) [*Hic M. Curius Consul statim legatos in Galliam ad redimendos captivos mittit; qui quum eo peruenissent, violato iure gentium a Gallis interficiuntur. Quo scelere indignati acriter Romani nouo delectu habito penetrare in Galliam aggrediuntur. Sed parum processum erat, quum eis Senones occurrunt. Hos collatis signis e vestigio aggressi superant: magnam partem interficiunt: si qui superfuerunt, sedibus fugant, regione potiuntur: nouam ipsi in urbem Coloniam inducunt. Eam veteri nomine quod primo a Gallis habitata fuerat, Senam appellant. Est autem ea urbs, quemadmodum supra memorauimus, in litore Adriatici maris sita, ubi campi Italia terminantur.]* Hæc Polybius: cum quibus iungo, quæ dicit Eutropius de strage exercitus Asdrubalis ad Metaurum, verba sunt: [*Fuit hoc prælium penes Metaurum fluuuium, ubi Asdrubal victus est: ut Trasymenus lacus, ubi exercitus Romanus: ut Cæsena Piceni ciuitas, ut vicus ille Cannensis.]* Cladem ergo exercitus Asdrubalis Eutropius cum tribus exercituum stragibus comparat, quæ ad Trasymenum, quæ ad Cæsenam, quæ ad Cannas: Insignem itaque is aliquam stragem penes Cæsenam accidisse significat: at quum nullam in tota antiquitate copiarum occidionem apud Cæsenam referiamus, præter memoratam a Polybio ad Senam, quæ Senonum nobilis natio, & Romæ expugnatione celebris, extincta est: fateri oportet eandem urbem Senam a Polybio dictam, quæ Eutropij temporibus (ut nunc etiam) Cæsena vocabatur. Ego vero ex his aperte deduco Senonum Senam, de qua Polybius, & Eutropius agit, non esse Cæsenam, sed Senogalliam. In primis Polybius ait, Senam istam Gallorum Senonum sitam esse in litore maris Adriatici, ubi campi Italia terminantur; modo Cæsena sita non est in litore maris, ubi camporum terminus est; sed mediterranea distat a litore maris octoginta ferme stadijs, & campi non terminantur ad urbem Cæsenam, sed ulterius excurrunt ad mare per decem ferme millia passuum: At in litore maris est sita Senogallia. Deinde locus Eutropij nullam habet relationem ad ista dicta Polybij; namque Polybius agit de bello, quod aduersum Senones gessit exercitus Romanus Consule M. Curio: sed Eutropius tractat de strage Asdrubalis illata a Consulibus Cl. Nerone, & M. Liuiio; verba sunt Eutropij, (c) *Deinde desperans Annibal Hispanias*



nias contra Scipionem diutius posse retineri, fratrem suum Asdrubalem ad Italiam cum omnibus copijs euocauit. Is Ap. Cl. Nerone, & M. L. L. Salinatore Cos. ex Hispanijs per Gallias ad Italiam veniens, magna secum auxilia Hispanorum Gallorumque sumpta deduxit. Et quum maturato aduentu descendisse iam ex alpibus Consulibus proditus fuisset, ab exercitu Romano, ignorante Annibale, apud Metaurum fluum in insidias compositas incidit: strenue tamen pugnans occisus est. Quare non eadem pugna fuit, quæ citatur ab Eutropio cum clade Senonum a Polybio numerata. Deinceps Polybius nullam mentionem Asdrubalis habet, sed tantummodo Gallorum Senonum: Eutropius autem de clade Asdrubalis agit, quem in illo prælio veluti summum Imperatorem agnoscit, cui Galli forent auxiliarij; quare non debuerat a Polybio sileri, ac solum Senonum ratio mentioque neglectis Pœnis haberi, si de strage loquitur, quam recenset Eutropius. Insuper si comparat Eutropius cladem exercitus Asdrubalis cum tribus exercituum stragibus, quæ ad Trasymenum, quæ ad Cæsenam, quæ ad Cannas, ut ait ipse Cl. Scipio: iam eadem esse clades non potest Asdrubalis ab Eutropio relata cum clade ad Cæsenam; idem enim cum semetipso comparari nequit; sed comparatio semper est inter diuersa. Præterea ratio Cl. Scipionis paralogizat aperte tum ex ignotis procedens cum euidenti petitione principij, tum ex negatiua propositione colligens affirmatiuam conclusionem; & insuper falso nititur fundamento: nulla reperitur occisio copiarum, inquit, in antiquitate præter memoratam a Polybio ad Senam; ergo fuit illa, quam memorat Eutropius ad Cæsenam: si non reperitur; an non fuisse potuit, etsi a Cl. Scipione non reperta in antiquorum monumentis? non ne multarum cladum memoriæ perierunt? Sed & ad Cæsenam, præter memoratam a Polybio ad Senam; si memorat Eutropius; quomodo colligatur, eandem cladem esse ad Cæsenam Eutropij, & ad Senam Polybij, nulla ratione video. Ceterum Eutropius ipse declarat alibi Romanos in Piceno, adeoque ad Cæsenam, ingenti clade non semel hostes confecisse, præter Asdrubalis victi pugnam; ait enim primo (d) de bello Samnitico, d lib. 2.

Anno ab V. C. quadringentesimo vigesimo sexto iam Romani potentes esse ceperant. Bellum enim in CXXX fere milliaro ab Vrbe gerebatur apud Samnitas, qui medijs sunt inter Picenum, Campaniam, & Apuliam. & mox, Populus Romanus Samnitas inuadit. L. Papyrius Cursor cum honore Dictatoris ad bellum id profectus est: qui quum Romam redisset, Q. Fabio Maximo magistro equitum, quem apud exercitum reliquit, præcepit, ne se absente pugnaret. Ille occasione reperta felicissime dimicauit, & viginti millia Samnitum deleuit. & paulo post, Posteriore anno iubente Senatu infringunt Romani firmatam cum Samnitibus pactionem, eosque in bellum cogunt. Quod Papyrio Cos. insistente commissum magnas strages utriusque populi dedit; quum hinc ira recentis infamiae, inde gloria proxima victoria pugnantis instimularent: tandem Romani pertinaciter moriendo, nec cadi pariter, nec cadere destiterunt, nisi posteaquam victis Samnitibus, & capto Duciorum cum septem millibus iugum reposuerunt. Quid prohibet alteram ex his cladibus, aut vtrumque prope Cæsenam in Piceno Samnitibus contermino contigisse? Quid vetat eo loci stragem aliam habitam, de qua postea tractat Eutropius agens de bello sociali (e) dicens? Picentes, Vestini, Marsi, Peligni, Samnites, Lucani, quum adhuc or-

e l. 5.

*cultam defectionem meditarentur, C. Seruium Pratorem legatum ad se missum apud Asculum occiderunt, statimque clausa ciuitate omnes Romanos ciues indicta caede iugularunt. & mox, Cn. Pompeius Picentes graui pralio fudit: qua victoria Senatus laticlauia & cetera dignitatis insignia recepit; quum togas tantummodo victoria Cæsaris primo respirante sumpsisset. Fortius Cato Prator Etruscos, Plotius Legatus Umbros, plurimo sanguine impenso, & difficillimo labore vicerunt. & mox, Eodem die Picentes congressi & victi sunt. Ut iam multæ strages memoratæ sint antiquitus a Romanis habitæ de Picenis, & Umbris, quæ prope Cæsenam factæ fuerunt. Quamobrem Eutropius in allato antea loco comparat tum prælium, quo victus est Asdrubal Pænus cum Gallis apud Metaurum fluuium a Romanis Ap. Claudio Nerone, & M. Liuiio Salinatore Consulibus; cum eo quo viceuersa victi fuere Romani ad lacum Trasymenum: tum etiam quo pugnatum est a Romanis apud Cæsenam, siue deletis Samnitibus Piceno conterminis a Q. Fabio Maximo, Papyrioue: siue destructis Picentibus a Cn. Pompeio: siue cæsis Umbris a Plotio, cum ea pugna, qua victi fuere Romani ad Cannas. Nec omittendum est, Polybium dicere Senam illam pridem a Gallis habitam, ijs euersis relicto sibi veteri nomine, factam fuisse nouam Coloniam a Romanis: atvero Plinius in octaua regione Cæsenam (f) ponit inter opida, non inter Colonias, ut antea vidimus. Sic igitur ex Polybio constat, Senam a Senonibus Gallis conditam & habitam, non esse Cæsenam, sed Senogalliam nuncupatam. Quin & Silius Italicus exercitum Asdrubalis memorans his versiculis,*

*Pænus inundauit campos, qua Sena relicta*

*Gallorum a populis seruat per sæcula nomen.*

g i.3.

de Sena loquitur ad Metaurum sita, quæ Senogallia est, non Cæsena; siquidem Asdrubal ex Alpibus exercitum primo duxit ad Metaurum, vbi cæsus est; quod aperte fatetur Eutropius inquiring, (g) *Tertio anno postquam Scipio ad Hispaniam profectus fuerat, rursus res inclytas gessit: Regem Hispanorum magno pralio victum in amicitiam accepit: & primus omnium a victo hoste obsides non poposcit. Deinde desperans Annibal Hispanias contra Scipionem diutius posse retineri, fratrem suum Asdrubalem in Italiam cum omnibus copijs euocauit: Is Ap. Cl. Nerone, & M. Liuiio Salinatore Coss. ex Hispanijs per Gallias ad Italiam veniens, magna secum auxilia Hispanorum Gallorumque sumpta deduxit: & quum maturato aduentu descendisse iam ex Alpibus Consulibus proditus fuisset, ab exercitu Romano, ignorante Annibale, apud Metaurum fluuium in insidias compositas incidit, strenue tamen pugnans occisus est: Si ergo statim ex Alpibus apud Metaurum descendit; iam ad Senogalliam Metauro propinquam, non ad Cæsenam ab eo flumine quinquaginta fere millia passuum distantem exercitum habuit.*

h lib.27.

Id ipsum apparet ex Liuiio, (h) cui *Ad Senam Castra alterius Consulis erant: nempe Salinatoris: & quingentos ferme passus Asdrubal aberat. & mox. His anxius curis Asdrubal, extinctis ignibus, vigilia prima dato signo, ut tacite vasa colligerent, signa ferri iussit. In trepidatione & nocturno tumultu duces parum intente asseruati, alter in destinatis iam inde ante animo latebris subsedit, alter per vada nota Metaurum flumen transiuit. Ita desertum a ducibus agmen primo per agros palatur: fessique aliquot somno & vigilijs sternunt corpora passim, atque in frequen-*

*ria relinquunt signa. Asdrubal, dum lux viam ostenderet, ripa fluminis signa ferri iubet: & per tortuosi amnis sinus flexusque quum errore abiens haud multum processisset, ubi prima lux transitum opportunum ostendisset, transiturus erat: sed quum quantum a mari abscederet, tanto altioribus coercentibus amnem ripis, non inueniret vada, diem terendo, spatium dedit ad insequendum sese hosti. Nec primum cum omni equitatu aduenit. Sic igitur Asdrubal prima vigilia ducens exercitum a statione circa Senam per Metauri ripas, in quibus totam noctem errauit, non longe potuit ab eo fluuio vallum habere; quum autem Metaurus a Casena distet quinquaginta millia passuum, a Senogallia vero solum trededecim millia passuum; iam certo certius est, Senam, ad quam erant castra Romani Consulis, a quibus quingentos ferme passus aberat Asdrubal, non fuisse Casenam, sed Senogalliam; etenim exercitus Asdrubalis cum impedimentis armorum, vasorumque collectorum, ignarus viarum, & a ducibus itineris desertus, vix toto triduo solido potuisset quinquaginta millia passuum viam conficere, nedum paucis horis. Nec accipi potest Cl. Scipionis (n) assertio, tum quod a Casena ad Metaurum sit iter commodum & facile vnius diei artificialis; quam viam ipse confecerit equo non currenti, sed gradienti spacio duodecim horarum; ut Asdrubal, cuius iter simile fuga erat, non difficile potuerit totius noctis profectioe, eaque rapida accedere ad Metaurum. nam & Asdrubal ripam fluminis tenuit ingruente nocte, dum lux viam ostenderet; quare prima vigilia castra mouens, paucis horis a vallo latus est ad ripam fluuij. Deinde non est comparandus in celeritate securus eques interdum sine impedimentis iter agens Scipio cum exercitu meticulofo, magna ex parte pedite noctu fugiente vasis & armis onusto; viarum sciens cum itineris incio; vnius cum infinita multitudine: tum quod non difficile potuerit totius noctis profectioe, eaque rapida accedere ad Metaurum, & elabi per vada eius nota peritus locorum dux: quia non solum ad fluminis ripas tam cito peruenisse dicit Historicus ducem locorum peritum, sed etiam exercitum totum Asdrubalis duce destitutum, & imperitum itineris: tum quod non certo eliciatur ex Liuij verbis utrum prima an secunda nocte ad Metaurum perueniret Asdrubal, duxque Metaurum tranauerit: at a ratione impelli nos ut credamus secunda potius nocte peruenisse: quum Asdrubal prima vigilia tacite fugam arripuisset, non nisi sequenti die, altoque iam Sole Romani potuerint eius abitum explorare, ut illius discessus horum insecutionem decem saltem horis processerit &c. quasi Romani non habuissent exploratores, a quibus de hostium abitu certiores fierent: quasi magnus exercitus campos inundans, vicinus ad quingentos passus, tumultuans, non debuerit a Romanis in silentio noctis exaudiri: quasi tanto exercitui viarum ignaro, ducibus destituto, plurimis grauibus pedibus cor flato, vasis armis & impedimentis alijs praepedito suffecerint horae vigintiquatuor ad quinquaginta millia passuum conficienda: quasque Liuij verba clarissime non determinent vnius noctis tempus, dieique nullius intermediae mentionem habeant: quasque nocte solida potuerit exercitus iter sexaginta stadiorum transgredi, & quinquaginta millia passuum quatuor etiam diebus totidemque noctibus ignarus viarum metiri; nam Plutarchus in Camillo Scipioni reclamatur aiens, Brennus recte sentiens, statim non casis multis, Celtas ad*

castra deducit. Noctu dato signo ut taciti omnes vasa colligerent, urbem reliquit, & iter sexaginta stadiorum profectus, haud longe Sabina via consedit. Postquam dies illuxit, Camillus egregio cum exercitu Brennum petit, secum Romanos tunc magna audacia fretos habens: & quum iam diu fortiterque pugnatum esset, Gallos fundit fugatque. Sic Asdrubal a Cæsena ad ripas Metauri stadia quadringenta vix quinque diebus cum exercitu fecitet: quare non a Cæsena, sed a Senogallia mouit: tum quod recessisse a Sena Asdrubalem ut ad fratrem proficisceretur, disertis verbis Appianus testatur; quumque Senogallia sit ultra Metaurum ortum versus nouaginta stadiis: & ea orientalis adhuc Apulia, non potest pergenti ab ea ciuitate in Apuliam Metaurus occurrere; adeoque non potest impedire iter, aut retardare: quasi Senæ mentionem vllam fecerit Appianus, ex qua recedere fratrem iusserit Annibal, & ad le in Apuliam accedere; sed solum ex Hispanijs cum in Italiam euocasse memorat verbis ipsissimis in Hispaniensium bellorum libro; dicit enim, Asdrubal vero Amilcaris filius, qui militibus ad Occanum Septemtrionem versus conscribendis intentus erat, a fratre Annibale accersibatur, & flagitabatur, ut quam primum in Italiam transiret: ut igitur id clam Scipionem haberet, per Pyrenæos montes, qua magis Septemtrionem spectat, cum ijs quos collegerat Celtiberis, iter facit. Atque hoc pacto Romanis id ignorantibus, Asdrubal magnis itineribus in Italiam contendit: nec vsquam Appianus de euocatione Asdrubalis a fratre ex vrbe Sena in Apuliam verba fecit. Quasi etiam Asdrubal vel intra Metaurum & Senogalliam castrametatus, dum primario sine studet euitare Romanorum occursum, non recte tentauerit fluum tranare, ac ita secundario fine, si non breuiori via, saltem tutiori ad fratrem in Apuliam contendere. Fugiebat Asdrubal a Senogalliæ finibus, primo quidem vt euidens & imminens sibi periculum ab exercitu Romano declinaret; quare medium flumen interponere volebat velut impedimentum hostibus; a quibus maritima loca tenentibus procul in mediterranea digressus, adeoque securus postea ad orientalis ripam mediterraneam a Romanis non obsessam, & inde recta in Apuliam ad fratrem tendere, qui posterior erat finis illius abitionis. Ceterum quis afferat castrorum eam non fuisse positionem, vt Romani tenerent plagam orientalem Metauro, Senogalliæ viciniorem: Pœni vero plagam occidentalem annis, qui medius inter duos exercitus laberetur? Sic enim Pœni fugientes ad annis altiora loca transeunda, simul & ab hostibus abscedebant, & ad Annibalem traiecto flumine recta contendebant a Senogalliæ locis in Apuliam. Verum, vt dicebam, falso ponitur iter quinquaginta miliarium, seu quadringentorum stadiorum, esse commodum & facile decem horarum: quod ait ipse Scipio se confecisse per equos gradientes, non currentes, fides sit penes autorem: ego certe secus expertus fui rem aliter se habere. Dein Asdrubal in crepusculo vespertino, vigilia prima fugam arripuit, vel potius fugienti similis exercitum mouit; & incerta illa luce paucis horis ad ripam fluminis peruenisse dicitur, dum lux viam ostenderet: quare fluuius parum admodum aberat a vallo Pœnorum, qui propterea prope Senogalliam tresdecim miliaribus a Metauro distantem, aberant multum a Cæsena, quinquaginta miliaribus ab eo flumine seiuncta. Præterea metus fuga trepidantis comes assiduus, etsi cursum ab initio celerem facit, iuxta dictum,

*timor pedibus addidit alas*; breui tamen fatifcentibus viribus, trepidatio fugienti tarditatem ingerit, *Che per troppo spronar la fuga è tarda*: quotidianisque constat experimentis, hominem securum iter æquo passu facientem breuiori tempore peruenire ad metam distantem, quam metu fugiens, qui primis miliaribus fatigatur. Amplius Asdrubal ab hostibus abiens non equites tantum, sed & pedites habebat plurimos, omnes viarum ignaros, armis & alijs impedimētis onustos; quos impossibile prorsus est ad viginti & plures etiam diurnas horas, nedum ad multo pauciores, & nocturnas quadringenta stadia confecisse a Cæsena ad Metaurum. Insuper noctem totam consumpsit Asdrubal, non iter faciens a castris ad amnem, sed a fluuij partibus ostio proximis ad altiora riparum loca versus fontem; erroremque obijt per flexus tortuosi fluminis breue mensus iter; & frustra quærens nocte tota vadum exercitui. Nec ex Liuij verbis incertum est, Asdrubalis exercitum prima nocte ad Metauri ripam peruenisse, sed euidentissimum; etenim ait, Asdrubalem, dum lux viam ostenderet, hoc est vespertino crepusculo, ripa fluminis signa ferri iussisse; ac totam noctem oberrasse per flexus amnis tortuosi, transiturum vbi prima lux opportunum transitum ostendisset. Nam recedens a Cæsena locis prima vigilia noctis, non ne ridiculus esset Imperator, qui primo illo crepusculo signa ferri iuberet ripa fluminis inde per quinquaginta miliaria distantis? non ne prima lux a præcedente crepusculo vespertino statim oritur post primam noctem? Neque Romani tam socordes erant, & negligentes, vt exercitus vicini ad quingentos passus assidue per exploratores acta non inuelligarent, adeoque recessionem etsi nocturnam, statim non agnoscerent. Immo vero neque tantus exercitus, qui campos inundabat multis equitum & peditum millibus, adeo tacite noctu fugere potuit, quin a vicinis adeo Romanis, saltem vigilibus excubias facientibus persentiretur. Neque fugientes, fugientibusve similes Pœnos armis, & sarcinis onustos vasis collectis, expeditiores Romani, relictis intra vallum omnibus impedimentis, equitatu Neronis velocissimo non breui tempore potuerunt assequi, saltem initio proximæ diei, vt putagari viarum ignaros, atque destitutos ducibus itineris per ignota loca: quorum alter abdidit se in latebris, alter Metauri nota sibi vada transnavit. Neque Pœni noctu, per ignota loca, ducibus destituti, vel duodecim horarum nocturnarum intervallo multum itineris agere potuerunt, quin a Romanis in aurora saltem eorum fugam percipientibus insecuti breui temporis intervallo procul adhuc a Metauri ripis assequerentur: etenim Romani nocte somno relecti, fugientes Pœnos, noctem insomnem cum metu trepidationeque ducentes, onustos impedimentis, die secunda tardiores ad fugam, vt puta vigilia, somno, laboreque fessos, ipsi robusti ac celeres ad insequendum, ipso diei secundæ principio parum itineris emensos assequi debuerunt. Neque Salinator cum Legionario, & graui peditate secutus hostem, integrum diem primum, & noctem alteram sine quiete ducere potuit exercitum, qui promptus esset ad hostes vltius fugientes insequendos, & ad pugnam cum desperatis repugnantibus ineundam. Contra tamen Liuius addit (quæ callide Scipio siluit) *Nero primum cum omni equitatu aduenit. Porcius deinde assecutus cum leui armatura. Qui quum fessum*

*agmen carperent ab omni parte, incurserentque; Et iam omisso itinere, quod fuga simile erat, castrametari. Pannus in tumulo super fluminis ripam vellet: aduenit Liuius peditum omnibus copijs, non itineri modo, sed ad conferendum extemplo prælium instructis, armatisque. si namque totam diem primam, & noctem sequentem consumpsissent sine quiete persequentes Pœnos Romani Legionarij pedites armis onusti, certe postera die non essent instructi & itineri continuando contra fugientes, & ad conferendum prælium extemplo contra repugnantes; at ideo sic instructi erant, quia paruam itineris viam emensi fuerant a statione prope Senogalliam ad ripas Metauri, ad quas Pœnos affecuti fuere prima die post noctem fugæ, ac erroris eorum circa flexus illius tortuosi fluminis. Neque maioris firmitatis est, quod ad simile propositum infra refert Cl. Villanij relatu Claramontius inclytus inquiring, Considerent nunc Scriptores Ariminenses, utrum Casariana celeritati (a) adeo repugnaret decem circiter milliaria interuallo duarum horarum absoluere, quum Liuius lib. 27. scribat Philippum Macedonum Regem uno die milliaria amplius 60 contendisse &c. non solum quia notatu Cl. Viri Iacobi Villanij in suo Ariminensi Rubicone, (b) Repugnat a Pissatello Ariminum intra crepusculorum spatium peruenire: non sunt enim decem circiter milliaria; sed duo de viginti, ut supra demonstraui, & cunctis patet. Noto viri perpetuam (ut libet) in rebus discrepantiam, crepusculum namque dilatatur ad duas horas: iterque Casena Ariminum restringit ad circiter tantum duodecim millia passuum. verum etiam quia Liuius in libro citato vigesimo septimo nusquam habet Philippi Macedonis exercitum vnica die sexaginta milliaria confecisse; quod nullo pacto fieri potest: nam in oppositum & Plutarchus in Camillo, & ante Plutarchum Liuius, contestantur, Brennum Gallorum ducem cum exercitu fugientem vix octo milliaria totam noctem superasse, Ceterum, ait ille, (c) Brennus confestim ad se reuersus, paucis desideratis in castra Gallos reduxit. Nocte excitatis omnibus excessit vrbe, progressusque ad octauum lapidem via Gabina, castrametatus est. Simul atque diluxit, institit ei Camillus fulgentibus armis, cum exercitu tunc animi pleno, commissaque ad multum diei acri pugna, Gallos ingenti cade fudit, fugauitque; cepit & castra eorum. Liuius idem prius dixerat, inquiring, (d) Igitur primo concursu haud maiore momento fusi Galli sunt, quam ad Alliam vicerant. Iustiore altero deinde prælio ad octauum lapidem Gabina via, quo se ex fuga contulerant, eiusdem ductu auspicioque Camilli vincuntur. ibi cades obtinuit: castra capiuntur, & ne nuncijs quidem cladi relictus. Itaque Sena Gallorum Senonum fuit Senogallia, non autem Cæsena. Quod etiam confirmat aperte Ptolemæus, qui vel notatu Cl. (e) Scipionis collocat Senonum sedes non ultra Rubiconem ad occasum, sed inde ad ortum, nimirum inter Anconam & Rubiconem; quum Cæsena sit ad occasum Rubiconis, inter eum & Rauennam. Itidem Cato in Originibus, Gallia, inquit, Flaminia a Rauenna ad Ariminum a comitibus Herculis conditum, a quo cognominatur. Ab eo ad Anconam Senogallia, a Senonibus dicta pulsus Etruscis, nunc Gallia Togata. Quibus attestatur Sempronius asserens, Flaminia a Bero-nia ad Rubiconem amnem, antea Felsina a Principe Etruria missis Colorijs Lemontibus a Rubicone ad Anconam Senonum Gallia Togata dicitur. His ad stipulatur Plinius, cui Ab Ancona Gallica ora incipit Togate Gallie cognomine. Quum*

Cæsena Rubiconi sit ad ortum versus Rauennam inter eam & Ariminum, ac inter eam & Rubiconem. Nec obstat, quod addit Cl. Scipio, *Statuendum esse Senones ad occasum etiam Rubiconi resedisse, idque Plinium aperte monstrare, qui eos in octaua regione Italia collocat, eamque Arimino, Pado, & Apennino terminat* inquit [octaua regio determinatur Arimino, Pado, Apennino:] postea ad calcem capituli subiungit [In hoc tractu interierunt Boij, quorum Tribus centum duodecim fuisse autor est Cato. Item Senones, qui & ceperunt Romam:] tum quia Plinius collaudat testimonium Catonis, qui Senones ponit ab Ancona ad Senogalliam; tum quia Plinius dum (r) ponit Gallos pulsos Etruscis vna cum Senogallia, Aesi, Metauro in sexta regione, non potuit sibi contradicere paulo post, & eos collocare in octaua. Sed per tractum, in quo interiere Boij, & Senones, non intelligit, vt antea quoque signaui, Plinius octauam regionem tantum, de qua speciatim in eo capite, verum totam illam terræ plagam, in qua tum Boij regionem octauam habitantes, tum Senones sextam possidentes; in epilogo enim regionum pluribus capitibus explicatarum non continentur solum in extremo capite narrata, sed in omnibus: tum quia maior est autoritas Catonis, cuius testimonio Plinius vtitur, quam Plinij, si Plinius diuersa sentiret: Cato namque vicinior a uo Gallorum certiore notitiam illorum habuit. Minus obstat, quod additur ex Liuiο dicente *Senones ab Vfente flumine ad Athesim fines habuisse*: tum quia Sigonius hunc locum esse corruptum ostendit, & legendum esse, vt habetur in veteribus codicibus *ab Vtente, siue ab Vite flumine ad Aesim*; quum Vitis fluij meminere Plinius in ijs locis: tum quia Boccatius, præter Vfentem Volscorum ad Terracinam, qui labitur in Tyberim, alium cognominem fluium agnoscit in Gallia Cisalpina, inter quem & Athesim ponit non Senones, at Hisesones, qui Romanos apud Alliam expugnauere; quare mendum & ipse notat in Liuij codice pro Senonibus Hisesones restituens: tum maxime, quia quum Cæsena sit antiquissima, non potuit esse a Senonibus condita nisi primo tempore, quo Tuscos ex Umbria pepulere, dum primam stationem habuerunt inter Anconam & Senogalliam: nam si ab Vfente ad Athesim ditionem auscere, multo postea id factum fuit, quam Sena condita fuerit. Et reuera Cato, cui Senones imperium suum prius ab Arimino ad Anconam terminatum habuerunt, in quo Senogallia locatur, ab eis denominata; licet ij postea dicantur dominium ampliasse; tamen Cato testatur Senogalliam, quæ in primo dominio situm habet inter Anconam & Ariminum, exclusa regione Cæsena, a Senonibus denominatam, pulsos Etruscis ex ea regione, quæ (s) Plinio sexta fuit, non autem octaua, in qua Cæsenam (r) ponit. Sed in imperio posteriore dilatato a Senonibus ultra regionem illam priorem nullus afferit antiquorum fuisse Senam a Senonibus denominatam. Amplius autem Senonum regia prima si fuisset Cæsena contradistincta a Senogallia posterus ab iisdem denominata: Certe Cato non omisisset principioris Senæ denominationem, habita ratione solius Senogalliæ. Neque parum a mente Catonis, & Sempronij abest eos respexisse tempora posteriora Senonum, quibus Senogalliam condiderant, non item priora, quibus Cæsenam tantum ædificauerant; quod absque probatione Cl. Scipio gratis accipit; namque Sem-

l. 3. c. 15.

r. l. 3. c. 14.

f. l. 3. c. 14.  
t. c. 15.

pronius & Cato loquuntur de Gallia Togata Senonum, quæ terminum habebat a Rubicone ad Anconem, intra quos terminos Cæsena non est. Itaque Cæsena vetustior est non solum ampliacione imperij Senonum, sed etiam irruptione Senonum in Italiam, quæ a Flauio Papiro Tuscorum rege nondum Alpibus a Gallorum natione superatis Flauia Papia cognominata fuit; quod & in D. Seueri vita, & in manuscripto veteri Cæsennium legitur ipse (u) Scipio: qui dum tantæ antiquitati fidem non oppignerat, Patriæ, cuius decora refert in Senonum ædificationem ac regiam, maiora detrahit, vt dicebam antiquitatis ornamenta passim a Classicis autoribus celebrata, qui eam urbem vetustam, & ciuitatem antiquam salutant; frustra que apud viros doctos veteri manuscripto, quod fortassis antè typographiam exaratum fuit, suam coniecturam nulli veterum testimonio firmatam de Cæsa-Sena in Cæsenam mutata præferre conatur. Et certe mirum est, quum ipse suam coniecturam dubio plenam fateatur, inquit, (x) *Accisio forte & excisio Senæ nouo nomini occasionem præstitit, quasi scilicet Cæsa Sena tum diceretur, in Cæsenam duæ voces coaluerint*: eam antepone non dubitasse tum manuscripto veteri ciuitatem hanc anteaquam Galli venissent in Italiam sub Etruscorum imperio vocatam Flauiam Papiam a Flauio Papiro Tuscorum Rege, quæ Coloniam fecit: cui scripto vel ipse magnam inesse probabilitatem fatetur: tum scripto Diui Seueri Vitam continenti, in quo legitur antiquum ciuitatis nomen fuisse Flauiam Curuam Papiam: vt ipsemet Cl. Scipio non (y) diffitetur. Sed & quum omnes historici veteres vnus tantummodo Senæ meminissent a Senonibus Gallis ædificatæ, deque suo nomine nuncupatæ tum Senam, tum Senogalliam, tum etiam Senam gallicam, vt antea visum est; nemoque fuerit, qui duas a Senonibus olim Senas in Umbria conditas, & cognominatas a se dixerit vnquam: Scipio solus id propria fretus autoritate lancire sibi fas esse duxit in historia, gratis asserens, (z) *Florentes ergo Senones amplitudine imperij, & rerum gestarum gloria interim quiescebant, captaque loca cultu exornabant, & ædificijs. Montes Pisauri, atque Ancona Mari imminentes duo promontoria efficiunt, inter quæ iacet æquata planities quadraginta miliarium. In eius medio ad mare nouam ciuitatem excitauerunt, deque sui nomine vocauere: verum ad differentiam prioris, & ad gloriam gentis, non Senam tantum, sed Senogalliam dixerunt. Quæ pari facilitate negantur, qua sine probatione voluntarie proferuntur. Sed redeamus tandem ad Anulos Antiquorum.*

*De Anali cum Infantibus expositi sine.*

*Cap. XLIV.*

39. an. finis. **C**onsueuisse veteres, infantulos recens natos exponere varijs de causis, certissimum est percurrenti seniorum scripta: sed & in more quoque positum fuisse prisca, vna cum puellulis Anulos etiam exponere non vnâ ob causam, etiam legimus; etenim apud (a) Terentium habemus hæc inter Soltratam matrem familias, Nutricem, Chremietem maritum, & seruum Syrum de filiola dudum exposita,

a Heaut.  
ac. 4. sc. 1.



- So. Nisi me animus fallit, hic profecto est anulus, quem ego suspicor,  
 Is, quicum exposita est gnata. *Ch.* quid vult sibi, Syre, hæc oratio?  
 So. Quid est? is ne tibi videtur? *Nu.* dixi equidem, vbi ostendisti, illico,  
 Eum esse. *So.* at vt satis contemplata modo sis, mea nutrix. *Nu.* Satis  
 mox cum Chremete viro Sofstrata loquens inquit.  
 So. Meministi me esse grauidam, & mihi te maxum opere interminatam,  
 Si puellam parerem, nolle tolli? *Ch.* scio, quid feceris;  
 Sustulisti. *Sy.* si sic factum est, domina, ergo herus damno auctus est.  
 So. Minime: sed erat hic anus Corinthia haud impura: ei dedi  
 Exponendam. -----  
 & post multa cum marito, Sofstrata subiungit,  
 ----- vt stultæ & miseræ omnes sumus  
 Religiosæ: quum exponendam do illi, de digito anulum  
 Detraho; & eum dico vt vna cum puella exponeret;  
 Si moreretur, ne expers partis esset de nostris bonis.  
*Ch.* Ituc recte: conseruasti te, atque illam. *So.* hic est his anulus.  
*Ch.* Vnde habes? quam Bacchis secum adluxit adolescentulam: *Sy.* Hem?  
*Ch.* Quid ea narrat? *So.* Ea lauatum dum it, seruandum mihi dedit.  
 Animum non aduertit primo: at, postquam adspexi, illico  
 Cognoui: ad te exilui. &c.

Heliodorus etiam in (b) Aethiopicis etiam fatetur, a Persina Regina Aethio- *b lib. 8. &*  
 piæ filiam, quod alba Regem in adulterij suspicionem inducere posset, ex- *10.*  
 positam cum fascia, monilibus, & gemmis; inter quas anulus erat pronubus  
 a Rege dudum sponsæ datus, lapidem qui vocatur Pantarbe, in pala inser-  
 tum habens, & literis quibusdam sacris pictus; cuius indicio cognita Cha-  
 ricia filia Regis, post multas æruminas tandem dilecto Theageni nubit. Ita-  
 que cum infantulis olim & anulus exponebatur vel in partem paternorum  
 bonorum; vel in oportunam expositorum agnitionem; qua de re postea *c cap. 50.*  
 (c) quoque.

### De Anuli vsu ad Natalitia prisca celebranda.

#### Cap. XLV.

Consueuisse veteres Natalitios dies celebrare solemniter, omnibus iam *40. an. suis.*  
 in comperto est, quicumque mores antiquiores a limine salutarint: sed  
 in utis Natalitijs celebrandis gestare consueuisse priscos peculiare quoddam  
 genus anulorum, quos alijs diebus non attingebant, autor mihi est vetus  
 Enerrator Persi; quum enim Anulorum Natalitiorum meminerit Persius ita  
 in Satyra prima,

„ Et Natalitia tandem cum Sardonyche albus,  
 quia quidam habent anulos (inquit ille Scholiastes) quos die tantum natali gerunt.  
 De proposito non memini alium egisse.

*De Anulis ad illudendum sensibus.**Cap. XLVI.*

*a* 1. *an. finis.* **C**ircumforanei prisca quoque multos anulos ad præstigia sensuum, & ad lusum fecere; quibus captata vulgi admiratione, fidem ab ijs aucupantur de rebus admirabilibus, quas popello prædicarent, atque reuera viles non vili pretio venditarent. Blunthodi certe fuit anulus, quem Cl. (a) Pignorius asserit vidisse se non ita pridem apud Germanum quendam; in cuius funta lapis subobscurus erat, qui sputo illitus flammigaret. Huiusmodi lapides confici monet (b) Cardanus ex libris tribus calcis viue, picis Græcæ vncijs tribus, & Herculei lapidis vncia; coquuntur trita in olla fictili lateribus conclusa: inde sepelitur in oleo laurino per dies xv. inde seruetur in sicco: liceat hoc minus habeat veritatis, quia non semper accenditur. Ad hoc genus referendi sunt alij circulatorum anuli, tum qui plures ad se invicem concatenati manu lusoris dexteritate summa mire sic agitantur, ut & integri & mox fracti, deincepsque redintegrati & solidi: atque ab invicem modo dissolubiles, modo indissolubiles circumstantibus ostentarentur: tum etiam qui bini, vel plures integri e traiectis duobus funiculis vtriusque colligatis absque funiculorum ruptura mirabiliter eximerentur: In eodem censu ponimus illos anulos, per quos ova, prius acri aceto macerata, traieciuntur antiquitus, de quibus (c) Plinius.

*b* 18. de subt.

*l. 10. c. 60.*

*De Anulis ad iocum, siue ad lusum.**Cap. XLVII.*

*a* 2. *an. finis.* **N**on valde dissimilis usus fuit antiquitus usus anulorum, non ad admirationem, sed ad iocum & lusum institutorum; de quibus Autor Vita Sancti Eminoldi, notans olim puellas vitreis anulis in ludo vsas, *Mulier quaedam*, inquit, *Leucardis quum quodam die vitreis anulis more luderet puellari &c.*

*a* 1. 2. *epist.* **Q**uin & Iosephus Scaliger in (a) epistolis ad M. Velferum, *Anulus*, ait, *quem tenet puer, est, non trochus, qui erat ingens circulus, quem radio in truijs agebant pueri (ut in Batavorum urbibus solet) sed, ut puto, erat instar [SOLOY,] quo in palestra sese adultiores exercebant. Ego vero non video modo magnitudo circuli excludat eum ab anuli genere.*

*144.*

*De Anulorum usu ad signandas victimas.**Cap. XLVIII.*

*a* 3. *an. finis.* **H**erodoti (a) relatu, mystæ sacrificulique pœnam capitis incurrebant, si Dijs victimam immolassent, quam anulo prius non signassent.

*b* 1. *Hierog.* Quem etiam ritum antiquissimum innuit apud (b) Valerianum Horus Apol-

lo

Io, dum Orygem, vnicornem feram, ex genere siluestrium caprearum, ait sigillo Deorum non debuisse signari; ne scilicet in Deorum possessionem videretur transcribi obscaena bellua; quæ typus erat impuri atque scelesti animi; siquidem quando Sol & Luna exoriuntur, indignanti similis truces humi oculos defigere, ac mox auerti, aluumque exonerare perhibetur. Licet id habere videatur causam naturalem, quod animal id repentina luce sideris nimium afficiatur, & commoueatür adeo metu, vt auertere cogatur obtutum ab ingrato, & insolito splendore, oculosque ad terram deicere; metuque calor concentratus ad cor, partes imi ventris deserens, virtute retentrice propterea languescere facies exeant: ita namque sæpissime nouimus & homines præ metu repentino, & magno, facum exitu conspurcari. Quin & a concentrato calore, proindeque viribus aucto circa partes etiam imi ventris superiores, virtus expultrix roborata facile pellit excrementa de se non ita exitui parata; siquidem pedum perfrigeratione multos agnouimus aluo strictiore, laxatos excreuisse faeces non nisi propter caloris ad intestina propulsi robore facultati expultrici addito. Plutarcho (c) pariter, Sphragistæ, id est Sigillatores appellabantur mystæ, qui victimis sigillum ante sacrificia imprimerebant; eratque anuli nota (quod mirere) homo in genua prouolutus, manibus reuinctis, cum gladio ad iugulum. An quia bouem, hircum, agnum, hominis loco immolabant, ad eluendam offensionem diuinam, Deo has victimas acceptante, ne periret omnis homo; siquidem omnis homo coram Deo mortis reus erat. Certe potuerunt a priscis Hebræis ethnici sacrificuli tale quid addiscere, atque instituire vt homines expiarent hostiarum sanguine noxam illam; qua alicui purgari, atque proluere sanguine proptio ipsos oportuisset; vt diserte notat Cl. Petrasancta suis in (d) Symbolis Heroicis. Quin & sacra pagina docet arietem (e) pro Isaaco sacrificatum; & passim animalia bruta sacrificari præcipit in expiationem peccatorum populi, liber Leuitici.

c de Isid. &  
Osirid.

d l. 3. c. 8.  
e Gen. 22.

*De Anulorum vsu ad amicorum discessum.*

*Cap. XLIX.*

Consueuerunt olim, Magnates præsertim, vt obseruat etiam ibidem Cl. Petrasancta, peregre proficiscentibus amicis adesse comites aliquantisper; & hoc genus officij dicebatur *Ad Anulos habere*. Sic etenim Constantino Magno laudi datum fuit in Panegyrico, quod digredienti *Ad anulos sederit*. Nec non etiam in Plinij iunioris Panegyrico legimus, *Ternis adhuc & obscurus, obtinenti Africam, comes hæserat*. An in digressu maior tenuiori dabat anulum? an æquales anulum mutuo permutabant? vt hoc officij genus *Ad Anulos* diceretur?

44 an. finis.  
l. 3. c. 8.

*De Anulis hereditarijs, siue legatis in testamento.*

## Cap. L.

45 an. finis.

**P**raeter cetera, legatos etiam anulos in testamento fuisse priscis, apertissime constat; namque Franciscus ille Petrarcha, Lyricorum Etruscorum Antesignanus, Anno Sal. M C C C L X X. pridie Non. April. Paduæ, manu propria scripto suo testamento, post alia multa legata suis alijs amicis, ait, *Domino Ioanni de Certaldo, seu Buceatio, verecunde admodum tanto viro tam modicum, lego quinquaginta florenos auri de Florentia, pro una veste hiemali ad studium lucubrationsque nocturnas. Magistro Thoma Bambasia de Ferraria lego Lentam meum bonum, ut cum sonet, non pro vanitate seculi fugacis, sed ad laudem Dei aeterni. Predicti autem mei amici de paruitate huiuscemodi legatorum non me accusent, sed fortunam, si quid est fortuna: propter hunc respectum distuli ad ultimum, quem primum esse deceit, Magistrum Ioannem de Horologio, Physicum, cui lego quinquaginta ducatos auri, pro emendo sibi unum paruum anulum, digito gestandum in memoriam mei. &c. Hæc iure testamenti &c. Ego Franciscus Petrarcha scripsi, qui testamentum aliud fecissem, si essem diues, ut vulgus insanum putat. Sic ergo speciatim & Anuli locum habuerunt apud antiquos inter legata. Verisimileque satis est antiquiora multo pleraque fuisse huiuscemodi anulorum legata. Quem priscum morem secutus Eminentissimus vere Cardinalis Io: Franciscus Guidius ex Comitibus a Balneo, luctuosissimo funere cunctis probis, ac mihi præsertim eius dilectissimo clienti, supra modum acerbo & lachrimabili, nuper elatus, condito testamento scripsit, *Quanto a mobili prohibisco in perpetuol' alienatione, e pignorazione del mio Anello Cardinalitio: e dell' altro con diamante a faccie, donatomi dalla Serenissima Maria de Medici, Regina di Francia: quale per incitamento de' Pastori della Casa mia alla virtù, voglio si conservi in perpetuo appresso limiei Heredi, e Fideicommissarij. Ergo speciatim Anuli testamento legabantur olim.**

*De Anulis ad indicium hæredes designati.*

## Cap. L I.

46 an. finis.

a l. 10. c. 5.

d cap. 6.

el 33. c. 1.

**M**orituri vero prisci suos Anulos obsignatorios dare consueverunt ijs, quos hæredes sibi designassent; ut constat ex Curtio, talia de Alexandro Macedone scribente, (a) *Dimisso vulgo, velut omni vita debito liberatus, fatigata membra reiecit, propiusque adire iussis amicis (nam & vox deficere iam ceperat.) detractum Anulum digito Perdicaæ tradidit, adiectis mandatis, ut corpus suum ad Hammonem ferri iuberent. & infra, (b) Alexandrum consultum, cui relinqueret Regnum, voluisse optimam deligi: iudicatum autem ab ipso optimum Perdicaam, cui Anulum tradidisset. & mox. Itaque Universi procedere in medium Perdicaam, & Regis Anulum tollere iubebant. In hanc rem Plinius, (c) *Cui autem moriens detractum Anulum traderet, et si non voce inuocatus, consensu tamen**

heres institutus censebatur. Quin & Valerius Maximus nonnullos refert, qui tali symbolo abutentes fucum fecerint ijs, a quibus beneficia suscepissent; ait enim, (d) Q. Cecilius L. Luculli promptissimo studio, maximaque liberalitate, & d. l. 7. c. 9. honestum dignitatis gradum, & amplissimum patrimonium consecutus: quum praese semper tulisset, unum illum sibi esse heredem, moriens etiam anulus ei suos tradidisset, Pomponium Atticum testamento adoptavit, omniumque bonorum reliquit heredem: sed fallacis & infiduciosi cadaver P. R. cervicibus recte circumdatum, per viam traxit: itaque nefarius homo filium quidem, & heredem habuit, quem voluit: funus autem, & exequias quales meruit. & mox, T. Barrulus Le. tulo Spintzeri, cuius amantissimum animum, liberalissimamque senserat amicitiam, decedens suos anulos, perinde atque unico heredi tradidit, quem nulla ex parte heredem reliquebat. Quantum illo momento temporis cor conscientia, si modo vires, quas habere creditur, possidet, a terribili homine supplicium exegit? inter ipsam enim fallacis, & ingratae culpa cogitationem, spiritum perdidit, quasi tortore aliquo mentem eius exterius cruciante: quod animadvertibat e vita ad mortem transitum suum, & superis dijs inuisum esse, & inferis detestabilem futurum. M. vero Popilius Senatorij ordinis Oppium Gallum ab ineunte aetate familiarissimum sibi, moriens pro vetustate iure amicitiae, & vultu benigno respexit, & verbis magnum praese amorem ferentibus prosecutus est: unum etiam de multis, qui assidebant, ultimo complexu, & osculo dignum iudicavit: superque anulos quoque suos ei tradidit: videlicet ne quid ex ea hereditate, quam non erat aditurus, amitteret. Quos Oppius vir diligens, sed morientis amici plenum contumelia ludibrium, in loculum repositos & a praesentibus assignatos, diligentissime heredibus illius, exhaeres ipse reddidit. Quid hoc loco inhonestius? aut quid intempestivius? Senator Populi Romani curia egressus, lermo vite fructibus continuo cariturus, sacrosissima iura familiaritatis morte pressis oculis, & spiritu supremo anhelitus reddente, scurrili lusu sigillatim sibi desumpsit. Sic igitur antiquitus Anuli traditio a morituro passim erat indicium designans heredem eum, cui traderetur Anulus animam agentis.

## De Anulis ad sponsi designationem.

## Cap. L I I.

**H**Æc exaraueram, quum ad aures venit Saxo Grammaticus, qui in Hi- 47 an. finis  
 storia (a) Danica memorabile facinus Regnildæ filia Regis Haquiri a lib. 1.  
 describit anulo sibi futurum sponsum designantis Hadirgum virum fortis-  
 simum, de quo scribit ad verbum, Regressus Hadirgus, eademque curia ter cre-  
 peressus; tranquilla quaque proprio turbidabat adventu. Siquidem nauigare te co-  
 oborta nimbius ingenti classis tempestate corsumpsit. Naufragum hospitia puer-  
 tem, subita penatium strages excepit. Nec ante malo remedium fuit, quem scelere  
 sacrificijs expiato, cum Superis in gratiam redire petuisset. Siquidem propitiando-  
 rum nimirum gratia, Fro Deo rem diuinam furus hostijs fecit: quum litasicae mo-  
 rum arxuo feriarum circuitu repetitum, pesteris imitandum reliquit: Fro Bled  
 Sueones vocant. Quumque forte gigantum querdam Nithererum Regis Haquiri  
 filiam Regnildam patrum a: imaduertit, indignam rei conditionem peresus, per  
 sum-

sum manu futura copula de stationem in genu ausu raptas praecurrit; Noruegumque profectus, tam foedum Regia Virginis amatorem armis oppressit. Adenamque virtutem otio praetulit, ut quum regijs delicijs frui liceret, non solum suas, verum etiam alienas iniurias propulsare, omni voluptate intundius duceret. Auctorem beneficij puella crebris obtusum vulneribus ignara medendi cura prosequitur. Cuius ne notitiam sibi temporis interiectus eriperet, crus eius Anulo vulnere incluso obsegnatum reliquit. Eadem postmodum a patre eligendi mariti libertate donata, contractam coruino iuuentutem curiosiore corporum attractione lustrabat, deposita quondam insignia perquirens. Spretis omnibus, Uadungum latentis Anuli indicio deprehensum amplectitur, eique se coniugem donat, qui coniugio suo gigantem potiri passus non fuerat. Sed in codicem Saxonis errorem irrepsisse crediderim, vbi legitur puella ignara medendi pro eo quod Auctor dixerat de puella non ignara medendi; nam apud Antiquos Regum filiae vulneribus curandis vacabant, & instruebantur: nec ignare medendi cura vulnerum herois fortissimi committi debuerat, aut poterat: nec ignara medendi nouisset Anulum includere vulnere ad mariti futuri designationem.

*De Anulis ad Amoris meretricij nequitiam.*

*Cap. LIII.*

48 an. finis.

**A** Nulis priscis, qui ad lusum attinent, lubet attexere quosdam antiquos ad amoris impudici, siue meretricij nequitiam comparatos; nam olim amicae passim, ac meretriculae summis labris anuli apprehensi dentibus gemmam exertam, ut inspicerent imagunculas in ea sculptas rogabant adolescentulos, quibus clam basia dare, vel rapere cupiebant; non enim illi poterant inspicere characteres minutos in anuli funda sculptos, nisi suum os ori puellae proximum admouerent, diutuleque vicinum detinerent. Qua de re fragmentum Ennij legitur apud Cl. Virum Hieronymum Columnam,

„ Alij dat anulum spectandum a labris,

„ Alium inuocat, cum alio cantat.

a epist. 1.

b in Asinar.

Ideoque recte, ut obseruat (a) L. Pignorius, huc corrogat idem Columna e legibus exaratis inter adolescentem, amicam, & lanam apud (b) Plautum illa,

„ Spectandum ne cui anulum det, neque roget.

haec enim erant basia clancularia.

*De Anulis ad horas numerandas & distinguendas horologio.*

*Cap. LIV.*

49 an. finis.  
a cap. 4.

**D** Enique vero iam terminet hanc Anulorum causam finalem nobilis, & non ita frequens eorum vsus ad Horologia; nam, ut (a) supra visum est, Carolus Imperator anulum habuit, in cuius funda contineretur horologium cum rotis horas diei noctisque singulas designans & notans indiculo

faberrime, quin & inclusa campanulae destinatis ictibus. Quin & alterum sine campanula, solum in digulo signans horas. Tertium his addit Cl. Petrasancta: quorum singulorum imagines, & historiam oportune superius allata non est, ut in cassum hic iterum repetamus. Atque hi fere sunt usus, quorum gratia vetustiori tempore mortales comparauerunt sibi diversi generis anulos. Vulgare satis & illud est, quod ad Magiam referre videtur P. (b) Del. bl 4. c. 2. rursus de Diuinatione scribit, *Inuencio species eius varias; una siebat per anulum de fide submersum in aqua, & vasculi latera constitutis, etibus pulsantem.* Age nunc explicatis omnibus & singulis anulorum causis ad eorundem proprietates & passiones declarandas accedamus.

### De prisorum Anulorum magnitudine

#### Cap. LV.

Post causas Anulorum essentiam constituentes, par est nunc introspicere accidentia, quae tales causas consequuntur. Sane materia, quae (a) prima a 1. phys. t. 52. causa est, immediate sequitur quantitas; quantitas autem vel continua est, vel discreta; quae numerus & multitudo dicitur; Continua quantitas aut interna est, quae vocatur magnitudo; aut externa, quae locus appellatur. Quare seorsum inspicienda nobis est Anulorum magnitudo, multitudo, & locus. Ad magnitudinem si respiciamus, illud in confesso est, antiquorum anulos plerumque multo maiores fuisse nostratibus; namque Caesari concionanti procul ab extrema militum concione conspectus est anulus in digito sinistrae manus, unde vox concionantis audiri non poterat; proindeque grandem admodum illius anulum extitisse necessarium est, qui tam distantes oculos percelleret. Historiam luculentissimam habemus apud Tranquillum, cui (b) *Caesar consecutus cohortes ad Rubiconem fluvium, qui trouincia eius finis erat, paulum constitit; ac reputans quantum moliretur, conuersus ad proximos, Et etiam nunc, inquit, regredi possumus: quod si porticulum transierimus, omnia arma agenda erunt. Curcanti ostentum tale factum est, Quidam eximia magnitudine & forma in proximo sedens repente apparuit arundine canens; ad quem audiendum quum praeter pastores, plurimi etiam ex stationibus milites concurrissent, interque eos & aeneatores; rapta ab uno tuba, profiliuit ad flumen, & ingenti spiritu classicum exorsus pertendit ad alteram ripam. Tunc Caesar, Eatur, inquit, quo Deorum ostenta, & inimicorum iniquitas vocat: iacta est alea, inquit. Atque ita trajecto exercitu, adhibitis Tribunis plebis, qui pulsati superauerant, pro concione fidem militum flens ac veste a pectore discissa inuocauit. Existimatur etiam Equestres census, pollicitus singulis; quod accidit opinione falsi: nam quum in alloquendo, exhortandoque saepius digitum laeuae manus ostentans affirmaret se ad satisfaciendum omnibus, per quos dignitatem suam defensusus esset, Anulum quoque a quo detracturum sibi; extrema concio, cui facilius erat videre concionantem, quam audire, pro dicto accepit quod visu suspicabatur: promissumque ius anulorum cum millibus quadringentis summa distulit. Pierius etiam inquit, (c) *Scimus Sergio cu. dam nobili aliqui viro, cognomen additum, ut Orata diceretur, propterea quod duobus anulis aureis &**

bin Cas. Dic.

c Hiero. 41.

gran-

- grandibus uteretur; vulgus enim aurum, *Orum*, ut nunc passim dicitur, onerabat: sed erat hoc ad gemmarum etiam ostentationem. Plinius itidem anuli præferentiam magnitudinem enormem indicat ex onere, ac pondere, dicens de anulis, (d) *Multis hoc modis, ut cetera omnia, luxuria variavit, gemmas addendo exquisiti fulgoris, sensuque opimo digitos onerando; sicut dicemus in gemmarum volumine. atque mox, alij pondera anulorum ostentant.* Qua de re non solum diffamatur, ut vidimus apud (e) *Petronium Trimalchio, qui habebat etiam in digito sinistra manus anulum grandem subauratum; sed etiam lugillatur Zoilus a Martiali, culpante magnitudinem anuli, quo sibi compedem ad crura dare, quam digitum exornare decenter potuerat; obijcit (f) enim,*
38.                   ,, Zoile, quid tota gemmam præcingere libra  
                          ,, Te iuuat, & miserum perdere Sardonycha?  
                          ,, Anulus iste tuis fuerat modo cruribus aptus:  
                          ,, Non eadem digitis pondera conueniunt.
- g Sat. 7.           In eandem sententiam Iuuenalis (g) ait,  
                          ,, ----- Cicero nemo ducentos  
                          ,, Nunc dederit numos, nisi fulserit anulus ingens.
- Nec omittendum est, quod memoriae proditum habemus a Iulio Capitolino Maximinum Cæsarem pollice fuisse tam vasto, ut uxoris dextro chero uteretur pro anulo. Plinius (h) alibi miram insinuat anuli granditatem, cuius gemma fuerit Opalus magnitudine nucis auellanae. Syllæ quoque valde grandem anulum fuisse necessum est, in quo traditio Iugurthæ a Boccho, iculpta videretur; qua de re Valerius Maximus (i) ait, *Lucius Sylla etsi ad neminem scriptorem animum direxit, tamen Iugurtha ab Occho Rege ad Marium perducto, totam sibi laudem cupide asseruit, ut anulo, quo signatorio utebatur, sculptam illum traditionem haberet.* Verum luculentissime Plutarchus, (k) apud quem, *Rex Mauritania Bocchus gener erat Iugurtha: hic bellum gerenti non multum auxilij misit causatus perfidiam eius & timens incrementum. Postquam autem fugitans & oberrans illum rebus perditis velut ultimam spem respectauit, atque ad eum confugit: pudore magis ut supplicem quam amore recepit eum. Quem ut habuit in potestate, in propatulo deprecator pro eo intercedebat apud Marium, scribens non dediturum se eum, defendebatque eius causam: occulte vero prodere eum moliens L. Syllam Marij Questorem, qui officiosus per bellum fuerat in se, accersit. Ut habita fide profectus ad eum Sylla est, mutatio consilij & pœnitentia cepit barbarum multoque dies anceps varia animo agitauit deliberans, vel tradere Iugurtham, vel etiam Syllam retinere. Tandem priorem prodicionem confirmat, ac Sylla Iugurtham visum trahit. Hac prima exitit atrocissimi illius & grauissimi belli ciuilibis, quod pene Imperium Romanum euertit, sementis: quippe complures inuidia Marij adscribebant eam rem Syllæ: atque ipse Sylla sigillum habebat, in quo Bocchus erat Iugurtham ei tradens insculptus; quo sigillo usus est perpetuo. Eo factò hominem ambitiosum, & ad participandam gloria in socialem pernicacemque stimulauit Marium, irritantibus potissimum eum aduersarijs illius, qui exordium belli & præcipua Metello, extrema ac finem tribuebant Syllæ, quo populum, qui oculos in primis defixerat in Marium, ab eius auerterent admiratione. Hanc tamen inuidiam, odium, obrectationes cito Marius deterisit & consopiuit ab occidente ingruens Italia periculum.* Et alibi, (!) Sylla
- Qua-



Quaestor creatus Marius primo consulatu est in Africam comitatus ad bellum Iugurthinum. Postquam in castra venit, probavit cum alijs rebus industriam suam, cum oblata occasione recte usus amicitiam sibi regis Numidarum conciliavit Bocchi: nam legatos eius e manibus latronum Numidarum elapsos excepit & liberaliter habuit, dona in super dedit eis, atque cum praesidio, quod eos in tutum deduceret, dimisit. Bocchus autem iam pridem sacerum perosus erat & timebat Iugurtham. Tunc fracto & ad ipsum confugienti irsidias struens acciuit Syllam; quo per illum potius quam per se corripereur tradereturque Iugurtha. Re cum Mario communicata praesidium habens paucorum militum maximum subiit periculum: quod, dum barbaro necessarijs suis coniunctissimis infido confidit, ut alium acciperet, in manus eius commisit se. Verum habens Bocchus utrumque in arbitrio suo, quum se in eam necessitudinem demisisset, fidem ut violaret in altero, post multos animi aestus tandem primam prodicionem comprobavit, tradiditque Sylla Iugurtham. Duxit hac quidem de re triumphum Marius: sed facti gloria, quam Marij invidia Sylla attribuit, memordit in occulto Marium non nihil; siquidem quum esset sua sponte Sylla iactabundus, & tunc primum ex vita abiecta & tenebris in lucem civium emerisset, gustumque cepisset honorum; eo erupit ambitionis, ut facti huius sculptam imaginem in anulo gestaret, qua etiam perpetuo deinceps signavit. Exprimebatur sculptura Bocchus tradens & Sylla accipiens Iugurtham. Quam quidem expressionem habere non potuit conspicuam, & aspicientibus sensibilem pariter ac intelligibilem, nisi magna sculptura in anulo grandiore facta; siquidem eam figuram fuisse credendum, qualem in numo ex (m) Vrsino refert in notis Plinianis Dalechampius in- m pag. 75.  
n l. 37. c. 1.  
*cum his literis, F A V S T V S: in auersa parte signatus Sylla in solio sedens, adstante Boccho in genua procumbente, & velut herbam terrigente; Iugurthaque manibus in targa reuinctis, humi abiecto, elato crure dextro.* Sed & Isidorus, cui (o) tum ol. 19. c. 32  
Multi etiam Romanorum pro gravitate anulum gestare in digito abstinerunt; tum femina non usa sunt anulis, nisi quos virginis sponsus miserat: at nunc pra auro nul-  
lum feminis leue est, atque immune membrum: satis ostendit antiquos vlos fuisse pra grandibus anulis membra grauantibus. Id ipsum apertissime constat ex (p) Iuuenali, ex quo vel ipse Turnebus obseruauit, antiquos astate non p Sat. 1.  
potuisse pra pondere gestare anulos, quibus hieme utebantur; adeoque semestres anulos (q) appellauit, quos Paris histrio varibus largiebatur; nam q Sat. 7.  
primo loco Iuuenalis ait,

- „ Crispinus, Tyrias humero reuocante lacernas,
- „ Ventilet aestiuum digitis sudantibus aurum:
- „ Nec sufferre queat maioris pondera gemmae.

Deinde vero de Paride histiore,

- „ Semestri Vatum digitos circumligat auro.

Crederim aetiuos anulos esse leuiores hiemalibus, quia non solidi, sed casti forent ac peruij cauique per totum intus; & hos esse semestres illos, quos Paris donabat, quum hiemales extiterint solidi, & magni, proindeque molesti propter gravitatem. Obseruare lubet, anulum aureum licet, argenteumve, aut alio metallo confectum appellari consueuisse genmam, denominatione facta ab eo quod pretiosus est in anulo. Galenus quoque non

17. de vl. paruum anulorum magnitudinem proponere videtur, dum ait, (r) *Nuper*  
 part. c. 1. *quidam in anulo Platonis quatuor equis inuectum se uisit: omnes enim equi ferunt,*  
*os, & dexteres anteriores habebant: quae equidem principio pro exiguitate non videbam*  
*prius quam se elaculum hoc admirabile ad claram lucem conuertissem: non tamen re*  
*sic quidem partes omnes mihi appaiebant, quomodo nec alijs plerisque. Quod si quis*  
*aliquando usus videre plane potuit, eas incredibili artificio esse concinnatas affirma-*  
*bat: nam & pedes sedecim quatuor equorum numerabamus, quorum qui partes om-*  
*nes oculis discernabant, mirabiliter articulatas esse asserbant. Verum multo ma-*  
 1. rhet. ex eo, quod Aristoteles ait, (s) *Et quum propter infinitatem non facile possent*  
 c. 13. *omnia persequi; ut vulnerare ferro, & quanto, & quali; deficeret enim prius vita*  
*hominem, quam omnia dinumerare posset: nam si quid adhuc indefinitum sit, de quo*  
*legem ferre oporteat; de eo necesse est simpliciter & uniuersi statuere. Quare si quis*  
*anulum ferreum habens, elata manu quempiam percussit; ex verbis legis illi reus*  
 3. p. 165. c. 2 *est, & iniuste facit; reuera tamen non facit iniuste: & hoc est, quod aequum & bonum*  
*appellatur. Vbi recte Maioragius, (t) Probat a quum & bonum in consilio*  
*& voluntate Legislatoris, non autem in verbis legis esse positum: nam res,*  
*quae nominantur in lege, communiter nominantur, ut, Ne quemquam ferro*  
*vulnerato. Ponamus, inquit Aristoteles, aliquem anulum in manu ferreum*  
*habere, & elata manu quempiam percutere: certe non dubitum est, quin is*  
*contra legis verba fecerit, quum anulo ferreo vulnerarit, & in lege probi-*  
*beatur quisquam ferro vulnerari: debet igitur ex lege condemnari. Verum*  
*si aequitatem & veritatem respicere voluerimus, non is contra legem fecit,*  
*neque puniri debet tanquam si gladio aut pugione vulnerasset: neque enim*  
*hoc Legislatoris consilium fuit, ut condemnari vellet cui anulo ferreo per-*  
*cussisset, sed qui vel gladio, vel hasta, vel pugione, vel quouis alio instrumen-*  
 21. 7. *to bellico quo posset mortem afferre. Quintilianus Aristotelis locum hunc*  
*ita expressit, (u) Quincunde cum ferro deprehensus fuerit, alligetur: cum anulo*  
*ferreo inuictum Magistratus alligauit. At vero ferreus anulus, quo percutere,*  
*vulnerare cuius posset hominem, longe maioris molis oportuit esse, quam*  
*qui nunc vulgo gestari consueuerunt. Lucianus etiam de seruo loquens in*  
 x. 4. Dial. *Dorcade scribit, (x) Habebat autem & ipse Parnero anulum in digito paruo ma-*  
 meret. *ximum ac multum argutum: lapillusque in crustatus in eo erat ex tricoloribus illis cui-*  
 7. l. 1. init. *dam, rubebatque superne. Luius item Sabinis (y) attribuit anulos grandiori*  
*specie gemmatis. Sed & ad magnitudinem eximiam anulorum priscorum*  
 21. 5. *confirmandam, ea faciunt, quae scribit Heliodorus inquiens, (z) Hoc tibi, ait,*  
*pretium redimenda Clarielia, o Neuficles, a ihernes offerunt, & simul tradent*  
*anulum quendam regium, eximiam rem & diuinam, quod ad circulum attinet ex*  
*electro confectum. Ceterum in Palaestina & ethiopia relucens, tanta magni-*  
*tudine, quae tam oculus virginalis circumscribit & occupat: pulchritudine autem*  
*longe Ibericum & Britannicum superante. Hac enim in circulo cui nullus edest si ler-*  
*dor, flore rubet: similisque est rosa, quae primum ex baccis in folia finditur, & tunc ra-*  
*ris solis rubescere incipit: at Amethysus Aethiopia valde & ex profecto rutilat.*  
*Quod si teneris illam circumscissis, redium praecipit curuum, non elisarantem asperi-*  
*tate visam, sed gratia & puritate singulari diuisam. Et qui & visus est ge-*

*nuina præ occidentalibus . Neque enim sibi vendicat appellationem , sed vere ar-*  
*cet ebrietatem ab eo a quo fertur , sobrium illum in conuiujs retinens . Ac eiusmodi*  
*quidem est omnis Indica & Aethiopica Amethystus ; ceterum illa , quum Naxos offer-*  
*erebat Calasiris , longe vel has superabat . Pictura enim fuerat exornata , & ad imi-*  
*tationem animalium exculpta . Ac pictura quidem talis erat . Puer pascibat oves ,*  
*non admodum edita rupi circumspicendi causa tanquam specula insidens , pasua gre-*  
*gi obliquis tibia cantibus distribuens : illa autem parebant , vt videbatur , & ad si-*  
*gnum ac præcentum fistula in pastione perseuerabant . Dixisset quispiam eas etiam*  
*aurea velleræ habere , non arte id gratia addente , sed amethysto proprio rubore in tergis*  
*illarum rutilante . Depicta erant & agnorum teneræ lasciuia : & quidam gregatim*  
*cursum petram conscendentes , quidam circa pastorem petulantius se se in orbem ut tor-*  
*quentes , pastorale theatrum præcipitium repræsentabant : alij vero in flamma Ame-*  
*thysti tanquam in Sole lasciuientes , flammæ extrinsecum unguularum petram radebant .*  
*Nonnulli autem ex istis recens nati , & ferociores , etiam transilire velle circulum vi-*  
*debantur , ceterum ab arte prohiberi , auream palam illis , & rupi tanquam speluncam*  
*quamdam circumdante . Erat autem rupes reuera , & non imitatio . Quum enim ex-*  
*tremam partem lapidis ad hoc ipsam c. recensitissimæ art. fixæ , esse ut natua veri-*  
*tate id quod volebat superuacaneum esse existimans lapidem in lapide fingere . Talis*  
*igitur erat anulus : proindeque valde magnus ; in cuius gemma bulbum oculi*  
*muliebris æquante , tot erant insculpta animalia visui conspicua . Descripsit*  
*autem Heliodorus anulum ea magnitudine , quæ suis temporibus erat anu-*  
*lorum propria ; nostratium anulorum magnitudinem longe superans . Quod*  
*vel ex ipso Ciceronis præclaro testimonio constat , qui L. Pisonis anulum ve-*  
*luti paruum affert in ( a ) Verrem , cuius pondus esset semuncia : quem locum a act. 5.*  
*latius infra fumus allaturi , dum agemus de anulorum detractioe . Sed &*  
*anulus ille Neronis , de quo Choulagens de Religionè antiqua , notatu An-*  
*tonini , magnus valde fuit , circa gemmam , in qua sculptus erat Apollo cum*  
*excoriato Marsia continens hæc literas , Nero Claudius Caesar Aug. Germ.*  
*P. M. Tr. P. Imp. P. P. Sed tamen minime negauero præcis etiam in vlu fuisse*  
*paruos anulos ; cuiusmodi multos vidimus apud Antiquarios , & cuiusmodi*  
*fuisse credendum est illos , de quibus mirabilem historiam narrat Plinius*  
*agens de thermalibus aquis , in hæc verba ( c ) Homerum calidorum fontium cl. 31. c. 6.*  
*mentionem non fecisse demiror , quum alioquin lauari calida f. quer. ter induceret , vi-*  
*delicet , quia medicina tunc non erat hæc , quæ nunc aquarum perfugio utitur . Est*  
*autem utilis sulfurata neruis , aluminata paralyticis , aut simili morbo solutis : bi-*  
*tuminata aut nitrosa , qualis Cutilia , utilis est bibendo , atque purgationis us . Pleri-*  
*que in gloria ducunt , plurimis horis perpeti calorem earum : quod est inimicissimum ;*  
*namque paulo diutius , quam balineis , uti oportet , ac postea frigida dulci , nec sine oleo*  
*discedentis : quod vulgus alienum arbitratur , idcirco non alibi corporibus magis bro-*  
*xijs : quippe & vastitate odoris capita replentur , & frigore insistantur sudantia , reli-*  
*qua corporum parte mersa . Similis error , quo quidam plurimo potu gloriantur . Vi-*  
*dique iam turgidos bibendo , in tantum ut anuli integerentur cute , quum reddi non pos-*  
*set hausta multitudo aquæ . Nec hoc ergo fieri conuenit , sine crebro salis gustu . Quem*  
*locum Mercurialis in suis Pisanis Prælectionibus obseruauit quidem , sed hi-*  
*storiæ fidem abrogare quoquo pacto videtur inquiring , ( d ) Neque ignoro Stra-*  
*d de Baln. Pif. c. 2. f.*

bonem, Celsum, Vitruvium, Plinium, aliosque celebres scriptores usus Medici et crumarum diuersarum mentionem fecisse, atque Plinium ipsum commemorasse nonnullos, qui eatenus huiusmodi aquas potabant, donec digitis ea repletis anuli absconderentur: sed illud perrarum est, & de hoc postremo euentu quid certo credam non habeo: quum aquas thermales, que potantur, per aluum, aut vesicam exeunt, nec quum tumescuntque quis illarum bibat, obseruatur unquam ita digitos repleri, aut tumere, ut in ijs anuli occultentur: quamobrem si verum est, quod Plinius testatur, potius conueniendi gratia inter aliquos potores, quam propter valetudinem factitatum suspicor. Ego vero non censeo fidem esse negandam Plinio, qui se mirabilem hunc effectum vidisse fatetur, non ex aliorum dicto recenset. Nec obstat, quod eporæ thermales aquæ per aluum, aut vesicam reddi consueuerint; quia Plinius mirum hoc accidere dicit, ijs qui multitudinem aquæ iam haultæ reddere non poterant; frequenter enim fit, ut epora thermalis aqua nec aluo reddatur, neque vesica; cuius exitum Plinius ait impediri crebro gustu salis; nam ut hi plurimo potu gloriantes, crebro salem gustant ad arceiendam sitim; ita multo sale thermalis aqua (d) crassior euadit, & ad fluxum ac exitum inepta. Certe non ad valetudinem, sed ad gloriolæ popularis illi stolidi tantam aquam potabant, ut anuli digitis plusquam nimium intumescensibus integerentur. Quod quæ ratione fieri potuerit par est inuestigare. Certe non affatim id factum fuisse mihi verisimile est, sed sensim, ut ex quotidiano potu sensim velut hydropicum quendam habitum contraherent, Leucophlegmatiam Græci nuncupant; aqua per venas in vniuersas corporis partes delata, tum alia membra, tum digitos euidentissime tumefaceret, ut Plinius viderit eos iam turgidos bibendo, tumefactis digitis anulos non ita magnos abscondisse, prorsus eo modo quo Megaris olim Theophrastus ait historia non minus admirabili, (e) dicens, *Nodos autem obducto incremento occupari, atque in plenum integri, sensus ipse percipere euidentissime potest. Ceterum vel ex alijs per quam similibus rebus id ita fieri constat: saepe enim pars arboris comprehensa ab altera proxima est, atque in eiusdem corporis magnitudinem coagmentata: & si lapidem, aut aliquid simile arboris ale inculcauerit, demum insinuabitur, atque occultabitur amplexu auctioris obducta: quod etiam in oleastro, qui Megaris in foro stabat euenisse accepimus, quo succiso, urbem capi, ac diripi, oraculum erat, sicuti actum est: In hoc enim per scisso reperta ocrea sunt, & alia quadam Atticis ritus, parte, qua primum affixa fuere, ad ramorum ambitum concavata. Huius oleastri, quod adhuc superest, parum admodum extat. Alijs quoque locis permultis complura eiusmodi facta produntur: sed hæc (ut dictum est) pluribus publica habentur. Quia* & Plinius ista referens ait, (f) *Et quadam forte accidunt lapide comprehenso, aut recepto in corpus, aut alterius arboris ramo. Megaris diu stetit Oleaster in foro, cui viri fortes affixerant arma, que cortice ambiente ætas longa occultauerat: fuitque arbor illa fatalis excidio urbis præmonita oraculo, quum arbor arma perisset; quod succisa accidit, ocreis, galeisque intus repertis. Ferunt lapides ita inuentos ad contingendos partus esse remedio. Sed anuli digitis intumescensibus breuiori temporis interuallo contigit occultari, quod ob mollitudinem caro cutisque citius aqua, sanguineque ichoroso potatoribus illis implentur & intumescunt absque sensu doloris, quod sensim fiat illa tumiditas digitorum, & anulorum oc-*

Gal. 9. &  
11. simplic.

de hist.  
plan. c. 3.

lib. 16.  
cap. 39.

cultatio. Fieri vero contigit in illis tantummodo, qui thermalium potu quam gloriarentur, multam nimium aquarum quantitatem ingurgitabant, crebro falis gustu subinde sitim arcessentes: atque sic anulos minores non difficulter digitis intumescens occultantes.

*De pretio Anulorum antiquorum, & de Castoreis a se se abijci abijcientibus. Cap. LV I.*

**P**orro materiam pariter & magnitudinem anuli consequitur eiusdem pretium; nam certum est, ex materia digniori, & maiori, pretiosiores fuisse primitus anulos. Anulus quidem a Iuda Patriarcha deus una cum armilla & baculo in aram hædi promissi (a) Thamarî nurui lux incertum mentitæ, in præmium stupri, nullius fere pretij fuit, quod esset æneus, aut ferreus absque gemma sigillaricius: at ingentis immanisque viceversa pretij fuit aureus ille cum gemma nobili magnaue Nonij Senatoris anulus, de quo Plinius ita, (b) *Opæ gemma magnitudo nucem auellanam æquat, insigni apud nos historia: siquidem extat hodieque huius generis gemma, propter quam ab Antonio proscriptus Nonius Senator est, filius Strumæ Nonij eius, quem Catullus poeta in sella Curuli visum indigne tulit, auusque Seruiliij Noniani, quem Consulem vidimus: illeque proscriptus fugiens, hunc e fortunis suis omnibus anulum abstulit sicum, quem certum est sextertijs viginti millibus æstimatum. Sed mira Antonij feritas, atque luxuria, propter gemmam proscibentis: nec minor Nonij contumacia, proscibitionem suam amantis: quum etiam fera abrosas partes corporis relinquunt, propter quas se periclitari sciunt. Castoreos innuit, de quibus antea dixerat, (c) Genitales easdem partes sibi ipsi Pontici amputant Fibri, periculo urgente, ob hoc se peti gnari: Castoreum id vocant Medici. Licet id postea reuocet in dubium ex Sextio dicens, (d) Spectabilis naturæ potentia in his quoque, quibus & in terris & in aqua victus est, sicut & Fibris, quos Castores vocant, & Castorea testes eorum. Amputari hos ab ipsis, quum capiuntur, negat Sextius diligentissimus Medicina: Quinimmo paruos esse, substrictosque, & adhaerentes spinæ, nec adimi sine vita animalis posse. In eandem sententiam Dioscorides ait, (e) Vanum est, quod traditur, testes ab ipsis euelli, & a se se abijci, quum venatu urgentur; siquidem tangi nequeunt, ita, ut in sue, substricti. Ceterum naturæ vis mira; quæ ad vitæ tutelam substrictos, ut in sue, testes a Castoreis non difficile tolli & abijci doceat; ut ab auibus & gallinis vteros intra conditos ad prolis conceptionem foras vticumque promoueri facile docet. Verum redeamus ad anulum Nonij pretiosissimum; de quo, & de ceteris gemmam habentibus magni pretij, Grotius ita,*

„ Anule, prosciptor Noni: quo Cæpio Drusum

„ Odit, & in Syllam se tulit ira Mari.

Nam testimonio (f) Pliniano, *Inter Capionem quoque & Drusum ex anulo in actione venali, inimicitia capere: unde origo socialis belli, & exitia rerum. Ceterum ob magnitudinem, præsertim gemmæ, maximi pretij fuisse constat anulum tum Polycratis Samiorum Tyranni, qui fortunæ quampiam inclementiam*

ut experiretur, ipsum proiecit in mare; sed frustra; quum eum mox inueniret intra piscem captum, & ad se delatum dono: tum Pyrrhi Regis; de quibus ita Plinius, (g) *His inijs capit autoritas, in tantum amorem elata, ut Polycrati Samio, seuero insularum ac littorum tyranno felicitatis sue, quam nimiam ferebatur etiam ipse, satis piamenti in unius gemma voluntario damno videretur, si cuius fortuna volubilitate paria faceret; planeque ab inuidia eius abunde se redimi putaret, si hoc unum doluisset. Assiduo ergo gaudiolassus, prouectus nauigio in altum, anulum merfit. At illum piscis eximia magnitudine Regi natus, esca viceraptum, ut faceret ostentum, in culinam domini rursus fortuna insidiantis manu reddidit. Sardonychem eam gemmam fuisse constat: Ostenduntque Roma, si credimus, in Concordia delubro, cornu aureo Augusta dono inclusam, & nouissimum prope locum tot prelati obtinentem. Post hunc anulum regia fama est gemma Pyrrhi illius, qui aduersus Romanos bellum gessit; nanque habuisse traditur Achatem, in qua nouem Musæ & Apollo Citharam tenens spectarentur, non arte, sed sponte natura ita discurrentibus maculis, ut Musis quoque singulis sua redderentur insignia. Nec deinde alia que tradatur magnopere gemmarum claritas extat apud autores. Verum enimvero fuerunt isti duo prischorum anuli propter gemmæ magnitudinem, non autem ob lapilli raritatem atque præstantiam magni pretij; secus enim Achates, & Sardonyche non sunt cum Adamante, Smaragdo, Carbunculo, & id generis melioribus in pretio comparandæ. Præterea quot Achates Pyrrhianæ magnitudinem admirabilem satis ostendunt nouem Musæ cum proprijs vniuscuiusque insignibus & Apolline citharam tenente sponte naturæ discurrentibus maculis visibilibus insculptæ; quæ non nisi magnam aream sibi postulant.*

### De Anulorum numero apud Antiquos.

#### Cap. LVII.

**P**risca in more quidem primo fuit, vnum anulum gestare; nam & id apud Macrobius Atticus Capito monet ex libro Pontificum Etruscorum dicens, (a) *Veteres, non ornatus, sed signandi causa anulum secum circumferrebant; unde nec plus habere quam vnum licebat. & Isidori notatu, (b) Apud veteres ultra vnum anulum uti infime habitum viro. Gracchus in Muriem, Considero Quirites sinistram eius, in cuius autoritatem sequimini, qui propter mulierum cupiditatem ut mulier est ornatus. Attamen postea gliscente luxu multiplicatus est anulorum numerus, non solum quia duorum generum anulos habuerint antiqui, hiemales nimirum & æstiuos, quos propterea semel tres appellabant ut (c) notauimus; verum etiam quia plures anuli simul eadem in manu gestabantur: etenim Isidoro, (d) Crassus, qui apud Parthos periit, in senectute duos habuit anulos, causam præferens, quia pecunia ei immensa creuisset. Valerianus itidem, ut visum est, in fit, (e) Scimus inuidiosum Seruio cuidam, nobili alioqui viro, cognomen additum, ut Orata diceretur, propterea quod duobus anulis aureis, & grandibus uteretur; vulgus enim aurum, Orum, ut nunc passim dicitur, enunciabat: sed erat hoc ad gemmarum etiam ostentationem, quarum mox luxus creuit in immensum. Quin & Martiali, (f)*

- „ Sardonychas, Smaragdos, Adamantas, Iaspidas vno
- „ Portat in articulo Stella, Seuere, meus.
- „ Multas in digitis, plures in carmine gemmas
- „ Inuenies: inde est hæc puto culta manus.

vbi manum vnam significat vnius articuli nomine; licet alibi vnicum digi-  
tum signet quod ex alio constat (g) Epigrammate de eodem,

g l. 5. ep. 12

- „ Quod nutantia fronte pertinaci
- „ Gestat pondera Masclion superbus,
- „ At grandis Linus omnibus lacertis
- „ Septem quod leuat pueros, vel octo,
- „ Res non difficilis mihi videtur,
- „ Vno quum digito vel hoc, vel illo
- „ Portet Stella meus decem puellas.

Siquidem, vt recte monet R. Titius, Stella videtur plurimum delectatus anu-  
lorum gestamine, vel ea de causa, quod amatores sunt mo-  
do ex petere consueuerunt rem aliquam a puellis, quas depereunt, sibi dari, quam apud  
se, tanquam mutui amoris testem conseruent, atque inter res pretiosiores di-  
ligentissime custodiant, & qua identidem se oblectent, & dolorem, quem ex  
amasia absentia capiunt, hoc quasi lenimento non nihil consolentur. Stella  
igitur puellis, quas adamaret, vel anulos vi detraxit, vel ab ipsis volentibus  
accepit. Ac Horatius amantium morum diligentissimus & scitissimus  
narrator, de proposito (h) cecinit

h l. carm.  
ode 9.

- „ Hunc & latentis proditor intimo
- „ Gratus puella risus ab angulo;
- „ Pignusque \* decerptum lacertis,
- „ Aut digito male pertinaci.

\*direptum

Sed & fortasse Stella tot gestare conuevit anulos, in quibus amasiarum ima-  
gines insculpta essent; nam & hoc veteres factitasse docet Clemens Alexan-  
drinus inquitens, (i) *Multi autem libidinē cōsumptos habent eos, quos amant, vel  
amicas; et tunc, si velint quidem, possunt affectionis amoris obliuisci; quod libido & in-  
temperantia eis perpetuo in mentem reuocatur.* Illud tamen mihi verisimile non  
est vnico digito Stellam gestasse decem anulos; forte poeta digitum pro  
manu, vel denarium numerum figurate posuit pro multiplici, vel hyperboli-  
ca phrasi voluit vii: tolerantius est numerus anulorum senarius, quem obij-  
cit Charino in alio epigrammate (k) dicens,

i 3. Pa dag.

- „ Senos Charinus omnibus digitis gerit.
- „ Nec nocte ponit anulos:
- „ Nec quum lauatur: causa quæ sit, quæritis?
- „ Dactylio thecam non habet.

k l. 11. epi.  
38.

Quod autem Martialis in Stella commendat: id in Saryra, veluti vitiosum  
reprehendere videtur (l) Horatius, cui

l 2. ser. sat. 7

- „ ----- saepe notatus
- „ Cum tribus anellis, modo laua Priscus inani
- „ Vixit inaqualis, clauum vt mutaret in horas.

Plinius item cui sui luxum & ambitionem in anulorum multitudine notat,  
nam

- l. 33. c. 1. nam loquens de digito medio inquit, (m) *Hic rure solus excipitur, ceteri omnes onerantur; atque etiam prout in articuli minoribus alijs: sunt qui tres uni minimo congerant.* Rhodiginus in eandem sententiam addit, (n) *Qui vero anulis digitos onerant, unguesque imper se perpoliunt, coma item non neglecta, cor. fragoso verbo in Nebulis Aristophanes Sphragidonycar gocometas vocavit.* Alexandri notatu suis
- ol. 2. c. 19. in Genialibus, (o) *Nec fuerit alienum meminisse, Heliogabalum singulis diebus novos variasse anulos, eundemque nunquam bis induisse. Atque Apollonium Tyar aurum anulos ab Iarcha dono datos instar numinis habuisse, ita ut singulis diebus per vices variatis, maximorum secretorum particeps fieret.* Quod ex Damide refert etiam
- pl. 6. c. 12. (p) *Cælius, ut antea notavi. Ceterum quod ad vitium Heliogabali retulit Gorlaus inquit, (q) Eliogabalus, Princeps ad omnia feda natus, cottidie novis digitos ornabat anulis, quosque pridie gestarat, postridie rursus sumere dedignabatur profligata vita homo: poterit id ad virtutem forte redigi tot inter vitia consopitam & delitescentem, nimirum ad nominis proprii cum Sole cognationem respiciens Heliogabalus, qui Solem primi mobilis circumductu quotidie novum circulum in Zona torrida nuncupata parallelum describere cognoscebat; quemque pridie formauerat in sphaera mundi circulum, postridie rursus non efficere: Solem sibi utcumque cognominem imitari gestans Heliogabalus aliqua ratione, quotidie novos & ipse circulos digitis induebat.* Apud Petronium, ut sæpe notavi, (r) *Trimalchio habebat etiam in sinistro digito sinistrae manus anulum grandem subauratum, extremo vero articulo digiti sequentis minorem, et mihi videbatur, totum aureum, sed plane velut stellis ferrumiratum. Et ne has tantum ostenderet divitias, dextrum nudavit lacertum armilla aurea cultum, & choro circulo lamina splendente cor. textum.* Iuvenalis in Crispinum meminit anulorum aestiuorum, & hiemalium ita
- „ Crispinus, Tyrias humero reuocante lacernas,
  - „ Ventilet æstiuum digitis sudantibus aurum,
  - „ Nec sufferre queat maioris pondera gemma.
- l. 33. c. 1. Plinius iterum de anulis inquit, (t) *Multis hoc modis, ut cetera omnia, luxuria variavit, gemmas addendo exquisiti fulgoris, et suæque opinio digitos onerando, sicut dicimus in gemmarum volumine. Quæ non tam de magnitudine, quam de multitudine anulorum fere digitis impari pronunciauit; namque mox ait: Sunt qui tres anulos uni minimo digito congerant: & posterior de gemmis agens addit, (u) *Nec deinde alia qua tradatur, magno pere gemmarum claritas extat apud autores, præterquam Ismeniam Choraulem multis fulgentibusque uti solitum. Nicomachus etiam musicus multas gemmas habuisse traditur, sed nulla peritia electas. Et Seneca suum ævum damnans inquit, (x) *Exornamus anulis digitos, in omni articulo gemma disponitur.* Alexandri relatu, (y) *Carthaginenses pro numero expeditionum, milites plurimis anulis donabant.* Verum & hac etiam a tate, superiori- que seculo, multitudinem anulorum gestari, compertum habemus: illud tamen memorabile, quod Cl. Veslingius ait, se pridem in Aegypto conspexisse. *Æthiopum, inquit, mulieres & puella gestant brachio supra cubitum anulos numerosos, ex varia materia conflatos: in pauperculis observare liceat anulos dencos, duodenos, ex vitro varij coloris fusos: totidem gestant etiam supra n. allicos crurum, nullum alium in usum, quam in elegantia quandam speciem; cuius partium, qua fa-***



cile in conspectum virorum veniunt: quum vultu colloque velata incedant: idque præcipua Araba, ceteraque Mahumeti sectam colentes: Aurium item lobo anules gerunt enormes, ad humeros usque dependentes: Narium alas minore alio perforant anulo argenteo, vel auro. Fulgosius, & Egnatius dicunt, (z) Gestare in digitis anulos ingentis præterij Alphonsus Sicilia Rex consueverat: & ne lauandis manibus gemmis officeret, loturus anulis digitos exuebat, seuandosque ministris, qui oportunius se offerrent, dare solebat. Cuiusdam igitur semel quum anulos tradidisset, qui oblitum Regem arbitrabatur; & propterea in usum suum eos venterat, Alphonsus rem dissimulauit, atque pro eis alios induit anulos, consuetumque morem seruauit. Itaque post aliquot dies loturo, Alphonso quum idem astitaret, qui primos habuerat, & non restituerat; manum porrexit, tanquam a Rege anulos; ut olim egerat, accepturus: Alphonsus autem retracta ad se manu, in aurem submissa voce ei dixit: hos obseruandos tibi anulos dabo, si prius alios, quos dedi, restitueris: Liberali profecto Rege, humanæque atque animo ingenti tradito: digna vox, & aternis literarum celebranda encomijs. Alexandrum Macedonem antea quoque vidimus (a) duos habuisse signatorios anulos, quorum altero literas in Asiam mittendas, altero signaret mittendas in Europam. ut plane constet, non vnico, sed pluribus antiquos anulis usos fuisse.

*De Anulorum loco communi, siue qui gestare consueuerint anulos, qui non potuerint. Cap. LVIII.*

**P**ersuasum video plerisque viris eruditis, fas non fuisse pridem anulos vniciuique promiscue gestare; namque Valerianus interdictum ait anulum Flamini Diali, perinde ac hederæ contactum, (a) inquit, usque adeo vero adhasit hederæ tenacitatis nomen, & illigandi complectendique significatum, ut olim apud nostros Flamini Diali non modo eam tangere ominosum esset, verum etiam nominare, ne inde illigatus aliquo modo vel re, vel cogitatione deprehenderetur. Eaque de causa neque anulum quidem gestare ei licebat; libera siquidem omnia esse volebant sacrificulis. Et quum hac de causa maxime diceret, seruos anulatos esse; tamen & his anulos interdixit ipse prius (b) inquit, Quod vero seruis atque libertis ius anulorum negaretur, quo tamen impetrato, ingenuitas simul impetrata intelligeretur, XL. Digestorum lib. Papinianus, Neratius, Paulus, & Ulpianus ostendere. Sed & apud (c) Macrobius Atticus Capito dicit, Veteres non ornatus, sed signandi causa anulum secum circumferabant; vnde nec plus habere quam vnum licebat, nec cuiquam nisi libero, quos solos fides deceret, qua signaculo continetur: ideo ius anulorum famuli non habebant: imprimetur autem sculptura materia anuli, siue ex ferro, siue ex auro foret. Quin & præter hos, ab aureorum anulorum gestamine Senatores excludere videtur Alexander ab Alexandro, dum ait de anulo tractans, (d) Populum Romanum sine hoc insigni longo tempore stetisse: solitumque primo Legatis ad exterarum gentes profecturis anulum aureum velut insignem munus dari: hique foris aureo, domi ferreo, utebantur. Postea, Iudicibus, & Equestri ordini, kisque, quibus, & ano paterno sextertia quadringenta census fuisset. Ferreos primum anulos, deinde aureos dari captum: quo insigni

- Equester ordo a Senatorio discretus noscebatur. Insuper etiam feminis anulorum usum, præterquam pronuborum, interdictum fuisse, satis indicare videtur.*
- Truculēt. Plautus, apud (e) quem seruus anulatus ancillam cauillatur exungulam, ve f'cap. 1. antea (f) notaui. Alexandro pariter in Genialibus, (g) Donec secutis temporibus passim id insigne appeti capit: anulorumque frequens usus fuit, & promiscuus, ita ut Romani milites, sine delectu, & demum libertinæ conditionis homines: quin etiam femina, & extrema mancipia, quod antea non licuit, aurorum anulorum iure donarentur. Hæc illi. Verum in oppositam sententiam potiora me ducunt argumenta; & ut de feminis primum agamus, non solum anulos, & aureos illas primum, atque prius quam viri, gestasse Plinius innuit, tum asserens,*
- h l. 33. c. 1. (h) Iliacis temporibus Homerum fabricam etiam Deum fibulas, & alia muliebris cultus, sicut in aures in primordio factitasse, sine mentione anulorum: nam in aures reuera sunt anulorum species: tum mox addens, Est quidem apud eundem Homerum virorum crinibus aurum implexum: ideo nescio an prior usus a feminis incœperit; quod aurum mihi verisimile videtur anulorum habuisse figuram, qua crinibus implicaretur. Sed hoc multo luculentius aperit diuina pagina, quæ mōnet, Hebræorum feminas aureos anulos contulisse tam in nefariam conflationem (i) vituli, quam in laudabilem & piam constitutionem tabernaculi; dicit enim, (k) Viri cum mulieribus præbuerunt armillas, & in aures, anulos, & dextralia, & cetera, quæ (l) superius attulimus. Isidoro quoque, (m) Femina non vsa sunt anulis, nisi quos virgini sponsus miserat: at nunc præ auro nullum feminis leue est, atque immuæ membrum. De Senatoribus non solum idem Plinius ait, non omnes aureis anulis caruisse, sed complures communes habuisse cum Equestri ordine, dicens, (n) Promiscui autem usus alterum secundo Punico bello: neque enim aliter potuissent trimodia illa anulorum Carthaginem ab Annibale mitti. Inter Cæpionem quoque & Drusum ex anulo in auctione venali inimicitia capere; unde origo socialis belli, & exitia rerum. Nec cum quidem omnes Senatores habuerunt (igitur aliqui Senatores habuerunt, si non omnes) ut pote quum memoria aurore multi Prætura quoque functi in ferro consenserunt. Si multi, non igitur omnes Senatores anulo ferreo sunt vfi; non igitur absolute Senatoribus interdictus usus aureorum anulorum. Addit mox Plinius, Anuli distinxere alterum ordinem (duplicem nimirum ordinem, Equestrem, & Senatorium) a plebe, ut semel caperant esse celebres: sicut tunica ab anulis Senatuum tantum, quanquam & hoc sero. Quæ superius explicata sunt. Apud Rhodiginum, (p) Auctor est Dion historicus, Nemini veterum Romanorum gestare aureum anulum, præter Senatores & Equites, fuisse permissum: propterea libertis anulorum ius ab ijs modo datum, qui imperio forent potiti. Quo nomine Sexti Pompeij libertum Menam ab Augusto aureis anulis ornatum, idem prodidit Dion. Sed & Pancirolus*
- quit. de Legat. infit, agens de rebus memorabilibus (q) Veteres Legatis viaticum, hoc est, etiam sumptus, & aureum anulum de publico largiebantur. Anulum illum in publico gerebant; eoque postea deposito, ferreo intra domos utebantur, ut (r) Plinius memorat. Sed hoc primis quidem Reip. annis ita fuit obseruatum: quo tempore nemo præter Legatos, quos diximus, aureos gestauit anulos: postea & Senatores gesserunt: a quibus ad Equites: & inde ad omnes ingenuos usus hic promouit. Unde constat, anulis aureis vfos fuisse Senatores prius, quam Equitas. De Flamine Diali præterea*

terea, satis A. Gellius ostendit, illi non omnis anuli, nec aurei speciatim usum interdictum fuisse, sed solidi tantum, & gemmati; scribit enim (f) *Ceremonia imposta Flamini Diali multa, I. &c. IV. Item anulo ut nisi peruiso, & casto fas* fl. 10. c. 15. non est: concauo scilicet intus, ac sine gemma solum vti poterat anulo Flamen Dialis, ob rationes (t) antea relatas. Denique de seruis ut agamus, t cap. 27. Certum est, eos habuisse primum anulos ferreos ante omnes alios homines, ut late (u) superius ostendimus: illisque solum aureorum usum interdictum u cap. 2. fuisse primitus, aperte constat ex (x) Plauto, & (y) Apuleio; quorum loca x i Trucul. (z) superius allata non est ut hic denuo referam.

y 10. me-  
tam.

z c. 1. 27.

*De Anulorum loco peculiari in homine.*

*Cap. LIX.*

**A**nulorum autem locus peculiaris in homine licet precipuus esset apud antiquos digitus in manu; unde nomen illi contigit in Græcia [*D AKTYLIOS,*] *digitalis*; attamen obseruo nullam fere partem fuisse corporis, quæ non gestaret anulum antiquitus; nam, ut omittam coronas esse species anulorum, quibus caput cingebatur, & olim sponsi ornabantur, ut ex Isaia constat, & ex veteribus liturgijs; apud Prophetam namque legimus, (a) *Et indumento iustitia circumdedit me, quasi sponsum decoratum corona:* a cap. 62. apud has autem priscas liturgias habemus, *Bene dic Domine anulum istum & coronam istam, ut sicut anulus circumdat digitum hominis, & corona caput: ita gratia Spiritus Sancti circumdet sponsum, & sponsam, ut videant filios, & filias usque ad tertiam & quartam generationem: qui colludent Nomen Viuentis, atque regnantis in secula seculorum. Amen.* adeoque caput anulis quodammodo consuevit antiquissimo tempore redimi: qui nunc obsoletus remansit in Monialibus, quæ coronantur ab Episcopo, & sacrae Virgines Christo sponso solemniter nuptantur, corona, & anulo prius benedictis. Homeri tempore probabile mihi satis est, ut nuper etiam (b) notavi, anulos aureos crinibus b cap. 49. hominum ad ornatum implexos fuisse, ex illis verbis Plinij, (c) *Est quidem* cl. 33. c. 1. *apud eundem Homerum virorum crinibus aurum implexum, ideo nescio an prius & sus a feminis coeperit.* Locus est Iliad. P. paulo post principium,

„ Aurum atque argentum nec tebant undique crines.

Auribus anulos indidisse ante seculum Plauti, vidimus ex eius *Pœnulo,*

„ *Mi.* Seruos quidem ad epos veteres antiquosque habet.

„ *Ag.* Qui scis? *Mi.* Vide homines sarcinatos consequi:

„ Atque ut opinor, digitos in manibus non habent.

„ *Ag.* Quid iam? *Mi.* Quia incedunt cum anulatis auribus.

Vidimus etiam apud Plutarchum in Mario, Iugurtham regem captiuum habuisse anulum in aure aureum; quem cum auriculæ lobo violenter illi detraxerunt milites, qui eum fame necandum detruserunt in carcerem. Sed & Hebræorum mulieres conflando vitulo Danonis, & construendo tabernaculo veri Dei, dedisse anulos aureos, quos in auribus gestabant, habemus d Exod. 32. in (d) sacra pagina. Quin & Adagiographi notatu, *Olim anulis quibusdam* 35. 39.

Gg 2 aureis

*aureis in auriculas insertis ornari se se credebant maxime barbari.* Nares item anulis perforatas gestare nunc etiam feminas Aegyptias, & Arabas, oculatum

\* tom. 1. p 110.111. & 301. e cap. 40. f prou. 11. g tom. 3. nauig. pag. 289. c. h l. 3 c. 1. i lib. 17. k cap. 44. l fragm. m A sinar. n l. 3. c. 4. o lib. 1. p l. 19. c. 32. q Nauig. to. 1. pag. 110. E r pag. 63. 64. s Sat. 6.

testem habeo præter Historicos (\*) Ramusij Cl. Veslingium: ab antiquo tamen babali, quo traherentur ad vota Domini, suesque, ne terram rostro passim effoderent, anulo trajici solebant ad nares: ita Iobus ait, de Diabolo, *Numquid pones circulum in naribus eius, aut armilla perforabis maxillam eius?* quem trahere possis, vt bubalum, quo volueris: ita Salomon ait, (f) *Circulus aureus in naribus suis, mulier pulchra & fatua.* Labia consimiliter aureo anulo trajicere consueuerunt ad ornatum (g) Indæ mulieres: ac antiquitus id factitatum constat ex Diodoro Siculo, cui (h) *Aethiopes armant usque ad certam ætatem feminas, quibus vt plurimum moris est, aureum circulum in labijs ferre:* quod & a (i) Strabone confirmatur. Meretrices veterum anulos olim ore gestasse spectandos a labris, (k) antea notauimus ex (l) Ennio, & (m) Plauto. Huc ea pertinere videntur, quæ Galenus attulit agens de Naturalibus facultatibus, (n) *Anulum quidam aureum, quem ore tenebat, imprudens deglutiuit: attamen facile excreuit.* Deinceps anulos ferreos ad colla captiuorum antiquitas frequentissime posuit: ponit & ætas nostra Turcis, quos vsui seruitioque domestico destinauit, præsertim Genuæ. Brachijs item gestari consuetum antiquitus anulos, apparet ex (o) Liuiio, scribente Sabinos in brachio sinistro ferre consueuisse armillas magni ponderis, gemmasque magna specie anulos. Isidoro (p) quoque, anuli per diminutionem dicti sunt a circulis, & anis, qui sunt circa brachia, & circum crura. Quin & pudendis anulos inferi notum est; nam & apud Indos, qui Promontorium, Caput de Sangres appellatum incolunt, Aloysij (q) Cadamulli testimonio, promiscue singuli perforatas vndique gerunt aures in gyrum, & anulis aures ornatas; namque pariter in parte media inferiori perforatum habent aureo anulo, nostratium bubalorum instar, quem sibi detrahunt ad libitum, sumpturi cibum: & feminæ Regum, virorumque principum præterea, labia naturæ pudibundæ gerunt anulis aureis trajecta; quos dignitatis ergo circumferunt, vt & in aures; quos quidem anulos ad arbitrium sibi detrahunt, & apponunt. Apud Turcas etiam mares, qui castitatis, sanctitatisve titulo volunt alijs eminere, Sanctones appellati, sub glande virilis membri perforata cute gerunt anulos enormes etiam satisq. ponderosos, vt oculatum se testem mihi fassus est Veslingius noster. Cuiusmodi anulum pudicitiae custodem, sed non ita grauem, ego nuperrime vidi ex are Corinthio sibilem, rubiginosum, & satis antiquum; non integrum circulum, sed spicam præferentem, in Musæo Cl. Rhodij, qui eum pulchre satisque descripsit in opere suo De (r) Acia. Ceterum & antiqui Comœdis, Tragœdisque suis eiusmodi castimoniam custodem anulum infigebant virili membro, ne coeuntes, voci detrimentum afferrent; illumque fibulam appellabant; vt constat ex Iuuenali, (s) cui

,, ----- nullius fibula durat  
,, Vocem vendentis Prætoribus -----

vbi vetus Interpres; *Fibulam dicit Circellos, quos Tragœdi, siue Comœdi in parte*

r l. 9. epi. 28 habent. Sic & apud (t) Martialem,

- „ Iam pædagogus liberatus, & cuius  
 „ Refibulauit turgidum faber penem.

scilicet, Heri mandato, ne corrumpere iuuenilem familiam, pædagogus anulo solebat infibulari: solutus ab eo timore, mandabat Herus anulum remoueri; quod erat refibulare. Hoc idem infra satis ostendit, (u) inquit,

- „ Seruo Cœlia fibulam resoluere.

u l. 11, epi.  
77.

Ioannes Britannicus hoc loco anulum intelligit argenteum, aureum, siue æneum tenuissimum. Veterinarij quoque claudunt anulo æneo equarum pudenda, ne coeant. Præterea seruorum cruribus item ab antiquis anulos impositos, quos compedes vocabant, apparet ex Martiali, qui Zoilum fugilans e seruo libertati restitutum, ait, (x)

x l. 3. ep. 22

- „ Has cum gemina compede dedicat catenas,

- „ Saturne, tibi, Zoilus anulos priores.

& alibi (y)

y l. 2. ep. 22

- „ Zoile, quid tota gemmam præcingere libra

- „ Te iuuat, & miserum perdere Sardonycha?

- „ Anulus iste tuis fuerat modo cruribus aptus:

- „ Non eadem digitis pondera conueniunt.

Ceterum, ut dicebamus, digiti fuere maxime proprius atque peculiaris anulorum locus: licet (z) Isidorus recte moneat, æuo suo feminis præ auro nul-

z l. 19. c. 32

lum esse leue, ac immune membrum. Circa digitos tamen non sibi consentiunt auctores classici de anulis agentes: nam idem Isidorus ait, (a) Anulos pri-

a loc. cit.

mum homines gestare ceperunt quarto a pollice digito, quod eo vena quadam usque ad cor pertingat; quam notandam ornandamque aliquo insigni veteres putauerunt. Id

hausisse videtur ab A. Gellio scribente, (b) Veteres Græcos anulum habuisse in

b l. 10. c. 10

digito accepimus sinistra manus, qui minimo est proximus. Romanos quoque homines

auit, sic plerumque anulis usitatos: causam esse huius rei Appion in libris Aegyptiacis hanc dicit, quod insectis apertisque humanis corporibus, ut mos in Aegypto

fuit, quas Græci [ANATOMAS] appellant, repertum est, neruum quendam tenuissimum ab eo uno digito, de quo diximus, ad cor hominis pertingere ac peruenire;

propterea non inscitum visum esse, cum potissimum digitum tali honore decorandum, qui continens & quasi connexus esse cum principatu cordis videtur. Plinius in

c l. 33. c. 1.

eandem sententiam iuisse videtur, afferens, (c) Et quisquis primus instituit anu-

los gestare, cunctanter id fecit, lauisque manibus ac latentibus induit; quum si honos securus fuisset, dextera fuit ostentandus. Quod si impedimentum potuit in eo aliquod

d 7. Sat.

intelligi etiam consertoris usu, argumentum est, maius in laua fuisse, qua scutum capi-

c. 13.

tur. Contra tamen Attæius Capito apud (d) Macrobius ex libro Pontifi-

cali Tuscorum ait, Veteres non ornatus, sed signandi causa anulum circumferebant;

unde nec plus habere quam unum licebat, nec cuiquam nisi libero; quos solos fides de-

in lauam relegaretur, qua otiosior est, ne crebro motu & officio manus dextra pretiosi lapides frangerentur: Electus in ipsa laua manu digito minimo proximus, quasi aptior ceteris, cui committeretur anuli pretiositas; nam pollex, qui nomen ab eo quod pollet, accepit, nec in sinistra cessat, nec minus quam tota manus semper in officio est: unde apud Gracos [ANTIXEIR] vocatur, quasi manus altera; pollici vero vicinus nudus & sine tuitione alterius appositi videbatur; nam pollex ita inferior est, ut vix radicem eius excedat. Medium, & minimum vitauerunt, ut ineptos, alterum magnitudine, breuitate alterum: & dicitur, qui ab utroque clauditur, & minus officij gerit; & ideo seruando anulo magis accommodatus est. Hac sunt, qua lectio Pontificalis habet. Alexander ab Alexandro videtur hanc litem dirimere, decernens Anulum solum pronubum gestari consueuisse in digito tangente minimum sinistrae manus, alios anulos in quouis digito, dum ait, (e) Etiam quum veniam sermonis a Dijs poscimus, proximo a minimo digito secus aurem locum Nemesios tangere, & os obsignare solemus: in eo venam quandam tenuissimam vsque ad ima cordis penetrantem peruagata opinionem arbitrati: Ideo in sponsalibus, & solemnibus die nuptiarum, digito minimo proximum anulo excolebant, & velut pignus amoris praecipuum ducebant, ut is in summo honore foret, quo duce mutuus amor vsque ad cordis ima penetraret. Sed meminisse par est, hunc anulum nuptialem, non ex auro, sed ferro veteres coniugibus dare consueuisse: quem quidem prior aetas in sinistra ferebat, credunt ne attereretur; quod erat proprium nuptialis anuli: reliquos vero, siue ex ferro, siue ex auro, quacumque materia de ferre lituisse: coque veteres, non ornatus, sed signatus ad causam usus fuisse: populumque Romanum sine hoc in signi longo tempore fuisse. Seneca de manu mentionem non habuit, sed omnibus digitis videtur anulos dedisse, dicens, (f) Exornamus anulis digitos, & in omni articulo gemma disponitur. Sacra tamen pagina dedit anulum dextrae, non sinistrae manus digito; nam apud Ieremiam legimus, (g) *Viuo ego, dicit Dominus, Quia si fuerit Ieconias, filius Ioachim Regis Iuda, anulus in manu dextera mea, inde euellam eum; nec vnquam vidi sinistrae mentionem factam.* Constat ergo vetustissimo tempore gestari consueuisse anulum in manu dextera. Hunc autem fuisse sigillum notat Cl. Gortæus; fortasse textus Hebraicus habet Chotam, quod est sigillum; ait enim (h) Gortæus, *Dextra etiam gestari solitos, illustri ex sacra historia exemplo comprobari potest, dico ex Ieremia I propheta, a quo quem Deus in hac forma loquitur: Etiam si esset Conia, filius Ioachim Regis Iuda, sigillum in manu dextera mea, tamen inde euellam ipsum. Ex quo loco colligitur anulos signatorios dexterae manus aptari solitos, ut pote digniori, & magis conspicua. Ceterum ego crediderim anulum signatorium dexterae manus datum, utpote robustiori, que validius impingere potest sigillum, etiam non detractum, in ceram, aliusque signum imprimere; insertumque propterea indici digito; sed & medio datum nuncupatumque a Iulio (i) Polluce Coriannum; eo minimo dictumque Acarem: ita Pollux, *Qua vero in digitis, anulus, cordulus, sigillum, signatorius; sic enim signatos anulos vocarunt: sigilla autem gemmas continentes. Digito autem minimo anulum gestabant, qui Acares propter paruitatem dicebatur: & alter Corianum dictus, medio aptatus digito.* Apud Macrobium, (k) quum anulus Auieno de breuissimo dexterae manus digito decidisset, praesentes qua fuerunt, cur eum alienae manus, & digito, & non huic gestamini deputatis po-*

tius infereret. Lucianus in (1) Dorcade Parmenoni seruo anulum dedit in paruo digito maximum. Clemens Alexandrinus ait (m) in proposito, *Sed neque a viris anulus in articulo ferendus: hoc enim est muliebre; sed in paruo digito, atque adeo in extrema eius parte est demittendus: ita enim erit manus proxime ad opera adum expedita in ijs, in quibus ea egemus, neque facile excidet sigillum.* Anulos autem ad ornatum veteres quocumque digito, & quacumque manu, quin & quacumque parte corporis induisse dixerō, tum quod ornare non debeat potius vnam partem, quam aliam is, qui comptus apparere vult: tām quod Isidorus (n) ait, vt notabamus, *Femine non vsa sunt anulis, nisi quos Virgini sponsus miserat: at nunc præ auro nullum feminis leue est, atque immune membrum.* Anulus militaris datus est digito minimum tangenti sinistrae manus, po-issimum a Romanis, non solum ob rationes a Plinio, & Macrobio allatas, verum præcipue, quod sinistrae manus, qua clypeum gerit, quo seruatur ciuis, potiore rationem habuerē veteres, quam dextrae gladium gerentis, quo vulneratur hostis; namque ciuem seruare duxerunt vtilius Reipublicae quam hostem interimere: quapropter qui seruasset ciuem corona ciuica donabatur, qui vero interfecisset hostem, nullo propterea pecuniari præmio donari visus est; adeoque sinistrae manus digito dabatur honor anuli militaris, non autem dextrae. Anulos ad artem varijs digitis aptabant, ex vsu proprij artificij, sagittarij quidem pollicis sinistrae manus, ne a corda arcus laderetur: mulieres, ac omnino sutores, medio digito dextrae manus: coriorum confectores pollicis & volę manus eiusdem: calceolarij carpo toti dextere similiter: chirurgi, dexterae manus indici: Nauium fabri, sinistrae manus tam indici, quam minimo & illi proximo: milites in digito sinistrae manus prope minimum: Seruorum alij digitis, alij collo, alij auribus, alij cruribus, alij partibus alijs, nimirum illis, quas non oportet adhibere circa frequens ministerium hero præstandum. Huc ea quoque faciunt, superius etiam notata, quæ Scholiastes Aeschyli scribit de Laio in argumento Tragœdiæ, [EPTA ETI THHB AIS,] ait, *Vt primum natus est Oedipus, perforans ipsius pedes, & aureos circulos infibulans, in Citharone ipsum exposuit.* Apuleius item agens de teruis in Ergastulo scribit, (o) *Cuncti sicuturicati, et essent per panniculos manifesti, frontes literati, & capillum semirasi, & pedes anulati.* Hactenus de loco anulorum in homine.

l Dial. me-  
retr.  
m 3. pæd.  
c. 11.

2 l. 19. c. 32

cg. metam.

### De loco Anuli extra hominem, siue de Dactylitheca.

#### Cap. LX.

**M**ulto post anulorum inuentionem institutionemque, capit eorum custos, & conseruatrix arcula, quam Græco vocabulo Dactylithecam Latinis etiam scriptoribus appellare libuit, inueniri, conlitiuique: siquidem inuenta, constructaque fuit pretiosiores gemmas habentibus anulis conseruandis & custodiendis: Qua de re Plinius ita, (a) *Gemmas plures, quod peregrino appellant Dactylithecam, primus omnium habuit Roma priuignus Sylla Scaurus: diuque nulla alia fuit, donec Pompeius Magnus eam, qua Mithridatis Regis*

al. 31. c. 1. f.

Regis

Regis fuerat, inter Dona in Capitolio dicaret, ut M. Varro, & alij eiusdem aetatis au-  
tores confirmant, multum prelatam Scauri. Hoc exemplo Caesar Dictator sex Da-  
ctylithecas in aede Veneris Genitricis consecrauit. Marcellus Octavia genitus in Pa-  
latina Apollinis aede vnam. Martialis vsus Dactylithecae nobis exprimit eo

l. 14. epi. (b) disticho,

PIA.

„ Saepe grauis digitis elabitur anulus vnctis :

„ Tuta mea fiet sed tua gemma fide .

scilicet vsus Dactylithecae proprius & vnus est ad anulos conseruandos, &  
custodiendos ; quum ex digitis vnctis vel sudore, vel pharmaco, vel etiam  
spuito, sicut antea notauimus ex antiquorum dictis, subinde priscis vel non  
animaduertentibus caderent anuli grandiores, grauiioresque : verum ex  
theca nunquam elaberentur, nisi ex ea consulto subducerentur, educerentur-  
que ; nam locus anulorum custos olim fuit Dactylitheca ; de qua post  
Plinium, & ex Plinio Grotius ita,

„ Anule, quem loculo varium qui condidit vno

„ Romulea primus Scaurus in Vrbe fuit .

Verisimile vero satis est, pretiosiore Scaurina fuisse Dactylithecam illam  
Mithridatis a Pompeio Magno dicatam, & adhuc magis sex illas a Caesare  
Dictatore consecratas ; quippe consueuere postremi superare priores in Do-  
nariorum pretio.

*De Anulorum tum depositione spontanea : tum etiam  
detractione. Cap. LXI.*

l. 33. c. 1.

**A**ntiquitus in more fuisse, varijs de causis anulos deponere, compertis-  
simum habemus ; etenim primo legimus apud (a) Plinium, Legatos,  
qui de publico susceperant anulos aureos, domi non tulisse, sed tantum fo-  
ris : ne scilicet eos vsu contererent. Deinde, Nobiles, ob indignationem  
anulos aureos deposuisse, quod libertinis concessi forent, ex eodem accepi-  
mus. Ex Papinio quoque ferreos anulos abiectos agnouimus, cui liberti,  
feruique dudum in manumissione donati aureo, ferreum anulum depone-  
bant, (b) Vespasiani tempore,

l. 3. filu.  
de lacr.  
Herc.

„ Atque idem in cuneos populos quum duxit Equestres

„ Mutauitque genus, laeuæque ignobile ferrum

„ Exuit, & cello natorum æquauit honore .

l. 9. in f.

In luctu quoque depositos a veteribus anulos fuisse, constat ex Liuiio, cui,  
(c) Tanta Flauij Comitia indignationis habuerunt, ut plerique Nobilium anulos au-  
reos, & phaleras deponerent. Quin etiam moris fuit Romanis, anulos aureos  
in luctu & funeribus, funestisque casibus Reipublicæ, deponere, & ferreos  
accipere : sic Alexander (d) ab Alexandro in suis Genialibus : & ante eum  
Liuius, (e) Taberna circa Forum clausa, lati clauis, anuli aurei positi. Similiter  
moribundi sponte deponebant anulos, tradebantque cui vellent ex heredi-  
bus, Papinianus in L. Quum pater, §. pater, ff. de legat. 2. Pater pluribus filijs he-  
redibus institutis, moriens clauis & anulum custodia causa maiori natæ filie tradidit.

l. 2. c. 19.  
l. 9.

Sic



Sic & Suetonius Tiberium deficientem exemptum digito anulum quasi alicui traditurum, parumper tenuisse, in eius Principis vita (f) scriptum reliquit. Sed & Augustum, quum morbo grauissimo conflictaretur, deplorata salute, anulum Agrippæ tradidisse, Dio (g) memoriæ prodidit. Aelius Spartianus retulit inter signa mortis Adriani, spontaneum casum anuli de digito; ait enim, *Signa mortis hæc habuit, Natali suo ultimo, quum Antonium commendaret, prætexta sponte delapsa caput ei operuit: anulus, in quo imago ipsius sculpta erat, sponte de digito lapsus est: nam grauatis somno (quod mortis imago est) & morientibus anuli detrahuntur religione quadam, ut ait (h) Plinius. Sed & Ptolemæum anulum Alexandri mortui digito detraxisse, & in concionem protulisse, scribit (i) Egesippus. Tranquillus item superioribus (k) addit, Tiberio spiranti adhuc anulum detrahi iussisse Caligulam; & quoniam suspicionem retinentis dabat, puluinem iniici iussisse. Plinius (\*) addit morientibus, & somno grauatis de religione quadam anulos detrahi solere. Ceterum & alia ex causa veteres deposuisse sponte, vel alijs detraxisse anulos, ne in locum obscærum deferrentur. Quum enim Principes ab omnibus coli debeant, utpote vicem quandam Numinis in terra gerentes, iccirco non ab re quicumque gestabant in anulis imaginem Principis, eos deponebant, si vel in obscærum locum ingredi, vel matulam tangere voluissent, alioqui capitale id sibi esse experiebantur; capite namque plectebantur olim si cum anulo Imperatoris effigie sculpto fuissent in lupanari, vel fœdum quid contrectassent. Hæc de causa Pythagoras aureo symbolo vetuit, in anulo Dei figuram circumferri, ne pollueretur; quod Rhodiginus ex Platonis doctrina interpretatur, Non esse animam, quæ imago Dei est, mansuendam in corpus, quo plane, ut anulo gemina, animæ vis contineri videtur, nec mancipandam sensibus. Quin & Romani Pontifices, quas benedictionibus sanctificant sacras Dei veri, & Sanctorum imagines, populisque salutare benigne distribuunt, spirituales Ecclesiæ thesauros, edicto non raro præcipiunt, ne gestentur, sed intra domos condignis locis cum honore seruentur. Ita pridem Romani nobiles, qui Cæsarium pro tempore Imperantium vultu anulis impresso signabant, eiusmodi anulos, quemadmodum & numos eadem sculptos efficie, latrinæ, aut lupanari inferre, locove obscæro admo- uere non poterant; id enim agere capitale fuit sub Tiberio; quo tempore fuit accusandi frequens, & pene publica rabies, quæ omni civili bello grauius rogatam ciuitatem confecit; nam multi sub eo prætextu non ita iuste perdit fuerunt; ut pene Paulo Prætorio contigit; de quo Seneca dicit, (m) *Cœnabat Paulus Prætorius in conuiuio quodam, imaginem Tiberij Cæsaris habens, egyptiam, & eminentem gemma. Rem ineptissimam fecero, si nunc verba quasi sero, quemadmodum dicam illum matellam sumpsisse: Quod factum simul & Maro ex notis illius temporis vestigatoribus notauit. At seruus eius, cui nectebantur insidia, ei ebrio anulum extraxit. Et quum Maro conuiuas testaretur, admotam esse imaginem obscæris: & iam subscriptionem componeret: ostendit manu sua seruus anulum: atque ita calumniatorem delatoremque frustratus est. Sed & per vim anulos ab hominibus detraxisse veteres potentiores, ostendit Cicero, non solum e mortuis (n) referens ex Platone fabulam Gygis, qui foribus apertis, hominis mortui**

f cap. 13.

g cap. 53.

h l. 33. c. 1.

i l. 1. c. ult.

k in Calig.

\* l. 33. c. 1.

v. Horat. 2.

ser. sat. 2.

l. 16. c. 18.

m 5. de be-

nef. c. 26.

n 3. off.

• l. c. 1.  
pact. 5.

vidit corpus, anulumque aureum in digito, quem ut detraxit, ipse induit; sed etiam, ut obseruauit (o) Quintilianus, e viuis; ait enim Cic. in Verrem, (1) Sunt vestrum quum multi qui L. Pisonem cognouerunt, huius L. Pisonis, qui Prator fuit patrem: is quum esset in Hispania Prator, quum in Prouincia occisus est: nescio quo pacto, dum armis exerceretur, anulus aureus, quem habebat, fractus est, & comminutus. quum vellet suos anulum facere, aurificem sibi iussit vocari in foro ad sellam Corduba, & ei palam vendidit aurum. Hominem in foro, sellam iubet ponere, & facere anulum omnibus presentibus: nimium fortasse dicet aliquis hunc diligentem; haecenus reprehendat si quis volet, nihil amplius. Verum fuit ei concedendum; filius enim L. Pisonis erat eius, qui primus de pecunijs repetundis legem tulit. Ridiculum est nunc de Verre medicere, quum de Pisonis frugi .s. dixerim: verumtamen quantum intersit, videte: iste quum aliquot abacorum faceret vasa aurea, non laborauit quin non modo in Sicilia, verum etiam Roma in iudicio audiret: ille in auri semuncia totam Hispaniam scire voluit, unde Pratoris anulus fieret; nimirum autem, ut hic nomen suum comprobauit; sic ille cognomen. Nullo modo possum omnia istius facta aut memoria consisti, aut oratione complecti; genera ipsa cupio breuiter attingere, ut hoc modo me commemorauit Pisonis anulus, quod totum effluxerat. Quam multis istum putatis hominibus honestis de digitis anulos aureos abstulisse? nunquam dubitauit, quotiescumque alicuius aut gemma, aut anulo delectatus est, incredibilem rem dicam, sed tam claram, ut ipsum negaturum non arbitror: quum Valentio eius interpretis epistola Agrigento allata esset, casu iste signum animaduertit in cretula: placuit ei: exquisiuit, unde esset epistola: respondit Agrigento: Iste literas ad tuos solebat, misit; ut is anulus ad se primo quoque tempore afferretur. Ita literis istius Patrifamilias L. Titio cuidam Cui Romano anulus de digito extractus est. Tot igitur de causis anuli antiquitus deponerentur, & extrahebantur. Valerius Max. de Scipione Africani filio degeneri dicit, Praturam quum protinque ab eo tolli animaduertent, id egerunt, ne aut sellam ponere, aut ius dicere auderet: Insuperque e manu eius anulum in quo caput Africani sculptum erat, detraxerunt. *Dij boni, quas tenebras e quo fulmine nasci passus estis?*

l. 3. c. 5.

### *De Anulorum inuentorum antiquitus solemni restitutione Dominis. Cap. LXII.*

**Q**uo plerique putant recentiorum esse inuentum, antiquis in more positum esse, ut qui deperditas res inuenisset, affixis in publico schedis inuitaret rerum heros ad signa prodenda, quibus se veros earum dominos probaret, pulchra satis historia Lucianus confirmat in Demonacte talia scribens de isto Philosopho, Olim etiam quum deambulando anulum inuenisset aureum in via, apposita in foro schedula, poscebat ut qui anulum amississet, quicumque tandem illius dominus esset, veniret, & indicato pondere, gemma, & typo, eum reciperet. Venit ergo formosus adolescens, qui se amisisset dicebat. Qui cum sani nihil diceret: *Abi, inquit, o puer, tuumque anulum serua, et enim hunc non amisisti.*

*De Anulorum in sepulchris positione, atque contumulatione cum  
cadauere. Cap. LXIII.*

**A**ntiquitus consueuisse cadauera cum anulis in digito sepulchris condi, multæ nos admonent historiæ. Celebris ea est in primis, quam Plato propoluit inquiring, (a) Gygen fuisse ferunt mercenarium pastorem eius, qui tunc Lydis imperabat: magna autem imbrium tempestate exorta, motaque terra, ferunt terram hiatum fecisse in ea regione, ubi ille armenta pascebat. Quæ quum vidisset mirabundus, in hiatum descendit; conspexisseque & alia quæ fabulantur miranda, & equum æneum concavum, & per fenestram cadauer in aluo equi animaduertit, maius quidem humana forma: hoc nihil aliud habebat, præter aureum in digito anulum: quo sublato abiit, & cetera, quæ retulimus (b) antea suo loco. Nouissime quoque notauimus ex (c) Egesippo, Ptolemæum ex Alexandri mortui digito detraxisse, anulum, quem in concionem protulisse scribit. Cl. Hieronymus Bardius ante paucos menses in literis ad me datis hæc exarauit, Oedipus etiam antiquitatum studiosissimus mihi sis quaeso in tenebricoso anulo aureo, inuenio in nostra sepultura fundamentis, dum de nouo construi, & in amplioris formam educi curarem. Is habet intus has sic literas descriptas. †. D. I. A. †. D. I. Z. †. S. A. B. †. Z. †. H. G. F. †. B. F. R. S. †. Z. Quibus interpretandis eos esse pares tantummodo censeo, qui eiusmodi characteres incidi curarunt: etsi namque compertum mihi sit, moris fuisse veterum, numos aureos, argenteosve certis characteribus insignitos, ponere cum primo lapide inter fundamenta molium, potissimum sacrarum, cuiusmodi templa sunt atque sepulchra; & etiam si manifestum mihi sit, antiquam Genuensium nationem Crucis fuisse studiosissimam, passimque Crucis præsidio se cunctaque sua commendare consueuisse: quod quum ante Fidei Christianæ receptionem, Gens maritima, in solo saxoto sterilique degens, ad victum piraticam bellicosa exercere cogeretur, ea tempestate gloriosum & illustre vitæ genus, ut pote robore militarique fortitudine fultum; symbolum prædantium trirremium Gryphen animal rapax & pernix insigne tulit, ternamque Turrim ciuitatis antiquæ propugnaculum & munimentum: statim Christi lege suscepta, Crucis rubræ signum extulit inter Gryphes, cui omnia sua, seque subijcere, commendareque studuit; non tamen adeo secure pronunciare nunc audeo, Reipublicæ morem istum amplexam fuisse priscam Bardiorum Gentem, quæ notis illis efformatis in aureo anulo, in sepulchri fundamentis condito, Sanctæ Crucis præsidium implorauerit, in hanc sententiam solutis & explicatis eiusmodi characteribus: *Crux Domini Iaxue sium Adiutrix: Crux Destruere Insidias (o) Zabuli: Crux Salua Animas Bardiorum: Crux d Hilar. Zelotis: Crux Hanc Gentem Foue: Crux Benedicta Fuga Rebelles Spiritus: Crux Zelare: quoniam hæc arbitraria sunt, mereque coniectanea. Præterea Bernardino Scardeonio (e) de Patavinis Antiquitatibus agenti, Ludouicus Pat-*

az. de Rep.

b cap. 22.

c l. i. c. vlt.

el. 2. c. 6.

uissent fures anulum pretiosiore gemma, vestemque pariter constare pretiosa materia. Dum hæc exararem, ostendit mihi Cl. V. Comes Iacobus Zabarella Patavibus anulum argenteum, inuentum anno MDCXL. in antiquissima vna marmorea cineribus plena, tunc effossa Ateste, municipio Patavino in Vico Casalis appellato; cuius anuli superficies interior orbicularis est: in pala fuit imaguncula, propter vetustatem nunc ignorabilis: non ita procul a funda superficies exterior extuberat in duas eminentias triangulares; a quibus ad palam vsque characteres vetustate pariter nobis ignobiles videntur adhuc obscuro vestigio, nempe characterum apparent adhuc tenuia quædam rudimenta. Romæ quoque similiter in vinea Reuerendissimi Santarelli, apud S. Mariam Maiorem, inuentum est Cor alabastrite, diu seruatum apud Hieronymum Brunum de Gualdo Nob. Vicetinum, Antiquarum rerum cultorem eximium; apud quem est ibidem item inuenta Lucerna vetus vna cum anulo, in quo descriptum erat *M E S S A L I N A*. Seb. Munsterus etiam in sua descriptione Italiae scribit, (f) *Theſaurus Romæ inuentus. In Vaticano anno Christi 1544. in Februario, haud procul a Tiberi, quum in Sacello Sancti Petri fundamenta foderentur, inuenta est marmorea arca longitudine pedum octo & semis, latitudine quinque, & sex altitudine, in qua condita fuit Maria, Honorij Imperatoris coniux, que virgo migravit ex hac luce, præuenta inopinata morte, antequam ab Imperatore accepta esset. In ea arca corpore absumpto, aliquot tantum dentes supererant, capillique, ac tibiarum ossa duo, præterea vestis, & pallium, quibus tantum curi fuerat intextum, ut ex his combustis auri pondus 36. collecta sint. Erat in super capsula argentea, longa pedem vnum & semissem, latitudine digitorum XI, in qua vascula multa ex crystallo, nonnullaque ex achate perpulchre elaborata. Item anuli aurei quadraginta, varijs gemmis adornati. Erat & Smaragdus auro inclusus in eoque sculptum caput, quod creditum est ipsum Honorium referre. Is qui gentis aureis nostratibus æstimatus est. Præterea incaures, monilia, aliaque muliebria ornamenta, in quibus bulla earum, quas hodie Agnus Dei vocant, per cuius ambitum inscriptum erat, Maria nostra florentissima. Laminaque ex auro, & in ea hæc nomina, Michael, Gabriel, Raphael, Vriel, græcis literis. Item velut iracemus ex Smaragdis alijsque gemmis confertus: & discriminale ex auro longitudine duodecim digitorum, inscriptum hinc, Domino nostro Honorio; hinc, Domina nostra Maria. Ad hæc inerant Sorax ex chelidonio lapillo, cochleaque, & patera ex crystallo: item pila ex auro lusoria similis, sed quæ in duas partes diuisa potuit. Innumera pene alia inerant gemmae, quarum etsi plurimæ vetustate corruptæ, nonnullæ tamen recentem admirandamque pulchritudinem retinebant. Et hæc omnia Stilico filia dedit pro dote. Sed mortuis redditos anulos fuisse, tum in rogum deferendos, tum intra sepulchrum aperte constat; illud quidem e Propertio, (g) cui*

gl. 4. Eleg.

„ Et solitum digito Beryllon adederat ignis.

h. de trip.  
an. l. I. nu.  
25.

hoc autem Kornmannus asierens, (h) *Addam: hic memorabile hocce exemplum Colonia Agrippina ad SS. Apostolos in tabula depictum. Sub Episcopo V. Wilhelmo de demonobiliis de Gennep mulier quædam nomine Rickemodis teste obijt anno 1357. cui maritus ob coniugalis amoris vinculum sponsalitiæ anulum digito reliquit; quem Vespillo animauertens, noctu cum famulo suo accessit ad bustum, idæue aperuit; seruus descendit, anulumque detraxere voluit; quo facto, mulier crexit se se; Vespillo*

Esfa-

Et famulus relicta lucerna aufugere; mulier ea sumpta, domum adijt suam: quam maritus rifo artulo intremisit, ex eaque tres adhuc filios suscepit. Testatur Petrus Merseus in Catalogo Episcoporum Colonienfium. Vidi ego tabellam, quum superioribus annis Colonia degerem, Et citauilib. de mirac. mortuor. par. I. c. 16. Sed ego censuerim habitam pro mortua vere mortuam non fuisse, sed diuturno deliquio pressam, in quo somnus etiam profundus eam inuasit, ac tum deliquium, & somnum solutum fuisse, quum fures intromissa lucerna pepulere tenebras e conditorio; nam & (i) Aristoteles ait, Iam autem facta fuit imaginatio quibusdam, qui animi defectum fortiter passi sunt: hoc igitur aliquam habet dubitationem: si enim contingat dormire cum, qui animo defecit; continget utique somnium esse, Et ipsum phantasma. Multa autem sunt, qua dicunt, qui vehementer animo defecerunt, Et qui visi sunt mortui esse: de quibus omnibus eandem esse rationem existimandum est. Et Plato consimilem historiam (k) affert de Ero Pamphilio, & (l) Valerius de Auiola, & Attilio. Sic ergo veteres in sepulchris & urnis sepulchralibus anulos condere solebant. Hæc iam exaraueram, Typographoque cudenda transmiseram Vtinum, quum e Museo Cl. Viri Caroli Auantij volumen habui Io: Baptistæ Suarez de Salazar, Hispaniensi scriptum idioma De Gaditanis Antiquitatibus; in quo mentio fit anuli dudum in sepulchro reperti verbis huiuscemodi, quæ mihi scriptis adijcienda, (a) En algunos vasos sepulcrales abueeltas de los hueffos, y cenizas se hallan en esta Isla joyas de oro y plata, tal como çarzillos, collares, anillos, y manillas. Vanidad que admitio el Pueblo Romano con tanto exceso, que fue forçoso interpusiessen las leyes de las doze Tablas su autoridad, para que en algo se moderasse, como parece por vna dellas: Neve aurum addito: (b) Por la qual se prohibia echar oro, o plata en las hogueras donde se quemauan los difuntos, ni en las urnas abueeltas de sus cenizas. Lo mas particular que desto à venido à mis manos, à fido vn anillo de oro engastado en el vna cornerina, en la qual se ven dos manos afdas, de entre las quales se leuantan dos espigas, en la forma que a qui parece. (hic est locus anuli) Los antiguos tuuieron por señal de paz estas manos; y aunque lo fue de qualquier concordia, especialmente se recibio por solemnidad de matrimonio, amor, y concordia conjugal, a lo que me parece alude este anillo. De a qui dixo (c) Virgilio,

*Nec te nofter amor, nec te data dextera quondam:*

Y poco despues el mesmo,

*Per ego has lacrymas, dextramque tuam, te:*

Lo mesmo enseña vna medalla de Plautila Augusta hija de Plauciano, que casò con Antonino Caracala; en la qual se ven los recien desposados, dados de las manos en señal de su amor conjugal con este mote: Concordia felix: El salir, y brotar de essas dos manos espigas, es dezir, que assi como la paz produze fertilidad, y espigas en la tierra, como dixo (d) Tibulo,

*Et nobis Pax alma veni, spicamque teneto.*

Dessa suerte la paz en el matrimonio produze hijos, y gran decendencia. Lo vno, y lo otro juntò bien Aristophanes en las manos de la (e) Paz,

i de somn.  
& vig. c. 4.

k 10. de  
Rep.  
lib. 1. c. 8.

a lib. 40  
c. 5. inf.

b de Iur.  
sacr. l. 17  
vbi Re-  
ber. &  
Rosin.

l. 8. ant.  
c. 6.  
& l. 5. c.  
fin.

c 4. Aen.

d l. 1. c.

10.

e in cõ.

Pax.

Sup-

----- *Supplicamus Paci*

» *Dare diuitias Gratis*

» *Vinumque multum, ficus comedere,*

» *Hasque mulieres parere nobis.*

» Por lo que le llamaron reyna de los desposorios.

fAristo. » *Veneranda (f) Pax*

vbi sup. » *Domina chororum, regina nuptiarum.*

Quæ quidem Hispaniensi verba sic Latine sonant,

» In aliquibus vasis sepulchralibus inter ossa, & cineres reperiuntur in hac In-  
 » sula ornamenta ex auro, & argento; sicuti circelli, vel inaures, monilia, Anu-  
 » li, armillæ. Vanitates, quibus vsus est Populus Romanus tanto cum excessu,  
 » vt coactæ fuerint interponere suam autoritatem Leges Decem Tabularum,  
 » quo moderationem aliquam susciperet; vt apparet in illarum vna: *Nec au-*  
 » *rum addito*: Qua prohibebatur mittere aurum, aut argentum in rogos, in  
 » quibus cremabantur defuncti; nec in urnas inter eorum cineres. Quod ad  
 » manus meas peruenit peculiare magis de hac re, fuit vnus anulus aureus, in  
 » quo inserta corneola tenet insculptas duas manus iunctas, e quibus extollun-  
 » tur duæ spicæ, in effigiem huiusmodi (*quam videre licet in Dactyliotheca Gor-*  
 » *lariana*). Veteres vsurparunt in signum Pacis istas manus: et si vero fuit id  
 » symbolum cuiusvis concordia, speciatim receptum est solemne paradigma  
 » matrimonij, amoris, & concordia coniugalis (*vt late (g) superius a me rotatum*  
 » *fuit*). Ad quod mihi videtur alludere Anulus iste. Hinc dixit Virgilius,

g.c.7.

» *Nec te noster amor, nec te data dextera quondam:*

» & paulo post idem:

» *Per ego has lacrymas, dextramque tuam, te:*

» Hoc ipsum indicat numus Plautilla Augustæ filia Plauciani, quæ nupsit An-  
 » tonino Caracalæ, in quo spectantur recens desponsati iuncti manibus in si-  
 » gnum amoris coniugalis, hac epigraphe: *Concordia felix*: Ex istis duabus  
 » manibus exurgere ac extolli spicas, est dicere, Quemadmodum pax producit  
 » fertilitatem & spicas in terra, vt dixit Tibullus,

» *At nobis Pax alma veni, spicamque teneto:*

» hac ratione pax in matrimonio producit filios, & magnam nepotum descen-  
 » dentiam. Vtrumque simul recte iunxit Aristophanes in manus Pacis,

» ----- *Supplicamus Paci*

» *Dare diuitias Gratis*

» *Virumque multum, ficus comedere,*

» *Hasque mulieres parere nobis.*

» Propterea Pacem appellauerunt Reginam Sponsalium: Aristoph. ibid.

» *Veneranda Pax*

» *Domina chororum, Regina nuptiarum.*

Et vere crediderim istum Anulum, inuentum in sepulcro Gaditano, a coniu-  
 ge fuisse cum cadauere coniugis alterius contumulatum. Ego vero non  
 Anulum in sepulchro dilectissimi Filij contumulauit, sed auro peren-  
 nius Epicedium Viri Magni, propriamque ponam inscriptionem huius-  
 modi,

D. O. M.

IVL. CALAM. IO: FEDERICO LICETO

Equiti I. Chr. &amp; Com. Pal.

Philosophiæ Candidato

Mentis acie, animiq. celsitudine mire  
conspicuo:Vitæ puritate, morum suauitate, formæq.  
venustate cunctis dilecto:

In adolescentiæ flore vi malignæ febris extincto

v. Cal. Nouemb. MDCXLII.

FORTVNIVS &amp; IVLIA parentes mœstissimi

Optimo Filio P. P.

Vixit Annos XIV. Menses III. Dies VII.

*In obitum Perillustris Equitis, & Comitum Palatini*

IO: FEDERICI LICETI F. F.

Summæ spei adolescentis, qui Patauij  
diem extremum obiit,

N Æ N I A .

**F** Ama immortalem tumulo non posse LICETVM

Condere feralis dum Libitina videt,

Enecat in Nato Patrem: si luctus acerbus

Mors sit, &amp; erepti funus amoris, amor.

Abstulit hæc Iuuenem forma, &amp; virtute decorum,

Unigenam afflētæ spemq. decusq. domus,

Delicium Patris, lumen, columenq. suorum,

Et miseræ Matris corq. animamq. rapit.

Cui Genitor Sophiæ dulces insenerat artes,

Dum mouet audaces ad meliora gradus.

Occidit ille tamen prima uo flore iuuenta ,  
 Et cepit extingui nobile Parca Genus .  
 Sed nihil egisti crudelibus Atropos armis ,  
 Vno quaesperas funere multa sequi .  
 Natas Mater habet curarum dulce leuamen ,  
 Sunt Patri docti pignora cara Libri .  
 Natus in ore virum uiuet : quid Parca superbis ?  
 Tres obijisse putas, nec tamen ullus obit .

SCIPIO A GRANDIMONTE .

De Anulorum fractione .

Cap. LXIV .

**C**onlueuisse veteres duplicem fractionem anulorum moliri, certum habemus; alteram quidem in morte Principum virorum, aliorumque, ne subdole illorum nomine decreta signarentur: alteram vero in anulorum structura apud Anularium. De prima quidem luculentum testimonium habemus ex (a) Tacito, cui iussu Neronis Petronius Cumis attinebatur: nec tulit ultra timoris aut spei moras, neque tamen praecipua vitam expulit, sed incisas venas, ut libitum abligatas, aperire rursus, & alloqui amicos, non per seria, aut quibus constantia gloriam peteret. Audiebatque referentes, nihil de immortalitate animae, & sapientium placitis, sed leuia carmina, & faciles versus. Seruorum alios largitione, quosdam verbis affecit. Inijt & vias, somno indulsit, et tanquam coacta mors, fortuita similis esset. Ne codicillis quidem (quod plerique percuntium) Neronem, aut Tigellinum, aut quem alium potentium adulatus est: sed flagitia Principis sub nominibus exoletorum, feminarumque, & noxitate cuiusque stupri perscripsit, atque ob signata misit Neroni: fregitque anulum, ne mox vsu esset ad faciendae pericula. Ambigenti Neroni, quoniam modo noctium duarum ingenia notiscerent, offertur Silia matrimonio Senatoris haud ignota, & ipsi ad omnem libidinem adscita, ac Petronio per quam familiaris: agitur in exilium, tanquam non siluisset qua videbat pertuleratque proprio odio. Ceterum ad hanc rem facere videtur, quod legitur apud Christophorum Marcellum, Archiepiscopum Corcyrensem, in opere sacrarum (b) Caeremoniarum, vbi agit de Bullis Plumbatorum per Vicecancellarium frangendis. Vicecancellarius, inquit, ut primum Pontifex expirauit, bullas, quibus litera Apostolica signari consueuerunt, a Plumbatoribus accipit; & partem illam, in qua litera cum nomine Pontificis inscripta sunt, publice & coram pluribus per ipsos Plumbatores frangit, & ad signandum omnino ineptas reddit. Aliam vero partem, in qua Apostolorum capita sunt sculpta, linco panniculo inuolutam, alligatam, & sigillo suo signatam Camerario tradit, & diligentissime curat ne aliqua litera signari possint post Pontificis obitum. A quo tempore ceperit hic mos frangendi Bullas Pontificias signatorias, mihi compertum non est. De

16. annal.

l. i. c. 4.

v. Polid.  
Virg.



proposito non ita pridem testatus est mihi Cl. Rhodius, apud Danos contri-  
 tribules suos etiam nunc moris esse, in morte viri postremi nobilis cuius-  
 que stirpis anulum illius in funere publice confringi: recte quidem etiam,  
 ne locus alicui fraudi sit, adulterina testamenta, supposititiosque codi-  
 cillos anulo defuncti signandi. De secunda vero fractione Laertius egisse  
 videtur inquiens, A Solone cautum prudenter, ne Anularius eius qui anu-  
 lum vendidisset, sigillum seruaret; ad vitandas fraudes, quarum leges  
 vberissima e supposititijs anulis enasci poterat: nam & Plinius (c) affirmat, *cl. 33. c. 1.*  
*quo suo ut plurimum opum scelera anulis fieri.* Lex autem Solonis a Laertio  
 proponitur his notis, *Solon præclare & illud statuit, ut Curator cum pupillo-  
 rum matre non cohabitaret. Cavitque, ne is fieret curator, ad quem post pupillo-  
 rum obitum substantia spectaret. Illud item, Non licere Anulario eius qui anu-  
 lum vendidisset seruare sigillum.* Hic locus obscurus Cl. Viris negotium fa-  
 cessit: Cl. Pignorius videtur longe secus Laertij locum proponere, dum  
 ait, (d) *Cavit autem ex Diogene Laertio Solon prudenter, ne Anularius, anuli* *d epist. 1.*  
*quem vendidisset, sigillum seruaret; ad vitandas nimirum fraudes.* Ego vero  
 neque textus mutationem laudo, neque sensum mutatæ sententiæ recipere  
 possum ab amicissimo viro: non ne poterat, qui primum fecit anuli sigil-  
 lum, Anularius & alterum illi par & consimile formare? quid veret Solon  
 illud seruari, si sit Anularius homo fraudolentus? verum quia venditus  
 sibi anulus esse potest surreptitius: & seruatum apud se, quispiam furari po-  
 test; & quia non nisi mala fide sibi venditum anulum signatorium alterius  
 Anularius seruare valet, ut vel per alium eo scelus aliquod opum efficiat;  
 ideo recte præripiens Anulario Solon causam & scelus patrandi, & excusa-  
 tionem patrati sceleris in alium ignotum, qui sibi sigillum furatus fuerit,  
 Cavit ne Anularius seruaret sigillum eius, qui vendidisset ipsimet anulum:  
 si seruanda sit Pignoriana lectio. Ceterum verba Græca Diogenis habent,  
 [ΚΑΚΕΙΝΟ ΔΑΚΤΥΛΙΟΓΛΥΦΟ ΜΗ ΕΧΕΙΝ ΑΙ ΣΦΗΡΑ-  
 ΓΙΔΑ ΤΟΥ ΤΗΝ ΠΡΑΘΗΝΤΟΣ ΔΑΚΤΥΛΙΟΥ.] Quæ ver-  
 tit H. Stephanus, *Illud item, non licere Anulario, eius qui anulum vendidisset.*  
*seruare sigillum.* Ego vero veterem ad verbum, *Illud item, Anulario non*  
*licere sigillum seruare eius, quem vendidisset, anuli.* Nisi facta leui transposi-  
 tione dicti iunculæ, legamus ad sensum Pignorianum, *Illud item, non licere*  
*Anulario, qui anulum vendidisset, eius seruare sigillum.* Quem sensum acce-  
 pisse videtur Cl. Casaubonus in Notis ad hunc locum scribens, *Ratio huius*  
*legis erat, ne posset [Α ΔΑΚΤΥΛΙΟΓΛΥΦΟΣ,] Anularius, alio facto*  
*simili anulo, fraudem ei facere, cui priorem vendidisset.* Sic igitur in duplici ca-  
 su proposito consuevere veteres anulum frangere, ad euitandas fraudes.

Peroratio totius operis .

Cap. LXV.

**H**Actenus prisorum Anulorum nomenclaturas, originem siue primam  
 institutionem, materiam, formam, effectricem causam, atque finalem

multiplicem, siue plurimos vsus, proprietates, virtutesque mirabiles, magnitudines, pretia, numerum, gestatores, Dactyliotheecam, depositionem, detractionem, amissionem solemnem hero restitutionem, contumeliationem in sepulchris, & denique fractionem. Ad quæ capita mihi visa sunt ordine quodam ea redigi posse, quæcumque De Priscorum Anulis afferre queunt Musæ suauiores: quibus recreati, nunc intermissa paululum saueriora Mineruæ studia repetere iam aggredimur.

FINIS.

---

PRO IMPRESSIONE.

*Die 3. Augusti 1641.*

**O**pus præsens cui titulus est De Priscorum Anulis Perillustris, ac Excellentissimi D. D. Fortunij Liceti Genuensis in Acadamia Bononiensi Philosophi Supraeminentis; cuius initium, Quod eloquentiæ &c. & finis, iam aggredimur; fuit pro impressione Paduæ visum, & approbatum, cum in eo nihil contra Fidem, Principes, seu bonos mores reperiatur.

Ita est, Ego F. Antonius Vercellus a Lendenaria  
Inquisitor Generalis Paduæ.

*Die 26. Septembris 1642.*

Visa suprascripta attestazione conceditur licentia imprimendi Vtini.

Ita est, Ego F. Ludouicus de Gualdo Inquisitor  
Generalis Aquileiæ, & Concordiæ.

*Noi Reformatori dello Studio di Padoua*

**H**Auendo veduto per fede del R. P. Inquisitor di Padoua, che nel libro intitolato Fortunij Liceti De Priscorum Anulis non si troui cosa alcuna contraria alla santa Fede Cattolica, & medesimamente per attestato del Secretario nostro, che non vi si troui cosa alcuna contra Prencipi, & buoni costumi, concedemo licenza, che sia stampato, douendosi offeruar quanto per legge in proposito di stampa; con conditione, che non sia venduto se prima non sarà presentato vno nella libreria pubblica giusta la Parte dell'Eccellentissimo Senato de' 2. Dicembre 1622.

Dat. a' 7. di Agosto 1641.

[Zuane Nani Cau. Proc. Reform.]

[Zuane Pefaro Cau. Proc. Reform.]

[Zuane Grimani Cau. Reform.]

Aluise Querini Sec.

Pag. 15. lin. 39. pederostem-pæderasten. 23. 26. effectus-effectos. 23. 45. includeret-includerent. 16. 34. are-heræ. 36. 39. debeât-debeat. 36. 41. suo n. 104  
argentum. sub n. 104 argenteum. 41. 6. quo-quorum. 42. 31. similitimum. Tur-  
cico-similitimum Turcico. 45. 38. alitum-alithum. 47. 23. suo-sua. 50. 23. qui-  
cui. 50. 24. iudicium-indicium. 53. 40. illa sum-illa sum. 55. 2. Petra sanctæ &  
Petra sanctæ. 58. 43. ferris-ferreis. 61. 44. fuit-suis. 62. 27. baterantem-blater-  
rantem. 71. 22. operatnes-operations. 74. 5. mox nos. 83. 27. maio-maiores.  
84. 37. experimentis; experimentis comprobari; 98. 1. eam. ea. 98. 28. sculpta-  
*dele.* 99. 2. vbi; vbi. 100. 29. obseruatio-obseratio. 117. 5. ditionem-dictionem.  
121. 33. calore-calorem. 121. 37. est-ast. 122. 11. expultris-expultrix. 124. 5. co-  
lorique-calorique. 130. 43. conijcios-conijcias. 134. 31. ferrum-ferreum.  
136. 2. ridit-vidit. 137. 8. Canensis-Cannensis. 144. 9. nolit-noluit. 155. 9. rea-  
les. *adde.* Memini tamen; me quandoque legisse, factitatos a veteribus anulos,  
quorum gestatu dormientes præclara, & vera somnia viderent. 160. 20. arce-  
arcæ. 162. 28. aures-nares. 165. 38. co-eo. 169. 22. ferro-ferre. 170. 7. quã-quam.  
170. 8. Terunt-Ferunt. 177. 11. Barnidæ-Barnicæ. 181. 2. videtur. De-videtur  
de. 181. penult. ternis terris. 184. vlt. vtrumque-utrumque. 185. 18. alio-ilia.  
192. 31. clausis-clausit. 192. 38. superiari-superiori. 203. 11. propinquo-em  
& orientaliorem. propinquior & orientaliior. 207. 20. continua continue.  
209. 42. vtrumque-utramque. 212. 6. fecitet-fecisset. 215. 30. auscere-auxere.  
217. 16. his-is. 217. 21. etiam-*dele.* 218. 27. vsus-*dele.* 218. 34. modo-quomodo.  
220. 30. hæredes hæredis. 221. 5. anulus-anulos. 221. 7. recte-recte. 222. 5. igna-  
ra medendi cura-non ignara medendi curam. 223. 16. materia-materiam.  
226. penult. circumuertis-circumuertit. 228. 30. similæ-simile. 228. 40. perif-  
fet-peperisset. 233. 6. seuandos-seruandos. 242. 29. pasci-passi.





SPECIAL 93-B  
4290

